

התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר 580178697

ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ו/או תומר נאור ו/או אריאל ברזילי ו/או הידי נגב ו/או גילי גוטוירט ו/או רחלי אל-שי רוזנפלד ו/או רותם בבלי דביר ו/או תמר באום ו/או אורי הס ו/או דנה פרימור אזר
רח' יפו 208, ת.ד. 36054 ירושלים 91043
טל': 02-5000073; פקס: 02-5000076

העותרת

- נ ג ד -

1. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25

2. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25

המשיבים 1-2 ע"י ב"כ עוה"ד מוועדת הבחירות המרכזית
משכן הכנסת, ירושלים
טל': 02-6408636; פקס: 02-6753495

3. גב' עידית סילמן

ע"י ב"כ עוה"ד אלי שמואליאן
מרח' משה רחמילביץ 149/4 ירושלים
טל': 02-5838383; פקס: 02-5838383

4. רשימת הליכוד – תנועה לאומית ליברלית

ע"י ב"כ עוה"ד אבי הלוי
כנרת (מושבה) ד.נ. עמק הירדן 15105
טל': 04-6709330; פקס: 04-6709443

5. היועצת המשפטית לממשלה

ע"י ב"כ עוה"ד מפרקליטות המדינה
מרח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טלפון: 073-3925590; פקס: 02-6467011

6. היועצת המשפטית לכנסת

ע"י ב"כ עוה"ד מהלשכה המשפטית בכנסת
משכן הכנסת, ירושלים
טל': 02-6408636; פקס: 02-6753495

המשיבות

עתירה למתן צווים על תנאי, בקשה לקיום דיון

דחוף ובקשה לאיחוד דיונים

מוגשת בזאת עתירה לבית משפט נכבד זה למתן צווים על תנאי ולקביעת דיון דחוף בעתירה כנגד המשיבים 1-6, והכל כלהלן:

א. צווים על תנאי

א.1. צו על תנאי כנגד המשיבים 1-2 המורה להם ליתן טעם מדוע לא תבוטל החלטת יושב ראש הוועדה בפ"מ 1/25 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' עידית סילמן ואח' (מיום 28.9.2022) (להלן: "ההחלטה"), לדחות את בקשת העותרת לפסול את הגב' עידית סילמן, וזאת לנוכח הנימוקים הבאים:

א.1.א. לנוכח היות הליך זה הליך תקדימי וחריג, המבקש להשיג על כשרות מועמד על פי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת תשי"ט-1959 (להלן: "חוק הבחירות לכנסת"), המחייב בחינה עובדתית ומשפטית מעמיקה של טענות הצדדים בדבר הפרת סעיף 57א לחוק הבחירות, וקבלת החלטה מנומקת המבוססת על תשתית משפטית ועובדתית ראויה;

א.1.ב. לנוכח פגמים חמורים בהליך שהתקיים 1, היורדים לשורשו, ומחייבים ביטול ההחלטה, ובהם:

א.1.ב.1. לנוכח כך שהמשיב 1 החליט כדן יחיד, מבלי שהתשתית העובדתית והמשפטית הנדרשת הייתה מונחת בפניו ומבלי שניתנה לחברי המשיבה 2 האפשרות לבחון את הטענות שהעלו העותרים בבקשותיהם;

א.1.ב.2. לנוכח כך שהעותרים לא קיבלו את יומם, מהבחינה המהותית, לטעון בפני המשיבה 2 ולרבות האפשרות לחקור את המצהירים מטעם המשיבים 3 ו-4;

א.1.ב.3. לנוכח השתלשלות האירועים המפורטים בפרק העובדתי לעתירה, ממנה עולה באופן חד וברור כי גורמים בליכוד בצוותא חדא עם הגב' עידית סילמן הפרו את הוראות סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, ומכאן שמועמדותה הוגשה "שלא כהלכה" לפי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת;

א.1.ב.4. לנוכח כך שההחלטה התקבלה טרם הסתיימה הבחינה הפלילית שמבצעת היועצת המשפטית לממשלה בדבר ההשלכות הפליליות על האפשרות שהגב' עידית סילמן הפרה את סעיף 57א לחוק הבחירות וההשלכות על זכות הציבור לבחור;

א.1.ב.5. לנוכח כך שההחלטה מאיינת את אפשרותה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת להתמודד מול התגברותה של תופעת הכלנתריזם והופכת הלכה למעשה את סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת ל"אות מתה".

א.2. לחילופין, יתבקש בית המשפט הנכבד ליתן כל סעד אחר אשר ימצא לנכון.

ב. בקשה לקיום דיון דחוף

כמו כן, מתבקש בזאת בית המשפט הנכבד להורות על **קיום דיון דחוף בעתירה**, וזאת נוכח סעיף 64(א) לחוק הבחירות הקובע לוח זמנים בהול לערעור על החלטת פסילת מועמד בבחירות לכנסת ה-25, שיתקיימו ביום 1.11.2022. וכן, שאלת חוקיות שריונה של הגב' עידית סילמן ברשימת הליכוד לבחירות לכנסת מחייבת בירור מיידי – בוודאי ביחס לאפשרותם של חברי המשיבה 1 לדון ולפסול את מועמדותה בעקבות זאת.

כמו כן, במידה ועמדת היועצת המשפטית לממשלה תהיה כי אכן הושגו הסכמים לא-חוקיים המהווים הפרה של סעיף 57א לחוק הכנסת, תיבחן הסנקציה הפלילית המתחייבת, ולכן הימשכות ההחלטות שלא לפתוח בחקירה פלילית עשוי להביא לפגיעה משמעותית בטוהר המידות של חברי הכנסת ול"קניית" שיקול דעתם בתמורה אסורה.

ג. בקשה לאיחוד דיונים

סמוך להגשת עתירה זו, נודע לעותרת כי ביום שישי בצהריים 30.9.2022, הוגשה עתירה נוספת בג"ץ 6568/22 **חה"כ גבריאלה לסקי נ' יו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-25**, המערערת על החלטתו של יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 כב' השופט י' עמית (פ"מ 1-2/25), אשר על כן, תבקש ולאור העובדה כי העתירות חולקות בסיס עובדתי משותף ומשפטי, העותרת כי העתירה דכאן תיקבע לדיון במשותף עם עתירה זו.

נוסף כל כך, זמן קצר טרם הגשתה של עתירה זו, הגישה העותרת דכאן עתירה בבג"ץ 6596/22 **התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועצת המשפטית לממשלה ואח'**, אשר עניינה גרירת הרגליים וסירובם המשתמע של היועצת המשפטית לממשלה ושל פרקליט המדינה לפתוח בחקירה או למצער בדיקה מקדימה של ההשלכות הפליליות של הפרת סעיף 57א' על ידי הגב' סילמן ומפלגת הליכוד – וזאת על אף שחלפה קרוב לחצי שנה מיום שפנתה אליהם העותרת. לנוכח חשיבותו הרבה של הליך החקירה לשם הדיון בעתירה דכאן, תבקש העותרת כי אף הדיון בעתירה זו יאוחד עם הדיון דכאן.

אלא אם צוין אחרת, ההדגשות בציטוטים המובאים בעתירה דנן הנן של הח"מ.

א. הצדדים לעתירה

העותרת

העותרת הינה עמותה, רשומה כדיון, אשר הוקמה בשנת 1990, לאחר פרשת "התרגיל המסריח" ובעקבות ההד הציבורי שגררה אחריה הפרישה, לרבות הפגיעה בעקרון האחראיות של חברי הכנסת והעריקה של בודדים למפלגות תוך הבטחה לשריון במפלגות אחרות. העותרת היא תנועה עצמאית ולא מפלגתית, המונה כיום למעלה מ-70,000 חברים ופעילים ומציינת בימים אלו 32 שנים של עשייה ציבורית ומשפטית בהן חרטתה על דיגלה שמירה על טוהר המידות בשירות הציבורי, עידוד ערכי שלטון החוק, שירוש נורמות בלתי ראויות במנהל הציבורי והשרשת נורמות ראויות של מנהל ציבורי תקין.

המשיבים

1. המשיב 1, הוא יושב ראש וועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, כבוד השופט י' עמית, פרסם את החלטתו בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022), לדחות את בקשתה של העותרת לפסול את מועמדותה של הגב' עידית סילמן, אשר שורינה ברשימת הליכוד.
2. המשיבה 2 היא ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25.
3. המשיבה 3 היא הגב' עידית סילמן, שכינה מטעם סיעת ימינה בכנסת ה-24 ומי שהעותרת ביקשה מוועדת הבחירות המרכזית לפסול את מועמדותה בבחירות לכנסת ה-25, עקב שריונה ברשימת הליכוד (המשיבה 3) בבחירות לכנסת ותוך הפרת הוראות סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת.
4. המשיבה 4, היא מפלגת הליכוד, שלפי התשתית העובדתית בעתירה ראשיה ניהלו משא ומתן אסור עם המשיבה 2 ביחס לשריונה העתידי, שעולה להפרה הוראות סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת ומחייב דיון והכרעה אצל חברי ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25.
5. המשיבה 5 היא היועצת המשפטית לממשלה (להלן: "היועמ"ש"), אשר מתפקידה ומסמכותה להורות על פתיחת בחקירה פלילית כנגד נבחרי הציבור וחברי הכנסת, בשל חשד לביצוע עבירה פלילית שנעברה. כמו כן, היועצת המשפטית לממשלה היא שאמונה על ייצוג האינטרס הציבורי ושמירה על קיום החוק. מכובעה כגורם הרשמי האמון על קיום הדין ומכובעה כראש התביעה הכללית מטעם המדינה – היא זו שאמונה גם על גיבוש הבסיס הראייתי לעניין הפרה של סעיף 57א לחוק הבחירות – הגורר אחריות פלילית.
6. המשיבה 6, היא היועצת המשפטית לכנסת, אשר יו"ר המשיבה 1, כב' השופט עמית, ביקש לצרף להליך בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022), כדי שתיתן את עמדתה ביחס לבקשת פסילתה של הגב' סילמן והיא שאמונה על הייעוץ המשפטי לכנסת.

ב. מבוא

7. עניינה של העתירה שלהלן בהחלטתו של יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, לדחות את בקשתה של העותרת לפסול את מועמדותה של חברת הכנסת לשעבר עידית סילמן מרשימת הליכוד לכנסת ה-25 עקב הפרה מוצהרת וגורפת של הוראות סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, תשכ"ט-1969 (לעיל ולהלן: "חוק הבחירות" או "החוק").
- העתק החלטתו של יו"ר הוועדה המרכזית בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022), מצורף ומסומן כנספח ע/1.
8. העותרת סבורה כי בהחלטתו של יו"ר הוועדה המרכזית בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022) (לעיל ולהלן: "ההחלטה"), נפלו פגמים פרוצדוראליים ומהותיים המחייבים את ביטולה.
9. העותרת תעמוד על כך שלא התקיים דיון בהליך ולא ניתן לה יומה כדי לחקור את המצהירים בחקירה נגדית ולעמוד על כלל התשתית העובדתית להפרת סעיף 57א לחוק הבחירות המחייב לעמדתה גם את פסילתה של הגב' סילמן.
10. כמו כן, דחיית בקשתה של העותרת לפסילת הגב' עידית סילמן ניתנה רק על ידי יו"ר הוועדה ומבלי שהתקיימה הצבעה בעניין בוועדת הבחירות המרכזית על כלל חבריה, בהתאם לסמכותה לפי סעיף

63 לחוק הבחירות לפסול מועמדים ברשימות שאינן כשירות.

11. העותרת תעמוד על הצורך בפסילת מועמדותה של הגב' סילמן לאור הוראות החוק המחיל איסור ברור על כל הסכם והתחייבות לשריונה ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, שלא ניתנה בתוך ה-90 יום עובר לבחירות הנוכחיות.

12. העותרת תעמוד בהרחבה על תכלית ההוראות העומדות בבסיס סעיף 57א לחוק הבחירות ותביא את כוונת המחוקק הברורה – למנוע את תופעת הכלנתריזם בכנסת – תופעה שהגיעה לשיאה בפרשת "התרגיל המסריח" בשנת 1990 שבעקבותיו נחקקו הוראות אלה. זאת לאור מטרתם המוצהרת והברורה של הוראות אלה, והיא לאסור על חברי הכנסת לערוק ממפלגתם אל מפלגה אחרת בכנסת שלא בתוך תקופת הבחירות. מכאן תצביע העותרת על ההחלטה ככזו אשר מאיינת את אפשרותה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת להתמודד מול תופעת הכלנתריזם והופכת הלכה למעשה את סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת לאות מתה.

13. העותרת תצביע על כך שהאיסור על מתן הבטחה או התחייבות לשיריון מטעם מפלגה אחרת שלא במהלך תקופת הבחירות מטרתו למנוע פגיעה בעקרון האחראיות של חברי הכנסת כלפי מצביעיהם ומפלגתם, ולמנוע פגיעה באמון הציבור ובנבחרי הציבור עצמם – ומכאן שפסילת מועמדותה מתחייבת – על ידי ועדת הבחירות המרכזית.

14. כמו כן, ובמלוא הכבוד, העותרת טען כי שגה כבוד יו"ר ועדת הבחירות באיזון שעשה בהחלטתו נושא עתירה זו – כאשר החליט שהזכות להיבחר **גוברת** על הפגיעות האחרות הטמונות בהפרת סעיף 57א לחוק הבחירות. לעמדת העותרת הזכות להיבחר במקרה דנן דווקא **נסוגה** מהפגיעה בתכליות העומדות בבסיס המאבק בתופעת הכלנתריזם והצורך ליתן לוועדת הבחירות את האפשרות לפסול מועמדים ברשימה שלא הוגשה כהלכה.

15. העותרת סבורה כי הסמכות שלא לאשר רשימת מועמדים שלא הוגשה כהלכה – עומדת לוועדת הבחירות המרכזית. דוגמה בסיסית ומהותית אליבא דעותרת לרשימה שלא הוגשה כהלכה היא רשימה שיש בה מועמדת פסולה מאחר שעצם מועמדותה הוא בניגוד לסעיף 57א לחוק הבחירות (ראו לעניין סמכות הפסילה של ועדת הבחירות המרכזית לפי סעיף 63 לחוק הבחירות את החלטתו של כב' השופט (כתוארו דאז) הנדל, יו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-23 בה"ש 1/23 **היועץ המשפטי לכנסת נ' כחול לבן ואח'** (אתר הוועדה, 31.12.2019)).

16. אשר על כן, בנסיבות העניין, העותרת תבקש מבית המשפט הנכבד לערער ולפסול את החלטתו של יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 שדחה את בקשתה לפסול את הכללת הגב' סילמן כמועמדת ברשימת המועמדים של הליכוד לכנסת ה-25, מבלי שניתן לעותרת את יומה לפני כלל חברי הוועדה המרכזית.

ג. רקע עובדתי

ג.1. על פרשת "התרגיל המסריח" ותכלית חקיקת סעיף 57א לחוק הבחירות

17. חקיקתו של סעיף 57א לחוק הבחירות, המצוי במוקד הצווים המבוקשים בעתירה זו, היא תולדה של "התרגיל המסריח", אשר בשל חשיבותו לרקע הדברים ולמקרה הנדון בעתירה, תבקש העותרת להציגו בקצרה.

18. "התרגיל המסריח" הוא הכינוי שדבק בסדרת אירועים אשר התרחשו במרץ 1990, אשר נסובו סביב הניסיונות להקים ממשלה חלופית לממשלת האחדות בראשותו של יצחק שמיר ז"ל. אותם אירועים הרעידו את אמות הסיפים של החברה הישראלית והובילו לתמורות מרחיקות לכת רבים במרקם הפוליטי-אזרחי בישראל (כאמור לעיל, העותרת הוקמה, בין היתר, על רקע "התרגיל המסריח") אשר באו לידי ביטוי, בין היתר, גם בפסיקה ובחקיקה.
19. בסיומן של הבחירות לכנסת ה-12, ביום 22.12.1988, הוקמה ממשלת אחדות לאומית בראשות יצחק שמיר, אשר השותפות הבכירות בה היו מפלגת "הליכוד" ומפלגת "המערך". כחלק מניסיונו של ח"כ פרס להפר את ההסכמים הקואליציוניים שנחתמו ביחס לממשלת האחדות בכדי להתמנות לראש ממשלה, הוא ביקש למשוך חברי כנסת ממפלגת הליכוד ומש"ס, לסיעות נבדלות בתמורה להטבות פוליטיות ותוך הבטחות להבטחת עתידם הפוליטי.
20. בעקבות זאת, ביום 15.3.1990 הוגשה הצעת אי אמון בממשלת האחדות, אשר בעדה הצביעו 60 חברי כנסת, ולראשונה אי פעם בתולדות הכנסת נפלה הממשלה בשל הצבעת אי אמון.
21. לאחר נפילת הממשלה, נשיא המדינה הטיל על ח"כ שמעון פרס את מלאכת הרכבת הממשלה. במאמציו להקים ממשלה, פרס פנה אל הסיעה אשר הוקמה כחודש לפני כן, והבטיח לחבריה הבטחות מרחיקות לכת, כגון הבטחת מינוי לשר ושריון ברשימת "המערך" לכנסת ה-13. בסופו של עניין, כשל פרס מלהקים ממשלה משלא היה לו את הרוב הדרוש לשם כך, ולאחריה הוטלה על שמיר המלאכה, וזה הקים ממשלה צרה.
22. שאט הנפש ששרר בקרב רבים מהציבור הישראלי לאחר "התרגיל המסריח" – בדמות איבוד האמון הציבורי בנבחר הציבור, הפרת הסכמים פוליטיים ופגיעה בעקרון האחראיות – הובילה לגל של עתירות לבג"ץ, פסקי דין ותיקוני חקיקה שניסו לתת מענה לבעיה ולמנוע את הישנותם של מהלכים דומים בעתיד.
23. בין שינויי החקיקה שהציעה ועדת חוקה, חוק ומשפט כחלק מהחוק למניעת מעילה באמון (נבחר ציבור), התש"ן-1990, ניתן למנות את: הוספת סעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת אשר אוסר על חבר כנסת פורש שלא התפטר מהכנסת מלהתמודד בבחירות הבאות באחת הרשימות של הכנסת היוצאת; הוספת סעיף 6(ה) לחוק יסוד: הממשלה, אשר אוסר על חבר כנסת שפרש מסיעתו להיות לשר בתקופת הכהונה של אותה כנסת, העלאת אחוז החסימה בבחירות לכנסת, וכן תיקון מס' 22 לחוק הבחירות לכנסת אשר כלל את הוספת סעיף החוק המצוי במוקד עתירה זו – סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת.
24. אם כן, במטרה להתמודד עם עריקת חברי כנסת מן המפלגות שמהן הם נבחרו ואפשרות לשיריון עתידי במפלגה אחרת, נחקק סעיף 57א לחוק הבחירות – אשר קובע הוראות ברורות המטילות איסור חד משמעי, שאף גורר אחריות פלילית.
25. חומרת המעשים שנעשו לכאורה, ואשר יפורטו להלן, מתחדדת עוד יותר עת מדובר בעניין ציבורי ובהפרה מוצהרת בפומבי של הוראות החוק, על אחת כמה וכמה כאשר בהפרתה נגררת ענישה פלילית ואין כל בדיקה או חקירה שמתבצעת בעניין – לעמדת העותרת על חברי ועדת הבחירות המרכזית לדון ולהצביע האם רשימת הליכוד הוגשה כהלכה ובהתאם לסעיף 63 לחוק הבחירות.

ג.2. התשתית העובדתית להפרת סעיף 57א' לחוק הבחירות – על ידי הגב' סילמן

26. ההצעות בדבר הסכם לשיריונה של סילמן ברשימת הליכוד שלא בתוך תקופת הבחירות ומתוך מטרה להשיג את פיצולה של סיעת ימינה מוכרות וידועות היו לפני זמן רב. למעשה, הגב' עידית סילמן הודתה בכך בעצמה עוד לפני הפרסומים בדבר ההסכם שנחתם כאמור, כי גורמים במפלגת הליכוד הציעו לה הבטחות לשיריון ברשימתם ואת תפקיד שרת הבריאות.

"יש לי הצעות בטוחות. יכולתי להיות שרת הבריאות, שריון בליכוד במשך עשר שנים, הרים וגבעות, וסירבתי. הדבר הכי קל היה לצאת מלכה, להיות שיקלי וללכת לליכוד. אבל אני לא שם, אלא כאן לטווח הארוך"

27. כלומר, כך סילמן סיפרה בעצמה בראיון מיום 10.6.2021, כי היא קיבלה הצעה בניגוד לחוק ממפלגת הליכוד לשיריון ברשימתם ובתמורה לפרישתה מהצבעות סיעתה ימינה.

העתק כתבתו של חנן גרינווד, "עידית סילמן: "התרגלנו לרוטוויילרים כיו"ר קואליציה, אבל אישה תשיג יותר", מיום 10.6.2021, מצורף ומסומן כנספח ע/2.

28. יצוין, כי גם בראיון נוסף מיום 2.7.2021 הגדילה הגב' סילמן וסיפרה כי הציעו לה ואף לבעלה תפקיד בכיר בשירות הציבורי תמורת עריקתה של סילמן לליכוד. יתרה מכך, הגב' סילמן העלתה בראיון הבעייתיות שבדבר ואפילו סברה כי מדובר ב"שוחד פוליטי" והצעות לא לגיטימיות:

"לי הציעו להיות שרת בריאות ועשר שנים שריון בליכוד. זה לגיטימי? זה לא שוחד פוליטי?"

העתק כתבתם של טל גלעדי ועמיחי אתאלי, "אנחנו לא בית הקלפים ולא בסופרנוס, עם כל האיומים האלה. בליכוד מתנהגים כמו תינוק בנפרד מהמוצץ", מיום 2.7.2021, מצורף ומסומן כנספח ע/3.

29. הדיווחים בדבר הגעה להסכם בין סילמן לליכוד החלו להתפרסם ביום 6.4.2022, כאשר פורסמו ידיעות במספר רב של כלי תקשורת, לפיהן בעוד היותה חברת הכנסת סיכמה עידית סילמן עם מפלגת הליכוד, כי היא תשוריין ברשימתה בבחירות לכנסת ה-25. עוד לפי הפרסומים סוכם כי אף תמונה לתפקיד שרת הבריאות לכשתוקם ממשלה בראשות מפלגת הליכוד. בתמורה, פורסם כי סילמן החליטה לפרוש מהצבעותיה עם הקואליציה.

העתק כתבתה של מורן אזולאי, "הסיכום עם הליכוד: סילמן שרת הבריאות - אם נתניהו יקים ממשלה", מיום 6.4.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/4.

העתק כתבתו של ארי קלמן, "העימות שהוביל לפרישת סילמן; התמורה מהליכוד נחשפת", מיום 6.4.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/5.

30. להחלטתה של סילמן לפרוש מהצבעות עם סיעתה, לאחר ששימשה יו"ר הקואליציה, בתמורה לפי הדיווחים לשיריון ברשימת הליכוד בבחירות הבאות, הייתה משמעות קריטית למספר חברי הקואליציה בכנסת שירד מ-61 קולות ל-60 קולות בלבד. מכאן שהתקיים תמריץ רב יותר ליתן תמורה אסורה ופוליטית בדמות הבטחת שיריון בכנסת.

31. ביום 21.6.2022, עשרה ימים לאחר הצהרתה של סילמן כי היא פורשת מהצבעות עם סיעת ימינה והקואליציה וחוברת לאופוזיציה, פורסם כי ראש הממשלה לשעבר בנט החליט לפרק את הממשלה ולצאת לבחירות. עוד באותו היום פורסמה כתבה ובה תיעוד של סילמן הולכת לצידו של מרכז האופוזיציה, חה"כ יריב לוין ונשמעת אומרת לו: "איך הייתי? הייתי טובה עד הסוף אה?".

32. יתרה מכך, בהמשך אותה כתבה בעניינה של סילמן, פורסם כי בראיון באולפן החדשות עם השר

לשעבר יואב גלנט ממפלגת הליכוד, הודיע האחרון כי יש "הסכמים" עם סילמן וכי לדעתו יש סיכום ברור על שיריון של סילמן ברשימת הליכוד: "אני מציע לעמוד בהסכמים [...] אם סוכם, ואני חושב שסוכם".

העתק כתבתם של ליאור קינן, ספי עובדיה ורביב דרוקר, "סילמן ליריב לוינן": "איך הייתי? הייתי טובה עד הסוף" • תיעוד", מיום 21.6.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/6.

33. חה"כ מיקי זוהר מהליכוד, אף הוא התבטא בקשר לידיעה הברורה בנושא השיריון המובטח לסילמן, בראיון ברדיו מיום 4.8.2022, כאשר התייחס לשאלת ההבטחות לשיריונים ברשימת הליכוד:

"הם יחסית די ידועים, אנחנו יודעים שסילמן ושיקלי יהיו משוריינים, אני לא יודע לומר בוודאות כי בסוף ההחלטה בידי של נתניהו אבל אני מעריך שכן".

העתק הפרסום על הראיון בערוץ 7, "מיקי זוהר מעריך: סילמן ושיקלי יהיו משוריינים בליכוד", מיום 4.8.2022, מצורף ומסומן כנספח ע/7.

34. אף גורמים אחרים במפלגת הליכוד הבהירו בריש גלי לקראת הבחירות המקדימות במפלגה, כי אכן קיימים הסכמים לשיריון שהושגו עם חה"כ עידית סילמן – שלא בתוך תקופת הבחירות ותוך הפרת החוק ודריסה גסה של הוראותיו.

35. כך לדוגמא, התבטא חה"כ יואב גלנט מהליכוד, מיום 11.7.2022 בראיון שנתן לרדיו דרום:

"שיריונים מה עמדתך ביחס לשיריונים? [...] אנשים כמו שיקלי וסילמן שפעלו איתנו מתוך מניעים אידיאולוגיים על מנת להפיל את הממשלה הרעה שכיחנה פה **בהחלט צריך לעמוד בהסכמים שעשו איתם"**.

ג.3. בג"ץ 5309/22 בעניין פתיחה בחקירה פלילית

36. נוכח האמור לעיל, פנתה העותרת במשך ארבעה חודשים ליועצת המשפטית לממשלה ולפקליטות המדינה בדרישה כי תפתח חקירה פלילית בהקדם, או למצער בדיקה מקדימה, אשר תבחן את החשדות בדבר הפרת סעיף 57א' על ידי הגב' סילמן ומפלגת הליכוד. משלא נענו פניותיה משך למעלה מארבעה חודשים – ולאחר שעברו המועדים הקבועים בדין למתן מענה כזה לפי סעיף 2(א) לחוק לתיקון סדרי מינהל (החלטות והנמקות), התשי"ט-1958 (להלן: "חוק ההנמקות") – נאלצה העותרת דכאן לעתור בעניין זה ביום 8.8.2022 לבית המשפט העליון בעניין הפתיחה בחקירה (בג"ץ 5309/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועצת המשפטית לממשלה (פורסם בנבו, 4.9.2022) (להלן: "בג"ץ 5309/22").

37. בעתירתה זו סברה העותרת כי בפניותיה ליועמ"ש היא הציגה ראשית ראייה להפרה של סעיף 57א לחוק הבחירות בעניינה של הגב' סילמן – הפרה שלעמדתה מחייבת פתיחה בחקירה פלילית, או לכל הפחות פתיחה בבדיקה מקדימה. בוודאי כאשר הפרת החוק גוררת ענישה פלילית לפי סעיף 126(6) לחוק הבחירות, ואף עלולה לעלות לכדי הפרת סעיף 286 לחוק העונשין.

38. העותרת טענה כי החלטת היועמ"ש שלא להשיב לשלל פניותיה מהווה סירוב ללא נימוקים – כזה שלאור חוסר הבהירות הרב בנוגע לעבירה זו וסד הזמנים להגשת הרשימות למערכת הבחירות לכנסת – עולה לכדי חוסר סבירות היורד לשורשו של עניין, לחריגה מסמכותם ותפקידם במחדל, וזאת לנוכח הפגיעה החמורה בהליך הפלילי, באמון הציבור ברשויות אכיפת החוק ובנבחרי הציבור, ובחובת הרשות לפעול במהירות הראויה.

39. בתגובה המקדמית מטעם היועמ"ש לעתירה בבג"ץ 5309/22 מיום 22.8.2022 התבקשה דחייה על הסף בשל היותה מוקדמת ומאחר שהעניין מצוי בבחינה:

"פניותיה של המבקשת (וכן פניות נוספות שהתקבלו ביחס לאותה סוגיה) **עודן מצויות בבחינה וטרם התקבלה החלטה סופית בעניינן**, וברי כי בנסיבות כאלה כלל אין החלטה מינהלית אשר ניתן להעבירה תחת שבט ביקורתו של בית המשפט הנכבד" (פסקה 6 לתגובת היועמ"ש).

40. בתגובה המקדמית מטעם סיעת הליכוד, שהוגשה לבית המשפט העליון ביום 22.8.2022 בצירוף תצהיר בחתימתו של צורי סיסו, מנכ"ל הליכוד – נמסר כי הגב' סילמן פעלה אך ורק לפי צו מצפונה וכי היא לא קיבלה כל הבטחה מגורמים בליכוד:

"חברת הכנסת סילמן פעלה לפי צו מצפונה וזאת לאחר ששר הבריאות פעל בניגוד לערכיה של חברת הכנסת סילמן, והכל מטעמים ערכיים ואידיאולוגיים. בכל מקרה, חברת הכנסת סילמן כלל לא פרשה מסיעתה, כפי הנטען. ממילא, הליכוד ו/או מי מטעמה לא נתנו לחברת הכנסת סילמן כל הבטחה בתקופה שקדמה לתשעים הימים לפני יום הבחירות ועובר לפעולותיה."

41. בתגובה המקדמית מטעם הגב' עידית סילמן – **אשר הוגשה ללא תצהיר** – נמסר כי לא נערך הסכם או התחייבות בינה לבין הליכוד. עוד נטען כי העתירה היא עתירת השתקה שנועדה להשתיק דיון בין חברי הכנסת וכי מעולם לא נפתחה חקיקה על בסיס עבירה לכאורה על סעיף 57 לחוק – ולכן כל פתיחה בחקירה תהא אכיפה בררנית שדינה להיפסל.

42. כמו כן, נטען בתגובה מטעם סילמן כי המישור הפלילי איננו המישור הראוי לאורו יש לפעול בנסיבותיו של המקרה דנן, וכי סעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת יחד עם סעיף 61 לחוק הכנסת, התשנ"ד-1961 הם הסעיפים הספציפיים שהמחוקק קבע שיחולו במקרה כגון המקרה דנן.

43. ביום 4.9.2022 בית המשפט העליון דחה את העתירה בעניין **הפתיחה בחקירה** על הסף, עקב היותה מוקדמת ותיאורטית: "עסקינן אפוא בתרחיש תיאורטי אשר אינו מצדיק, בשלב זה, בחינה שיפוטית" (פסקה 3 לפסק דינו של כב' השופט אלרון בעניין בג"ץ 5309/22).

44. והנה, תיאוריה הפכה מציאות וביום 15.9.2022 הוגשה רשימת הליכוד לכנסת ה-25 לאישורה של הוועדה המרכזית, ובה אכן רשומה מועמדתה של הגב' עידית סילמן.

4.ג. ההליך שהתקיים בפ"מ 1/25

45. ביום 15.9.2022 הגישה העותרת בקשה לפסילת המשיבה 3 מהתמודדות בבחירות לכנסת ה-25 ברשימת המשיבה 4 לוועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25. זאת, בנימוק של פרישה תועלתית של הגב' עידית סילמן מעמדת סיעתה בכנסת ב-24 בתמורה להבטחת שיריון אסורה ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, תוך הפרה בוטה של הוראות סעיף 57 לחוק הבחירות.

46. כן ביקשה העותרת להטיל על המשיבה 3 את הסנקציה המתחייבת הקבועה בסעיף 126(6) לחוק הבחירות.

47. הבקשה שהגישה העותרת במסגרת פ"מ 1/25 אוחדה עם בקשה נוספת לפסילת מועמדותה של המשיבה 3, על-ידי ח"כ גבריאלה (גבי) לסקי-שוץ וסיעת מרץ (פ"מ 2/25). המבקשות שם מיקדו את טענותיהן ביישום הוראות סעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת על נסיבות המקרה דנן, כך שיש לראות במשיבה 3 כמי שפרשה מסיעתה ולא התפטרה בסמוך לכך מהכנסת, ועל כן הן טענו כי היא מנועה מלהתמודד בבחירות הקרובות במסגרת רשימת מועמדים של מפלגה שהייתה מיוצגת על-ידי סיעה

בכנסת היוצאת.

48. ביום 28.9.2022 התקבלה החלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, כבוד שופט בית המשפט העליון יצחק עמית בבקשות בפ"מ 1/25 ו-2/25 לפסול את המשיבה 3 מלהתמודד בבחירות הקרובות לכנסת (ראו **נספח ע/1**).

49. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 החליט לדחות את הבקשות לעניין פסילת המשיבה 3, אך קבע את הדברים הבאים לעניין הסנקציה הפלילית הנלווית להפרת סעיף 47 לחוק הבחירות לכנסת:

"בלב הבקשה הראשונה שלפניי עומדת הטענה כי על הפרת סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת יש עיצום בדמות איסור מועמדות בבחירות למי ששורייין ברשימה אחרת בניגוד להוראות הסעיף. לנוחות הקורא, אשים לנגד עינינו, זו הפעם השלישית, את נוסחו של סעיף 57א:

לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

הסעיף כולל איסור ותוחם אותו בזמן. אך הוא אינו כולל עיצום על הפרתו במישור החוקתי או המנהלי (אך כן במישור הפלילי)." (סעיף 22 להחלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, **נספח ע/1**).

50. עוד קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, כי "סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת נועד, כאמור, להילחם בתופעות של שחיתות פוליטית. אכן, השחיתות היא נגע שפגיעתו רעה והיא עלולה להביא לפגיעה בחברה ובסדרי הממשל" (ראו מיני רבים ע"פ 1224/07 בלדב נ' מדינת ישראל, פסקה 41 (10.2.2010)). " (סעיף 23 להחלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25).

51. בעניין הראיות אשר הביאה העותרת על מנת לתמוך בטענתה להסכם שבין המשיבה 3 למשיבה 4, קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 כי "אכן, הטענה (שלא הוכחה) כי הודעתה של סילמן על פרישתה מהקואליציה באה יום לאחר פגישתה עם חברים מהאופוזיציה בנימין נתניהו, בצירוף העובדה כי אכן זכתה בגיזת הזהב בדמות שריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, עשויה לגרום לקורא לומר "פה חשדתי". מה עוד שבהאי דנא, יש לחבר כנסת שפורש מסיעתו אף יותר מציפייה סבירה לקבל שריון תמורת פעולתו נגד סיעתו, שהרי כבר היו דברים מעולם." (סעיף 25 להחלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, **נספח ע/1**).

52. בעניין הסנקציה שביקשה העותרת להטיל על המשיבה 3 מכוח סעיף 126(6) לחוק הבחירות לכנסת, קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 כדלקמן:

"בקשה נוספת של המבקשת הייתה, כאמור, להטיל על סילמן את "הסנקציה המתחייבת הקבועה בסעיף 126(6) לחוק הבחירות [לכנסת]". סנקציה זו היא סנקציה פלילית, שאמור לדון בה בית משפט פלילי לאחר שיוגש כתב אישום, אם רשויות התביעה ימצאו שיש לעשות כן. בשבתי בכהונת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, לא ניתנה לי הסמכות לדון בפלילים או להטיל עונשים." (סעיף 26 להחלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, **נספח ע/1**).

53. כמו כן, קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 כי יש בסמכותו להידרש לשאלת פרישתה של המשיבה 3 מסיעת ימינה, למרות שוועדת הכנסת לא דנה בשאלה אם יש לראות במשיבה 3 כפורשת. במסגרת נימוקיו לטענה לפיה יש לראות במשיבה 3 כמי שפרשה מסיעת ימינה ולא התפטרה בסמוך לפרישתה, הביא יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 את הדברים הבאים:

"לא המדרש עיקר אלא המעשה" (עניין היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 5). מעשיה של סילמן מדברים בעד עצמם, ובראש ובראשונה הודעתה-שלה על פרישתה מהקואליציה והחיבוק החם שזכתה בו מהאופוזיציה בעקבות הודעה זו. הודעת

הפרישה נתפסה בציבור בזמן אמת כצעד דרמטי שגרם לקואליציה לאבד את הרוב בכנסת. בהמשך דרכה בכנסת לא השתתפה סילמן בהצבעה על הצעת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום ביהודה והשומרון והצביעה נגד מינוי מחודש של ח"כ מתן כהנא לתפקיד שר הדתות. גם בהתבטאויותיה על כך שהגיעה העת להקים ממשלה אחרת, העידה סילמן על עצמה כי אינה רואה את עצמה כחלק מהקואליציה. אילו שאלנו את הבוחר הסביר אם יש לראות בסילמן מי שפרשה מסיעת ימינה, דומה כי היה עונה על כך בחיוב לנוכח מעשיה, הצהרותיה והודעתה הרשמית על פרישתה מהקואליציה. **זאת ועוד. סופו מעיד על תחילתו. נטען כי הודעתה של סילמן על פרישתה נעשתה בסמוך לאחר פגישות שקיימה עם חברי כנסת מהאופוזיציה וכי לבסוף זכתה לשריון ברשימת הליכוד. ניתן לטעון כי ככל שהדברים נכונים, עשוי הדבר להצביע על תמורה שהובטחה במפורש או במשתמע.** (סעיף 35 להחלטת יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, נספח ע/1).

54. בהחלטתו קבע יו"ר הוועדה כי הפרסומים שהובאו על ידי המבקשת אינם ראיות מספיקות לשלילת הזכות להיבחר (ראו פסקה 25). ואולם, על אף זאת, יו"ר הוועדה לא מצא לנכון לאפשר לעותרת ובאי כחה לחקור את המצהירים בפני ועדת הבחירות, ולעמתם עם הקשיים העובדתיים הזועקים בגרסתם.

55. משהונחה התשתית העובדתית לעתירה זו, תעבור כעת העותרת לטיעון המשפטי.

ד. הטיעון המשפטי

1.1. הרעה החולה של הכלנתריזם והפגיעה במרקם הדמוקרטי

56. בטרם תצלול אל תוך הטיעון המשפטי של עתירה זו, תבקש העותרת לעמוד בקצרה על הרעה החולה של תופעת הכלנתריזם אותה ניסה סעיף 57 למנוע, ועל הפגיעה הקשה בשיטת המשטר הדמוקרטי הישראלית.

57. על הכלנתריזם נכתב כי הוא "פוגע באופן שבו נבחר הציבור נדרש למלא את תפקידו, שכן הוא זונח את עקרונותיו ואת המפלגה שבשמה נבחר בניסיון לקדם את האינטרסים הפרטיים שלו". איש הציבור אשר עורק בוחר להתעלם מהעדפות הבוחרים אשר באו לידי ביטוי בהצבעה למפלגתו, ומנצל את הכוח שניתן לו על מנת לקדם את טובתו האישית, באופן שפוגע בכללי המשחק הדמוקרטי (נבות, בעמ' 417).

58. בספרות הובעה לא פעם ביקורת על התופעה, ועל הפגיעה האנושה שלה בכללי המשחק הדמוקרטי. כך למשל, מציין המלומד נבות בספרו:

"כלנתר ושכמותו מנצלים את חירותם הפוליטית, מתעלמים מהעדפות הבוחרים ופוגעים בכללי המשחק המקובלים — כל זאת במטרה לקדם את טובתם האישית על חשבון האידאולוגיה, סדר היום או הכרעות המפלגה שבזכותם נבחרו." (נבות, בעמ' 417).

59. ביטוי להסתניגות מתופעה פסולה זו ניתן למצוא גם בפסיקה, אף של בית משפט נכבד זה. הנה, רק לאחרונה עמד בית המשפט הנכבד על הפגיעות הקשות שפוגעת תופעת הכלנתריזם הפסולה במוסד המפלגה, בעקרון הייצוגיות, ברצון הבוחר ובאחריות הדמוקרטי. כך, בפסק דינה של כבוד הנשיאה חיות:

"התכלית שעליה עמדה הספרות המשפטית כתכלית העומדת ביסוד ההסדרים הסטטוטוריים שנחקקו בהקשר זה במדינות שונות בעולם, היא בעיקרה מניעת פרישה ממפלגה ומעבר למפלגה אחרת, מבלי להחזיר את המנדט למפלגה ממנה פרש חבר הפרלמנט. זאת, מתוך תפיסה כי פרישה כזו פוגעת במוסד המפלגה, בעקרון הייצוגיות בדמוקרטיה, ברצון הבוחר

ובאחריותיות הדמוקרטית (Democratic accountability) מסקנה זו דומה למסקנה שאליה הגענו בנו באשר לתכלית שביסוד תיקון 12" (ע"א 4799/19 ח"כ אריאל קלנר נ' הליכוד - מפלגה לאומית ליברלית פס' 71 לפסק דינה של כבוד הנשיאה חיות (פורסם בנבו, 28.07.2019) (להלן: "עניין קלנר").

60. בפסיקה מוקדמת יותר, בסמוך לאחד מהתיקונים הקודמים שנעשו בחוק, אף עמד בית המשפט על כך שהכלנתריזם - כתופעה פסולה אשר עמה ביקש המחוקק להתמודד - לא יכול להחשב אלא "כקבלה וכמתן של שוחד פוליטי" המחייב טיפול מניעתי מידי, וכדלקמן:

"לא יכול להיות ספק כי מניעת התופעה שבה משנה חבר-כנסת את נאמנותו הפוליטית כדי להפיק תועלת אישית, הייתה ביסוד חקיקתו של החוק המתקן. שכן פרישת חבר-כנסת מסיעתו כדי לזכות בטובת הנאה אישית במיגזר הפוליטי, לא יכולה להיחשב אלא כקבלה (וכמתן) של שוחד פוליטי. ומשהחל נגע ה"כלנתריזם" לפשות בתרבות הפוליטית הישראלית, התחייב טיפול מניעתי מידי בדרך של חקיקה, כדי לשרש תופעה זו. גישת בית המשפט העליון, שקדמה לחוק המתקן, אף היא לא אימצה דעה שהובעה בעבר הרחוק בבג"צ 4/67 צחר ואח' נגד ראש עיריית טבריה [14], בעמ' 414, כי - "אין לשלול מהנבחר את החופש לשנות את נאמנותו המפלגתית אפילו מתוך מניעים פסולים. התרופה היא לבחור באנשים שאפשר לסמוך על יציבותם הפוליטית". ראה בעניין זה מאמרו של י' זמיר, "משפט ופוליטיקה" ספר קלינגהופר על המשפט הציבורי (המכון למחקרי חקיקה ולמשפט השוואתי ע"ש הרי ומיכאל סאקר, י' זמיר עורך, תשנ"ג) 209, 220 (ואילך)" (בג"ץ 4031/94 ארגון "בצדק" נ' ראש ממשלת ישראל, פס' 5 לפסק דינו של כבוד השופט גולדברג (פורסם בנבו, 13.10.1994) (להלן: "עניין ארגון בצדק").

61. הפסיקה דנה לא אחת בעניין ההבדלים בין פרישה מסיעה לבין התפלגות מסיעה, והציגה את העמדה אשר גיבש המחוקק לפיה על פרישה בתמורה שאינה התפלגות, יש להטיל סנקציות משמעותיות. זאת לאור תפיסת המחוקק לפיה תופעת הכלנתריזם גובה מחיר מאמון הציבור ומכללי המשחק הדמוקרטי. ראו למשל קביעותיו של כבוד השופט אור (בדעת מיעוט בעניין ארגון בצדק), אשר הובאו גם על-ידי כבוד השופטת א' פרוקצ'יה בפסק דינה בעניין בג"ץ 10451/08 **סיעת קדימה בכנסת נ' יושבת ראש הכנסת** (23.2.2011) (להלן: "עניין סיעת קדימה"), כדלקמן:

"מקריאת החוק המתקן כולו [תיקון 12 לחוק יסוד: הכנסת, הח"מ] ניתן ללמוד שהמגמות הברורות העולות מתוכו, מגמות שהן לב לבו של החוק, שתיים הן: א. **נקיטת סנקציות כנגד חבר-כנסת שפרש מסיעתו, במסגרת הוראות נוספות המיועדות למניעת תופעת הכלנתריזם**; ב. הבחנה בין מקרה של פרישת חבר-כנסת מסיעתו, שאותו רואה החוק המתקן כמעשה פסול, לבין מקרה של התפלגות סיעה, שאותו רואה החוק המתקן כתופעה לגיטימית בחיים הפרלמנטריים.

ההבחנה בין פרישת חבר-כנסת מסיעתו לבין התפלגות סיעה, הינה תולדה של התלבטות קשה באשר לדרך הראויה להילחם בתופעת הכלנתריזם. מצד אחד, **רצו למנוע את תופעת הכלנתריזם, כשחבר-כנסת נבחר במסגרת סיעה פלוגית וכנגד טובות הנאה - כמו הבטחת משרה או מקומו ברשימת מועמדים בכנסת הבאה - יפרוש מסיעתו וייתן את קולו לסיעה אחרת של הכנסת**. ומאידך גיסא, היה חשש מפני חסימתן או הגבלתן של דרכו וחירותו של חבר-כנסת לפעול על-פי צו מצפוננו". (עניין ארגון בצדק, פס' 7-8 לפסק דינו של כבוד השופט אור; עניין סיעת קדימה, פס' 27 לפסק דינה של כבוד השופטת פרוקצ'יה).

62. ואכן, בשל הצורך "לתת תשובה לתופעה שלילית שהכתה קשות במרקם החיים הפוליטיים במדינה" (רענן הר זהב "תיקונים קונסטיטוציוניים - סקירה מהכנסת" המשפט א 116 (2013), הגיעו לעולם מספר תיקוני חוק, ובהם גם התיקון אשר קבע את האיסור המופיע בסעיף 57א' לחוק הבחירות.

63. גם לאחרונה נדרש בית המשפט העליון לעסוק בעניין התפלגות סיעה תוך התמזגות עם סיעה אחרת, וכאשר תיאר את הרקע לחקיקת התיקונים לחוק אשר עסקו בתופעה, התייחס ל"התרחשויות שונות בשדה הפוליטי שלא הוסיפו כבוד לכנסת ולחבריה", וכן קבע כי: **"עסקה פוליטית זו וכן עסקאות פוליטיות אחרות שנעשו באותה תקופה פגעו באמון הציבור במערכת הפוליטית והביאו לתחושת סיאוב"** (עניין קלנר, בפס' 11 לפסק דינה של כבוד הנשיאה חיות).

64. כן נקבע בפסיקה ביחס לקביעת ההסדרים בנוגע לפרישה מסיעה לעומת התפלגות ממנה, כי המחוקק יצא מתוך נקודת הנחה שרוב הפרישות של חברי הכנסת מסיעתם נועדו למטרות תועלתניות ולקידום אינטרסים אישיים, ופעל למנוע אותן ואת הכללתריזם באמצעות קביעת הסדרים ברורים בחוק, כדלקמן:

"נקודת המוצא של החוק המתקן הייתה כי רוב פרישות "רגילות" מסיעה נעוץ בשיקולים תועלתניים. הסנקציות שהוטלו בחוק המתקן על חבר-כנסת שפרש באו, על-כן, לשמש תמריץ שלילי לפרישה. שאם יפרוש הוא מרע את מצבו (נשללת ממנו הזכות לקבל מימון שוטף ולחסות בצלה של סיעה קיימת בתקופת כהונתה של אותה כנסת ובכנסת שלאחריה). על אחת כמה וכמה שאין בידו לשפר את מצבו, משנשללת ממנו האפשרות להתמנות לשר או לסגן-שר. חבר-כנסת שפרש, אף שהוא מרע בכך את מצבו, חזקה עליו כי פעל מתוך מניעים טהורים." (עניין ארגון בצדק, פס' 7 לפסק דינו של כבוד השופט גולדברג).

65. הנה כי כן, עסקינן באחת הרעות החולות של הפוליטיקה והדמוקרטיה בישראל. רעה חולה אשר הגיעה בעבר לנקודת קצה והביאה להתערבות של המחוקק ולקביעתם של סעיפי חוק ספציפיים המעוגנים עלי ספר החוקים של מדינת ישראל. רעה חולה אשר הוכרה על ידי הפסיקה כ"שחוד פוליטי של ממש", כתופעה הפוגעת פגיעה אנושה באמון הציבור בהליך הדמוקרטי, בזכות לבחור ולהיבחר, במוסד המפלגה, בעקרון הייצוגיות בדמוקרטיה, ברצון הבוחר ובאחריותיות הדמוקרטית.

66. משעמדה העותרת על פגיעה חמורה זו, תעמוד העותרת על השגיאות אשר נפלו, לטעמה, בהחלטתו של יו"ר ועדת הבחירות, המחייבות את התערבותו של בית משפט נכבד זה.

67. וכעת, ראשון ראשון, ואחרון אחרון.

2.ד. התשתית הנורמטיבית

68. סעיף 57 לחוק הבחירות, שכותרתו איסור הסכמים בדבר רשימות מועמדים, קובע כי:

"לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת".

69. כלומר, החוק מחיל איסור ברור על כל הסכם, או התחייבות לשריון של חברי הכנסת בעת השגרה בכנסת. אם מפלגה בכנסת מעוניינת לשריין חבר כנסת מסיעה אחרת בכנסת – היא יכולה לעשות כן רק בתקופת הבחירות – ואם עשתה כן לא בתקופת הבחירות מדובר בהפרה של החוק.

70. לכן בהתאמה, סעיף 126(6) לחוק הבחירות, אשר כותרתו "עבירות אחרות בקשר לבחירות" קבועה הסנקציה להפרת סעיף 57 לחוק הבחירות:

"126 אלה דינם מאסר ששה חדשים או קנס 1,000 לירות:

(6) המפר הוראה מהוראות חוק זה שלא נזכרה בפרק זה."

71. אם כן, סעיף 126 לחוק הבחירות, כולל רשימת עבירות אשר בגינן ניתן להטיל מאסר של חצי שנה,

או קנס. בין העבירות המנויות בסעיף העונשי, מצוי סעיף 126(6) לחוק הבחירות אשר מתייחס לנפקות הפלילית של חוק הבחירות לכנסת, ומשמש כסעיף סל כלפי מי שנמצא כי הוא "המפר הוראה מהוראות חוק זה שלא נזכרה בפרק זה."

72. סעיף 63 לחוק הבחירות קובע לעניין הסנקציה בדבר פסילת מועמדים כי:

"רשימת מועמדים שאינה מנועה מלהשתתף בבחירות לכנסת לפי סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת ושהוגשה כהלכה, או שתוקנה לפי סעיף 62, תאשר אותה הועדה המרכזית ותודיע על כך, לא יאוחר מהיום ה-30 שלפני יום הבחירות, לבא כוח הרשימה ולממלא מקומו."

73. כלומר, הגם שאין הרשימה מנועה מלהשתתף בבחירות לכנסת – "רשימת מועמדים שהוגשה כהלכה תאשר אותה הועדה המרכזית".

74. מכאן, שלוועדת הבחירות עומדת האפשרות שלא לאשר רשימת מועמדים שלא הוגשה כהלכה. לעמדת העותרת דוגמה בסיסית ומהותית לרשימה שלא הוגשה כהלכה היא רשימה שיש בה מועמדת פסולה מאחר שעצם מועמדותה הוא בניגוד לסעיף 57א לחוק הבחירות (ראו לעניין סמכות פסילה של ועדת הבחירות המרכזית לפי סעיף 63 לחוק הבחירות את החלטתו של כב' השופט (כתוארו דאז) הנדל, יו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-23 בה"ש 1/23 היועץ המשפטי לכנסת נ' כחול לבן ואח' (אתר הוועדה, 31.12.2019)).

75. הנה כי כן, העותרת סבורה כי אם הייתה ועדת הבחירות דנה בסוגיה והייתה מוצאת תשתית עובדתית, כי בין ח"כ לשעבר עידית סילמן ממפלגת ימינה, לבין גורמים בליכוד נרקמה ההבטחה או התחייבות לשיריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25 שלא בתוך תקופת הבחירות, הרי שמדובר בהפרה במזיד של סעיף 57א לחוק – והוועדה המרכזית יכולה הייתה לפסול את מועמדותה של סילמן.

3.ד. התכליות העומדות בבסיסו של סעיף 57א מחייבות סנקציה נוספת בדמות פסילת מועמדות

76. כפי שהורחב בחלק העובדתי, חקיקת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, היא תולדה של ההדציבורי שהוטח בנבחרי הציבור בעקבות "התרגיל המסריח", אשר הוביל לכמה תיקוני חקיקה שנועדו לתיקון המערכת הפוליטית והשבת "כללי המשחק" לסדרם.

77. החל מחודש מאי 1990, ולאחר סדרת האירועים אשר זכו לכינוי "התרגיל המסריח", התכנסה ועדת חוקה, חוק ומשפט בכנסת (להלן: "הוועדה") לסדרת דיונים אשר נועדו לנסח חקיקה שמטרתה להשיב את האמון בנבחרי הציבור ולאסור על "סחר מכר" פוליטי, אשר פוגע בתפקוד התקין של המערכת הדמוקרטית.

78. ביוני 1990, ולאחר מספר דיונים של הוועדה פורסמה הצעת חוק מטעם ועדת חוק, חוקה ומשפט של הכנסת שכותרתה "חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990". הצעת החוק כללה מספר תיקונים לדברי חקיקה אשר המשותף לכולן הוא ניסיון למנוע פרישה של חברי כנסת מסיעתם בתמורה להטבות שונות בדמות שריונים ברשימות, תפקידי שרים וסגני שרים וכן הלאה.

79. כך, לדוגמה, הצעת החוק כוללת את הוספת סעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת, לפיו מי שהיה חבר בכנסת היוצאת ופרש מהסיעה ולא התפטר מהכנסת בסמוך לכך, לא יוכל להתמודד בבחירות הבאות ברשימה שהייתה מיוצגת על ידי סיעה בכנסת היוצאת. כמו כן, הצעת החוק כללה אסדרה של תהליך

הפרישה מסיעה, תחת סעיף 25 לחוק הבחירות; וכן, כללה הצעת החוק תיקון לחוק יסוד: הממשלה, לפיו "לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר בממשלה, אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו ולעניין אותה ממשלה שהוא עומד להרכיבה בלבד".

80. בהתאם וכדי להשלים את תיקון החקיקה, הצעת החוק כללה את הוספתו של סעיף 57א לחוק הבחירות, אשר מצוי במוקד בקשה זו.

81. בענייננו, בהצעת החוק המקורית, נוסח הסעיף המוצע היה כדלקמן:

"57א. (א) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח לחבר כנסת מקום ברשימת המועמדים של סיעתו לכנסת הבאה;

(ב) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת המועמדים לכנסת לאדם מסוים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

(ג) נעשה מעשה הקשור להוראות סעיף זה, מתוך כוונה לעקפו ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן שהסעיף לא יחול עליהן, רשאי בית המשפט לקבוע כי המעשה נועד להסוות את המהות האמיתית, וכי יחולו הוראות סעיף זה."

העתק הצעת החוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990, מצורף ומסומן כנספח ע/8.

82. ביום 17.10.1990 ישבו חברי הכנסת על המדוכה בעניין נוסחו המוצע של סעיף 57א לחוק הבחירות. תחילה, דנו חברי הכנסת בסעיף 57א(א) המוצע, אשר נועד להתמודד עם מצב שבו חבר הכנסת "סוחט" את סיעתו שלו בתמורה לשריון ברשימת המועמדים לכנסת הבאה. בסופו של יום, בשל הערות חברי הכנסת על כך שמדובר במצב המשפטי הנכון גם דאז – נמחק הסעיף.

83. בהמשך אותה ישיבה, דנו חברי הכנסת בנוסח סעיף 57א(ב) המוצע, אשר נוסחו הוא נוסח סעיף 57א דהיום. מטרתו של הסעיף, לדברי יו"ר הוועדה חה"כ אוריאל לין, אחד מיוזמיה היא:

"אני רוצה להזכיר לכם מה עומד מאחורי הסעיף הזה. לא מדובר כאן על הבטחת מקום לרשימה שלו אלא על הבטחת מקום ברשימה אחרת... בתוך מהלך כהונתה של הכנסת הוא אומר לסיעה אחרת שהוא עושה אתה עסקה בתנאי שהיא תבטיח לו מקום בסיעה שלה בכנסת הבאה. הסיעה האחרת אומרת: בסדר, מקבלת את ההתחייבויות ואת כל מה שצריך, אבל אנחנו אומרים שאותו חבר הכנסת לא יכול לעשות הסכם כזה. מתי כן? 90 יום לפני יום הבחירות לכנסת (אז, ח.מ) אין שום סיבה שלא להתאחד; אין גם מה להציע כיוון שיוזמים מתי יום הבחירות, ואז הסכמים להליכה משותפת נחשבים הסכמים לגיטימיים. הם לא נעשים תחת סיטואציה של הפלת ממשלה וכו'".

84. בהמשך, חברי הכנסת בוועדה ניסו להבין כיצד ניתן לאפשר לחברי הכנסת להתאחד במקרה הצורך לפני הבחירות, אך במקביל למנוע מצב של "חברי הכנסת בודדים שמשתמשים בכושר המיקוח שלהם במהלך הכנסת כדי להוציא לעצמם טובות הנאה".

העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון של ועדת חוק חוקה ומשפט מיום 17.10.1990 מצורף ומסומן כנספח ע/9.

85. בדיון נוסף בוועדה, שהתקיים ביום 31.10.1990 בעניין חקיקת סעיף 57 לחוק הבחירות, יו"ר ועדת חוק חוקה ומשפט דאז, חה"כ אוריאל לין, הציג בפשטות את מטרתם של כלל תיקוני החקיקה בהצעת החוק:

"נקודת המוצא של כל החוק הזה היא למנוע אנשים מלסחוט את מפלגתם שלהם ולהשיג על-ידי כך טובות הנאה אישיות. נקודת המוצא שלנו היתה פשוטה. אם ביום מסוים היתה הכרעה דמוקרטית והבוחר החליט לתת כך וכל קולות למפלגה מסוימת, הקולות בעצם, שייכים למפלגה. כיוון שכך החלטנו לא לעבוד בשיטה

הקיצונית לפיה מי שפורש נחשב כמתפטר מהכנסת .. החלטנו לאמץ תפיסה שאולי מבחינה מצפונית הוא יכול לפרוש, אבל הוא לא ישיג שום טובות הנאה אישיות מכך. לא כסף, לא הבטחת מקום בכנסת הבא, וגם לא הבטחה לקבל משרה וכר'..."

העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון המשותף של ועדת הכנסת וועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 31.10.1990, מצורף לבקשה זו ומסומן כנספח ע/10.

86. בסופו של יום, ובמהלך הדיונים התקבע נוסחו הסופי של סעיף 57 המוכר כיום בחוק הבחירות לכנסת, והוא העומד במוקד בקשה זו ועיקרו איסור על כריתת הסכמים או התחייבויות להבטיח מקום ברשימת מועמדים, אלא בטווח של 90 יום לפני יום הבחירות לכנסת.

87. יוער, כי המועד שבו נכרת ההסכם בין חברי הכנסת לסיעה מסוימת משפיע על האפשרות לפיה מדובר בהסכם ענייני, שמטרתו ליצור שיתופי פעולה בין גורמים פוליטיים חדשים, בניגוד להסכם "סחר-מכר" אשר בבסיסו קבלת טובות הנאה אישיות לחבר הכנסת. על כך העיר ח"כ לין בעת שהועלתה ההצעה לקריאה ראשונה בפני המליאה:

"לא יוכל להיעשות הסכם שבו תינתן התחייבות לצירוף חבר כנסת לרשימת מועמדים בסיעה שאיננה סיעתו המקורית בכנסת, אלא אם כן הסכם כזה נעשה בין סיעות 90 יום לפני הבחירות. **הסיבה ברורה: 90 יום לפני הבחירות לא מצרפים חבר כנסת לרשימה בתמורה לכך שהוא בגד במפלגתו, או שהוא מבטיח למפלגתו שלו שהוא יצביע איתה; לא תמורת רכישה של חבר כנסת מסיעה אחרת, ולא נגד זה שהוא לא יבגוד במפלגתו. אז הסיכוי הוא שההסכמים האלה יהיו ענייניים ואמיתיים.**" (דברי הכנסת 118, עמ' 4334).

88. אם כן, לסיכומו של חלק זה, סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת, אינו עומד לבדו והוא חלק ממארג תיקוני חקיקה אשר מטרתם היא אחת, כאמור בסעיף 13 לפסק דינה של כב' הנשיאה חיות בע"א 4799/19 ח"כ אריאל קלנר נ' הליכוד - מפלגה לאומית ליברלית (נבו 28.07.2019) (להלן: "פרשת קלנר"):

"...להסדיר את היחסים שבין הסיעה ובין חבריה ולמנוע תופעות פסולות של עריקה ממפלגה אחת למפלגה אחרת תמורת טובת הנאה אישית או ציבורית. זאת באמצעות הטלת מגבלות על חברי כנסת יחידים או על חלקים מסיעה (אמנון רובינשטיין ורענן הר זהב, **פירוש לחוקי היסוד - חוק-יסוד: הכנסת** 45-46 (תשנ"ג), להלן: רובינשטיין והר זהב). **תופעות פסולות אלו זכו לכינוי "כלנתריזם"**, שהוגדר במילון ספיר (מהדורה שנייה, 2004) - "כינוי גנאי לעריקה ממפלגה אחרת למפלגה יריבה בשל טובות הנאה אישיות (ע"ש נבחר הציבור הראשון, רחמים כלנתר, שעשה זאת)" (למונח זה ראו גם בג"ץ 103/96 **כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד (4) 318, 309 (1996))."

89. מאז חקיקתו של סעיף 57 לחוק הבחירות, לא נדונו בערכאות הסכמים פוליטיים אסורים מכוח סעיף 57 לחוק הבחירות אלא פעמים ספורות בלבד. ובכל זאת, בפסק הדין המרכזי בעניין סעיף 57 אשר יצא מבית המשפט הנכבד, בפרשת קלנר, נדונו הסעיף ותכליתו בהרחבה, וזאת בשל שאלת הפרשנות של לשון הסעיף (אשר אינה נדרשת במקרה דנן).

90. פסק הדין בפרשת קלנר נסוב סביב השאלה האם סעיף 57 לחוק הבחירות, חל על ההסכם בין מפלגת כולנו למפלגת הליכוד אשר החליטו על איחוד כ-112 ימים לפני מועד הבחירות לכנסת ה-22, ומשכך ההסכם אינו חוקי ודינו בטלות. (סעיף 2 בפסק הדין של כב' הנשיאה חיות).

91. בפסק דינה של כב' הנשיאה חיות, נקבע, כי הסעיף אינו חל על איחוד בין סיעות, אלא אך ורק על מצב דברים היתה למקרה הנדון במוקד בקשה זו – "עריקה" או מעבר, חיבור וכן הלאה, של חברי כנסת לסיעות אחרות, במטרה לקבל טובות הנאה אישיות.

92. לסיכומו של עניין, הפסיקה בנושא כאמור בפרשת קלנר אך חיזקה את האמור בענייננו – **סעיף 57א לחוק הבחירות, נחקק כחלק ממארג דברי חקיקה אשר נועדו כולם למטרה אחת והיא – מניעת השימוש של חברי הכנסת בכוחם הפוליטי, על מנת לקבל טובות הנאה אישיות, תוך רמיסת חובת הנאמנות לבוחר.**

93. אשר על כן, במקרה דנן, ההסכמים אשר יכול ונכרתו בין הגב' סילמן לגורמים בליכוד אינם רק מפריים את סעיף החוק באופן בוטה – אלא כי לגב' סילמן צמחה תועלת מהסכמים אלה בדמות שיריון ברשימת הליכוד. שיריון זה נוגד באופן חזיתי את כל תכליתו ומפר את לשונו הברורה של סעיף 57א לחוק הבחירות.

94. הנה כי כן, סבורה העותרת כי היה על ועדת הבחירות המרכזית לפסול את מועמדותה של הגב' סילמן ברשימת הליכוד לכנסת ה-25 – ולא היה די בהחלטתו הסופית של יו"ר הוועדה בלבד. **העותרת סבורה כי באם היה מתקיים דיון בוועדת הבחירות המרכזית בו היה ניתן להוכיח תשתית עובדתית להפרת סעיף 57א לחוק הבחירות – מסמכותה ומתפקידה של הוועדה המרכזית היה להכריע כי מועמדותה של סילמן ברשימת הליכוד צריכה להיפסל.**

95. האיזון של התכליות העומדות בבסיס ההוראה בסעיף 57א לחוק הבחירות – למנוע את תופעת הכלנתריזם ולמנוע פגיעה באמון הציבור ובשיטת הבחירות הפרלמנטרית – כל אלה תכליות חשובות שלעמדת העותרת עולות על הזכות להיבחר מצידו של מועמד שמפר אותן ברגל גסה.

4. ד. לוועדת הבחירות המרכזית הסמכות המלאה לפסול את מועמדות במידה ויתברר

כי הופר סעיף 57א

96. העותרת סבורה כי בהחלטתו שגה יו"ר ועדת הבחירות המרכזית כאשר לא נתן לעותרת את יומה לחקור נגדית ולברר כי אכן הופר סעיף 57א לחוק הבחירות – ולאור הפרתו לאפשר לוועדת הבחירות המרכזית לפסול את מועמדותה של סילמן.

97. כאמור, ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 היא בעלת הסמכות לפסול הכללה של מועמד ברשימת המועמדים, אם היא תמצא כי מועמד זה אינו עומד בתנאים הקבועים בחוק. לעניין סמכותה של ועדת הבחירות לפי סעיף 63 לחוק הבחירות, הקובע כי "רשימת מועמדים שהוגשה כהלכה, תאשר אותה הוועדה המרכזית", התבקש להידרש כבר כב' השופט (כתוארו דאז) הנדל, יו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-23 בה"ש 1/23 **היועץ המשפטי לכנסת נ' כחול לבן ואח'** (אתר הוועדה, 31.12.2019), וכך נקבע בהחלטתו:

"הסעיף מטיל על ועדת הבחירות המרכזית את החובה לאשר את רשימת המועמדים שהוגשו כהלכה, ובהתאם לכך גם את הסמכות לקבוע האם רשימת מועמדים לא הוגשה כהלכה, ועל כן נפל בה ליקוי. **מכוח סעיף זה, הוועדה בוחנת, בין היתר, האם כל מועמד שנכלל ברשימת מועמדים שהוגשה לקראת הבחירות עומד בתנאי חוק היסוד וחוק הבחירות.** בחינה זו כוללת בדיקה מדוקדקת של כשירות המועמד להתמודד, ובכלל זה גם עמידה בדרישות להסכמת המועמד להתמודד, במגבלות של גיל, ובתנאים של אזרחות ותושבות. במקרים מסוימים הוועדה רשאית לבחון גם סוגיות מהותיות הכרוכות בבירור עובדתי מורכב יותר, כגון מטרותיהם ומעשיהם של המועמדים... להשלמת התמונה, על סירוב של הוועדה לאשר רשימת מועמדים או חלקה, מחמת הגשתה "שלא כהלכה", ניתן לערער לבית המשפט העליון."

98. יצוין, כי בהחלטתו שלעיל, דן כב' השופט הנדל בבקשת היועץ המשפטי לכנסת להכרעה מקדימה בשאלת סמכותה של ועדת הבחירות לדון בשאלת פרישתו של חבר כנסת מסיעתו, בהתאם לקבוע

בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת, בעת אישור רשימות מועמדים לכנסת.

99. שם, בהינתן לשונו ותכליתו של סעיף 63 לחוק הבחירות, קבע כב' השופט הנדל כי ועדת הבחירות בעלת סמכות אגבית, בעת אישור רשימות המועמדים לכנסת, שלא לאשר מועמד ברשימת מועמדים בטענה כי הוא חבר כנסת שפרש מסיעתו. זאת בהתאם לסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת, לפיה חבר כנסת אשר פרש מסיעתו מנוע מלהתמודד ברשימה של מפלגה אשר שימשה כסיעה בכנסת היוצאת.

100. העותרת מבקשת להקיש משם אל עניינו, כי קביעה זו רלוונטית גם לעניין הטענה בדבר הפרתו של סעיף 57א לחוק הבחירות, אשר נחקק יחד עם סעיף 6א לחוק יסוד: הכנסת, במסגרת תיקון מס' 12 לחוק היסוד – כתוצאה מלקחי "הרגיל המסריח" – ואשר נועד אף הוא לייצר תמריצים שליליים וברורים ביחס לאפשרות שחברי כנסת יערקו מסיעתם.

101. העותרת סבורה כי במידה ויימצא בוועדת הבחירות כי אכן הופר סעיף 57א לחוק הבחירות – עומדת העילה לוועדת הבחירות המרכזית להכריע כי אין לאשר התמודדותו של מועמד ברשימת מועמדים. וזאת, בין היתר, מתוך התכליות העומדות בבסיס חקיקת סעיף 57א שעליהם עמדה העותרת וכדי למנוע את תופעת הכלנתריזם הפושה בפוליטיקה הישראלית.

102. למעשה, העותרת סבורה כאמור כי באיזון התכליות העומדות בבסיסו של סעיף 57א לחוק הבחירות אל מול הזכות להיבחר על ידי מועמדת שהפרה אותן ברגל גסה – עולות התכליות שמטרתן להגן על השיטה הדמוקרטית בעשרות מונים.

5. ד. בהחלטת יו"ר הוועדה המרכזית נפלו פגמים פרוצדוראליים

103. בהחלטתו קבע יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, כב' השופט עמית, כי ישנם קשיים עובדתיים בבקשת הפסילה. יחד עם זאת, ככל שסבור היה שנפלו קשיים – לא ניתן לעותרת יומה ולא ניתנה לה כל אפשרות לחקור נגדית את המצהירים ולעמוד על התשתית העובדתית.

104. כפי שתואר לעיל, מבלי שהתקיים כל דיון בוועדת הבחירות המרכזית ומבלי שיכולה הייתה העותרת לעמוד על טענותיה העובדתיות והמשפטיות – החליט יו"ר הוועדה לבדו ומבלי לקיים הצבעה בוועדת הבחירות על דחייתה של הבקשה לפסילה.

105. בע"א 733/95 ארפל אלומיניום בע"מ נ' קליל תעשיות בע"מ, פ"ד נא(3) 577, נכתב רבות על חשיבותה הרבה של זכות הגישה לערכאות ועל היותה ה"צינור" לקיומן של זכויות היסוד. כך כתב בפסק דינו כב' השופט גולדברג (בפס' 31):

"אגב פירושו לפקודה עומד חברי השופט גולדברג על אופייה של זכות הגישה לבית-משפט, ועל חשיבותה הנעלה של זכות זו במשטר דמוקרטי כשלנו. הכול מסכימים כי המדובר הוא בזכות מן המעלה העליונה, אך מסתבר כי גם בשדה זו הובעו דעות שונות באשר למקורה המשפטי של הזכות. יש אומרים שהזכות היא זכות-יסוד אף אם טרם נחקקה בחוק-יסוד; יש אומרים כי הזכות נגזרת מחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, וממילא מוגנת היא מכוחו של חוק-היסוד; יש אומרים כי זכות הגישה לבית-המשפט אינה אלא זכות טפלה לזכויות במשפט, וכי כל אימת שיש לו לאדם זכות כלשהי, קמה ועומדת לו אף זכות הפנייה לבית-המשפט; ויש אומרים אחרת. על כל אלה ועוד עומד חברי השופט גולדברג, ולא אוסיף על דברים שאמר.

דעתי-שלי היא, כי זכות הגישה לבית-המשפט אין היא זכות-יסוד במובנו הרגיל של המושג זכות-יסוד. שייכת היא למסדר נורמות אחר בשיטת המשפט. ניתן לומר – וכך אומר אני – כי נעלה היא על זכות-יסוד. לא עוד, אלא שקיומה הינו תנאי הכרחי וחיוני לקיומן של שאר זכויות-היסוד. זכות הגישה לבית-המשפט

הינה צינור החיים של בית-המשפט. התשתית לקיומם של הרשות השופטת ושל שלטון החוק. בזאת נשתנתה הרשות השופטת משתי אחיותיה – הרשות המחוקקת והרשות המבצעת – ששתי אלו האחרונות יוזמות ועושות, אם בתחום החקיקה ואם בתחום המעשה, בעוד אשר הרשות השופטת יושבת על מושבה ומצפה כי יבואו אליה לקבל את חוות-דעתה ואת הכרעותיה. וכנאמר על משה: "וַיְהִי מִמְּחַרְתּוֹ וַיִּשָּׁב מִשָּׁה לְשֹׁפֵט אֶת-הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל-מִשְׁה מֶן-הַבְּקָר עַד-הָעֶרֶב" (שמות, יח, יג [א]). שניים אלה הם הנדרשים לשיפוט: שופט היושב על מושבו ומתדיינים העומדים לפניו. באין מתדיינים יישב בית-המשפט בטל וחסר-מעש, ובית-משפט שאין מתדפקים על שעריו כמוהו כמו-לא-היה. נדע מכאן, כי **חסימת הדרך לבית-משפט – בין במישורין בין בעקיפין – ולו באורח חלקי, חותרת תחת ה-*raison d'être* של הרשות השופטת. ופגיעה ברשות השופטת פגיעה ביסוד הדמוקרטי של המדינה. באין רשות שופטת, באין ביקורת על מעשי הפרט והשלטון, ייפרע עם ותאבד ממלכה.** באין ביקורת שיפוטית יאבד שלטון החוק ותיעלמנה זכויות-היסוד. ראו והשוו בג"ץ 294/89 המוסד לביטוח לאומי נ' ועדת העררים על-פי סעיף 11 לחוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, תש"ל-1970 ואח' [28], בעמ' 450. **בחסימת הדרך לבית-משפט ייעלם ואיננו הדיין, ובאין דיין ייעלם אף הדין עמו."**

106. ואולם, אין המדובר אך בזכות הגישה לערכאות פשיטא, אלא באפשרות לחקור את המצהירים ולעמת אותם עם האמור בתצהיריהם אל מול עובדות אובייקטיביות אחרות.

107. העותרת תזכיר כי בעבר חקירות מצהירים בוועדת הבחירות המרכזית היו בעלות משקל רב ומכריע ואפילו הולידו הגשה של כתב אישום והרשעה בגין עבירות של עדות שקר ושבעות שקר, עבירות לפי סעיפים 237 ו-239 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 בהן הורשע חה"כ והשר דאז צחי הנגבי, **הרשעה שנשא עמה קלון**, לאחר שנתפס משקר בתצהיר שצורף לתגובתו לעתירה שהוגשה כנגדו לוועדת הבחירות המרכזית. (וראו לעניין זה: (ת"פ (שלום י-ם) 4063/06 **מדינת ישראל נ' צחי הנגבי** (נבו, 09.11.2010) (להלן: "**עניין הנגבי**")).

108. אם כן, הרי שגם חקירת המצהירים בעניין הבקשה לפסילת מועמדותה של סילמן יכולה הייתה להוכיח את הבסיס העובדתי וכן את הבסיס המשפטי העומד בבסיס הבקשה לפסילה.

109. לא זו אף זו, שעה שדחה המשיב 1 את עתירתה של העותרת, ולא אפשר לה לנסות ולהוכיח את טיעוניה העובדתיים, עמד אף הוא עצמו על כך שהמתבונן הסביר מהצד בוודאי יחשוב כי המדובר פה בהסכמים אסורים, ובלשונו של כב' השופט עמית, יו"ר ועדת הבחירות:

"הטענה (שלא הוכחה) כי הודעתה של סילמן על פרישתה מהקואליציה באה יום לאחר פגישתה עם חברים מהאופוזיציה בנימין נתניהו, בצירוף העובדה כי אכן זכתה בגיזת הזהב בדמות שריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, **עשויה לגרום לקורא לומר "פה חשדתי"** (סעיף 25 להחלטה, ראו **בנספח ע/1**).

110. הנה כי כן, משלא ניתן לעותרת יומה לחקור את המצהירים בפני ועדת הבחירות, הרי שנפל פגם מהותי בהליך קבלת ההחלטה, ויש לבטלה.

ד.6. הזכות לבחור ולהיבחר נסוגה במקרה דנן אל מול הפגיעה הקשה בדמוקרטיה

111. נקודת המוצא לדיון זה, היא כי לא בכדי בחר המחוקק לתקן את חוק הבחירות לכנסת ולהוסיף את סעיף 57 לחוק הבחירות, וזאת במטרה למנוע מחברי כנסת לעשות שימוש פסול במנדט שקיבלה מפלגתם מהבוחר על מנת לסחוט טובות הנאה אישיות בעבורם.

112. אף יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25, קובע בהחלטתו הנידונה כאן כי "**סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת נועד, כאמור, להילחם בתופעות של שחיתות פוליטית. אכן, השחיתות היא נגע שפגיעתו רעה והיא עלולה להביא לפגיעה בחברה ובסדרי הממשל"** (סעיף 23 להחלטת יו"ר ועדת

הבחירות המרכזית לכנסת ה-25).

113. הנה, מקום בו קבע המחוקק כללי כשירות ברורים בחוק הבחירות לכנסת, וקבע לצידם כי לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לחבר כנסת מסוים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת – **הרי שעל הפרת סעיף חוק זה חייבת לחול סנקציה שעניינה הקביעה כי חבר הכנסת אשר הפר את החוק צריך להיפסל וכן, רשימה שלא הוגשה כהלכה נדרשת להגישה פעם חוזרת.**

114. הנה, לא נעלמו מעינייה של העותרת דבריו של יו"ר הוועדה בנוגע לפגיעה בזכות לבחור ולהיבחר אשר עשויה להיפגע הגב' סילמן במידה ואכן ייקבע כי עברה על סעיף 57א, וכי אין היא רשאית להתמודד בבחירות לכנסת ה-25.

115. העותרת תטען לעניין זה, כי ישנם המצבים בהם הזכות לבחור ולהיבחר – שהיא אכן אחת מזכויות היסוד של שיטת המשטר הדמוקרטית בישראל – נסוגה מפני הפגיעה האנושה בשיטה הדמוקרטית עצמה.

116. מתייחס לכך כב' השופט עמית בסעיף 12 להחלטתו הנידונה כאן, שעה שהוא סוקר את ההסדרים שקבע המכונן בחוק יסוד: הכנסת, אשר עשויים בתורם להביא לכך שתישלל זכאותו של אדם להתמודד בבחירות לכנסת – בין אם פרוצדוראליים (כגון גיל) ובין אם תלויי נסיבות – כגון הרשעה פלילית, כהונה בתפקיד ציבורי, או תמיכה במטרות הנוגדות את אופיה של מדינת ישראל.

117. ודוק, כב' השופט עמית עומד בהחלטתו על כך שהפגיעה בזכות לבחור ולהיבחר, ראוי כי תעשה אך ורק בחוק יסוד: הכנסת או מכוחו.

118. העותרת תבקש לטעון בעניין זה, כי על אף שהזכות לבחור ולהיבחר עומדת כזכות בסיסית בשיטת המשטר הדמוקרטית הישראלית, הרי שעומדת מעליה עצם קיומה של שיטת המשטר עצמה – והשמירה על כלליה הבסיסיים – לרבות קיומה של מערכת שלטון פרלמנטרית בה מתקיים הליך תקין המונע פגיעה בשלמות הסיעות בעבור טובות הנאה פרטיות – ובדיוק התכלית העומדת בבסיס חקיקת סעיף 57א לחוק הבחירות.

119. העותרת תטען כי מקום שבו תוקן סעיף החוק האמור, הרי שהפרתו תביא בהכרח לפגיעה בשיטת המשטר הדמוקרטית עליה ביקש המחוקק להגן בהביאו לעולם את סעיף 57א', **ובודאי שהגנה זו נגזרת אף מניסוחם של סעיפי חוק יסוד: הכנסת, ובפרט סעיף 5א' הקובע מפורשות כי:**

"5א. רשימת מועמדים לכנסת תוגש על ידי מפלגה בלבד; דרכי התאגדותן ורישומן של מפלגות ותנאים להגשת רשימת מועמדים ייקבעו בחוק."

120. הווה אומר, חוק יסוד: הכנסת הוא אשר מסמיך את המחוקק לקבוע את התנאים להגשת רשימת מועמדים, והמחוקק בתורו קובע באופן חד משמעי איסור מוחלט על כריתת הסכם או התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסוים – **הרי שמעבר על הוראות חוק ברורות אלו מחייבות בתורן את שלילת כשירותו של זה אשר עבר על החוק להתמודד בבחירות לכנסת, גם במחיר הפגיעה בזכות לבחור ולהיבחר.**

121. למעלה מן הצורך, שעה שעמדה על כך שהוראות חוק הבחירות לכנסת נגזרות מחוק יסוד: הכנסת, ובמלוא הכבוד, תטען העותרת כי הזכות לבחור ולהיבחר נסוגה אף מכוחם של חוקים "רגילים" ולא רק חוקי יסוד. העותרת תבקש להצביע על סעיף 143א' לפקודת העיריות [נוסח חדש] הקובע את רשימת המקרים בהם רשאי שר הפנים להעביר מועצה נבחרת וראש רשות נבחר מתפקידם, ולמנות

תחתם ועדה קרואה – תוך שהוא פוגע בהכרח בזכות לבחור ולהיבחר (ולעניין הזכות לבחור ולהיבחר בשלטון המקומי כנגזרת זהה של זכות היסוד, ראו: בג"ץ 753/87 בורשטיין נ' שר הפנים פ"ד מב(4) 462 (1989)).

122. אם כן, המחוקק עצמו הכיר בכך שישנם מקרים בהם נסוגה הזכות לבחור ולהיבחר בפני ערכים דמוקרטיים אחרים – וכי הדבר ניתן לעיגון אף בחקיקה "רגילה" ולא בחקיקת יסוד.

123. בהקשר זה, אף נקבע בבג"ץ 4921/13 אומ"ץ אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי נ' ראש עיריית רמת השרון, יצחק רוכברגר, סו(3) 135 (2013), בפסקה 56 לפסק דינה של כב' הנשיאה נאור:

"גם על הזכות לבחור ולהיבחר, עם כל חשיבותה, לסגת לעתים מפני שיקולים אחרים, ואין היא זכות מוחלטת".

124. כלומר, גם בית המשפט הנכבד כבר קבע מספר פעמים כי הזכות לבחור ולהיבחר נסוגה אל מול שיקולים אחרים כמו טוהר המידות ועקרונות חשובים אחרים:

"הזכות לבחור ולהיבחר בבחירות המקומיות חשובה וחוקתית ככל שהינה, לא ראוי לה כי תאפיל על עקרונות חשובים אחרים שביסוד שיטתנו המשפטית ובהם שלטון החוק וטוהר המידות של רשויות השלטון המרכזי והמקומי כאחד." בג"ץ 4921/13 אומ"ץ אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי נ' ראש עיריית רמת השרון, יצחק רוכברגר, סו(3) 135, פס' 1 לפסק הדין של השופטת (כתוארה אז) חיות (2013).

125. הנה כי כן, לסיכומו של חלק זה, תטען העותרת כי מקום בו בחר המחוקק לתקן את חוק הבחירות לכנסת, ולציין ברחל בתך הקטנה את האיסור על עריכת הסכמים כגון זה המיוחס לגב' סילמן ולמפלגת הליכוד, הרי שבהכרח איסור זה מאפשר לפגוע אף בזכות לבחור ולהיבחר – אף אם חוקק בחוק "רגיל", ובוודאי מקום בו איסור זה שואב את כוחו מהוראות חוק יסוד: הכנסת בדבר הגשת רשימות מועמדים והתנאים להגשתן הקבועים בחוק.

7.ד. החלטת יו"ר הוועדה המרכזית הופכת את סעיף 57 לאות מתה

126. כפי האמור לעיל, סעיף 57 הגיע לעולם על מנת לבלום את ניצניה של תופעה חמורה ביותר אשר איימה לפגוע במרקם החיים הדמוקרטי פרלמנטרי של מדינת ישראל, ולהביא לביזוי בית הנבחרים והמוסד המפלגתי.

127. ב-30 השנים שחלפו מעת שתוקן החוק, ייתכן ודי והיה בעצם קיומו עלי ספר על מנת למנוע הסכמים פסולים – ובוודאי כאלו המדוברים מעל גלי האתר וללא כל ניסיון להסתירם כפי שהיה בענייננו – שכן, העותרת חיפשה במגוון האמצעים העומדים לרשותה, ולא מצאה במאגרים המשפטיים כל אזכור לכך שבית המשפט הנכבד או ועדת הבחירות המרכזית לכנסת דנו בעתירה או בקשה אשר ביקשו לעשות שימוש בסעיף זה.

128. ההחלטה העומדת בבסיס העתירה מאיינת את האפשרות שחברי הוועדה המרכזית יוכל לפסול מועמדות של מי שיוכח כי הפר בריש גלי את סעיף 57 לחוק הבחירות – גם אם הוחלט בוועדת הכנסת כי אינו "פורש".

129. משכך, עומדת דווקא כעת חשיבות עליונה כי בית המשפט הנכבד ובוודאי גם ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ייצקו תוכן משמעותי אל תוך הסעיף והפרתו, כזה המתכתב עם כוונת המחוקק לבלום את תופעת הכלנתריזם ואת הבטחת טובות ההנאה לחברי כנסת בעבור מעבר בין סיעות.

130. לצערה הרב של העותרת דומה כי הגורמים האמונים על בחינת ההשלכות הפליליות של החוק גוררים

רגליהם וממאנים בעת הזו לפתוח בחקירה, או אף בדיקה מקדימה. לצד זו (וכזכור, העותרת דכאן אף מנהלת במקביל עתירה אשר עניינה פתיחה בחקירה פלילית), סבורה העותרת כי חלה חובה על ועדת הבחירות לצקת תוכן משמעותי אל תוך הסעיף ולפרשו כך שיהלום את מטרתו ואת תכליותיו, וזאת תחת ביטולו דה פקטו בטענה של חוסר סמכות וחוסר עילה.

131. ביטול זה (לצד גרירת הרגליים של גורמי החקירה ואכיפת החוק), תביא בהכרח להפיכתו של סעיף חוק חשוב זה ל"אות מתה" בספר החוקים של מדינת ישראל, תוך שהיא רומסת את כוונת המחוקק ומביאה לפגיעה חמורה במרקם החיים הדמוקרטי פרלמנטרי של מדינת ישראל.

132. על הסכנה שבהפיכת הוראת חוק לאות מתה והפגיעה בעקרון שלטון החוק במדינת ישראל, כתבו המלומדים פרופ' אמנון רובינשטיין ופרופ' ברק מדינה, כי הן עשויות להביא לדמרוליזציה ציבורית ולזלזול כללי בחוק, ובמקביל עשויה להביא להפעלה סלקטיבית ולאכיפה בררנית של החוק עצמו, ובמילותיו:

"אי הפעלת החוק (והמדובר, בדרך-כלל, בחוקים 'חיים' שיש צורך חברתי בהפעלתם - ולא בחוקים 'מתים', שרק בגלל פיגור המחוקק אינם נמחקים מספר החוקים) על ידי הרשויות המפקחות על הפעלתו גוררת שתי תוצאות שליליות: א. דמרוליזציה ציבורית, שתוצאותיה הן זלזול כללי בחוק (ובעיקר לגבי עבירות הנעברות ברשות הרבים, שבהן הזלזול מופגן ולפיכך תוצאותיו שליליות עוד יותר); ב. אפשרות של הפעלה שרירותית של החוק כנגד אנשים מסוימים, כאשר הוא אינו מופעל בדרך-כלל, ואין הציבור נשמע לו. הטענה מפי אנשים אלה - כי 'הכל מפירים את החוק' - לא תישמע בבית המשפט, ודינם ייחרץ בהתאם לחוק. מצב זה נותן בידי הרשות נשק, הניתן להפעלה נגד אנשים בודדים; וכך, תחת מסווה של אכיפת החוק, ניתן לסטות מן הכלל שהכל שווים בפני החוק, ונפתח פתח לאכיפה סלקטיבית מטעמים פוליטיים, דבר המגביר את אי-האמון של הציבור, ויוצר זלזול נוסף בשמירת החוק."

(אמנון רובינשטיין וברק מדינה, המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל, מהדורה חמישית, הוצאת שוקן, 1996, עמ' 233).

133. הנה, תטען העותרת כי דברים אלו יפים שבעתיים מקום בו המדובר בהפרה מכוונת של הוראת החוק על ידי חברת כנסת ומפלגה גדולה, ולכן על בית המשפט הנכבד ובוודאי יו"ר ועדת הבחירות המרכזית, לעמוד על המשמר ולוודא כי סעיף חוק חשוב זה עומד איתן על מנת שיוכל להגשים את יעודו ותכליתו.

ה. סיכום

134. על שולחנו של בית המשפט הנכבד הונחה עתירה אשר עניינה בערעור על החלטתו של יו"ר הוועדה המרכזית בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022), עקב פגמים פרוצדוראליים ומהותיים המחייבים את ביטולה פגיעה אנושה בעקרונות והתכליות העומדות בבסיסו של סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת.

135. העותרת הצביעה ועמדה על כך שההחלטה בפ"מ 1/25 הופכת הלכה למעשה את סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת לאות מתה ומעודדת את תופעת הכלנתריזם, תוך שהיא בחובה פגיעה אנושה בעקרון האחריותיות ובאמון הציבור בנבחרי הציבור.

136. העותרת תטען כי לו ניתן היה לה לחקור את המצהירים בפ"מ 1/25 בחקירה נגדית ולעמוד על כלל התשתית העובדתית להפרת סעיף 57 לחוק הבחירות, הייתה יכולה ועדת הבחירות המרכזית

לעמוד על התשתית העובדתית המלאה, ולרבות הכלים העומדים לרשותה לפסילת מועמדותה של
חה"כ סילמן.

137. אשר על כן, בנסיבות העניין, תבקש העותרת מבית המשפט הנכבד כי יורה על פסילת החלטתו של
יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25 שדחה את בקשתה לפסול את הכללת הגב' סילמן
כמועמדת ברשימת המועמדים של הליכוד לכנסת ה-25, מבלי שהתקיים יון בתשתית העובדתית
שהעמידה העותרת להפדת סעיף 57א לחוק הבחירות ומבלי שניתן לעותרת את יומה לפני כלל חברי
הוועדה המרכזית.

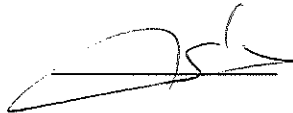
138. לאור כל האמור לעיל, תתכבד העותרת לבקש כי יוצאו הצווים המפורטים ברישא לעתירה זו, וכן כי
בית המשפט הנכבד יעשה אותם למוחלטים.

139. עתירה זו נתמכת בתצהירו של מר עמק ברכה, סמנכ"ל העותרת.

140. מן הדין ומן הצדק להיענות לעתירה זו.

הידי נגב, עו"ד

תומר נאור, עו"ד

אליעזר שרגא, עו"ד

ב"כ העותרת

ז' תשרי, תשפ"ג, 02 אוקטובר 2022, בירושלים.

התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר 580178697

ע"י ב"כ עוה"ד ד"ר אליעד שרגא ו/או תומר נאור ו/או
אריאל ברזילי ו/או הידי נגב ו/או גילי גוטוירט ו/או רחלי
אל-שי רוזנפלד ו/או רותם בבלי דביר ו/או תמר באום ו/או
אורי הס ו/או דנה פרימור אזר
מרח' יפו 208, ת.ד. 36054 ירושלים 91043
טל': 02-5000073; פקס: 02-5000076

העותרת

- נגד -

1. יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25
2. ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-25
3. גב' עידית סילמן
4. רשימת הליכוד – תנועה לאומית ליברלית
5. היועצת המשפטית לממשלה
6. היועצת המשפטית לכנסת

המשיבות

תצהיר מטעם העותרת

אני הח"מ מר עמק ברכה, מס' זהות 028959716, סמנכ"ל העותרת, מצהיר בזאת כי העובדות המפורטות בעתירה זו נכונות לפי מיטב ידיעתי ואמונתי.

חתימת המצהיר

אישור

אני עו"ד הידי נגב, מאשר בזאת כי ביום 2.10.2022, חתם לפני מר עמק ברכה, מס' זהות 028959714, על הצהרתו דלעיל, לאחר שהזהרתיו כי עליו להצהיר ולומר את האמת, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, ולאחר שאישר את נכונות הצהרתו.

הידי נגב, עו"ד
מ.ר. 81512

הידי נגב, עו"ד

תוכן עניינים

מס' עמ'	שם הנספח	מס'
27	העתק החלטתו של יו"ר הוועדה המרכזית בפ"מ 1/25 התנועה לאיכות השלטון נ' עידית סילמן (28.9.2022)	1
65	העתק כתבתו של חנן גרינווד, "עידית סילמן: "התרגלנו לרוטוויילרים כיו"ר קואליציה, אבל אישה תשיג יותר", מיום 10.6.2021	2
70	העתק כתבתם של טל גלעדי ועמיחי אתאלי, "אנחנו לא בית הקלפים ולא בסופרנוס, עם כל האיומים האלה. בליכוד מתנהגים כמו תינוק בנפרד מהמוצץ", מיום 2.7.2021	3
79	העתק כתבתה של מורן אזולאי, "הסיכום עם הליכוד: סילמן שרת הבריאות - אם נתניהו יקים ממשלה", מיום 6.4.2022	4
85	העתק כתבתו של ארי קלמן, "העימות שהוביל לפרישת סילמן; התמורה מהליכוד נחשפת", מיום 6.4.2022	5
88	העתק כתבתם של ליאור קינן, ספי עובדיה ורביב דרוקר, "סילמן ליריב לוי: "איך הייתי? הייתי טובה עד הסוף" • תיעוד", מיום 21.6.2022	6
91	העתק הפרסום על הראיון בערוץ 7, "מיקי זוהר מעריך: סילמן ושיקלי יהיו משוריינים בליכוד", מיום 4.8.2022	7
94	העתק הצעת החוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990	8
98	העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון של ועדת חוק חוקה ומשפט מיום 17.10.1990	9
125	העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון המשותף של ועדת הכנסת וועדת חוקה, חוק ומשפט, מיום 31.10.1990	10

נספח 1

העתק החלטתו של יו"ר הוועדה
המרכזית בפ"מ 1/25 התנועה
לאיכות השלטון נ' עידית סילמן
(28.9.2022)

עמ' 27

ועדת הבחירות המרכזית לכנסת
 لجنة الانتخابات المركزية
 The Central Elections Committee

Justice Isaac Amit
 Supreme court of Israel
 Chairman of the Central
 elections committee
 to the 25th Knesset

قاضي إسحاق عميت
 المحكمة العليا
 رئيس لجنة الانتخابات
 المركزية للكنيست 25

השופט יצחק עמית
 בית המשפט העליון
 יושב ראש ועדת הבחירות
 המרכזית לכנסת ה-25

פ"מ 1/25
פ"מ 2/25
פ"מ 4/25

המבקשת בפ"מ 1/25 : התנועה למען איכות השלטון בישראל

המבקשות בפ"מ 2/25 ובפ"מ 4/25 :
 1. גבריאלה (גבי) לסקי-שוץ
 2. סיעת מרצ

נגד

המשיבות בפ"מ 1/25 ובפ"מ 2/25 :
 1. עידית סילמן
 2. סיעת הליכוד תנועה לאומית ליברלית
 3. היועצת המשפטית לממשלה
 4. היועצת המשפטית לכנסת

המשיבים בפ"מ 4/25 :
 1. עמיחי שיקלי
 2. סיעת הליכוד תנועה לאומית ליברלית
 3. היועצת המשפטית לממשלה
 4. היועצת המשפטית לכנסת

בקשות לקבוע כי מועמדים אינם כשירים להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת ה-25 ולפי סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשי"ט-1959 (פ"מ 1/25), וסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת (פ"מ 2/25 ו-4/25), ולכן לא ניתן לאשר את הכללת שמם ברשימת המועמדים לפי סעיף 63א לחוק הבחירות

בשם המבקשת בפ"מ 1/25 : עו"ד אליעד שרגא, עו"ד תומר נאור, עו"ד הידי נגב

בשם המבקשות בפ"מ 2/25, 4/25 : עו"ד אורי הברמן, עו"ד מיכל רומנו ברטהולץ

בשם המשיבה 1 בפ"מ 1/25, 2/25 : עו"ד אלי שמואליאן

בשם המשיב 1 בפ"מ 4/25 והמשיבה

2 :

עו"ד מיכאל ראבילו, עו"ד אופק ברוק

בשם המשיבה 3 : עו"ד יונתן ציון-מוזס, עו"ד קובי עבדי

בשם המשיבה 4 : עו"ד ענת גולדשטיין

החלטה

1. אי היציבות הפוליטית בישראל הניבה חמש מערכות בחירות בתקופה של כשלוש שנים וחצי, וכמעין המתגבר של החלטות שיפוטיות בנושאים תקדימיים, וכפי שנזדמן לי לומר: "צועדים אנו במשעולים חוקתיים שכף רגלנו, ורגלי קודמנו, טרם דרכו בהם, למן קום המדינה ועד ימינו אנו. המציאות החדשה, שמא אנומלית, שהתרגשה עלינו, מולידה מעצם טיבה סוגיות חוקתיות שטרם נתלבנו" (בג"ץ 3747/19 **אבירם נ' כנסת ישראל**, פסקה 4 (18.6.2019)). ההחלטות להלן משקפות את התהפוכות הפוליטיות שהביאו להתפזרותה של הכנסת ה-24 ולמערכת הבחירות לכנסת ה-25, ואף הן תוצאה של מערכות הבחירות החוזרות ומתרגשות עלינו.

שלוש בקשות הונחו לפניי, שתיים מהן מתייחסות לחברת הכנסת לשעבר עידית סילמן (להלן: **סילמן**) ואחת לחבר הכנסת לשעבר עמיחי שיקלי (להלן: **שיקלי**). השניים התפטרו זה לא כבר מכהונתם כחברים בכנסת ה-24 והוצבו ברשימת המועמדים שהגישה מפלגת הליכוד לבחירות לכנסת ה-25. השניים לא התמודדו בבחירות המקדימות שערכה המפלגה, אלא "שוריינו", בהתאם לסמכותו של יושב ראש הליכוד לפי תקנון הבחירות של המפלגה.

אף שמדובר בבקשות נפרדות ואף שהמסכת העובדתית בעניינה של סילמן שונה מזו שבענייניו של שיקלי, מצאתי לנכון לאחד את ההחלטות הנוגעות להם. זאת מאחר שהמסגרת הנורמטיבית משותפת לשתי הבקשות ומאחר שסילמן ושיקלי היו חברים בסיעת ימינה בכנסת ה-24 ולגבי שניהם נטען כי פרשו מסיעה זו.

אפתח על פי סדר הדברים בשתי הבקשות הנוגעות לסיילמן, ושם אפרוס ביתר הרחבה את המסגרת המשפטית הרלוונטית, אשר למען הקיצור, תשמש אותנו בהמשך גם בענייניו של שיקלי.

פ"מ 1/25 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' סילמן; פ"מ 2/25 לסקי-שוץ נ' סילמן

מבוא

2. בשתי הבקשות שלפניי התבקשתי למנוע מהמועמדת עידית סילמן להיות מועמדת בבחירות לכנסת ה-25 ברשימת "הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה" (להלן: **רשימת הליכוד**).

לטענת המבקשת בפ"מ 1/25, המועמדות של סילמן ברשימת הליכוד מקורה בהסכם בדבר רשימת מועמדים שנעשה 90 יום ויותר לפני יום הבחירות לכנסת; הסכם כזה אסור לפי סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969 (להלן: **חוק הבחירות לכנסת**); ולכן מועמדותה של סילמן פסולה. לטענת המבקשות בפ"מ 2/25, סילמן פרשה מסיעתה בכנסת ה-24, "ימינה בראשות נפתלי בנט" (להלן: **סיעת ימינה**), לא התפטרה מהכנסת סמוך לפרישתה, ולכן –

מכוח סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת – אינה רשאית להיות מועמדת בבחירות לכנסת ה-25 ברשימת הליכוד.

3. עודנו באים לסקירת העובדות והוראות החוק הרלוונטיות לענייננו, נעמוד על מספר מושגי יסוד שמן הסתם מוכרים היטב לכל אזרח, אך לעיתים מוטב לחזור על הידוע מאליו, ולו למען הבהירות והדיוק.

"מפלגה" – תאגיד שהוקם לפי חוק המפלגות, התשנ"ב-1992, ושחייב ברישום אצל רשם המפלגות. מטרתו, לפי סעיף 1 לחוק זה "לקדם בדרך חוקית מטרות מדיניות או חברתיות ולהביא לייצוגם בכנסת על ידי נבחרים".

"רשימת מועמדים" או "רשימה לכנסת" – יכולה להיות מוגשת בידי מפלגה אחת או בידי מספר מפלגות. לדוגמה, את הרשימה המשותפת לכנסת ה-24 הגישו שלוש מפלגות (בל"ד, חד"ש, ותע"ל), ואת רשימת הציונות הדתית לכנסת ה-25 הגישו חמש מפלגות (האיחוד הלאומי-תקומה; חזית יהודית לאומית; עתיד אחד עתיד טוב לישראל; ארץ ישראל שלנו; לזוז). מי שנכלל ברשימת המועמדים הוא בגדר "מועמד" לכנסת.

"סיעה" – חברי הכנסת המכהנים בכנסת והמייצגים מפלגה (אחת או יותר), וייתכן שלתקופה אף אינם מייצגים מפלגה. בראשית כהונת הכנסת כל סיעה היא חברי הכנסת שנבחרו מתוך רשימת מועמדים שעברה את אחוז החסימה.

"פרישה" ו"התפלגות" – שתי הדרכים הקבועות בחוק שבהן חבר הכנסת עוזב את סיעתו במהלך כהונתה של כנסת פלונית.

על כל אלה נעמוד ביתר פירוט בהמשך.

רקע עובדתי

4. הכנסת ה-24 החלה את כהונתה ביום 6.4.2021. סילמן נבחרה אליה ברשימת "ימינה בראשות נפתלי בנט" והייתה חברה בסיעת ימינה. סיעה זו הצטרפה לקואליציה (נְקָדָה), ואחד מחבריה, ח"כ נפתלי בנט, עמד בראשות הממשלה, שהורכבה בראשיתה של הכנסת בידי ח"כ יאיר לפיד. רשימת הליכוד הוגשה מטעם "מפלגת הליכוד, תנועה לאומית ליברלית" (להלן: **מפלגת הליכוד**) שמטעמה מכהנת בכנסת ה-24 סיעת "הליכוד בהנהגת בנימין נתניהו לראשות הממשלה" (להלן: **סיעת הליכוד**). סיעה זו היא הסיעה העיקרית באופוזיציה (נְקָדָה) בכנסת ה-24, והעומד בראשה, ח"כ בנימין נתניהו, הוא ראש האופוזיציה.

הממשלה ה-36 קיבלה את אמון הכנסת ה-24 ביום 13.6.2021 והושבעה באותו יום. לקואליציה הצטרפו סיעות שמספר חבריהן הכולל היה 62. עם הקמת הממשלה הודיע אחד מחברי סיעת ימינה, ח"כ (אז) עמיחי שיקלי שאינו תומך בה (ועל כך אעמוד בהמשך, בחלק ההחלטה

העוסק בעניינו), כך שבפועל היו חברים בקואליציה רק 61 חברי כנסת. סילמן שימשה תחילה יושבת ראש הקואליציה ויושבת ראש ועדת הבריאות (שאף הוקמה אד הוק אך לתקופת הכנסת ה-24. סימן ב' לפרק ג' לחוק לעניין ועדות הכנסת (תיקוני חקיקה והוראת שעה), התשפ"ב-2021; תיקון תקנון הכנסת, י"פ התשפ"א 10308). ביום 6.4.2022 הודיעה סילמן שהיא פורשת מהקואליציה. לפי הנטען לפניי, ההתנהלות של סילמן בכנסת לאחר הודעת הפרישה לא עלתה בקנה אחד עם עמדת סיעתה, כך שמספר חברי הכנסת שבפועל היו חברים בקואליציה ירד ל-60.

לא אלאה את הקורא בתלאות הקואליציה בכנסת ה-24, ואדלג אל סופה, בחלוף כ-14 חודשים בלבד לאחר כינונה. ביוזמת ראש הממשלה בנט וראש הממשלה החליפי יאיר לפיד (שבינתיים התחלפו בתארים אלו) התקבל ביום 30.6.2022 חוק התפזרות הכנסת העשרים וארבע ומימון מפלגות, התשפ"ב-2022. סעיף 1 לחוק קבע כי הכנסת ה-24 "תתפזר לפני גמר תקופת כהונתה", ובסעיף 2 נקבע כי הבחירות לכנסת ה-25 תיערכנה ביום 1.11.2022.

5. ביום 15.9.2022 הוגשה רשימת הליכוד לכנסת ה-25 וסילמן מופיעה בה במקום ה-16. כאמור, סילמן לא התמודדה בבחירות המקדימות שערכה מפלגת הליכוד לרשימת המועמדים שלה, אלא הוצבה ברשימת המועמדים בידי יושב ראש המפלגה, בהתאם לתקנון הבחירות שלה.

סיעת ימינה לא ביקשה לקבוע שסילמן פרשה ממנה, בניגוד לדרך שבה פעלה בעניין שיקלי, כפי שיפורט בהמשך בעניינו. לאחר שהכנסת החליטה על התפזרותה, אף הגישו רוב חברי סיעת ימינה בקשה להתפלג ממנה, כך שסילמן תהיה חברה בסיעת יחיד. ועדת הכנסת דחתה ביום 15.8.2022 את הבקשה.

המבקשת בפ"מ 1/25 עתרה לבג"ץ נגד שריון סילמן ברשימת הליכוד וביקשה לפתוח בחקירה פלילית בגין הפרת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת. בתשובה לעתירה כתבה סיעת ימינה כלהלן:

- 3" ... החוק נועד להסדיר את מערכת היחסים שבין הסיעה לחבריה [ההדגשה במקור – י"ע].
4. יובהר כי המשיבה [סיעת ימינה – י"ע] מעולם לא הגישה בקשה להכריז על חה"כ סילמן כעל פורשת מהסיעה ואין בכוונת המשיבה לעשות כן.
5. יתר על כן, נציין כי היה וחה"כ סילמן או ח"כ אחר בסיעה ירצו להתפלג מהסיעה בהסכמה כדין – הרי שהמשיבה תאפשר להם לעשות כן.
6. לפיכך מבקשת המשיבה להשאיר את הזירה הפוליטית והאידיאולוגית – לסיעה ולחברי הכנסת עצמם ולא לאף גורם או מוסד אחר".

לשלמות התמונה אציין שבית המשפט העליון דחה על הסף את העתירה משום שהייתה מוקדמת ותאורטית (בג"ץ 5309/22 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' היועצת המשפטית לממשלה ((4.9.2022)).

סילמן התפטרה מהכנסת ביום 11.9.2022, וחברותיה בה הסתיימה ביום 13.9.2022 (הודעה על חילופים של חברי הכנסת, י"פ התשפ"ב 11572).

6. עודנו באים לסקור את טענות הצדדים, אביא כבר כעת שתי הוראות חוק שעומדות במרכז טיעוניהם.

סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת קובע כלהלן:

(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא ייכלל, בבחירות לכנסת שלאחריה, ברשימת מועמדים שהגישה מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה של הכנסת היוצאת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק.

(ב) לענין סעיף זה –

"פרישה מסיעה" – לרבות הצבעה במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בענין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה; ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר הכנסת לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו;

"תמורה" – במישרין או בעקיפין, בהבטחה או בהתחייבות לעתיד, ולרבות הבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת, או מינוי חבר-הכנסת עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

סעיף רלוונטי נוסף הוא סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת קובע כלהלן:

לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

להוראות חוק נוספות שרלוונטיות לענייננו, נידרש בהמשך.

טענות הצדדים

7. המבקשת בפ"מ 1/25, התנועה למען איכות השלטון בישראל, מבקשת לפסול את סילמן מלהיות מועמדת ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, מכוח סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת. המבקשת הציגה בבקשתה פרסומים שונים בכלי התקשורת שמהם ניתן ללמוד, לטענתה, על כך שנכרת הסכם בין סילמן למפלגת הליכוד למעלה מ-90 יום לפני הבחירות. על פי אותו הסכם, כך נטען, סילמן תחדל להצביע עם הקואליציה, ובתמורה תזכה לשריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25 – וכך אכן התרחש. לגישת המבקשת, הפרת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת מביאה לביטול המועמדות של סילמן ברשימת הליכוד, ובסמכותי לקבוע זאת. המבקשת עותרת עוד "להטיל על הגב' סילמן את הסנקציה המתחייבת הקבועה בסעיף 126(6) לחוק הבחירות [לכנסת]".

8. המבקשות בפ"מ 2/25 הן סיעת מרצ (שמתמודדת גם בבחירות לכנסת ה-25 ברשימת "מרצ השמאל של ישראל") וח"כ גבריאלה (גבי) לסקי-שוץ, חברה בסיעת מרצ וממלאת מקום באת כוח הסיעה בוועדת הבחירות המרכזית.

לטענת המבקשות, יש לפסול את סילמן בהתאם לסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת, מפני שפרשה מסיעתה ולא התפטרה בסמוך לכך. לטענתן, פרישתה של סילמן מהקואליציה ביום 6.4.2022 כמוה כהכרזה שלה על פרישתה במישרין מסיעתה. נוסף על כך, המבקשות מצביעות על שתי פעולות פרלמנטריות חשובות של סילמן בניגוד לעמדת סיעתה, שמשמען פרישה בעקיפין מסיעת ימינה. כך, לפי הנתען, ביום 6.6.2022 מנעה סילמן את העברת הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשפ"ב–2022, וכן הצביעה נגד מינוי מחודש של ח"כ מתן כהנא לתפקיד שר הדתות ובכך מנעה מינוי זה. אציין שעיון בפרוטוקול ישיבת הכנסת מעלה שבהצבעה הראשונה סילמן לא נכחה, וההצעה נדחתה ברוב 58–52, ואילו בהצבעה השנייה סילמן הצביעה נגד, וההצעה נדחתה בתיקו 55–55.

לגישת המבקשות, מעשיה של סילמן "הציתו שרשרת אירועים" שבסופם הגיעו ראש הממשלה בנט וראש הממשלה החליפי לפיד (כתוארם אז) למסקנה שאי אפשר עוד לייצב את הקואליציה, ובעקבות זאת התפזרה הכנסת ה-24 (סעיף 20 לבקשה). המבקשות מוסיפות שערב פרישתה מהקואליציה נפגשה סילמן עם נתניהו, והן מזכירות פרסומים שונים בתקשורת, שלטענתן מעידים על הסכם סודי שבמסגרתו הוסכם על פרישת סילמן מהקואליציה תמורת שריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25. מכאן מסיקות המבקשות כי סילמן קיבלה תמורה עבור פרישתה. לגישתן, התפטרותה של סילמן מהכנסת חמישה חודשים לאחר שפרשה מסיעתה, תקופה שבה פעלה בכנסת בניגוד לעמדת הסיעה, אינה התפטרות בסמוך לפרישה. על כן התבקשתי לקבוע שסילמן מנועה מלהיות מועמדת ברשימת הליכוד לכנסת ה-25.

9. סילמן מבקשת לדחות את שתי הבקשות. כטענה מקדמית נטען שאין ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית סמכות לפסול את מועמדותה, לא לפי סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, ולא לפי סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת. סילמן מוסיפה שהנפגעת לכאורה ממעשיה היא סיעת ימינה, אולם זו לא פעלה ולא סברה שסילמן פרשה ממנה, כך שהמבקשות מתעברות על ריב לא להן.

לגוף העניין טוענת סילמן כי לא נערך – ואפילו לא התבקש – הליך בוועדת הכנסת כדי להכריז על פרישתה מסיעת ימינה, ולכן אין לראות בה פורשת. העתירות מתבססות על פרסומים בתקשורת ועל השערות בלבד, אך לא הובטחה לה תמורה כלשהי, וכל מעשיה היו מטעמים אידאולוגיים בלבד, ואילו דווקא חברים אחרים בסיעת ימינה הם שהפירו את נאמנותם לסיעה ולציבור הבוחרים. לגבי פ"מ 1/25 נטען שסעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת אינו מאפשר לעקוף את הדרישות השונות שבסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת ובסעיף 61 לחוק הכנסת, התשנ"ד–1994 (להלן: **חוק הכנסת**), בדבר קביעה של ועדת הכנסת על פרישה מסיעה. בנוגע לשתי העתירות,

ובעיקר לפ"מ 2/25, סילמן סבורה שנוהגים בה איפה ואיפה: חברי כנסת אחרים מהקואליציה (בהם אחת מסיעת מרצ – ח"כ ע'ידאא' רינאווי-זועבי) אף הם הצביעו נגד עמדת הקואליציה, הוצע להם שריון לפני המועד המותר, אך נגדם המבקשות לא פעלו. יתר על כן, חברי כנסת בסיעת מרצ שיתפו פעולה בכנסת עם סילמן לאחר פרישתה הנטענת, משמע לא ראו בה מי שפרשה. סילמן מסכמת בכך שמדובר בניסיון לפגוע בפעילותה למען בוחריה ובניסיון להביא להתערבות חיצונית בפעילות הפרלמנטרית ובשדה הפוליטי.

מפלגת הליכוד מבקשת גם היא לדחות את בקשות הפסילה. לטענתה, לא נכרת הסכם כלשהו בין הליכוד לבין סילמן, והפרסומים שצורפו לבקשות אינם מוכיחים כי הובטחה לה תמורה כלשהי. יתר על כן, בהתאם לחוקת הליכוד, עד לאחר היום ה-90 לפני הבחירות לא הייתה ליו"ר הליכוד סמכות לשריין מועמדים ברשימה, ולכן לא יכול היה להיכרת הסכם כנטען בבקשות. נטען כי סילמן שורינה משום שפעלה בכנסת ה-24 ממניעים אידאולוגיים ומשום שהמפלגה מעוניינת לפנות לבוחרים מהציבור הדתי-לאומי-ליברלי. מפלגת הליכוד מוסיפה שסיעת ימינה לא ביקשה להכריז שסילמן פורשת, הצהירה שאינה רואה בה פורשת, ואפילו הסכימה להתפלגות (להבדיל מפרישה) שלה מהסיעה. לטענת הליכוד, הוראות החוק בדבר פרישה מסיעה באו להגן על הסיעה, ולכן אין להיענות לבקשות של צדדים שלישיים בעניין. מכל מקום, הסמכות להכריז על פרישה מסיעה נתונה לוועדת הכנסת בלבד. עוד נטען כי הגשת הבקשות זמן רב לאחר הפרישה הנטענת, וסמוך למועד הבחירות נגועה בשיהוי. לחלופין, סילמן התפטרה מכהונתה בסמוך לאחר פרישתה, ועל כן אין להחיל עליה את הסנקציה שבסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.

אשר לטענת ההסכם האסור, מפלגת הליכוד סבורה שהפרת סעיף 57א היא עניין לשדה הפוליטי בלבד, ולא ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית – ודאי מקום שסיעת ימינה לא ביקשה לנקוט צעדים נגד סילמן. עוד נטען שאין מקום להורות על חקירה פלילית בעניין זה.

10. היועצת המשפטית לכנסת הצביעה על כך שסעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת אינו קובע עיצום על הפרתו. מכאן היא גוזרת שתי תוצאות: ראשית, לאור זכות היסוד להיבחר אי אפשר למנוע מכוח סעיף זה מועמדות לכנסת, וזאת בניגוד לסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת. שנית, אין ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית סמכות לדון מכוח סעיף 57א לחוק הבחירות במניעת מועמדות לכנסת.

לגישת היועצת המשפטית לכנסת, גם אין מקום להחיל את סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת בעניינה של סילמן, מהטעם שההסדר שנקבע בחוק היסוד עניינו ביחסים שבין הסיעה לחבר הכנסת, אך סיעת ימינה לא ביקשה להכריז שסילמן פרשה ממנה. היועצת המשפטית לכנסת מציינת שהבקשה בפ"מ 2/25 היא הפעם הראשונה שבה צד שלישי, שאינו הסיעה, מבקש להכריז על פרישה של חברת כנסת מסיעתה. בהינתן התקדימות של הבקשה, סבורה היועצת המשפטית לכנסת כי ראוי שוועדת הכנסת תקבע אם צד שלישי רשאי להגיש בקשה כזו, ואין מקום כי יושב

ראש ועדת הבחירות המרכזית יכריע בכך לראשונה. מכל מקום, אין מדובר באחד המקרים שבהם ראוי שיושב ראש ועדת הבחירות המרכזית ידון בטענת פרישה מסיעה. על כן, היועצת המשפטית לכנסת מבקשת לדחות את שתי הבקשות.

11. היועצת המשפטית לממשלה סבורה שבהיבט המוסדי, פרישת חברי כנסת מסיעתם היא עניין לכנסת ולא לממשלה, ועל כן לא הביעה עמדה בנוגע לפ"מ 2/25. אשר לפ"מ 1/25, היועצת המשפטית לממשלה סבורה שהפרת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת אינה עילה לפסילת מועמדות לכנסת – הן משום שעיצום כזה אינו נזכר בסעיף, והן בשל המעמד של הזכות להיבחר. לכן, נטען, יש לדחות בקשה זו.

דיון והכרעה

רקע נורמטיבי

12. נקודת המוצא וברירת המחדל היא "הזכות לבחור ולהיבחר – שהיא מאושיות המשטר הדמוקרטי – המונחת ביסוד קיומה של מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית" (א"ב 11280/02 **ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השש-עשרה נ' טיבי**, פ"ד נז(4) 1, 17 (2003)); "זכויות ההשתתפות בבחירות לבית-המחוקקים מהוות, אולי יותר מכל זכות אחרת, את נשמת-אפה של הדימוקרטיה 'המערבית'" (אריאל בנדור "זכות המועמדות בבחירות לכנסת" **משפטים** יח 269, 269 (1988)).

נוכח זאת, ראוי שמגבלות על הזכות תיקבענה בחוק-יסוד: הכנסת או מכוחו. ואכן, הכנסת קבעה בחוק יסוד זה עילות שונות למניעת מועמדות לכנסת, כמו גיל (סעיף 6א), הרשעה בעבירות מסוימות והטלת ענישה מסוימת לצד ההרשעה (סעיף 6), כהונה, תפקיד או עבודה בשירות הציבור (סעיף 7), ותמיכה במטרות שמנוגדות תכלית הניגוד לאופי המדינה (סעיף 7א). הכנסת קבעה בחוק-יסוד: הכנסת עילה נוספת, והיא במוקד הדיון לפניי, שעניינה בחבר הכנסת היוצאת שפרש מסיעתו (סעיף 6א). לפני שאציב שוב את הסעיף לנגד עינינו, אחזור שוב למושגי היסוד, והפעם ביתר פירוט.

13. בהצבעה לכנסת אנו בוחרים ברשימת מועמדים (סעיף 5 לחוק הבחירות לכנסת). גם אם הבוחר החליט להצביע לרשימה פלונית בהתבסס על זהות חבר או חברים ברשימה או על זהות העומד בראשה, למעטפת ההצבעה יכניס הבוחר פתק ועליו אותיות הרשימה וכינויה (שלפעמים, לא תמיד, כולל את שם העומד בראשה). כאמור, הרשימות אינן אוסף עצמאי של אנשים: רק מפלגה יכולה להגיש (לבדה או עם מפלגות אחרות) רשימת מועמדים לכנסת (סעיף 5א לחוק-יסוד: הכנסת); סעיף 4 לחוק הבחירות לכנסת. סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת מתייחס לאפשרות שכמה מפלגות יגישו יחד רשימת מועמדים משותפת. ראו גם בג"ץ 8686/06 **סיעת העבודה-מימד נ' הכנסת**, פסקה 4 (28.5.2008); בג"ץ 10451/08 **סיעת קדימה בכנסת נ' יושבת ראש הכנסת**,

פסקה 19 (23.2.2011) (להלן: עניין קדימה); בג"ץ 3166/14 גוטמן נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 27 לפסק דינו של הנשיא (בדימ') גרוניס (12.3.2015).

בכנסת מכהנים רק אלו שהיו מועמדים ברשימות שקיבלו קולות כשרים בשיעור מכלל הקולות הכשרים שנקבע בחוק (המכונה בלשון העם: אחוז החסימה). רשימה שנבחרה לכנסת, הופכת לסיעה (סעיף 8(א) לתקנון הכנסת (17.10.2021) (להלן: תקנון הכנסת); עניין קדימה, פסקה 22. ראו גם את סעיף 25 לחוק הבחירות לכנסת על גלגוליו). לפי מספר המנדטים שכל רשימה קיבלה ומיקום החברים ברשימה, נקבעת זהות חברי הכנסת (סעיפים 81–83 לחוק הבחירות לכנסת). חבר כנסת שסיים את כהונתו, יחליף אותו הבא בתור ברשימת המועמדים (סעיף 43 לחוק-יסוד: הכנסת), ואין הליך בחירה מחודש במקום אותו חבר (ואם תמו החברים ברשימה – חבר הכנסת לא יוחלף, שכן הכנסת נדרשת להיות בת 120 חברים רק "בהיבחרה". סעיף 3 לחוק-יסוד: הכנסת). במילים אחרות, רצון הבוחר מיתרגם בכנסת לסיעות. הסיעות שמכהנות בכנסת (לפחות בראשית פעולתה) וזהות חבריהן הן הביטוי הפרלמנטרי לתוצאות הבחירות (עניין קדימה, פסקה 21).

14. לסיעות תפקיד חשוב בעבודת הכנסת. בין היתר, הרכב הסיעות קובע את מספר החברים בוועדות הכנסת, חברי הכנסת שחברים בוועדה הם נציגי סיעתם בה, והסיעה רשאית להחליפם לפי שיקול דעתה (סעיפים 2(א) ו-3(ג) לחוק הכנסת; סעיף 102(א) לתקנון הכנסת; בג"ץ 5258/21 ביטון נ' כנסת ישראל (25.10.2021)). לגבי שני כלים פרלמנטריים עיקריים שבידי חברי הכנסת – הצעות חוק פרטיות והצעות לסדר היום – נקבעות מכסות לסיעות לפי גודלן, והסיעה קובעת אילו הצעות יוכלו חבריה להעלות לדיון ומתי (סעיף 99 לתקנון הכנסת). הצעת אי אמון בממשלה תוגש רק בידי סיעה או סיעות (סעיף 44(ב) לתקנון הכנסת). לרוב מגדירים את הקואליציה והאופוזיציה לפי הסיעות שתומכות בממשלה ואלו שמתנגדות לה (על האופוזיציה ראו סעיף 11(ג) לחוק הכנסת). הרכב הסיעות בכנסת קובע גם את הרכב ועדת הבחירות המרכזית, ועדות הבחירות האזוריות וועדות הקלפי (סעיפים 16, 17(ו), 19(ב)–(ד), 21 ו-25 לחוק הבחירות לכנסת).

15. הסיעות מורכבות מחברי הכנסת. חברי הכנסת נבחרו בשם רשימת מועמדים והפכו לחברים בסיעה שהתגלגלה ממנה, אולם הם עצמאיים במידה זו או אחרת בפעולתם. שאלות מעניינות בדבר חובת האמון של חבר הכנסת – האם לציבור כולו או למפלגתו-סיעתו – אינן דורשות הכרעה כאן, ואפנה את הקורא לספרות בנושא (סוזי נבות "חבר הכנסת כינאמן הציבור" משפטים לא 433 (2000) (להלן: נבות); יגאל מרזל "ניגוד עניינים של חברי כנסת: בין הנאמנות למפלגה לנאמנות לציבור?" ניגוד עניינים במרחב הציבורי 389 (דפנה ברק-ארז, דורון נבות ומרדכי קרמניצר עורכים, 2009)). כאמור, איני נדרש לשאלות אלה, משום שבגזרה הצרה שלפניי, הכנסת קבעה כלל הקבוע בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת. סעיף זה מטיל עיצום (סנקציה) על חבר כנסת שפעל בניגוד לסיעותו עד כדי כך שיש לראות במעשיו פרישה ממנה. העיצום הוא מניעת האפשרות

להיות מועמד בבחירות לכנסת הבאה ברשימת מועמדים של מפלגה שמיוצגת בכנסת הנוכחית. נשים שוב לנגד עינינו את הוראת סעיף 6א לחוק-יסוד : הכנסת :

(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא יכלול, בבחירות לכנסת שלאחריה, ברשימת מועמדים שהגישה מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה של הכנסת היוצאת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק.

(ב) לענין סעיף זה –
"פרישה מסיעה" – **לרבות** הצבעה במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בענין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה; ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר הכנסת לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו; "תמורה" – במישרין או בעקיפין, בהבטחה או בהתחייבות לעתיד, ולרבות הבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת, או מינוי חבר-הכנסת עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

הפרישה מסיעה נזכרת בכמה חוקים :

א. סעיף 61 לחוק הכנסת דן בסוגיה, ובסעיף קטן (ד) הוא מוסיף עיצום על חבר כנסת פורש :

(א) פרש חבר הכנסת מסיעתו שלא במסגרת התפלגות, תקבע ועדת הכנסת בישיבה שבסמוך לאחר הפרישה ולאחר שנתנה לחבר הכנסת הזדמנות להשמיע את טענותיו, את דבר פרישתו, וכן את השינוי במספר חברי אותה סיעה.

(ב) לא תקבע ועדת הכנסת כי חבר הכנסת פרש מסיעתו אלא לאחר שבדקה את העובדות הנוגעות לפרישתו ומצאה כי נתקיימו המבחנים שנקבעו בסעיף 6א לחוק-יסוד : הכנסת.

(ג) על החלטת ועדת הכנסת על פי סעיף זה, רשאי חבר הכנסת לערער לבית המשפט המחוזי בירושלים, שידון בערעור בשלושה.

(ד) חבר הכנסת שועדת הכנסת הודיעה על פרישתו, לא יצורף לסיעה כלשהי בתקופת כהונתה של אותה הכנסת.

הכנסת גם מנעה חיסרון לסיעה שחבר הכנסת פרש ממנה (שלא בהתפלגות): "רואים את מספר חבריה כאילו לא פרש ממנה" (סעיף 62(ב) לחוק הכנסת).

ב. הפורש מסיעתו לא יתמנה לשר או לסגן שר בתקופת הכהונה של אותה כנסת (סעיפים 6(ה) ו-25(ג) לחוק-יסוד : הממשלה).

ג. אין מימון הוצאות שוטפות לחבר כנסת שפרש מסיעתו, אך סיעתו תקבל מימון הוצאות כאילו לא פרש ממנה (סעיף 13(ב) לחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973, להלן: **חוק מימון מפלגות**).

16. אם כן, הכנסת הטילה מספר עיצומים על חבר כנסת שפרש מסיעתו: הוא לא יוכל להיות מועמד בבחירות לכנסת הבאה ברשימה מטעם מפלגה שמיוצגת בכנסת הנוכחית (סעיף 6א(א) לחוק-יסוד : הכנסת) אלא אם כן התפטר מכהונתו בסמוך לפרישתו; הוא לא יצטרף לסיעה בכנסת

הנוכחית (סעיף 61(ד) לחוק הכנסת); הוא לא יכהן בתפקידי שר וסגן שר בכנסת הנוכחית (סעיפים 6(ה) ו-25(ג) לחוק-יסוד: הממשלה); ואין הוא זכאי למימון מפלגות (סעיף 13(ב) לחוק מימון מפלגות). לפי סעיף 10(ג) לתקנון הכנסת, יהיו לאותו חבר כנסת כל הזכויות שהתקנון מעניק לסיעה, למעט האפשרות להגיש הצעת אי אמון בממשלה, קבלת חדר סיעה ומסירת הודעות בשל אי השתתפות בדיון או בהצבעה.

17. יש להבחין בין פרישה מסיעה לבין התפלגות מסיעה. המחוקק רואה בחומרה פרישה מסיעה, אולם התפלגות היא פרקטיקה מוכרת, והדין קבע לה תנאים. אם סיעה התפלגה, כל אחת מהסיעות החדשות תקבל מימון הוצאות לעצמה ולפי גודלה (סעיף 13 לחוק מימון מפלגות, ראו גם סעיף 4(א)(1) לחוק זה). סעיף 59 לחוק הכנסת קובע את התנאים להתפלגות (הוראות נוספות נמצאות בסעיפים 60, 62 ו-62א):

- רואים התפלגות של סיעה לענין סעיף 6 לחוק-יסוד: הכנסת, אם נתקיים אחד מהתנאים האלה:
- (1) ההתפלגות היא של קבוצה של שני חברי הכנסת לפחות, שהם שליש ממספר חברי הסיעה לפחות, או של קבוצה של ארבעה חברי הכנסת לפחות;
 - (2) ההתפלגות היא של סיעה שהיא צירוף של מפלגות והתפלגות היא על פי ההשתייכות לאותן מפלגות, והיא הגישה ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית בעת הגשת רשימת המועמדים שלה, נוסח של הסכם בדבר צירוף של מפלגות כאמור;
 - (3) ההתפלגות נעשית בעת שהסיעה מתמזגת עם סיעה אחרת, ובלבד שחברי כל סיעה המתנגדים למיזוג עושים כן כסיעה אחת, אך רשאי כל חבר כנסת המתנגד למיזוג להצטרף לסיעה אחרת.

הפרישה וההתפלגות, שתיהן מביאות לכך שחבר הכנסת אינו חבר עוד בסיעתו המקורית. אולם תוצאותיהן, כאמור, שונות בתכלית. המתפלג כמותו כחבר כנסת רגיל, ואין עליו עיצומים. הפורש אינו חבר בסיעה כלשהי, ומוטלות עליו מגבלות פוליטיות בהווה (אי מינוי לממשלה ואי מימון הוצאות שוטפות) ולעתיד הקרוב (שלילת האפשרות להיות מועמד ברשימות מסוימות לכנסת הבאה). הפרישה וההתפלגות מוציאות זו את זו, כלומר פרישה אינה התפלגות והתפלגות אינה פרישה.

[במאמר מוסגר: תחילה פסק בית המשפט העליון כי לענין מינוי שר וסגן שר "פרישה מסיעה" כוללת גם התפלגות, כלומר מי שהתפלג מסיעתו אינו יכול להתמנות לתפקיד בממשלה (בג"ץ 4031/94 ארגון "בצדק" נ' ראש ממשלת ישראל, פ"ד מה(5) 1 (1994) (להלן: עניין בצדק)). בתגובה תיקנה הכנסת את חוק היסוד והבהירה שההתפלגות מחסנת גם מפני העיצום של איסור החברות בממשלה (חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 8), ס"ח התשנ"ה 42; דברי ההסבר להצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 8), ה"ח התשנ"ה 118)].

18. העיצום שעומד במרכז דיוננו הוא מניעת מועמדות ברשימות מסוימות. אך עיצום זה אינו מוחלט. סעיף 6א(א) לחוק-יסוד: הכנסת, חל רק על "חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר

מכהונתו סמוך לפרישתו, בבחינת שטר ושוברו בצידו: פרשת מסיעתך? התפטר סמוך לפרישה, ואז תוכל להיות מועמד בכל רשימה בבחירות לכנסת הבאה. המכונן הניח כי אם אותו חבר כנסת התפטר בסמוך לפרישתו, אזי הפרישה נובעת מן הסתם ממניעים כנים ואידאולוגיים, ולא מתוך אינטרסים פוליטיים צרים. הוראה דומה קיימת בסעיף 6(ה) לחוק-יסוד: הממשלה לעניין מינוי לשר בכנסת המכהנת (סגן שר חייב להיות חבר בכנסת, אלא אם כן התפטר לאחר מינויו, בהתאם לסעיף 42ג לחוק-יסוד: הכנסת (המכונה בשפת העם: "החוק הנורווגי"), ולכן התפטרות חבר כנסת פורש לא תאפשר לו לכהן בתפקיד סגן שר באותה כנסת. סעיפים 25(א) ו-26(5) לחוק-יסוד: הממשלה).

19. מדוע המחוקק הבחין בין פרישה להתפלגות? הרקע לחקיקה תואר בכמה מקומות (למשל, עניין **בצדק**, בעמ' 11–15, 30, 43–45, 50–51; פ"מ 1/17 **המוסד לבירור עתירות למפלגת העבודה הישראלית נ' פרס**, פסקה 16 (להלן: פ"מ פרס); ע"א 4799/19 **קלנר נ' הליכוד – מפלגה לאומית ליברלית**, פסקאות 11–12 (28.7.2019) (להלן: עניין קלנר); אוריאל לין **לידתה של מהפכה 104–119** (2017) (להלן: לין)). אביא אפוא את הרקע לחקיקה בתמצית בלבד, והקורא מוזמן לעיין בהפניות לעיל.

סעיף 6א נחקק במסגרת תיקון מס' 12 לחוק היסוד, ובד בבד עם תיקון זה נחקקו הוראות משלימות ומקבילות בחוקים אחרים, כמו סעיף 61 לחוק הכנסת. ההיסטוריה החקיקתית מחזירה אותנו במנהרת הזמן לשנות החמישים, שם אנו מתוודעים לדמותו של רחמים כלנדר, חבר מועצת העיר ירושלים, שזכה ותפס את מקומו בדפי ההיסטוריה של מדינת ישראל בכך ששמו הפך לביטוי מוכר ושגור על כל לשון – **קְלִנְטְרִיזְם**. לענייננו, ביטוי זה מתאר מצב של מעבר חבר כנסת מסיעה אחת לסיעה אחרת תמורת טובת הנאה, ובלשון פחות דיפלומטית, עריקה ממחנה אחד למחנה הנגדי. סעיף 6א לחוק היסוד בא למנוע את תופעת הכלנתריזם, ומקורו ב"תרגיל המסריח" בשנת 1990 שזיכה אותנו בקריאה שנכנסה לפנתיאון: "אברשה, חזור הביתה!". ואכן, אברשה (ח"כ אברהם שריר) שב הביתה אל תנועת הליכוד, וכל השאר היסטוריה. נקעה נפשם של המחוקקים ממקרים של מעבר חברי כנסת מסיעה לסיעה תמורת טובת הנאה, וכאמור, לשיא הגיעו הדברים במהלך "התרגיל המסריח": "כמעט כל מה שהיה מכוער ובזוי בפוליטיקה הישראלית ובשיטה הפוליטית השתקף ... כתמונת מְרָאָה עכורה. נטישת ערכים, מכירת הבוחר, בגידה במפלגת האם, כלנתריזם... שידולים, לחצים, פיתויים אישיים והבטחת משכורת ממלכתית – הכול צף ועלה" (לין, בעמ' 112).

תכליתו של סעיף 6א לחוק היסוד היא אפוא להרתיע חברי כנסת מלפרוש מסיעתם ולהצטרף לסיעה אחרת חלף החזרת המנדט לסיעתם, ואציין כי הצעת החוק של תיקון 12 אף נשאה את הכותרת הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחר ציבור), התש"ן–1990. כדי להילחם בתופעה של מחוקקים המפקיעים את המנדט מסיעתם, נערכו במסגרת תיקון 12 לחוק היסוד תיקונים שונים

בדינים שמסדירים את ההתנהלות הפוליטית. תיקוני חקיקה אלה נועדו בעיקרם להבטיח את הנאמנות של חבר הכנסת הבודד לסיעתו שמייצגת, כאמור, את רצון הבוחר. מנגד, לחבר הכנסת יש שיקול דעת רעיוני, ואין להופכו לכלי של סיעתו. הכנסת ביקשה לאזן בין שני אלו ולשם כך הבחינה בין פרידה אידאולוגית מהסיעה לפרידה אופורטוניסטית ממנה. בהיבט העקרוני, ההתפלגות הולמת קרע רעיוני בין הסיעה לחבר הכנסת או לחברי הכנסת, והיא "נועדה לאפשר את התאמת הרכב הסיעות לשינויים הרעיוניים שהתרחשו לאחר הבחירות לכנסת" (אמנון רובינשטיין ורענן הר-זהב **חוק-יסוד: הכנסת** 50 (1993) (להלן: **רובינשטיין והר-זהב**), ראו גם את דברי השופטת ברק-ארז בעניין **קלנר**). לעומתה, הפרישה נתפסת כמעשה נכלולי של חבר הכנסת כלפי סיעתו, כגון "[...] להעביר את השלטון תמורת טובות-הנאה" (**רובינשטיין והר-זהב**, בעמ' 54), "היא נתפסת כאקט הפוגע בלכידות המפלגתית, וביציבות הגורם המייצג את הבוחר, המצפה להמשכיות ולוודאות בתיפקודו של הגוף הנבחר" (עניין **קדימה**, בפסקה 25. ראו שם, בפסקאות 25–30, על ההבדלים בין פרישה להתפלגות).

20. עם תיקוני החקיקה בעקבות "התרגיל המסריח" נמנה איסור נוסף הקבוע בסעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, אשר מן הראוי לשוב ולהביאו כלשונו:

לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

סעיף זה נועד למנוע מחבר כנסת לפעול נגד סיעתו תמורת אתנן פוליטי. התמורה כאן מפורשת בסעיף: הבטחה למקום ברשימת מועמדים לכנסת הבאה, בדרך כלל במקום ריאלי, ללא צורך בהתמודדות (פרקטיקה המכונה "שריון"). כאן לא נאמר דבר על פרישה ועל התפלגות. עם זאת, איסור ההסכמים אינו חל ב"תקופת הדמדומים" של מערכת הבחירות, כלומר ב-90 הימים שלפני יום הבחירות, שאז חובת הנאמנות לסיעה אינה כמקודם (עניין **קלנר**, בפסקה 16; **רובינשטיין והר-זהב**, בעמ' 48, ה"ש 7).

בעניין **קלנר** נדון סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת. באותו מקרה מדובר היה בשתי סיעות בכנסת ה-21 שהסכימו להתמודד יחדיו בבחירות לכנסת ה-22. לשם כך שוריינו ברשימת המועמדים שקשורה לסיעה הגדולה (הליכוד) מקומות לחברי הסיעה הקטנה (כולנו). ההסכם נערך למעלה מ-90 יום לפני הבחירות לכנסת הבאה. אחד המועמדים מטעם הליכוד נדחק ברשימת המועמדים ועתר נגד ההסכם. בית המשפט העליון פסק שההסכם אינו עומד בניגוד לתכלית שבבסיס הוראת סעיף 57א לחוק הבחירות. נקבע שסעיף 57א ביקש למנוע חבירה של מי מחברי הסיעה לסיעה אחרת תוך פגיעה בסיעה, באידאולוגיה שלה ובבוחריה, וכי "הוראות תיקון 12 בכללותן נועדו להסדיר את מערכת היחסים שבין הסיעה ובין חבריה" (שם, בפסקה 15. ראו גם פסקה 13) ו"להבטיח את נאמנותם של חברי הכנסת לסיעתם" (שם, בפסקה 16). אך אם סיעה

שלמה מתאחדת עם אחרת, אין בכך פגיעה בה, ברעיונותיה ובמצביעה – והחוק אף מאפשר לשתן סיעות להתמזג במהלך כהונת הכנסת (סעיף 60 לחוק הכנסת). לכן בכל עת מותר להסכים לשריין סיעה שלמה ברשימת המועמדים בבחירות לכנסת.

21. וכעת, לאחר שעמדנו על המסגרת הנורמטיבית הרלוונטית, אבחנו את שתי הבקשות שלפנינו, המבקשות לקבוע כי סילמן אינה כשרה להיכלל ברשימת המועמדים שהגישה הליכוד. אקדים ואומר כי לאחר שבחנתי את טענות הצדדים ואת החומר שהגישו, הגעתי למסקנה שדין שתי הבקשות בעניינה של סילמן להידחות. אדון בהן בנפרד וכסדרן.

פ"מ 1/25: הסכם אסור לפי סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת

22. בלב הבקשה הראשונה שלפנינו עומדת הטענה כי על הפרת סעיף 57 לחוק הבחירות לכנסת יש עיצום בדמות איסור מועמדות בבחירות למי ששורין ברשימה אחרת בניגוד להוראות הסעיף. לנוחות הקורא, אשים לנגד עינינו, זו הפעם השלישית, את נוסחו של סעיף 57:

לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת מועמדים לכנסת לחבר כנסת מסויים או לקבוצת אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

הסעיף כולל איסור ותוחם אותו בזמן. אך הוא אינו כולל עיצום על הפרתו במישור החוקתי או המנהלי (אך כן במישור הפלילי). למעשה, המבקשת עותרת לכך שאקרא לתוך הסעיף עיצום שאין לו עיגון לשוני. המבקשת סבורה שאפשר ללמוד מהעיצום בחוק-יסוד: הכנסת על מעשה אחר – פרישה מסיעה – כי זה גם העיצום המתבקש כאן, אולם מדובר בהסדרים שקבועים בחיקוקים נפרדים, והם אף ברמה נורמטיבית שונה. יתר על כן, העיצום המבוקש – איסור מועמדות ברשימה מסוימת – פוגע בזכות יסוד חשובה, היא הזכות להיבחר. הכנסת הכירה בזכות יסוד זו, ונתנה לכך ביטוי חוקתי מובהק. כל המגבלות על הזכות להיבחר לכנסת קבועות היום בחוק-יסוד: הכנסת כמפורט לעיל, ולכל היותר פרטיהן הוסדרו בחיקוקים ברמה פחותה. חוק-יסוד: הכנסת שותק בדבר הפרת סעיף 57 לחוק הבחירות.

23. פעם אחת בלבד הכיר בית המשפט העליון בעילת פסילה שאינה כתובה עלי ספר, בפרשת ירדור הידועה (ע"ב 1/65 ירדור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, פ"ד יט(3) 365 (1965) (להלן: עניין ירדור). נקבע שם, ברוב דעות, כי רשימה ששוללת את קיום המדינה, אין לה רשות להתמודד בבחירות לכנסת. אלו נסיבות קיצוניות ביותר, ובשעתו, בית המשפט העליון סירב להרחיב עילה זו לנסיבות של הסתה לגזענות – אף שיש בה משום פגיעה חמורה באופי הדמוקרטי של המדינה (ע"ב 2/84 ניימן נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת האחת-עשרה, פ"ד לט(2) 225 (1985)). רק הוראה מפורשת של הכנסת עשתה זאת – ובאותה הזדמנות

עוגנה במפורש גם הסמכות לפסול רשימה ששוללת את האופי היהודי של המדינה (סעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת, שנדון בבית המשפט העליון כמעט בכל מערכת בחירות לכנסת).

סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת נועד, כאמור, להילחם בתופעות של שחיתות פוליטית. אכן, השחיתות היא נגע שפגיעתו רעה והיא עלולה להביא לפגיעה בחברה ובסדרי הממשל (ראו מיני רבים ע"פ 1224/07 **בלדב נ' מדינת ישראל**, פסקה 41 (10.2.2010)). אולם אין ענייננו במעשה חמור כמו זה של רשימה שמבקשת לשלול את קיומה של המדינה כמו בעניין **ירדור**. נוסף על כך, הכנסת קבעה עיצומים אחרים על הקוניונקטורה הפוליטית. ראש וראשון בהם קבוע בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת, והוא קביעת תנאי כשירות להיכלל ברשימת מועמדים לכנסת הבאה אשר הוגשו בידי מפלגה המיוצגת בכנסת היוצאת. מכאן אפשר ללמוד שהכנסת בחרה בכלים אחרים להילחם באותם תכסיסים, ויש להניח כי אילו רצתה הכנסת, הייתה קובעת עיצום כלשהו גם על הפרת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת. סעיף זה נחקק, כאמור, בצוותא חדא עם שאר ההסדרים בתחום. העובדה שהכנסת נמנעה מלקבוע תג מחיר להפרת סעיף 57א, מלמדת – לכל הפחות – על כך שלא התכוונה שהפרתו תביא לשלילת הזכות להיבחר. התוצאה היא שגם אם הופר כאן סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, אין הדבר מביא לתוצאה שהמבקשת טוענת לה.

24. חסרון העיצום על ההסכם האסור חשוב גם מנקודת המבט של דיני החוזים (אילו היה מקום להחיל אותם כאן, שהרי על הסכם פוליטי אין חלים דיני החוזים כפשוטם (בג"ץ 1635/90 **ז'רז'בסקי נ' ראש הממשלה**, פ"ד מה(1) 749 (1991)). כידוע, חוזה בלתי חוקי – בטל (סעיף 30 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג–1973 (להלן: **חוק החוזים**)), ואת התוצאות המדויקות של הבטלות יקבע בסופו של דבר בית המשפט (סעיפים 19, 21 ו-31 לחוק החוזים). אולם לעיתים המחוקק החליט שלא יהיה שיקול דעת שיפוטי בעניין, וקבע בעצמו מה התוצאה של חוזה בטל (למשל סעיפים 29–229 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה–1985; בג"ץ 6231/92 **זגורי נ' בית הדין הארצי לעבודה**, פ"ד מט(4) 749 (1995)). הכנסת ראתה בחוזה המנוגד להוראת סעיף 57א לחוק הבחירות לכנסת, כחוזה לא חוקי. אך הכנסת לא קבעה תוצאה מיוחדת לאי חוקיות זו, ודאי לא את התוצאה שהמבקשת עותרת לה – פסילה ממועמדות בבחירות לכנסת, והיא אף לא הסמיכה את יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לדון בתוצאות בטלות הסכם כאמור.

25. אך אפילו הייתה להפרת הסעיף אותה תוצאה שהמבקשת עותרת לה, לא זה המקרה ליישם אותה. הבקשה נסמכת על פרסומים בתקשורת ועל השערות שונות. אכן, הטענה (שלא הוכחה) כי הודעתה של סילמן על פרישתה מהקואליציה באה יום לאחר פגישתה עם חברים מהאופוזיציה בנימין נתניהו, בצירוף העובדה כי אכן זכתה בגיזת הזהב בדמות שריון ברשימת הליכוד לכנסת ה-25, עשויה לגרום לקורא לומר "פה חשדתי". מה עוד שבהאידנא, יש לחבר כנסת שפורש מסיעתו אף יותר מציפייה סבירה לקבל שריון תמורת פעולתו נגד סיעתו, שהרי כבר היו דברים מעולם.

אך בחשד גרידא לא סגי. הפרסומים שהובאו על ידי המבקשת אינם ראיות מספיקות לשלילת הזכות להיבחר, ואביא את דברי השופטת ביניש בפ"מ פרס, שם נדון סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת: "פרישה של חבר כנסת מסיעתו, שיש לה תוצאות משפטיות ביחס אליו, לסיעה שפרש ממנה ולסיעה שהוא מבקש להצטרף אליה, אינה ענין שניתן להוכיחו באמצעות קטעי עיתונות..." (שם, פסקה 29). כפי שכתבתי אך לאחרונה, "אין להפריז בחשיבותה של עיתונות עצמאית, ביקורתית וחוקרת, אך לא כל פרסום עיתונאי, כשהוא עומד בפני עצמו וללא ראיות נוספות, יבסס עילה משפטית לקבל סעד" (תב"כ 12/25 הליכוד תנועה לאומית ליברלית נ' לפיד, פסקה 12 (6.9.2022)). מה עוד, שלפחות חלק מהפרסומים אינם מוכיחים בהכרח את המבקשת רואה בהם. למשל, חלקם התפרסמו כמעט שנה לפני שסילמן הודיעה על עזיבתה את הקואליציה, ויש בהם טענות לכך שהציעו לה הצעות אך היא סירבה לקבלן.

26. בקשה נוספת של המבקשת הייתה, כאמור, להטיל על סילמן את "הסנקציה המתחייבת הקבועה בסעיף 126(6) לחוק הבחירות [לכנסת]". סנקציה זו היא סנקציה פלילית, שאמור לדון בה בית משפט פלילי לאחר שיוגש כתב אישום, אם רשויות התביעה ימצאו שיש לעשות כן. בשבתי בכהונת יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, לא ניתנה לי הסמכות לדון בפלילים או להטיל עונשים. סמכויותיי נוגעות לניהול הבחירות ולמתן צווים למניעת ביצוע עבירה או המשכה (סעיף 17ב(א) לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959. ראו גם דנג"ץ 1525/15 טיבי נ' מפלגת ישראל ביתנו (23.8.2017)). גם ראש זה של הבקשה דינו דחייה.

27. התוצאה היא שהבקשה בפ"מ 1/25 נדחתה.

פ"מ 2/25: פרישה מסיעה לפי סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת

28. לא אכחד כי בקשה זו הביאה אותי להתלבטות קשה. אולם בסופו של דבר הגעתי למסקנה שגם דינה להידחות.

לתחילת מסע, נחזור ונציב לנגד עינינו את סעיף 61 לחוק הכנסת:

- (א) פרש חבר הכנסת מסיעתו שלא במסגרת התפלגות, **תקבע** ועדת הכנסת בישיבה שבסמוך לאחר הפרישה ולאחר שנתנה לחבר הכנסת הזדמנות להשמיע את טענותיו, את דבר פרישתו, וכן את השינוי במספר חברי אותה סיעה.
- (ב) לא תקבע ועדת הכנסת כי חבר הכנסת פרש מסיעתו אלא לאחר שבדקה את העובדות הנוגעות לפרישתו ומצאה כי נתקיימו המבחנים שנקבעו בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.
- (ג) על החלטת ועדת הכנסת על פי סעיף זה, רשאי חבר הכנסת לערער לבית המשפט המחוזי בירושלים, שידון בערעור בשלושה.
- (ד) חבר הכנסת שועדת הכנסת הודיעה על פרישתו, לא יצורף לסיעה כלשהי בתקופת כהונתה של אותה הכנסת.

אין חולק כי עניינה של סילמן לא הובא בפני ועדת הכנסת, ואף לא הוגשה בקשה לוועדה בנושא. מאחר שכך, עולה השאלה אם בכלל בסמכותו של יו"ר ועדת הבחירות להידרש לטענה כי יש לראות בה פורשת לפי סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת. בנקודה זו נצא למסע ארוך במקצת בסוגיה הבאה.

החלטת ועדת הכנסת: הצהרתית (דקלרטיבית) או מכוננת (קונסטיטוטיבית)?

29. לנוכח הוראת סעיף 61(א) לחוק הכנסת, שלפיה ועדת הכנסת תקבע את דבר פרישתו של חבר הכנסת, עולה השאלה אם חבר הכנסת נחשב לפורש רק בעקבות קביעה כאמור, או שהקביעה של ועדת הכנסת אך מצהירה על מצב קיים של פרישה.

שאלה זו נדונה כבר בעניין **בצדק**, שם נחלקו הדעות. הנשיא שמגר גרס כי פרישה של חבר כנסת יכולה להתקיים גם ללא החלטה של ועדת הכנסת, ולשיטתו, "פרישה מסיעה היא עזיבתה של סיעה" (בעמ' 20). מנגד, השופט אור גרס כי רק לאחר קבלת החלטה בוועדת הכנסת נוצר הסטטוס של חבר כנסת שפרש מסיעתו. מחלוקת זו, שלא הוכרעה בבג"ץ **בצדק**, ניתן לתמצת בשאלה הבאה: האם החלטת ועדת הכנסת היא דקלרטיבית או קונסטיטוטיבית? מובן שאם ההחלטה היא קונסטיטוטיבית ומסורה רק לוועדת הכנסת, אין ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית סמכות לקבוע שחבר כנסת פרש מסיעתו.

30. המצדדים בגישה הקונסטיטוטיבית גורסים כי מועד הפרישה הוא רק כאשר ועדת הכנסת אומרת את דברה וקובעת כי יש לראות בחבר הכנסת פורש. לגישה זו, סעיף 61 לחוק הכנסת הוא שמסדיר את הפרוצדורה שבעקבותיה יש לראות בחבר הכנסת מי שפרש מסיעתו, כך שמדובר במעין סטטוס של "פורש" שתחולתו על חבר הכנסת היא רק עם קביעת ועדת הכנסת. לתפיסה זו, הסמכות הבלעדית והייחודית נתונה לוועדת הכנסת, וקביעתה היא שמכוננת את סטטוס הפרישה ביחס לחבר הכנסת.

לעומת זאת, לגישה הדקלרטיבית מספר חסרונות. ראשית, בגישה זו יש כדי לפגוע באפשרות של חבר הכנסת להתפטר בסמוך לפרישה, ובכך למנוע את הסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק היסוד. כך, על פי הגישה הדקלרטיבית ניתן יהיה להכריע בדיעבד על מועד פרישתו של חבר הכנסת, גם אם זו נעשתה לפני זמן רב. הפגיעה בחבר הכנסת חמורה במיוחד אם החלטה כאמור תינתן בדיעבד על ידי ועדת הבחירות לכנסת, עובר לאישור רשימות המועמדים. שנית, על פי סעיף 61 לחוק הכנסת וסעיף 116 לתקנון הכנסת, בוועדת הכנסת מתקיים הליך מעין שיפוטי, שבו נערך בירור עובדתי לגבי פעילותו של חבר הכנסת שענייננו כפורש מובא בפני הוועדה. מכאן שבהיעדר החלטה של הוועדה, קיים קושי עובדתי לקבוע אם אכן מעשיו של חבר הכנסת הם בגדר פרישה ומתי התקיימה הפרישה.

את הגישה הקונסטיטיוטיבית אימצה יושבת ראש ועדת הבחירות לכנסת ה-17, השופטת ביניש, בפ"מ פרס. שם נקבע שאין לראות בחברי הכנסת שעניינם נדון כפורשים, מאחר שוועדת הכנסת לא התכנסה לדון בסוגיה. השופטת ביניש נימקה עמדתה זו, בין היתר, בפגיעה הקשה בזכות להיבחר; בכך שהמחוקק קבע הסדר ספציפי ולפיו יש לקיים בוועדת הכנסת דיון בפרישת חבר כנסת; בצורך לשמור על ודאות בכל הנוגע להרכב הסיעתי וגבולות ברורים לחיים הפרלמנטריים; ובחשש כי הכרה גם בסמכותה של ועדת הבחירות המרכזית לקבוע כי חבר כנסת מסוים פרש, תיצור שני מסלולים מקבילים, תביא לתוצאות סותרות ותציב את ועדת הבחירות כמעין ערכאת ערעור על ועדת הכנסת (שם, פסי' 25–27). בכך אימצה השופטת ביניש את עמדת הייעוץ המשפטי לכנסת, עמדה שעליה חלק בשעתו היועץ המשפטי לממשלה.

31. מנגד, המצדדים בגישה הדקלרטיבית רואים בקביעת ועדת הכנסת קביעה אשר אך מצהירה על עובדה שהתגבשה כבר ומעניקה לה שם ולא סטטוס. עמדה זו נשענת על מספר טעמים.

ראשית, ועדת הבחירות המרכזית היא המוסמכת לאשר את רשימות המועמדים שהוגשו כהלכה. יושב ראש הוועדה בוחן את תנאי הכשירות של המועמדים בהתאם לחוק – ומוחק מהרשימות את המועמדים שאינם כשירים.

העמדה שלפיה קביעת ועדת הכנסת היא שמכוננת את הסטטוס של חבר הכנסת הפורש, שוללת את סמכותו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לדון בכשירות המועמדים. זאת, במסגרת בדיקתו אם רשימות המועמדים הוגשו כהלכה, סמכות המעוגנת בסעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת:

רשימת מועמדים שאינה מנועה מלהשתתף בבחירות לכנסת לפי סעיף 7א לחוק – יסוד: הכנסת ושהוגשה כהלכה, או שתוקנה לפי סעיף 62, תאשר אותה הוועדה המרכזית ותודיע על כך, לא יאוחר מהיום ה-30 שלפני יום הבחירות, לבא כוח הרשימה ולממלא מקומו.

לגישה זו, סמכות יו"ר ועדת הבחירות המרכזית משתרעת גם על בדיקת כשירותו של המועמד לפי סעיף 6א לחוק היסוד, כפי שהיא משתרעת על בדיקתה את יתר תנאי הכשירות: הרשעה וענישה בדין, גיל, אזרחות ותושבות, ומילוי תפקיד בשירות הציבורי.

שנית, קשה להלום כי חבר הכנסת יצהיר על פרישתו קבל עם ועדה, יפעל בניגוד לסיעתו הן בהצבעות במליאת הכנסת והן בהתבטאויות נגד סיעתו-שלו, כאשר כל העם שומעים את הקולות – ולמרות זאת הוא לא ייחשב לפורש כל עוד לא קבעה כך ועדת הכנסת. כלל ידוע הוא שמה שנראה כמו ברווז, הולך כמו ברווז ועושה קולות של ברווז – הרי זה ברווז. מי שהצהיר על פרישתו, הצביע נגד סיעתו, התבטא נגד חברי סיעתו ונגד דרכה של סיעתו – הרי זה פורש. שאם לא נכיר בו ככזה, יש בכך כדי לגרום לזילות המושג "פרישה" ולתחושה שכל חבר כנסת יכול לעשות כראות עיניו ללא חשש וללא מורא, תוך ניצול מצבים פוליטיים שמרתיעים את סיעתו

מלנקוט נגדו הליך בוועדת הכנסת, או שאינם מאפשרים דיון כזה בשל אילוצים או שיקולים כאלה ואחרים. בכך חומק לו חבר הכנסת מההשלכות שנקבעו בחוק למעשיו, ובתוצאה זו יש כדי לסכל את התכלית ההרתעתית שבבסיס סעיף 6א לחוק היסוד (ה"ש 1/23 **היועץ המשפטי לכנסת נ' סיעת כחול לבן**, פסקה 6 (31.12.2019) (להלן: **עניין היועץ המשפטי לכנסת**); בג"ץ **בצדק**, עמ' 20–21).

שלישית, לשונו של החוק. סעיף 6א לחוק היסוד קובע את העיצום על פרישה במסד החוקתי, ואף נותן במונח סימנים מסוימים, אך אינו קובע כיצד ייקבע מי הוא הפורש, ולמעשה מניח כי פרישה היא ברורה: כמו גילו של המועמד, עברו הפלילי או התפקיד שהוא מכהן בו. סעיף 61 לחוק הכנסת, כמצוטט לעיל, מבחין בין פרישה לבין קביעתה או הודעתה של ועדת הכנסת בדבר הפרישה: הסעיף קובע בסעיף קטן (א): **פרש** חבר הכנסת מסיעתו שלא במסגרת התפלגות, תקבע ועדת הכנסת בישיבה שבסמוך **לאחר הפרישה**...". ובסעיף קטן (ב): "לא תקבע ועדת הכנסת כי חבר הכנסת **פרש** מסיעתו אלא לאחר שבדקה את העובדות הנוגעות **לפרישתו**". וסעיף 61(ד) קובע כי "חבר הכנסת שוועדת הכנסת **הודיעה** על פרישתו, לא יצורף לסיעה כלשהי בתקופת כהונתה של אותה הכנסת". לשון המחוקק מעידה על כך שוועדת הכנסת דנה במעשה הפרישה לאחר שכבר אירע והיא אך מודיעה על הפרישה. משמע, התנהגותו של חבר הכנסת היא שמכוננת את דבר הפרישה וועדת הכנסת אך מצהירה עליה, כך שענייננו באקט הצהרתי ולא באקט מכונן.

רביעית, הסנקציה העיקרית של פרישה מסיעה היא האיסור להיות מועמד בבחירות לכנסת החדשה ברשימה שקשורה לסיעה בכנסת היוצאת. מכאן הקשר ההדוק שבין פרישה לבין בחירות, ומכאן סמכותו של יו"ר ועדת הבחירות לקבוע תחולתה של הסנקציה.

ולבסוף, אין מקום לחשש של מסלולים מקבילים והכרעות סותרות. מקום שבו דנה ועדת הכנסת בשאלה אם יש להכריז על חבר הכנסת כעל פורש מסיעתו, יו"ר ועדת הבחירות המרכזית ימשוך את ידו מלעסוק בעצם השאלה אם חבר הכנסת פרש מסיעתו, מאחר שאינו יושב כערכאת ערעור על ועדת הכנסת. סמכותה של ועדת הבחירות היא שיורית, מקום שבו הסוגיה לא הובאה לפני ועדת הכנסת.

32. בגישה הדקלרטיבית תמך היועץ המשפטי לממשלה בפ"מ **פרס**. בבג"ץ 1759/06 **מפלגת העבודה נ' יו"ר ועדת הבחירות המרכזית** (14.8.2006) (להלן: **עניין העבודה**), נדונה עתירה נגד החלטתה של השופטת ביניש בפ"מ **פרס**, אך בית המשפט בחר שלא להכריע במחלוקת זו, מאחר שהגיע למסקנה כי ממילא יש לראות בהתפטרות כזו שנעשתה "בסמוך" לפרישה.

בעניין **היועץ המשפטי לכנסת**, בפתח הבחירות לכנסת ה-23, הובאה הסוגיה לפתחו של יו"ר ועדת הבחירות המרכזית במסגרת בקשה להכרעה מוקדמת שהפנה אליו הייעוץ המשפטי של הכנסת. בהחלטתו סקר השופט הנדל את הסוגיה לאורכה ולרוחבה, והגיע למסקנה כי כאשר ועדת הכנסת לא דנה בשאלת פרישתו של חבר כנסת, יש לוועדת הבחירות המרכזית סמכות לדון בשאלה

זו. נקבע כי סמכות זו מתחייבת מלשונו של חוק הבחירות לכנסת ומתכליתו, ומהסמכויות הרחבות שהוקנו בחוק לוועדת הבחירות המרכזית. אביא להלן מקצת הדברים:

"אכן, סעיף 61 לחוק הכנסת קובע כי אם 'פרש חבר הכנסת מסיעתו שלא במסגרת התפלגות, תקבע ועדת הכנסת... את דבר פרישתו'. מכאן אנו למדים על חובתה של ועדת הכנסת לקבוע את דבר פרישתו של חבר כנסת. ברם, החוק אינו שולל מגורם אחר את הסמכות לדון, ולו באופן אגבי, בסוגיית הפרישה. בפרט, חוק הכנסת אינו עוסק בתקופת בחירות ובדיני הבחירות. ... עולה כי לשון חוק הבחירות ומכלול הסדריו אינה תומכת בעמדה כזו או אחרת, ובעיקר – לא ניתן ללמוד ממנה, בטח לא באופן מפורש, על שלילת סמכותה של ועדת הבחירות שלא לאשר רשימה לעת בחירות, אם לדעתה אחד מהמועמדים הוא חבר כנסת שפרש מסיעה. מן הצד השני, לשון חוק הבחירות תומכת דווקא בסמכות ועדת הבחירות לקבוע, לעניין אישורן של רשימות, כי חבר כנסת פרש מסיעה. ... השוני בלשון שני הסעיפים הסמוכים זה לזה – שלילת הסמכות ביחס לקלון ושתיקה ביחס לפרישה – תומכת בעמדה שהסמכות קיימת במקרה של פרישה.

... מהניתוח התכליתי עולה אפוא כי אין הצדקה לשלילת סמכותה של ועדת הבחירות המרכזית. הוועדה אמורה לדאוג לעמידת הרשימות במגבלות הדין, והמגבלה על חבר כנסת שפרש מסיעה נוגעת באופן ישיר לדיני הבחירות והרשימות. שלילת סמכותה של ועדת הבחירות המרכזית תפגע בכל אלה, ועלולה לפתוח פתח למתן הכשר לעקיפת החוק. כך, למשל, ככל שוועדת הכנסת לא תספיק או אף תבחר שלא להתכנס בכדי לדון במקרה קונקרטי של פרישה מסיעה, ובפרט בסמוך לתקופת הבחירות. גורמים פוליטיים עשויים, בשל שיקולי הבחירות, למנוע או לעכב כינוס ועדה בנושא דן, ובכך לסכל את קיומה של הבחינה המהותית של עמידת חבר הכנסת בדרישות חוק היסוד.

... ועדת הבחירות תפעיל את סמכותה האגבית רק במקום שבו ועדת הכנסת לא הכריעה בדבר מעמדו של חבר כנסת מסוים ... משמע, הסמכות הישירה מוענקת לוועדת הכנסת, ומכאן שאם נדרשת ועדת הכנסת לדבר הפרישה – קביעתה מחייבת גם את ועדת הבחירות. הסמכות האגבית קמה רק במקום שבו ועדת הכנסת לא דנה בסוגיית הפרישה, והצורך להכריע מתעורר במסגרת חובת ועדת הבחירות לאשר רשימות מועמדים או לא לאשרן. לאמור, הבכורה ניתנת לוועדת הכנסת, אולם היה וועדת הכנסת לא החליטה בנדון, ומתעוררת שאלה קונקרטית בדבר כשרות הרשימה שהוגשה – אזי התפקיד האחרון מוטל על ועדת הבחירות מכוח חוק הבחירות.

... זאת ועוד, לנוכח הסמכות ואופייה, ועדת הבחירות תקבע – באופן אגבי – כי חבר כנסת פרש לעניין הגשת רשימות המועמדים רק במקרים שאינם גבוליים מבחינה עובדתית או משפטית. בנוסף לכך, על סיעות הכנסת למצות תחילה, במידת האפשר, את האפיק של פניה לוועדת הכנסת. מימושו של אפיק זה הוא דרך המלך, והוא מייתר את הצורך בהכרעה של ועדת הבחירות המרכזית."

יוטעם כי לאחר החלטה זו של השופט הנדל לא מצאה הכנסת לתקן את החוק ולהבהיר את הטעון הבהרה.

33. נסכם את מהלך הדברים עד כה. לפנינו שתי גישות:

האחת – סמכותה של ועדת הכנסת היא ייחודית וקביעתה קונסטיטוטיובית. בגישה זו תומך הייעוץ המשפטי לכנסת לאורך השנים ותמכה השופטת ביניש בהחלטתה בפ"מ פ"ס.

השנייה – קביעתה של ועדת הכנסת היא דקלרטיבית. דרך המלך היא להכריז שחבר כנסת הוא פורש היא בהחלטה של ועדת הכנסת, אך כאשר ועדת הכנסת לא דנה בפרישתו של חבר כנסת, יש סמכות לוועדת הבחירות המרכזית לדון בכך. בגישה זו תמך בשעתו היועץ המשפטי לממשלה בעניין פ"מ פרס.

הסוגיה לא הוכרעה בעניין בצדק, נותרה שוב בצריך עיון בעניין העבודה, והשופט הנדל הביע דעתו בעניין היועץ המשפטי לכנסת כי יש סמכות ליו"ר ועדת הבחירות המרכזית בנדון דידן. גם המשנה לנשיאה ח' מלצר הביע עמדה דומה בתפקידו כיו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-22 (ראו מכתבו אל היועץ המשפטי לכנסת מתאריך 28.7.2019).

ההכרעה במקרה דנן

34. ומהתם להכא.

אילו אחזנו בגישה הקונסטטוטטיבית, הרי שבהיעדר החלטה של ועדת הבחירות לכנסת, היה עלינו להפסיק הילוכנו כבר בנקודה זו ולדחות את הבקשה. ברם, ככלל, מקובלת עליי גישתו של השופט הנדל בעניין היועץ המשפטי לכנסת. לכן, אף שוועדת הכנסת לא דנה בשאלה אם יש לראות בסילמן כפורשת, אני סבור כי בסמכותי להידרש לשאלת פרישתה מסיעת ימינה.

35. בהינתן האמור, הרי שלגופם של דברים ניתן להצביע על מספר עובדות ושיקולים המושכים לתוצאה שלפיה יש לראות בסילמן כמי שפרשה מסיעת ימינה וכמי שלא התפטרה בסמוך לפרישתה.

"לא המדרש עיקר אלא המעשה" (עניין היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 5). מעשיה של סילמן מדברים בעד עצמם, ובראש ובראשונה הודעתה-שלה על פרישתה מהקואליציה והחיבוק החם שזכתה בו מהאופוזיציה בעקבות הודעה זו. הודעת הפרישה נתפסה בציבור בזמן אמת כצעד דרמטי שגרם לקואליציה לאבד את הרוב בכנסת. בהמשך דרכה בכנסת לא השתתפה סילמן בהצבעה על הצעת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום ביהודה והשומרון והצביעה נגד מינוי מחודש של ח"כ מתן כהנא לתפקיד שר הדתות. גם בהתבטאויותיה על כך שהגיעה העת להקים ממשלה אחרת, העידה סילמן על עצמה כי אינה רואה את עצמה כחלק מהקואליציה.

אילו שאלנו את הבוחר הסביר אם יש לראות בסילמן מי שפרשה מסיעת ימינה, דומה כי היה עונה על כך בחיוב לנוכח מעשיה, הצהרותיה והודעתה הרשמית על פרישתה מהקואליציה.

זאת ועוד. סופו מעיד על תחילתו. נטען כי הודעתה של סילמן על פרישתה נעשתה בסמוך לאחר פגישות שקיימה עם חברי כנסת מהאופוזיציה וכי לבסוף זכתה לשריון ברשימת הליכוד. ניתן לטעון כי ככל שהדברים נכונים, עשוי הדבר להצביע על תמורה שהובטחה במפורש או במשתמע.

36. אל מול השיקולים התומכים בהכרזה על סילמן כפורשת, אציב את השיקולים הבאים.

יש ליתן משקל לכך שלאורך כל הדרך, סיעת ימינה נמנעה מלבקש מוועדת הכנסת להכריז שסילמן פורשת. ככלל, הסדרי הפרישה מסיעה נועדו להסדיר את מערכת היחסים בין הסיעה לחבר הכנסת (עניין קלנר, פסקאות 13, 15 ו-16). עמדה על כך גם השופטת ביניש: "אין ספק כי הסיעה וחבר הכנסת הם בעלי העניין העיקריים בקיומו של דיון בוועדת הכנסת, אף כי ניתן לשקול גם אפשרות של פניה מצד גורם שלישי" (פ"מ פרס בפסקה 30, הדגשה הוספה - י"ע). ודוקו: איננו מוצאים בסעיף 61 לחוק הכנסת עיגון לשוני לטענה כי רק הסיעה של חבר הכנסת הפורש יכולה לדרוש דיון בפרישתו או להצביע בוועדת הכנסת על היותו פורש. גם לאור התכלית הציבורית שבבסיס תיקון 12, איני סבור כי סוגיית הפרישה היא רק עניין שבין הסיעה לבין חבר הכנסת. עם זאת, מקום שבו מתבקשת הכרעה שיורית-אגבית של יו"ר ועדת הבחירות בשאלה אם יש לראות בחבר כנסת פורש אם לאו, יש ליתן משקל לעובדה שאת הבקשה הגישה סיעה אחרת. הכרעה של יו"ר ועדת הבחירות במקרה כזה, עלולה להתפרש ככניסה לשדה המשחק הפוליטי, ועדיף להימנע מכך.

במקרה דנן, סיעת ימינה לא ביקשה להכריז שסילמן פרשה ממנה, אף שהיו לה די והותר זמן והזדמנויות לבקש מוועדת הכנסת לקבוע זאת. לא נטען שהוועדה או העומד בראשה סיכלו ניסיון כזה (שהרי לא הוגשה בקשה כלשהי). אדרבה, לאחר שסילמן הודיעה שהיא עוזבת את הקואליציה, ניהלה סיעת ימינה הליך להכריז שחבר הכנסת עמיחי שיקלי פרש ממנה, בקשה שהתקבלה. יש להעמיד את סיעת ימינה בחזקתה שאילו רצתה, הייתה מגישה בקשה דומה גם בנוגע לסילמן. אבל הסיעה נמנעה מכך; לא במחדל ולא בהיסח הדעת – אלא במכוון. כך העידה על עצמה סיעת ימינה בתגובתה לבג"ץ, כאמור: "יובהר כי המשיבה [סיעת ימינה] מעולם לא הגישה בקשה להכריז על חה"כ סילמן כעל פורשת מהסיעה ואין בכוונת המשיבה לעשות כן". בהקשר זה נטען כי סיעת ימינה לא זו בלבד שלא ביקשה להכריז שסילמן פרשה ממנה, אלא אף הייתה נכונה "להעניק" לה התפלגות מסיעה, כלומר חיסון מפני עיצומי הפרישה. כל חברי הסיעה חתמו על בקשה להתפלג מסילמן, כך שתהפוך לחברה בסיעת "אמונה" (אעיר שמדובר בתכסיס פרלמנטרי שנועד לעקוף את האיסור על חבר כנסת יחיד להתפלג. שאלת תוקפו של תכסיס זה אינה לפניי). הבקשה נדחתה בשל הצבעה של חברי כנסת מסיעות אחרות (ראו פרוטוקול 124 של ועדת הכנסת, הכנסת ה-24, 19–30 (15.8.2022)). אציין כי איש מחברי הכנסת, גם לא מסיעת מרצ שהגישה את הבקשה שלפניי, לא ביקש אחר כך לקיים דיון בוועדת הכנסת בשאלה אם סילמן פרשה מסיעת ימינה, אף שבאותה עת החליטה הוועדה שלא לאפשר לה להתפלג כדין.

כשלעצמי, אני סבור כי יש ליתן משקל רב יותר לעובדה שבזמן אמת נמנעה סיעת ימינה מלפעול נגד סילמן, להבדיל מעמדתה לאחר שהכנסת החליטה על התפזרותה. חברי הכנסת של סיעת ימינה נפוצו לכל עבר, כך שאת עמדתה המוצהרת כיום, יש לבחון עם "קב חומטין" על רקע שיקולים פוליטיים-טקטיים כאלה ואחרים. לא נעלמה מעיניי האפשרות כי הן המבקשות והן

סיעת ימינה לא פעלו נגד סילמן בזמן אמת מתוך אילוץ פוליטי – החשש כי הדבר יגרום לנפילה מיידית של הממשלה. שמא לכך התכוון השופט הנדל בעניין **היועץ המשפטי לכנסת**, באומרו ש"גורמים פוליטיים עשויים, בשל שיקולי הבחירות, למנוע או לעכב כינוס ועדה בנושא דנ". ברם, גם המשחק הפוליטי כשלעצמו הוא שיקול לגיטימי, ומכל מקום, משלא הועלתה הטענה ולא הובאו ראיות לביסוסה, איני רואה להידרש לכך.

שיקול נוסף הוא מספר הפעולות וההצבעות של חבר הכנסת הפורש. ראשית, הודעה על פרישה **מהקואליציה** אינה שקולה בהכרח להודעה על פרישה **מהסיעה**. אין לשלול מצבים שבהם חבר כנסת יפרוש מהקואליציה מתוך התנגדות לממשלה, אך יישאר נאמן לערכי מפלגתו. שנית, סילמן לא הצטרפה באופן אוטומטי לאופוזיציה בכל הצבעה ובכל פעולה. למעשה, המבקשות הצביעו על שתי הצבעות בלבד, שבאחת מהן סילמן לא הצביעה והצבעתה לא הייתה משנה את תוצאות ההצבעה. אכן, יש להניח כי סילמן פעלה בזירות מתוך שיקול טקטי שלא ליתן לסיעת ימינה עילה להכריז עליה פורשת, אך בשורה תחתונה יש ליתן לכך משקל.

על כל אלה אפשר להוסיף את סוגיית השיהוי. המבקשות היו יכולות ליזום הליך מתאים לפני ועדת הכנסת מאז שסילמן הודיעה על פרישתה מהקואליציה. המבקשות נמנעו מכך וחלף זאת המתינו לרגע האחרון ממש, לאחר שחלף המועד להגשת רשימות המועמדים לכנסת וסילמן כבר שובצה ברשימת המועמדים של הליכוד. פסילתה כעת משמעה שלא תוכל להיות מועמדת ברשימת מועמדים אחרת, כלומר תישלל ממנה הזכות להיבחר. השופט הנדל ראה בהימנעות של הסיעה הרלוונטית מלפנות במועד לוועדת הכנסת, משום שיהוי אפשרי (עניין **היועץ המשפטי לכנסת**, בפסקה 7).

אשר לטענה שלפיה סילמן קיבלה תמורה עבור הצבעותיה בדמות שריון ברשימת הליכוד, הרי ששאלה זו מצריכה ליבון עובדתי שאינו מתאים למסגרת הדיונית שבה אנו נמצאים. מכל מקום, לטעמי ממילא אין צורך להוכיח הבטחה לקבלת תמורה לצורך החלת הסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת, ועל כך אעמוד בהחלטתי בעניין שיקלי.

הינה כי כן, שיקולים שונים מושכים לכיוונים שונים בסוגיה שלפנינו. מאחר שסמכותו של יו"ר ועדת הבחירות היא סמכות שיורית מקום שבו ועדת הכנסת לא דנה בנושא הפרישה, או סמכות אגבית כלשונו של השופט הנדל בעניין **היועץ המשפטי לכנסת**, אאמץ את גישתו שם ולפיה "הואיל ומדובר בסמכות אגבית, ראוי שוועדת הבחירות תקבע כי חבר כנסת פרש מסיעה, מבלי שהדבר נקבע בידי ועדת הכנסת, רק במקרים שאינם גבוליים מבחינה מעשית או משפטית".

המקרה שלפנינו גבולי, ומשכך, זכות היסוד להיבחר תכריע את הכף לזכותה של סילמן.

37. התוצאה היא שגם הבקשה בפ"מ 2/25 נדחית.

סוף דבר לעניין סילמן

34. הבקשה בפ"מ 1/25 נדחית בהעדר עילה. הבקשה בפ"מ 2/25 נדחית.

פ"מ 4/25 לסקי-שוץ נ' שיקלי

38. בבקשה הנוספת שלפניי, נתבקשתי לקבוע כי שיקלי אינו כשיר להיות מועמד ברשימת הליכוד בבחירות לכנסת ה-25. לטענת המבקשות, שיקלי פרש מסיעתו בכנסת ה-24, סיעת ימינה, לא התפטר מהכנסת סמוך לפרישתו, ולכן – מכוח סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת – אינו רשאי להיות מועמד בבחירות לכנסת ה-25 ברשימת הליכוד.

על סוגיית השייכות לרשימת מועמדים לאחר פרישה מסיעה, דנתי בהרחבה בהחלטתי לעיל בעניין **סילמן**. לכן, לא אחזור הדברים והקורא מוזמן לעיין שם. לנוחות הקורא, הרקע העובדתי עלול לחזור על עצמו בהיבטים מסוימים.

רקע עובדתי

39. בבחירות לכנסת ה-24 היה שיקלי מועמד ברשימת ימינה ונבחר במסגרתה לכנסת. הכנסת ה-24 החלה את כהונתה ביום 6.4.2021, ושיקלי הושבע לחבר כנסת מטעם סיעת ימינה. סיעת ימינה הצטרפה לקואליציה, והעומד בראשה, ח"כ נפתלי בנט, עמד בראשות הממשלה.

ביום 13.6.2021 קיבלה הממשלה ה-36 את אמון הכנסת והושבעה באותו יום. לקואליציה הצטרפו סיעות שמספר חבריהן הכולל היה 62. ואולם, בהצבעה בכנסת על מתן אמון בממשלה הצביע שיקלי נגד והודיע כי אינו תומך בהקמת הממשלה, וכך ירד למעשה מספר חברי הקואליציה ל-61.

שיקלי לא הסתפק בהתנגדות למתן אמון הכנסת בממשלה, אלא המשיך לפעול בהזדמנויות שונות ורבות בניגוד לעמדות סיעת ימינה ולעמדות הקואליציה. בחלוף כמעט כשנה של התנהלות אופוזיציונית של שיקלי, הגישה סיעת ימינה ביום 7.4.2022 בקשה לוועדת הכנסת להכריז עליו פורש. בבקשת סיעת ימינה לוועדת הכנסת, אשר צורפה כנספח לבקשה שלפניי, פורטו כ-670 מקרים שבהם הצביע שיקלי נגד עמדת הסיעה והקואליציה בהצעות חוק, הסתייגויות שונות והצבעות נוספות (יש לציין כי חלק גדול מהן היו במסגרת הכוללת של התנגדות לתקציב המדינה, אולם גם אם נראה בכך התנגדות אחת – עדיין שיקלי הצביע פעמים רבות נגד עמדת סיעתו בהצבעות חשובות). בתוך כך, מפרטת הבקשה שלוש הצעות אי אמון בממשלה מטעם סיעת האופוזיציה, וכן הצבעה אחת שהוגדרה הצבעת אמון בממשלה, שבהן הצביע שיקלי בניגוד לעמדת הסיעה והקואליציה. בנוסף, שיקלי התנגד בהצבעות על חוק מסגרות תקציב המדינה (הוראות מיוחדות לשנים 2021 ו-2022) (תיקוני חקיקה והוראת שעה), התשפ"ב-2021 – הוא חוק התקציב, שמשמעות אי העברתו, כידוע, היא פיזור הממשלה. דוגמה משמעותית נוספת היא התנגדותו של

שיקלי בהצבעה על צו האזרחות והכניסה לישראל שהוכרזה הצבעת אמון בממשלה. לצד הצבעות אלה, בניגוד לעמדת הקואליציה, הרבה שיקלי להתבטא נגד סיעת ימינה והעומד בראשה ונגד הקואליציה. להרחבה ופירוט מכלול ההזדמנויות שבהן שיקלי פעל בניגוד לעמדת הסיעה או התבטא באופן זה בציבור ובתקשורת ראו סעיפים 19–20 לבקשה ונספח 3 לה.

לנוכח כל זאת, בהחלטתה מיום 25.4.2022 הכריזה ועדת הכנסת פה אחד (שבעה תומכים מהקואליציה מול אפס מתנגדים או נמנעים) כי שיקלי פרש מסיעתו, לפי סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.

גם לאחר שהוכרזו כחבר כנסת שפרש מסיעתו, שיקלי בחר שלא להתפטר מתפקיד חבר הכנסת והמשיך להשתתף בישיבות הכנסת ולהצביע בכנסת בניגוד לעמדת הסיעה שמטעמה נבחר. בתוך כך, שיקלי הצביע בעד הצעת אי אמון בממשלה ביום 23.5.2022 ובשבוע לאחר מכן, ביום 30.5.2022, הצביע בעד שלוש הצעות נוספות של אי אמון בממשלה. דוגמה נוספת, כפי שעולה מהבקשה ומהנספחים שצורפו לה, מצויה בהצבעותיו של שיקלי במליאת הכנסת ביום 6.6.2022, אז הצביע בניגוד לעמדת סיעתו והקואליציה בהצבעות הבאות:

(-) הצעת אי אמון בממשלה מטעם סיעת ש"ס בנושא "ממשלה כושלת כלכלית וחברתית";
 (-) הצעה למינוי חברו של שיקלי לסיעה, ח"כ מתן כהנא, לשר הדתות. הצבעה זו הוגדרה הצבעת אמון בממשלה;

(-) הצבעה על הארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ז–1967, הידועות בציבור בתור "תקנות יו"ש".

40. ביום 13.6.2022, בחלוף 49 ימים ממועד קביעתה של ועדת הכנסת כי שיקלי הוא חבר כנסת שפרש מסיעתו, הגיש שיקלי ערעור על ההחלטה לבית המשפט המחוזי בירושלים, לפי הוראת סעיף 61(ג) לחוק הכנסת. [במאמר מוסגר: עוד טרם קיבלה ועדת הכנסת את החלטתה, עתר שיקלי לבג"ץ, אך לאחר שהמותב הבהיר לו כי העתירה מוקדמת וכי לאחר שהוועדה תקבל את החלטתה יהא עליו לפנות לבית המשפט המחוזי, משך את עתירתו (בג"ץ 2681/22 שיקלי נ' ועדת הכנסת (24.4.2022)].

בהחלטתו מיום 10.7.2022 דחה בית המשפט המחוזי את ערעורו של שיקלי בפסק דין קצר, כהאי לישנא (עש"א (מחוזי י-ם) 25528-06-22 שיקלי נ' ועדת הכנסת (10.7.2022)):

"לאחר שהתקיים דיון ונשמעו טענות הצדדים, המערער [שיקלי – י"ע] ביקש לחזור בו מהערעור מטעמים שפירט בא-כוחו ולאחר ששמע את דברי ב"כ משיבים 1–3. לפיכך, הערעור נדחה.
 רשמנו לפנינו את עמדת ב"כ המשיבים 1–3 [ועדת הכנסת, יושב הראש שלה וממלא מקומו], לפיה בנסיבות ערעור זה, אם המערער יתפטר בארבעת הימים הקרובים הדבר ייחשב מבחינת הכנסת כהתפטרות בסמוך למועד הפרישה. אף

אנו סבורים כי בנסיבות העניין מדובר בעמדה ראויה העולה בקנה אחד עם החוק ועם עובדות המקרה" (הדגשה הוספה – י"ע).

יומיים לאחר מכן הגישה הכנסת בקשה לתיקון פרוטוקול הדיון כך שלדברי באת כוחה יתווספו המילים: "אבקש להבהיר כי עמדת הייעוץ המשפטי של הכנסת אינה מחייבת את ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, אשר עשויה לדון בנושא זה. יצוין כי ככלל, איננו צד להליכים המתקיימים בפני יו"ר ועדת הבחירות". בית המשפט המחוזי לא הורה על תיקון הפרוטוקול, אבל אישר "כי דברים ברוח האמור בבקשה אכן נאמרו בדיון" (החלטה מיום 14.7.2022).

41. לא אלאה את הקורא בתלאות הקואליציה בכנסת ה-24, ואדלג אל סופה בחלוף כ-14 חודשים בלבד לאחר כינונה. ביום 30.6.2022 התקבל חוק התפזרות הכנסת העשרים וארבע ומימון מפלגות, התשפ"ב-2022. סעיף 1 לחוק קבע כי הכנסת ה-24 "תתפזר לפני גמר תקופת כהונתה", ובסעיף 2 נקבע מועד הבחירות לכנסת ה-25 ליום 1.11.2022.

שיקלי התפטר מהכנסת ביום 12.7.2022 כך שחברותו בכנסת תמה ביום 14.7.2022 (הודעה על חילופים של חברי הכנסת, י"פ התשפ"ב 10183), קרי, בחלוף 80 ימים מהכרזתו כחבר כנסת שפרש מסיעתו. במכתב התפטרותו ציין שיקלי שהוא מתפטר בהתאם לפסק הדין של בית המשפט המחוזי, ש"לפיו התפטרותי במועד זה תחשב כשהתפטרות [כך במקור] סמוך למועד הפרישה".

ביום 15.9.2022 הוגשה רשימת הליכוד לכנסת ה-25, שיקלי מופיע ברשימה במקום ה-14, כאחד מבין המועמדים שהוצבו ברשימה מכוח החלטת יושב ראש המפלגה, בהתאם לתקנון הבחירות שקבעה.

המסגרת הנורמטיבית

42. אחזור ואציב לנגד עינינו את הוראת החוק הרלוונטית לענייננו. סעיף 6 לחוק-יסוד: הכנסת:

(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו **סמוך** לפרישתו, לא ייכלל, בבחירות לכנסת שלאחריה, ברשימת מועמדים שהגישה מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה של הכנסת היוצאת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק.

(ב) לענין סעיף זה –

"פרישה מסיעה" – לרבות הצבעה במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בענין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה; ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר הכנסת לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו; "תמורה" – במישרין או בעקיפין, בהבטחה או בהתחייבות לעתיד, ולרבות הבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת, או מינוי חבר-הכנסת עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

הינה כי כן, סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת מטיל מגבלה על הזכות לבחור ולהיבחר בכך שאין הוא מתיר לחבר כנסת שפרש מסיעתו, ולא התפטר בסמוך לכך, להיות מועמד בבחירות לכנסת הבאה במסגרת רשימת מועמדים שיוצגה על ידי סיעה בכנסת היוצאת.

סעיף 61 לחוק הכנסת מורה:

(א) פרש חבר הכנסת מסיעתו שלא במסגרת התפלגות, תקבע ועדת הכנסת בישיבה שבסמוך לאחר הפרישה ולאחר שנתנה לחבר הכנסת הזדמנות להשמיע את טענותיו, את דבר פרישתו, וכן את השינוי במספר חברי אותה סיעה.

(ב) לא תקבע ועדת הכנסת כי חבר הכנסת פרש מסיעתו אלא לאחר שבדקה את העובדות הנוגעות לפרישתו ומצאה כי נתקיימו המבחנים שנקבעו בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת.

(ג) על החלטת ועדת הכנסת על פי סעיף זה, רשאי חבר הכנסת לערער לבית המשפט המחוזי בירושלים, שידון בערעור בשלושה.

(ד) חבר הכנסת שועדת הכנסת הודיעה על פרישתו, לא יצורף לסיעה כלשהי בתקופת כהונתה של אותה הכנסת.

פרישה בסמוך להתפטרות

43. במסגרת הדיון שלפנינו, איננו נדרשים להכרעה בדבר מעמדו של שיקלי כפורש. כמפורט לעיל, ועדת הכנסת דנה בעניינו בהתאם להוראות סעיף 61 לחוק הכנסת וקבעה כי הוא אכן פרש מסיעתו. עוד כמפורט לעיל, ערעורו של שיקלי לבית המשפט המחוזי על קביעתו כפורש – נדחה.

בעניין **סילמן** עמדתי בהרחבה על הסוגיה אם יש לראות את החלטתה של ועדת הכנסת כהצהרתית או כמכוננת, ועל סוגיית סמכותו של יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לדון בשאלת פרישתו של חבר כנסת כאשר לא נתקבלה החלטה של ועדת הכנסת. בענייננו איננו נדרשים למחלוקת שנתגלעה בנושא, מאחר שעל פי כל הדעות, כאשר ועדת הכנסת דנה ונתנה החלטתה בשאלה אם יש לראות בחבר כנסת פלוני פורש אם לאו, יושב ראש ועדת הבחירות לא יחזור ויידרש לשאלה זו. כך על דרך הכלל, ואותיר בצריך עיון אם ייתכנו מקרים שבהם יידרש יו"ר ועדת הבחירות לחזור ולדון בעצם שאלת הפרישה, מקום שבו ועדת הכנסת כבר דנה בנושא (למשל, בחלוף זמן רב ממתן החלטה הדוחה את הבקשה להכריז על חבר הכנסת פורש ועד למועד הבחירות, כאשר בכל אותה עת, המשיך חבר הכנסת במעשים המעידים על פרישתו).

ענייננו מצומצם אפוא אך ורק לפרשנות התיבה "התפטר מכהונתו בסמוך לפרישתו", כלשון סעיף 6א לחוק היסוד. אם ייקבע ששיקלי התפטר בסמוך לפרישתו, יחול הסייג בסעיף זה והוא יורשה להשתתף בבחירות לכנסת ה-25 במסגרת רשימת הליכוד. ואולם, אם יש לראות בהתפטרותו – שנעשתה כ-80 ימים לאחר שוועדת הכנסת קבעה כי יש לראות בו פורש – התפטרות שאינה בסמוך לפרישתו, או-אז תחול הסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק היסוד.

44. למי נתונה הסמכות לבחון אם חבר כנסת "התפטר מכהונתו בסמוך לפרישתו" ומשכך, חלה לגביו הסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק היסוד?

למקרא הסעיף בצוותא עם סעיף 61 לחוק הכנסת, עולה כי הדיון בוועדת הכנסת מתמקד אך בשאלת עצם פרישתו של חבר הכנסת. אם חבר הכנסת אכן התפטר במועד כלשהו לאחר ההכרזה על פרישתו, איננו מוצאים בסעיף הוראה לפיה על ועדת הכנסת לשוב ולבחון אם פרק הזמן שחלף מצדיק קביעה כי התפטרותו הייתה "בסמוך" לפרישתו. מאחר שהסנקציה המרכזית בסעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת עניינה בבחירות לכנסת הבאה, מתבקשת מאליה סמכותו של יו"ר ועדת הבחירות לדון בשאלה זו, שאם לא כן, ובהיעדר קביעה של ועדת הכנסת, אין בנמצא פרום שידון בשאלה זו.

תוכן הביטוי "בסמוך לפרישתו"

45. איזו משמעות יש ליתן למונח "בסמוך לפרישתו"?

ראשית, ברור כי לחלוף הזמן יש חשיבות בהיבט זה. אין דינה של התפטרות מספר ימים לאחר שנקבעה בוועדת הכנסת פרישתו של חבר כנסת, כדין התפטרות לאחר שבועות רבים. חלוף הזמן הוא אינדיקציה חשובה, אך קשה לקבוע מראש את קו הגבול המדויק שלפניו ההתפטרות תיחשב לכזו שנעשתה בסמוך לפרישה, ולאחריו כבר לא.

כך, בעניין **העבודה** קבע הנשיא ברק כי את הביטוי "סמוך לפרישתו" יש לפרש בהתאם לתכלית ההסדר החקיקתי המצוי בסעיף 6א לחוק היסוד. וביחס לתכלית זו קבע (שם, פס' 8):

תכליתה המרכזית של הוראה זו הינה לצמצם את האפשרות שחבר כנסת שנבחר במסגרת רשימת מועמדים מסוימת יפרוש מסיעתו יחד עם המנדט שנתן ציבור הבוחרים לרשימה ממנה פרש, ויפעל בכנסת באופן המנוגד למצעה ולעמדותיה של הסיעה, תוך סיכול רצון הבוחר.

בעניין **העבודה** נדון עניינם של חברי כנסת שהתפטרו כ-45 ימים לאחר פרישתם כדי להצטרף למפלגת "קדימה" (בהם שמעון פרס, דליה איציק, חיים רמון). אכן, זמן לא מבוטל, אך למרות זאת נקבע שהתפטרות זו תיחשב לכזו שאירעה בסמוך לפרישתם. זאת, מכיוון ש-45 הימים שבהם המשיכו חברי הכנסת לכהן, היו במהלך תקופת בחירות שבה הכנסת הייתה ממילא בפגרה ולא התקיימו במהלכם דיונים או הצבעות חשובות, כך שאף לא נטען באותו עניין שחברי הכנסת הצביעו בניגוד לעמדת סיעתם. במצב דברים זה נמצא כי התפטרותם בחלוף 45 ימים לא חתרה תחת התכליות המונחות בבסיס סעיף 6א לחוק היסוד ולא פגעה בערכים שעליהם הוא בא להגן.

אם כן, גם "ההספק" של חבר הכנסת מרגע פרישתו ועד לרגע התפטרותו הוא אינדיקציה חשובה בבואנו לבחון אם התפטרותו נעשתה בסמוך לפרישתו. אם באותו זמן ביניים מצא חבר

הכנסת להמשיך לפעול נגד סיעתו, תוך שהוא חותר תחת התכליות שלשמן נקבע ההסדר החקיקתי בסעיף 6 לחוק היסוד, אזי גובר הסיכוי שלא יראו בהתפטרותו כזו שנעשתה בסמוך לפרישתו.

ודוק: כפי שחלוף הזמן הוא אינדיקציה שאינה בהכרח מכרעת כשלעצמה, כך גם פעילותו של חבר הכנסת בתקופת הביניים שבין פרישתו להתפטרותו, אינה בהכרח אינדיקציה שאין בלתה. כך, לדוגמה, חבר כנסת שלא התפטר לאחר פרישתו, אך במקביל לא פעל באופן אקטיבי נגד סיעתו, אלא באופן פסיבי, על דרך היעדרות מהצבעות, הימנעות בהן והתחמקויות כאלה ואחרות. תרחיש זה אינו רצוי. ואולם, משאין זה המקרה שבפניי, אין זו העת לקבוע מסמרות במצבים היפותטיים מעין אלה.

תמצית טיעוני שיקלי, הליכוד והיועצת המשפטית לכנסת

46. טענתו של שיקלי היא כי יש לראות את מועד פרישתו כיום מתן פסק הדין בבית המשפט המחוזי הדוחה את ערעורו, וכי התפטר מיד לאחר מתן פסק הדין. אציג להלן בתמצית את דרך הילוכו של שיקלי, שלתשובתו הצטרפה תנועת הליכוד.

(-) נקודת המוצא היא שסעיף 6 לחוק בא להגן על סיעה בכנסת מפני פרישה תועלתנית של אחד מחבריה. במקרה דנן, שיקלי לא קיבל תמורה כנגד הצבעותיו, ומכל מקום, האינטרס הוא של סיעת ימינה. לכן, אין סיעת מרצ יכולה להתעבר על ריב שאינו ריבה, ואין לה זכות עמידה.

(-) רק ועדת הכנסת יכולה לקבוע אם שיקלי פרש מהסיעה אם לאו, והחלטתה היא שמכוננת את הפרישה.

(-) על החלטת ועדת הכנסת עומדת לחבר הכנסת זכות ערעור לבית המשפט המחוזי בירושלים בהרכב שלושה שופטים.

(-) ביום 25.4.2022 ניתנה החלטת ועדת הכנסת. שיקלי פעל בהתאם לזכות הנתונה לו, ועל פי המועדים הקבועים בתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט–2018 (להלן: **תקסד"א**), רשאי היה להגיש את ערעורו בתוך 60 יום. בפועל, הוגש הערעור כבר ביום 13.6.2022, קרי, 49 יום לאחר החלטת ועדת הכנסת. בית המשפט המחוזי הביע דעתו כי הפרוצדורה הראויה לדון בערעור היא על פי תקסד"א.

(-) ביום 22.6.2022 הודיע ראש הממשלה (דאז) נפתלי בנט על כוונתו לפזר את הכנסת. בעקבות זאת הגיש שיקלי לבית המשפט המחוזי בקשה לעיכוב ביצוע החלטת ועדת הכנסת, ולחלופין לקביעת סד זמנים קצר להכרעה בערעור. בעקבות הבקשה ולאחר שהוגשה תגובת הכנסת לערעור, נקבע הדיון בבית המשפט ליום 10.7.2022 ונקבע כי "לנוכח האמור נראה שהבקשה לעיכוב ביצוע או לסעד זמני מתייתרת".

(-) בהינתן זכות הערעור ובהעדר הוראות מפורשות באשר למועד הגשת הערעור, עמדת הייעוץ המשפטי לכנסת הייתה כי אם שיקלי יתפטר ימים ספורים לאחר מתן פסק הדין בערעור, ניתן יהיה לראות בהתפטרות ככזו שנעשתה "בסמוך למעשה הפרישה". בהסתמך על כך, הסכים שיקלי לוותר על ערעורו, אף שלדידו היה מדובר בערעור מבוסס. שיקלי הסתמך על המלצת בית המשפט המחוזי, ויתר על ערעורו ובכך שינה את מצבו לרעה. הבקשה דן הוגשה מספר חודשים לאחר ששיקלי, הליכוד והציבור כבר כלכלו את מעשיהם על סמך פסק הדין והמלצתו של בית המשפט המחוזי.

(-) התפטרות בסמוך לאחר הכרעה בערעור נחשבת תמיד להתפטרות "בסמוך לפרישה". על אחת כמה וכמה במקרה דנן, לאור האמור בפסק הדין, ומשהתפטר שיקלי יומיים לאחר מתן פסק דינו של בית המשפט המחוזי בערעור, יש לראות בו מי שהתפטר בסמוך לפרישתו.

(-) לנוכח זכות היסוד החוקתית להיבחר ולנוכח אי הוודאות בנוגע למועד שבו יש להגיש ערעור על החלטת ועדת הכנסת, ואם יש ספק בעניין – הרי שהספק צריך לפעול לטובת שיקלי: "כללי הפרשנות החלים בכל הנוגע לזכות והיבחר מטים את הכף בפירוש המקל יותר עם המועמד" (פ"מ 2/21 רוסו נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 21 (10.3.2019)).

(-) ענייננו במאבק פוליטי בין מפלגת מרצ לבין מפלגת הליכוד, ואל ליו"ר ועדת הבחירות להיכנס למחלוקת פוליטית זו.

וכסגירת מעגל לטיעון שלפיו עיצום הפרישה נועד להגן על סיעת ימינה, צירף שיקלי מכתב הנושא תאריך 23.9.2022, שכותרתו מתייחסת להליך דנן, מכתב המופנה אל בא כוחו ואשר חתום בידי באי כוח מפלגת צל"ש וסיעת ימינה. נכתב בו כהאי לישנא:

מרשתי אינה מתנגדת **כיום** להסדר הפשרה אליו הגיע מר עמיחי שיקלי בעש"א 22-06-25528 שיקלי נ' וועדת הכנסת ואח' ביום 10.7.2022, לפיו אם שיקלי "יתפטר בארבעת המים הקרובים הדבר יחשב מבחינת הכנסת כהתפטרות בסמוך למועד הפרישה". הנך רשאי להביא את עמדתנו זו בפני יו"ר ועדת הבחירות בהליך שבנדון ובכל הליך שיהיה בעקבותיו, אם יהיה כזה [הדגשה הוספה – י"ע].

47. היועצת המשפטית לכנסת תמכה בעמדתו של שיקלי, הגם ש"לא בלי התלבטות", לנוכח השיהוי בהגשת ערעורו. נאמנה לגישתה שלפיה החלטת ועדת הכנסת היא קונסטיטוטית, המשיכה היועצת וגרסה כי "על אף שיש טעם לפגם במועד הגשת הערעור על ידי המשיב", אך מאחר שהדבר נבע מחוסר בהירות דיונית, ובשים לב לכך שעל הפרק זכותו החוקתית של המשיב להיבחר לכנסת וזכות בוחריו לבחור בו – הרי שבנסיבות העניין ניתן לראות בהתפטרות התפטרות שנעשתה סמוך לפרישה. לגישה זו, רשאי חבר הכנסת למצות את זכות הערעור הנתונה לו ולכלכל את צעדיו לאחר מכן, ואם נדחה ערעורו – להתפטר סמוך למועד מתן פסק הדין. נטען כי אם יידרש חבר הכנסת להתפטר מהכנסת כבר בסמוך לאחר החלטתה של ועדת הכנסת, הרי

שהתפטרותו נכנסת לתוקפה תוך 48 שעות, ונמצאנו מסכלים בכך את זכות הערעור שהופכת לתיאורטית גרידא.

היועצת המשפטית לממשלה סברה שוב כי מבחינה מוסדית, ראוי שהייעוץ המשפטי לכנסת הוא שיחווה דעתו בנדון, ולכן נמנעה מלהביע דעתה.

דיון והכרעה

48. בעניין **סילמן** עמדנו על המחלוקת בשאלה אם יש לראות בהחלטתה של ועדת הכנסת הצהרתית (דקלרטיבית) או מכוונת (קונסטיטויטיבית). כאמור, במקרה דנן איננו נדרשים לשאלה זו, מאחר שוועדת הכנסת התכנסה ואכן קבעה כי שיקלי פרש מסיעתו. ועדת הכנסת לא קבעה את מועד הפרישה. לכן ניתן לראות לכל הפחות במועד הכרזת ועדת הכנסת את מועד פרישתו של שיקלי. איני נדרש אפוא לטענת המבקשת כי מועד פרישתו של שיקלי היה כשנה מוקדם יותר, כבר במועד ההצבעה על מתן אמון בממשלה, שאז הצביע נגד, תוך שהוא מודיע כי אינו תומך בקואליציה ואינו חלק ממנה.

עם זאת, התנהלותו של שיקלי לכל אורך הדרך, גם עוד קודם לקביעת ועדת הכנסת, היא נתון שלא ניתן להתעלם ממנו, ובשקלול הכולל יש להביאו בחשבון לא רק לעצם הפרישה, אלא גם לשאלת מועד ההתפטרות בסמוך לפרישה.

49. ועדת הכנסת קבעה כי יש לראות בשיקלי פורש. המכתב הנוכחי של מפלגת צל"ש וסיעת ימינה, ולפיו **כיום** ימינה נכונה לראות בשיקלי מי שהתפטר בסמוך למועד הפרישה, משקלו נמוך, אם בכלל. כפי שציינתי בעניין **סילמן**, חברי הכנסת של סיעת ימינה נפוצו זה מכבר לכל עבר, והעמדה הנוכחית של הסיעה, בהרכבה היום, אינה יכולה להשליך בדיעבד על האופן שבו יש לבחון את התנהלותו של שיקלי. בדומה, אם הייתה סיעת ימינה מבקשת כיום, בדיעבד, לבטל את הכרזתו של שיקלי כפורש, ברי שלא יכולה הייתה לעשות כן, באשר ההחלטה מסורה לוועדת הכנסת שקמה מכיסאה עם קביעתה כי יש לראות בשיקלי פורש. לאחר קביעה זו הסנקציות הנוגעות לפרישה מסורות לבעלי הסמכות הרלוונטית: בכל הנוגע למימון מפלגות – ליו"ר הכנסת; בכל הנוגע למינוי לשר – לממשלה; ובכל הנוגע להיות מועמד לכנסת הבאה ברשימת סיעה בכנסת היוצאת – ליו"ר ועדת הבחירות.

50. אין לקבל את הטענה כי המבקשות מתעברות על ריב לא להן. בעניין **סילמן** הבעתי את דעתי כי אין בלשון החוק עיגון למסקנה כי פרישה של חבר כנסת היא רק עניין שבינו לבין סיעתו, הגם שיש ליתן לעובדה זו משקל כאשר ועדת הכנסת לא דנה כלל בשאלת הפרישה. לא כך בענייננו, שבו ועדת הכנסת דנה וקבעה כי דינו של שיקלי הוא של מי שפרש מהסיעה. ההצבעה בוועדת

הכנסת אינה עניינה של סיעת ימינה בלבד, ומשקבעה ועדת הכנסת את שקבעה, כבר אין לסיעת ימינה פתחון פה לטעון כי המדובר בעניין פנימי בינה לבין שיקלי.

51. אחזור ואעמיד לנגד עינינו את הוראת סעיף 61(ד) לחוק הכנסת:

על החלטת ועדת הכנסת על פי סעיף זה, רשאי חבר הכנסת לערער לבית המשפט המחוזי בירושלים, שידון בערעור בשלושה.

החלטת ועדת הכנסת היא אך ורק בשאלה אם יש לקבוע את דבר פרישתו של חבר הכנסת. ממילא, בית המשפט המחוזי בירושלים היה מוסמך לדון בשאלה של **עצם הפרישה** בלבד, ולא בשאלת **עיתוי** התפטרותו של שיקלי ואם נעשתה בסמוך לפרישה. לכן דחה בית המשפט המחוזי את הערעור שהגיש שיקלי, והסתפק בכך ש"רשם לפניו" את עמדת הצדדים.

ברי כי גדר סמכותו של בית המשפט המחוזי לא נעלמה מעיני שיקלי והיעוץ המשפטי לכנסת. אם נותר ספק בדבר, אחזור ואפנה להבהרה של הייעוץ המשפטי של הכנסת בבקשה שהגיש לתיקון הפרוטוקול, ולפיה עמדתו "אינה מחייבת את ועדת הבחירות המרכזית לכנסת, אשר עשויה לדון בנושא זה". כפי שהבהיר ואישר בית המשפט המחוזי בהחלטתו, "דברים ברוח האמור בבקשה אכן נאמרו בדיון". נוכח האמור לעיל, טענת ההסתמכות של שיקלי על פסק דינו של בית המשפט המחוזי היא טענה חלשה. אך מכל מקום, לאחר שהדבר הובהר, הן בהודעת הייעוץ המשפטי לכנסת כי הנושא מסור לסמכותה של ועדת הבחירות, הן בהחלטתו העוקבת של בית המשפט המחוזי – ודאי שהיה עליו לפנות ללא דיחוי אל יו"ר ועדת הבחירות בבקשה להכרעה מוקדמת. ראו בהקשר זה את דבריו של יו"ר ועדת הבחירות לכנסת ה-21, המשנה לנשיאה ח' מלצר בפ"מ 3/21 **פנחס עידן**, פסקה 8(ב) (7.3.2019):

על כן, ולנוכח ההשלכות הקשות הנשקפות למבקשים להתמודד בבחירות לכנסת כתוצאה מאי-עמידה בתנאי סף אלו, מוטב יהיה כי בעתיד כל מועמד, בכל פעם שמתעורר אצלו ספק בנוגע לכשירותו להתמודד בבחירות יפנה, במידת הצורך, **לאחר שייטול ייעוץ משפטי** – ליושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת בבקשה למתן הכרעה מוקדמת בסוגיה ("Pre-Ruling"), וינהג על פי העיקרון: "אם יש ספק – הדין הוא לחומר" (ראו למשל: עניין **מלקו**; פ"מ 2/20 **מפלגת כולנו בראשות משה כחלון** נ' **נציב שירות המדינה** (28.01.2015) (להלן: עניין **ביטון-שאשא**); פ"מ 1/21 **ר'דיר** נ' **נציב שירות המדינה** (15.02.2019) (להלן: עניין **ר'דיר**)); פניה כזו ל-Pre-Ruling בנושאי כשירות של מועמדים הפכה כבר לנוהג **בוועדת הבחירות המרכזית לכנסת** לקראת בחירות, והיא חוסכת נטילת סיכונים מיותרים והתדיינויות. מעבר לכך התרת הספקות מבעוד מועד עשויה למנוע עוגמת נפש מיותרת בדיעבד, ובד בבד לחזק את הוודאות של כלל הגורמים הרלוונטיים לענין [הדגשות במקור – י"ע].

לכן, איני רואה ליתן משקל רב לטענת ההסתמכות של שיקלי על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים.

52. שיקלי טען כי ההסתמכות באה לידי ביטוי בכך שוויתר על ערעורו.

אין בדעתי להידרש במסגרת זו לסיכויי הערעור או למחלוקת לגבי עמדתו המקדמית של בית המשפט המחוזי, כפי ששוקפה לצדדים במהלך הדיון בערעור. אתייחס בקצרה אך ורק לטענה שעלתה גם בעניינה של **סילמן**, ולפיה לצורך החלת הסנקציה הקבועה בסעיף 6א לחוק היסוד, יש צורך להוכיח הבטחה או התחייבות לתמורה שניתנה כנגד הפרישה. נחזור ונשים שוב את הוראת הסעיף לנגד עינינו:

(א) חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמוך לפרישתו, לא ייכלל, בבחירות לכנסת שלאחריה, ברשימת מועמדים שהגישה מפלגה שהיתה מיוצגת על ידי סיעה של הכנסת היוצאת; הוראה זו לא תחול על התפלגות סיעה בתנאים שנקבעו בחוק.

(ב) לענין סעיף זה –

"פרישה מסיעה" – **לרבות** הצבעה במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בענין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה; ואולם הצבעה כאמור לא תיחשב כפרישה אם חבר הכנסת לא קיבל כל תמורה בעד הצבעתו; "תמורה" – במישרין או בעקיפין, בהבטחה או בהתחייבות לעתיד, ולרבות הבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת, או מינוי חבר-הכנסת עצמו או אדם אחר לתפקיד כלשהו.

עמדנו לעיל על הרקע ההיסטורי שהביא לחקיקתו של סעיף זה. בעניין **קלנר** אנו מוצאים מספר התבטאויות אגב של הנשיאה חיות, שמהן ניתן להסיק כי ההיסטוריה החקיקתית והתכלית שבבסיס תיקון מס' 12 באו "למנוע תופעות פסולות של עריקה ממפלגה אחת למפלגה אחרת **תמורת טובת הנאה אישית או ציבורית** ... הסנקציות שנקבעו בתיקון 12 הטילו מגבלות רק על **פרישה תועלתית אסורה הנבחנת על פי התמורה שמקבל הפורש**" (הדגשה הוספה – י"ע).

כשלעצמי, איני סבור כי לצורך קביעה והכרזה על חבר כנסת פורש, יש להוכיח קבלת תמורה. יסוד התמורה נזכר בסעיף 6א אך ורק בהקשר של הצבעת אי אמון, שהיא אך אחת מהאינדיקציות לפרישה מסיעה (המילה "**לרבות**"). בעניין **קלנר** צוטטו דברי חבר הכנסת דוד ליבאי במהלך הצגת נוסח תיקון 12 בכנסת לקריאה שנייה ושלישית: "מי שנבחר ברשימת מועמדים כנציג מפלגה חייב באופן אישי את מקומו בכנסת לבוחרי אותה מפלגה... אם החליט לעשות דין לעצמו, ויהיו **הסיבות טובות ככל שיהיו בעיניו**, עליו לפרוש מסיעתו, עליו להחזיר את המנדט למפלגתו" (הדגשה הוספה – י"ע). משמע, גם אם הפרישה היא על רקע אידאולוגי וערכי בעיניו של חבר הכנסת, ולא בגין תמורה שקיבל, עליו להשיב את המנדט לשולחיו.

טענה נוספת שהעלה שיקלי היא שמבחינה אידאולוגית וערכית הסיעה פרשה ממנו ולא הוא ממנה. כאן אחזור למושכלות ראשונים. בסופו של יום סיעה מייצגת את הבוחרים שבחרו בה ונתנו בה אמונם. כלומר – החלטותיה של הסיעה נעשות מכוח אמון הבוחרים ברשימת המועמדים שיצרה אותה. לעניין זה לא אדרש לטענותיו של שיקלי כי הוא שמייצג את הבוחרים. מצויים אנו

בשיטה דמוקרטית פרלמנטרית, ולאחר שנבחרה רשימת מועמדים – אין היא נדרשת לחזור לבוחר ולבקש את אמונו בשנית עד תום כהונת הכנסת.

בקביעת העקרונות בדבר פרישה מסיעה, ביקש המכונן למנוע עזיבה של חבר כנסת יחיד את הסיעה ולפעול נגד עמדותיה (ראו דבריו של ח"כ ליבאי שהובאו לעיל; נבות, בעמ' 480–481). עקרונות אלה מתיישבים עם שיטתנו הפרלמנטרית ומביאים לידי ביטוי את עקרונות הפעולה הסיעתית בכנסת.

ובכלל, בעניין **קלנר** עמדה במרכז הדיון הוראת סעיף 57א לחוק הבחירות, ולא הוראת סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת. מכל מקום, כפי שהעירה והסתייגה שם השופטת ד' ברק-ארז:

"תיקוני החקיקה שהתקבלו בעקבות האירועים המתוארים משנת 1990 מבטאים את התובנה לפיה ראוי להגביל 'מעברים' פוליטיים בין סיעות מטעמים תועלתניים-אישיים – שאינם השקפתיים – אך בה בעת את ההכרה בכך שקשה לתרגם עיקרון זה אל שפת הכללים המשפטיים. בחינת כליות ולב אינה מלאכתם של בני אנוש, וודאי שקשה להעלות על הדעת מצב שבו הכללים החלים על פרישה מסיעה וחבירה אליה יהיו מבוססים על שאלות של מניע או כוונה. על כן, הוראות החוק בתחום זה הן בעלות אופי טכני-פורמאלי, מתוך תקווה שיצליחו לשקף, במקרה הרגיל, את ההבחנה בין פעולות 'אידיאולוגיות' לפעולות שביסודן חישובי תועלת וטובות הנאה".

על רקע דברים אלה, אני סבור כי אין צורך להוכיח קבלת תמורה בדמות הבטחה או התחייבות לעתיד. מכל מקום, שאלה זו אינה נדרשת לענייננו במישרין, לאחר קביעתה של ועדת הכנסת כי יש לראות בשיקלי פורש, ולאחר שערעורו לבית המשפט המחוזי נדחה.

53. ועדת הכנסת אמרה את דברה. גם לשיטתם של האוחזים בגישה שלפיה החלטתה של ועדת הכנסת היא שמכוננת את הסטטוס של חבר הכנסת כפורש, הרי שקביעה כאמור נסמכת על ההיסטוריה של מעשיו ופעולותיו של אותו חבר כנסת בעבר, ולכן הקביעה נעשית לאחר שוועדת הכנסת "בדקה את העובדות הנוגעות לפרישתו". קשה להלום כי לצורך המילים "סמוך לפרישתו" יימחקו כל מעשיו ופעולותיו של חבר הכנסת הפורש עד לקביעתה של ועדת הכנסת. בנסיבות התנהלותו של שיקלי לאורך כל הדרך, הטענה כי יש לראות בהתפטרותו לאחר משיכת הערעור התפטרות "בסמוך לפרישתו", עושה את החוק לפלסתר. שיקלי פעל מהרגע הראשון לכינונה של הממשלה בניגוד לעמדת סיעת ימינה. במישור הכמותי ובמישור האיכותי הצביע עם האופוזיציה החל מתחילת הדרך ועד סופה, לרבות בהצבעות חשובות בנושאים שלכאורה עומדים אפילו בניגוד לעמדתו הערכית-אידיאולוגית שלו עצמו. במצב דברים זה, שעה שכל העם רואים את המראות ואת הקולות, והאזרח הסביר רואה בשיקלי כמי שפרש כבר בשנת 2021, התפטרותו לאחר החלטתה של ועדת הכנסת בחודש אפריל 2022 הייתה מתבקשת.

54. ניתן לתמצת את עיקר טענות המשיבים בענייניו של שיקלי כאיזון בין פרישתו לבין זכותו למצות את הליכי הערעור בענייניו. התשובה לכך מצויה בשלושה רבדים :

(-) **רובד הזמן** : עמדנו על כך שלצורך הקביעה אם ההתפטרות נעשתה בסמוך לפרישה, ניתן להיעזר באינדיקציה הכמותית של חלוף הזמן ובאינדיקציה האיכותית של אופן פעולתו של חבר הכנסת בתקופת הביניים שבין הפרישה ועד להתפטרות. במקרה שלפנינו, ערעורו של שיקלי הוגש 49 ימים לאחר החלטת ועדת הכנסת. הייעוץ המשפטי לכנסת סבר כי בשיהוי של 49 יום יש "טעם לפגם", אך בנסיבות המיוחדות הנוגעות לפעולותיו של שיקלי מיומה הראשון של הקואליציה, ענייניו בשיהוי של ממש. בעת הגשת הערעור אף לא טרח שיקלי להגיש בקשה לעיכוב ביצוע החלטת ועדת הכנסת, והתפטרותו הוגשה לכנסת 78 יום לאחר קביעתה של ועדת הכנסת, ונכנסה לתוקפה יומיים לאחר מכן. מאחר שהסנקציה הקבועה בסעיף 6א צופה פני הבחירות לכנסת הבאה, יפים לענייניו הדברים הבאים שנאמרו בעניין **קלנר** (שם, פסקה 8) :

הדברים מקבלים משנה תוקף בהינתן ענייני הבחירות שבהם עסקינו אשר לגביהם חיוני לנקוט בהליכים במהירות הנדרשת. הטעם לכך נעוץ בלוח הזמנים הסטטוטורי הדוחק שבו יש לעמוד ... ובזק שעלול להיגרם כתוצאה משיהוי בנקיטת ההליכים.

אף שהגיש את ערעורו בחלוף זמן רב, שיקלי נתלה בכך שעשה זאת קרוב למועד האחרון להגשת הערעור, מתוך הנחה שחלות על הליך זה תקנות סדר הדין האזרחי, ובטרם חלף מועד זה. הכנסת ציינה בבקשתה לבית המשפט המחוזי, כי מטיבו ומטבעו הערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי נושא אופי מנהלי. אך גם אם אלך לשיטתו של שיקלי ואניח כי על ערעור על החלטת ועדת הכנסת חלות תקנות סדר הדין האזרחי והמועדים הקבועים בהן, הרי שהשתהה בערעורו והעניק לעצמו זמן ממושך להמשיך ליהנות מפירות פרישתו, תוך שאינו נדרש להתפטר (ראו עניין **קלנר**, פסקה 8).

הדברים נכונים במיוחד בהליכים שנפקותם ענייני בחירות. השופט חשין עמד על חשיבות הפעולה המהירה בדיני בחירות (בג"ץ 6790/98 **אברץ נ' פקיד הבחירות לעיריית ירושלים**, פ"ד נב(5) 323, 330 (1998)) :

עד שנידרש לטיעונים ששמענו לגופם של דברים, נקדים ונאמר כי לדעתנו חייבו העותרים עצמם בשיהוי. השאלה אם עותר פלוני חייב עצמו בשיהוי תלויה, כמובן, בנסיבותיו של כל עניין ועניין. כלשונו של השופט זילברג ... : "השיהוי היא 'פונקציה' של הדחיפות, ובבקשה כה דחופה כמו הבקשה שלפנינו [הכנת תקציבה של עירייה - מ' ח'], חייב היה המבקש שלא להיכשל בשיהוי כל שהוא, ואפילו הקטן ביותר". וכפי שהוספנו ואמרנו ... : "יש שיום אחד יכרית זכות ויש ששנה לא תפגע בזכות".

והדברים אף מתחזקים לנוכח הרבדים הנוספים.

(-) **רובד המעשה** : אף לאחר שוועדת הכנסת קבעה, פה אחד, שמעשיו של שיקלי הם פרישה מסיעתו, הוא לא מצא לנכון, אף בתקופת הביניים, לפעול אחרת. תהא דעתו של שיקלי על החלטת ועדת הכנסת אשר תהא, ברי כי החלטתו של הגוף המוסמך בנושא, בהליך שהוא "מעין שיפוט", היא בגדר תמרור אזהרה, שהיה עליו לפעול לפיו אם ביקש שלא יראו בו פורש. בערעורו לבית המשפט המחוזי, שיקלי ביקש להכריז עליו כעל מי שהוא עדיין בשר מבשרה של סיעתו. ואולם, מרגע הכרזתו כפורש ועד לדחיית ערעורו, המשיך לעמוד נגד סיעתו בגלוי ובמפורש ולא חדל מאותם מעשים אשר גרמו לסיעתו להגיע למסקנה כי הגדיש את הסאה ואינו עוד חלק ממנה. הכיצד מבקש שיקלי לשכנע שמעשיו לא היוו הצדקה לפרישה אם המשיך לפעול באותו קו בדיוק אשר ועדת הכנסת קבעה, בהתאם לסמכותה, שהוא מהווה פרישה? התנהלותו ומעשיו בכנסת, בו בזמן שפנה לבית המשפט המחוזי ונקט הליכי ערעור, אינה עולה בקנה אחד עם התנהלותו של חבר כנסת המעוניין שיראו בו חלק מסיעתו. ובקיצור, שיקלי פעל בתקופה זו לחזק את הבידול של עצמו מסיעתו, לחדד את ההבדלים ביניהם, ולזהות עצמו עם האופוזיציה.

המשיבים מבקשים להקביל את עניינו של שיקלי לעניינו של חבר הכנסת לשעבר מיכאל נודלמן, שהוכרז בשנת 2006 כפורש על ידי ועדת הכנסת, הגיש ערעור לבית המשפט המחוזי, והתפטר מייד לאחר שמשך את ערעורו. אך אין בעניין נודלמן כדי לסייע לשיקלי, נהפוך הוא, יש בו אך לחדד את ההבדלים בין התנהלות המגשימה את לשון החוק ותכליתו לבין התנהלותו של שיקלי. כעולה מעמדת סיעת ימינה שהוגשה בהליך בבית המשפט המחוזי, חבר הכנסת לשעבר נודלמן הגיש את ערעורו לבית המשפט המחוזי מיד **למחרת** החלטת ועדת הכנסת בעניינו. אכן, נודלמן התפטר מכהונתו רק לאחר הדיון בערעורו, אבל מועד זה התרחש כחמישה ימים לאחר הדיון בוועדת הכנסת. ברי, אפוא, כי הנסיבות שם אינן דומות לאלו שבפנינו, וכי אין לראות באופן שבו מיצה שיקלי את זכות הערעור שלו, ככזה המקפיא את מרוצו להתפטר בסמוך לפרישתו. קשה להלום כי בד בבד עם נקיטת הליך משפטי לביטול פרישה, הליך שנקט בשיהוי של ממש, יתאפשר לחבר הכנסת לנצל את פרק הזמן כדי להמשיך לפעול נגד סיעתו. לא זאת הייתה כוונת המחוקק.

(-) **רובד המהות** : בתקופה שמאז החלטת ועדת הכנסת ועד ההכרעה בערעור, התנהלותו של שיקלי כפורש היה בה כדי לשנות ולהשפיע על פעילות הכנסת והסיעות (השוו לעניין **מפלגת העבודה**, פסקה 8 ; פ"מ פרס). ודוק: שיקלי המשיך בהפקעת המנדט שהבוחר נתן לסיעתו – ולא לו באופן אישי – כדי לעשות במנדט שימוש נגד עמדת סיעתו. התנהלות זו בדיוק ביקש המחוקק למנוע באמצעות תיקון מס' 12.

לכך אוסיף. השופט הנדל, בקובעו את שקבע בעניין **היועץ המשפטי לכנסת**, הציב סימן אזהרה בפני חברי הכנסת: אם תפרשו מסיעתכם, ייתכן כי נושא זה יבוא בפניי, אף אם הוא לא יבוא בפני ועדת הכנסת. הוא אף נתן סימנים, שבכולם עמד שיקלי במעשיו ובהצבעותיו.

לסיכום, גם לאחר שוועדת הכנסת קבעה כי יש לראות בשיקלי כמי שפרש מסיעת ימינה, הוא המשיך לפעול נגד הסיעה. במצב דברים זה, אם נכיר בו כמי שפרש "בסמוך" להתפטרות, יהא בכך כדי לרוקן מתוכן את סעיף 6א לחוק-יסוד: הכנסת ואת התכלית שעומדת בבסיסו, ובכך יש כדי לפגוע באמון הציבור ב"כללי המשחק" כפי שנקבעו על ידי הכנסת עצמה.

סוף דבר

55. הבקשה בפ"מ 1/25 נדחית בהעדר עילה. הבקשה בפ"מ 2/25 נדחית לגופה.

הבקשה בפ"מ 4/25 מתקבלת, במובן זה שאין לראות בשיקלי כמי שהתפטר בסמוך לפרישתו. לכן הוא אינו כשיר להיכלל ברשימת הליכוד לכנסת ה-25.

לנוכח האמור, מנועה ועדת הבחירות המרכזית לאשר את מועמדותו של שיקלי ברשימת הליכוד – וההצעה שתונח בפניה היא לאשר את הרשימה, לפי סעיף 63 לחוק הבחירות לכנסת, ללא מועמדותו.

ניתנה היום, ג' בתשרי התשפ"ג (28 בספטמבר 2022).

יצחק עמית

שופט בית המשפט העליון
יושב ראש ועדת הבחירות
המרכזית לכנסת ה-25

נספח 2

העתק כתבתו של חנן גרינווד,

”עידית סילמן: ”התרגלנו

לרוטוויילרים כיו”ר קואליציה, אבל

אישה תשיג יותר””, מיום 10.6.2021

עמ' 65

“התרגלנו לשיח של שחור ולבן; אנחנו חייבים להפסיק להיות מנותקים מהעם”. סילמן בביתה, השבוע // צילום: אריק סולטן

מוספים / ישראל השבוע

עידית סילמן: “התרגלנו לרוטוויילרים כיו”ר קואליציה, אבל אישה תשיג יותר”

רגע לפני השבעת הממשלה שבה היא צפויה לשמש האישה הראשונה כיו”ר הקואליציה מאז שנות ה-80, ח”כ עידית סילמן מבהירה: “אין מה להילחץ מההסכמים הקואליציוניים; זו ממשלת ימין יותר מכל ממשלות נתניהו”. בראיון, היא מספרת כיצד הרגישה כשאמרו לבנה “אמא שלך שטן” • ומבהירה למה אינה מתרגשת מהמתקפה של סמוטריץ’: “כשהוא יבין שהעתיד זה לשבת עם מרצ - אז תהיה תחילת הגאולה”

חנן גרינווד

15:42, 10/6/2021, עודכן 13:08, 10/6/2021

52

“האם אני ערה?”, מחייכת ח”כ עידית סילמן כשאני נכנס לתוך ביתה ברחובות בשעה שבע בבוקר, חולף על פני המאבטחים שבוחנים אותי מכף רגל ועד ראש, בוחנים אם הכיפה שעל ראשי היא איום או לא. “האמת היא שבקושי ישנתי. צריך להביא את כל הח”כים למליאה להצבעה. אני אמנם עוד לא יו”ר הקואליציה, אבל בפועל אני כבר עושה חלק מהעבודה”.

עידית סילמן (40), נשואה לשמוליק, בכיר בקופת חולים “מאוחדת” ואם לשלושה. ב-2019, לקראת הבחירות לכנסת ה-21, נבחרה לכנסת, אך בשתי מערכות הבחירות לאחר מכן הוצבה במקומות שבדיעבד לא היו ריאליים. בין הבחירות השניות לשלישיות ב-2019 שימשה יו”ר מרכז הבית היהודי, ולאחר מכן עברה למפלגת ימינה. בדצמבר האחרון מונתה לראש תחום הבריאות בארגון מנהיגות אזרחית. בעקבות התפטרותו של ראש עיריית שדרות אלון דויד מרשימת “ימינה”, נכנסה סילמן לכנסת.

ימים לא פשוטים, בלשון המעטה, עברו על סילמן. אבל היא מביטה קדימה, אל השבעת הממשלה החדשה, שבה היא צפויה נכון לכתובת שורות אלו לשמש יו”ר הקואליציה. סילמן תיכנס בכך לנעליהם של מיקי זוהר, דוד ביטן וזאב אלקין, ששימשו בתפקיד רוטור העירוני העושה הוטויה רחוקה מצד הים המדויק והריונה מצד ושרה דורון ארועם רועלה ושנות ה-88

אבל עד אז יש לפניה עוד סוף שבוע של לחצים. לצד הצורך לחבר בין ח"כים שדעותיהם הפוכות לחלוטין זה מזה, והמתקפה העצומה שהיא סופגת - אם בהצעות שמבטיחות את השמיים מצד הליכוד ואם מהציבור שמכנה אותה במילים חריפות, ש'בוגדת' היא הקלה מביניהן - האתגר הוא לשמור על שלוה. "אנשים זורקים עלי בוך בהודעות. אתמול קיבלתי 1,500 הודעות מאדם אחד, בוט שתוקע את הטלפון", היא משתפת.

"אני בוגדת? לא, אני לא בוגדת", היא עונה בפתח הראיון. "אני לוקחת אחריות. נכון, יש דברים שאמרנו ויש לנו קושי לעמוד בהם, אבל אני מאמינה שאנחנו היחידים שלא בגדנו בעם ישראל. שואלים אותי הרבה מה הקווים האדומים שלנו - ובכן, הקו האדום שלי הוא לא לצאת לעוד מערכת בחירות. המטרה שלנו היא לראות את האמא לשמונה שהתאבדה השבוע בגלל קשיים כלכליים, או את שירה איסקוב שמאוימת על ידי בעלה לשעבר שנמצא בכלא. צריך לדאוג למדינה, וזה לא רק שם של קמפיין. אנחנו חייבים להפסיק להיות מנותקים מהעם".

"הייתי במבצע 'שומר החומות' בעיר נתיבות וגיליתי שאין שם מרכזי חוסן. אחרי שנת קורונה, במהלך מבצע צבאי, הילדים צריכים להתמודד ללא סיוע. סיפרו לנו על מציאות עצובה, שהילדים חזרו להרטיב, ואין טיפול רגשי או פסיכולוגי. זו המדינה שאנחנו רוצים? תראה את אסון מירון. אם כבר מישהו מפנה עורף למצביעיו אלו הח"כים החרדים במצביעים שלהם. הייתי עם המשפחות של נפגעי האסון באבו כביר במקום נציגי הציבור שלהם. הייתי שם לבד והח"כים החרדים הגיעו הרבה יותר מאוחר.

"אנחנו נלחמים על המשמעות האמיתית של מדינת ישראל, שמתנהלת כבר שנתיים ללא תקציב. מבחינתי הפוליטיקה זה החיים עצמם, ושילמנו מחיר מאוד גבוה בגלל שאלות של 'כן ביבי, לא ביבי'. התרגלנו לשיח של שחור ולבן, ימין או שמאל, אבל בסוף יש תושבים שצריכים שנדאג להם".

"הסכם שלום? נבחן את הדברים"

את אומרת דברים שכל אחד יכול לחתום עליהם, אבל הם מתעלמים מתפוחי האדמה הלוהטים. מאוד קל לדבר על ערכים, אבל בסוף יש שאלה אם לבנות ביהודה ושומרון או לפנות יישובים. פורסם שח"כ מרב מיכאלי, שרת התחבורה המיועדת, רוצה לקצץ בתקציב של פיתוח הכבישים ביו"ש. מספיק אנשים רואים את הטענות האלו כפרומו לממשלת שמאל. "יש המון פייק שיוצא החוצה. בתחבורה יש שני מיליארד שקלים לפיתוח ביו"ש. הוקצו תקציבים ליהודה ושומרון. נפתלי בנט היה מנכ"ל מועצת יש"ע ומכיר כל גרגיר ביו"ש. אם יש הונאה, היא מצד הליכוד. אי אפשר להפיל את כל הכישלונות של שלטון הליכוד במשך שנים עלינו. אין מה להילחץ מההסכמים הקואליציוניים, בסוף אנחנו ניבחן במעשים שלנו, והציונות הדתית יודעת טוב מאוד לחיות במציאות של ערכים מתנגשים".

אם ממשל ביידן ידרוש הסכם שלום יהיה לכם מאוד קשה לסרב, ואתם נמצאים במיעוט.

"אם נגיע למצב שבו נצטרך לדון בהסכם שלום, נבחן את הדברים באמת ובתמים, אבל גם כאן צריך לשים את הדברים על השולחן - בעיניי הכסף קנה כאן שקט במקום מדיניות בשנים האחרונות. בואו לא נהיה תמימים. המדיניות של פרוטקשן, של העברת כסף קטארי, מתפוצצת לנו בפנים. בזמן שבנט הוציא צו לביטול כספי טרור, נתניהו דיבר, מכבסת מילים. יש כאן כספי טרור שחייבים לעצור. להתלהב מאח בבית חולים שאומר שמע ישראל למען חולה קורונה זה מרגש, אבל בסוף צריך מדיניות.

"תראה את המצב בעזה. מחוות הומניטריות צריכות להיענות במחוות הומניטריות. חייבים לשנות את המתווה. מנהיג לא יכול להתחבא מאחורי אמירות ריקות מתוכן ולא לדאוג להשבת הבנים במשך שבע שנים. היה לנו עכשיו מבצע שהופסק, והיה אפשר להתנות את השקט והכניסה של ציוד לעזה בהשבת הבנים. במקום זה שוב פספסנו את ההזדמנות בזמן שחמאס שוב עושה עליהם סיבוב".

לקריאה נוספת

• גילוי עריות ב"בית הדרקון": הצופים מזועזעים

• "אמא לשניים, בת שלושים, את מביכה": קורין גדעון חשפה ישבן ויצרה סערה ברשת

• פרסומת | מכונה ביתית להכנת פופקורן Groo II

בזמן שאת מדברת על עזה, את נותנת את המפתחות לנגב לידי מנסור עבאס, שעלול להנציח את המצב הקיים ואפילו להרע אותו.

"כמה נשהיה לנו קשה טח כל הסיפור הזה. צריך להריון נשהוא נשחמד הנושאים הלאומיים רצד ומדרר על טיפול רוושאים אזרחיים

עמיתו של רובנו, מראשי התנועה האסלאמית, נהרג כתוצאה מהאלימות המשתוללת בערים הערביות. כשזה קורה בכפר קאסם זה חמש דקות מראש העין וזה יכול לפגוע גם בנו. כולנו בספינה אחת, ואם אתה קודח חור כולם טובעים.

“צריך לשאוף למנהיגות ריבונית, ושלכולם יהיה טוב, והערבים הישראלים רוצים את זה יותר מאיתנו. כשאנחנו לא עושים את זה אנחנו מפקירים את הנגב. בנט, לפיד, סער, ליברמן וגנץ – המשותף לכולם הוא שכולם רוצים לעבוד קשה כדי להצליח ולקפוץ לעשרים מנדטים, כמועמדים לראשות ממשלה. אני לא מתרגשת מספינים כאלו ואחרים. ב-12 השנים האחרונות לא היתה משילות, התגברות, בלימת בג”ץ, כלום. אנחנו מקבלים את ההוראות שלנו מהאזרחים”.

יש מספיק אנשים שייקחו את האמירה שלך ויאמרו שאתם ממליכים את השמאל. ליברמן של היום שווה שישה־שבעה מנדטים, ובעתיד יהיה שווה 20. תמר זנדברג, מרב מיכאלי וניצן הורוביץ שמקבלים זינוק לעמדת הנהגה.

“מי שידע להכניס את השמאל ולזרוק אותנו היה נתניהו. הוא היחיד שדאג לשמאל. הוא דאג לציפי לבני, לאהוד ברק ולאבי ניסנקורן. התפקידים שלנו נשמרים בימין. אתה מדבר על מנסור עבאס? בסוף שקד היא שרת הפנים, סער הוא שר המשפטים, ליברמן הוא תושב נוקדים ונפתלי בנט מגיע ממועצת יש”ע. זו ממשלת ימין יותר מכל ממשלות נתניהו. אני לא מקבלת את הטיעון שהשמאל הוא אויב. יש לי חבר שהוא טייס קרב שהגן על המדינה במבצע ‘שומר החומות’, זה אומר שאני לא יכולה לשבת ולדבר איתו? השיח שלנו הקצין והגיע למקומות הלא נכונים”.

ואם הגישה הזו תוביל לפינוי יישובים במשמרת שלכם?

“איזו התנתקות? השיח של התנתקות ואוסלו לא מתאים כאן. ובכלל, ממשלות הימין הן אלו שביצעו את ההתנתקות. אנחנו ממשלת אחדות שבה לדאוג לאזרחים”.

בקבינט הביטחוני החליטו לדחות את מצעד הדגלים ליום שלישי, מעבירים את זה למשמרת שלכם. את מאמינה שמוותר לישראלים לצעוד עם דגלים בירושלים?

“הקבינט ברח מאחריות וגלגל אותה הלאה. אנחנו נטפל בזה, אבל תזכרו מי לא נתן לאנשים לצעוד עם דגלים בירושלים. עקרונית ברור שבן אדם יכול להסתובב עם דגל ישראל איפה שהוא רוצה, בכל מקום כולל שער שכם והעיר העתיקה. אי אפשר לומר שיש התרסה בשער שכם כשכל אחד בדרום מסתובב עם קלצ’ניקוב. השאלה אם שלטון החוק קיים, וכרגע לצערי זה לא המצב”.

בשבועות האחרונים נמצאת סילמן תחת מתקפה עזה. מדי יום מתייצבים מול ביתה בשכונה מנומנמת ברחובות מפגינים שדורשים ממנה לעזוב את ממשלת השינוי ולמנוע את הקמתה. כתוצאה מאיומים שספגה אף הוצמדו לה מאבטחים. “היו אחריי מעקבים, רכבים שנסעו אחריי ביום ובלילה. אתה רואה אנשים מאורגנים, שלא היית רוצה לפגוש בסמטה בלילה. היה אדם שלחש לי שהוא מאחל שישחטו אותי. בני האמצעי, איתן, בן 11, לא הלך במשך תקופה לבית הספר. אחד ההורים פנה אליו מחוץ לבית ספר ואמר לו ‘אמא שלך שטן, שתישרף בגיהנום’.

“זה לא נורמלי. אגיד את האמת, אם הייתי מסמנת לעצמי יעד שהוא להגיע לליכוד הייתי עפה מכאן מזמן. יש לי הצעות בטוחות. יכולתי להיות שרת הבריאות, שריון בליכוד במשך עשר שנים, הרים וגבעות, וסירבתי. הדבר הכי קל היה לצאת מלכה, להיות שיקלי וללכת לליכוד. אבל אני לא שם, אלא כאן לטווח הארוך”.

היה שלב שחשבת להתפטר?

“לא. השנתיים האחרונות בשדה הפוליטי בנו לי עמוד שדרה יציב, למדתי לא לוותר על ה’אני מאמין’ שלי. אורי אורבך אמר שהציונות הדתית היא המקף המחבר – צריך לחבר בין הזרמים השונים של הציונות הדתית, וגם החוצה”.

מה חשבת על המהלך של ח”כ עמיחי שיקלי, שיצא נגדכם?

“למדתי שאחדות ורעות הם ערכים שצריך לממש בכל מקום, גם ברגעי משבר וקושי. גם ברגעי משבר לא רצתי לתקשורת. אני מעריכה אותן, אבל אני רצתי לנפתלי ולא יילת. אני כמעט בטוחה שהוא עוד יצטרף אלינו, כי הלב שלו במקום הנכון. הוא יבין שזו

ח"כ בצלאל סמוטריץ' תקף אתכם במילים חריפות. בין היתר כינה את ח"כ ניר אורבך אפס, חוצפן ושקרן. את כועסת עליו? "אני לא בשיח הזה של סמוטריץ'. אני מאוד מכבדת אותו ואין ספק שהוא שליח ציבור שבא לעשות טוב. אם בצלאל יבין שהעתיד הוא לדעת לשבת עם מרצ, לפיד ומרב מיכאלי, זו תהיה תחילת הגאולה האמיתית. החוכמה היא לא להחרים את כולם, אלא לייצר משהו טוב."

אחת הביקורות הקשות עליכם היא שאתם נכנעים בנושאי דת ומדינה למרצ, לעבודה ולליברמן. אתם מוכרים את הערכים שלכם תמורת כניסה לממשלה?

"בשום פנים ואופן לא. יש לנו וטו בנושאים של דת ומדינה, וזה לא נעשה במקרה. תראה מה קרה בממשלה הקודמת, הגענו למצב שבג"ץ מאשר גיור רפורמי. לנו יש שר דתות משלנו, ח"כ מתן כהנא, ולשם אנחנו מכוונים. תמר זנדברג לא תשפיע על רמת היהדות בישראל. הקשבת אתמול לחרדים והייתי עצובה. שמירת הלשון היא ערך חשוב לא פחות מערכים אחרים. הסטטוס קוו יישמר. הקו האדום הוא מדינה יהודית ודמוקרטית, וכאן הממשלה תיבחן במעשיה. כל היתר זה ספינים".

השבוע התפרסם סרטון שבו נראים אנשי "קריים מיניסטר" שבאים להפגין בעדך מול ביתך, וח"כ אבתיסאם מראענה הזמינה אותך לביתה. החברים החדשים שלך הם מהשמאל האנטי-נתניהו.

"בסוף כולם התכוונו לטוב, וזה מוכיח עד כמה אני אהודה בכנסת. אני לא מחליפה בייס עכשיו, ולהפך - התומכים שלנו עכשיו חוזרים ומאמינים שמה שעשינו נכון. כולם חיבקו אותי, מימין ומשמאל. זה נכון שההודעה של אבתיסאם היתה מעין אצבע בעין מבחינת המצביעים שלנו, אבל הכל נעשה מרצון טוב".

בימים האחרונים פורסם שאת המועמדת לתפקיד יו"ר הקואליציה. בתגובה רבים טענו שאת לא מוכנה לתפקיד, שאת לא ותיקה מספיק בכנסת ושה תפקיד לאנשים קשוחים בהרבה.

"אני לא נבהלת מעבודה קשה, ועם כל הכבוד אישה שמנהלת קריירה וילדים מסוגלת להצליח בתפקיד כזה בלי שום בעיה. התרגלנו לשיטה של רוטוויילרים בתפקיד יו"ר הקואליציה, אבל זו לא הדרך היחידה. צריך להביא אנשיות, אמון, להוכיח שיש פוליטיקה אחרת. יש כאן תקרת זכוכית שנשברת, ואני גאה בזה. אישה יודעת שבשיתוף פעולה היא תשיג יותר מאשר לחצים ואינטרסים. "לא צריך לזרוק בוץ כדי לנהל את הקואליציה, ואין לי ספק שהקואליציה תהיה יציבה ומנוהלת היטב. מבחינתי המטרה כעת היא לשקם ולהוציא את מדינת ישראל מהכאוס".

[טעינו? נתקן! אם מצאתם טעות בכתבה, נשמח שתשתפו אותנו](#)

אולי יעניין אותך גם |

פרסומת

ONE ZERO - בנקאות פרטית דיגיטלית | הצטרפו עוד היום

onezerobank.com

פרסומת

צריכים לסגור ביטוח לרכב? קבלו הצעה משתלמת בחמש דקות

דקות
AIG

נספח 3

העתק כתבתם של טל גלעדי ועמיחי
אתאלי, "אנחנו לא בית הקלפים ולא
בסופרנוס, עם כל האיומים האלה.
בליכוד מתנהגים כמו תינוק בנפרד
מהמוצץ", מיום 2.7.2021

עמ' 70

"כסף, כוח, כבוד? זה צריך להשתנות. אנחנו לא בית הקלפים ולא בסופרנוס, עם כל האיומים האלה. בליכוד מתנהגים כמו תינוק שנפרד מהמוציץ"

בשבוע שבו חברי הכנסת קראו כלפיה הערות שוביניסטיות כמו "ילדה קטנה" שהסעירו את המליאה, יו"ר הקואליציה עידית סילמן משיבה אש לעבר נתניהו, הח"כים שהשפילו אותה וגם כלפי אלה שהציעו לה ולבעלה ג'ובים מפנקים תמורת עריקה לליכוד. וכן, יש עליה עדיין מעקבים עד לפנות בוקר ורכבים שמנסים להוריד אותה מהכביש

טל גלעד ועמיחי אתאלי

"ההתנחלות של הח"כים החרדים באסון מירון היא הפגיעה האמיתית בזהות היהודית"

צילומים: גיל נחשת, מהאלבום הפרטי

סירבו לפיתויים מהליכוד. הזוג סילמן

סירבו לפיתויים מהליכוד. הזוג סילמן

אם

הכנסת הישראלית היא מועדון גברי, מימי זוהר הוא מנהל הקאנטרי קלאב. הוא היה יו"ר קואליציה קולני, מתלהם, חסר מעצורים. לפניו היו בתפקיד זאב אלקין וצחי הנגבי. מעט פחות סטטוסטרוני, אבל עדיין כאלה שמביאים לתפקיד שועלות פוליטיות שעוזרות לעשות מסאז' לאזורים הכואבים של השותפות. לפעמים גם בכל מחיר אפשרי. והנה פתאום זוהי עידיית סילמן, הח"כית הצעירה של ימינה, כולה רוח ופיס אנד לאב וצו פיוס, ועוד בקואליציה בלתי אפשרית, שמצד אחד שלה עומד ראש ממשלה מהציונות הדתית ומהצד השני שלה עומד מנסור עבאס, וברקע ראש אופוזיציה בשם בנימין נתניהו שאנשיו עדיין מכנים אותו ראש הממשלה.

סילמן כבר קיבלה לא מעט איומים עוד לפני שנכנסה לממשלה וגם אחרי שנכנסה לא ממש ליקקה סילמן, אבל שום דבר לא הכין אותה למופע המיזוגיניה והשובניזם של השבוע. "את ילדה קטנה, את לא ראויה לקרוא לי לסדר", אמר לה ח"כ פרוש מיהדות התורה. סילמן ענתה לו מיד, "אתה לא תקרא לי ילדה קטנה". אחר כך הטיח בה אותו אחד שהקול שלה חלש מדי, ואיך אפשר עם קול כזה לנהל ועדה. ולבסוף הגיע מימי זוהר ואמר לה: "את תעני לי כמו ילדה טובה".

סילמן, אישה בת 40 עם שלושה ילדים שעשתה כמה דברים בחייה, לא מתכוונת לשתוק על זה. "זה בעיקר מביך אותם, לא אותי", היא אומרת בראיון ל"7 ימים". "בתי השבוע בוועדה במספר הזדמנויות, ניסיתי להביט מהצד על ההתרחשויות, וממש התביישתי. חברים, הבחירות נגמרו, הקמפיינים הסתיימו, זהו. עכשיו עובדים. אתם רוצים פרס על זה שאתם משבשים כל דיון? יש כאן מדינה לנהל ואזרחים שמחכים שיפתרו להם בעיות. אני באמת תוהה אם במקום עבודה אחר הם גם היו מרשים לעצמם לדבר כך לקולגה. אם מישוהו מחברי האופוזיציה היה מורה בתיכון, הוא היה מתנהג ככה בחדר מורים? נניח שהוא היה מנהל מכולת, הוא היה צורח ככה על העובדים שלו? אני בטוחה שלא. אז מה קורה פה, הכנסת הפכה לקרקס ולא הודיעו לנו?"

תשאלו את מימי זוהר.

“מיקי זוהר אדם מקסים, אבל הוא נכנס לפעמים לדמות שלא הולמת אותו. למה? כי זה הסגנון שהרגילו אותו לעבוד בו. הרי בסוף התפלג לו איזושהו משפט שהוא לא היה צריך להוציא ובסוף הוא התנצל עליו”.

מישהו הקטין אותך מול כל המדינה, זה לא לעשות לו הנחות פה?

“בואי נגיד שמיקי זוהר את הלקח שלו למד. הסגנון של השלטון בשנים האחרונות הוא לא מכבד, אי-אפשר לטאטא את זה מתחת לשולחן – שנות שלטון הליכוד אופיינו בשיח בוטה, ביחס משפיל כלפי דעות אחרות ובעיקר בתחושה שהכל מותר וששום נורמה לא חלה עליהם. הם עוברים עכשיו ייסורי גמילה, ממש כמו תינוק שנפרד מהמוצץ. אני מבינה שזה קשה, אבל הם יתגברו. מצד שני יש את אבי דיכטר, ניר ברקת, אדלשטיין וישראל כץ שמראים שיש פה גם רמה אחרת, שהם לא בובות על חוטים”.

גם זוהר היה יו"ר הקואליציה, מה ההבדלים ביניכם?

“הוא עשה את זה בצורה שלו ואני עושה את זה בצורה שלי. אני פרפקציוניסטית, גרה בכנסת ויודעת לעשות את הדברים בצורה מחברת. התרגלנו לראות פוליטיקה של בית הקלפים, שבה הציניות והמניפולציות הן הכל, ושבתסגרת הזאת מותר לעשות הכל-כולל-הכל, אבל אני כאן כדי לייצר מציאות פוליטית שבה

הפוליטיקה היא לא העיקר אלא

המהות”.

במשוואה של “כסף, כוח, כבוד”,

שהציג מיקי זוהר בראיון, איפה

היית ממקמת את עצמך?

“מה זאת אומרת ‘כסף, כוח, כבוד’? אין אצלי משוואה כזאת. אצלי יש משוואה של מהות ועשייה. אנחנו לא בית הקלפים ולא טוני סופרנו, עם כל האיומים האלה שראינו בכל התקופה האחרונה. זה לא טלוויזיה פה. אני מגיעה מהחיים האמיתיים. הייתה לי עבודה שהייתי קמה אליה כל בוקר בחמש וחצי כדי להגיע לתל-אביב, ישבתי בישיבות צוות, בדיוני הנהלה, עבדתי מול ספקים. מעולם, אבל מעולם, לא נתקלתי בסגנון כל כך בוטה וברמה כל כך נמוכה כמו כאן בכנסת”.

נעלבת?

“אני לא מכירה אישה שלא חוותה יחס מזלזל או משפיל מצד קולגות, גם אם לא תמיד זה נעשה במזיד. אני אישה, זה בא למישהו מחברי האופוזיציה בהפתעה? כן, יש נשים בעולם, הן חיות בינינו, חלקן אפילו מנהלות קריירה, ויש ביניהן אפילו חברות כנסת. אולי כדאי שנעשה כתבה בעיתון? אני לא מרגישה שאני הסיפור. היום זאת עידית סילמן ומחר מישהי אחרת”.

אז זה עניין שוביניסטי?

“אני זוכרת שאמרו את זה על הרבה בעלי תפקידים. גם על מגישי חדשות, ‘איך מגישה צעירה תעמוד בזה?’ אני בטוחה שאם הייתי גבר איש לא היה מטיל ספק ביכולות שלי, אבל אני מלאת מוטיבציה”.

הפוליטיקה הישראלית היא עדיין מועדון גברי?

“יותר קל לגברים להתקדם בה והגיע הזמן שנהיה שם גם בשביל נשים. אני משתדלת להיות מי שהייתי רוצה שילדות יסתכלו עליהן”.

בפוסט שהעלית עם קטע מספר על נתניהו, טענת שזאת רק עוד דרך שלו ושל אנשיו למתג אותך כילדה ולהחליש דרכך את הקואליציה. כמו שמיתג פוליטיקאים אחרים בצורה משפילה.

“לנתניהו יש המון זכויות, והוא מנהיג מיוחד, אבל הרגישות והאנושיות נעלמו, המטרה מקדשת את האמצעים. גם אם זה אומר לדרוס, להשפיל, להדביק תוויות או סטיגמות שמשרתות אותו כשיטת עבודה. הציוף שהעליתי עם הקטע מהספר על סודות השיווק שלו גרם להרבה אנשים לעצור רגע, להתבונן, להבין שיש כאן יד מכוונת. אז הפעם ‘זכיתי’ אני לקבל לייבל של ילדה קטנה מבית היוצר של ביבי. סימן שמישהו מפחד ממני, לא? אבל ברצינות, זה כבר לא עובד. הבנו את השיטה. אנחנו ממשיכים קדימה”.

× × ×

סילמן, יחד עם חבריה למפלגת ימינה, ניר אורבך ועמיחי שיקלי, הפכה לאחת המטרות שסימן נתניהו בניסיונותיו לסכל את הקמת הממשלה. חוץ מזה, היא גם הפכה למקור של תסכול מצד הבייס הימני שזעם על הפרת הבטחות הבחירות. מאז, החיים הפכו לסרט טלוויזיה מהסוג שאין לה זמן לראות. מעקבים, טלפונים בשעות לא שעות, מכוניות שניסו להסיט אותה מהנתיב ושילטי נאצה בתנועות הנוער של הילדים. ולחשוב שהג'וב הקודם שלה היה מנהלת השיווק של קופת חולים 'כללית'. "אני לא יודעת אם היו עליי חוקרים פרטיים. אבל אני מאמינה שאם עקבו אחריי אז אולי. רכב נסע אחריי לאורך כל הדרך, היו קריאות במגאפונים. היו אנשים שהתקשרו אליי ושאלו אותי אם אני בודקת את הרכב שלי לפני שאני עולה עליו. בשבוע שעבר התקשרו אליי מחסום לשאול אותי בשתיים וחצי בלילה אם אני לא בודקת ומסתכלת מסביבי כשאני נכנסת הביתה, בדיוק חמש דקות אחרי שנכנסתי. זה היה קול בטוח בעצמו. קול של גבר".

המשטרה הצליחה להבין מי זה מהשיחת טלפון?

"זה היה מהאפליקציית 'סיגנל' ומוטסאפים חסומים, שלחתי מה שיש אבל אין שם איזה נתונים על מי זה".

כשאת נכנסת הביתה בשעות לא שעות האלה, את לא מסתכלת ימינה ושמאלה?

"אני מסתכלת, בגלל זה הפתיע אותי כשהוא אמר לי 'איך לא ראית'. כי אני מסתכלת כל הזמן כשאני הולכת לבד, ברור. וזה הרגל של החודשים האחרונים. אני בוחנת מסביבי".

מסתכלת גם מה יש לך מתחת לאוטו?

"לא, זה לא. אני עדיין חושבת שאנשים מגזימים ובסוף הם לוקחים את עצמם בידיים וכל זה רק כדי להבהיל אותי קצת. אני באמת מקווה שזו המטרה ולא מעבר. אבל אני בסוף מבוגר שאחראי על הילדים שלי. ערב שבת, ממש עשר דקות לפני הדלקת נרות, קיבלתי הודעה שתלו שלטים בגנותי מחוץ לסניף בני עקיבא של הילדים. טסתי לשם וחשכו עיניי – פוסטרים איומים, מכפישים, עם פוטו רצח, אני לא רוצה לחזור על מה שהיה כתוב שם, אבל לא בחרו אותי לאמא של שבת. זה היה רגע מאוד קשה. תלשתי את כל השלטים ודחפתי לבגאז' רק שהילדים לא יראו. אבל במהלך השבת דיברנו על זה, והחלטתי שאני מראה להם הכל. וכך היה בצאת השבת. רוני, הקטנה שלי שעולה לכיתה א', אמרה לי, 'אמא, למה את צריכה את זה? אולי לא תעבדי בכנסת ואז תוציאי אותי מהגן?' זה קשה, כן. זה המחיר שלי בתור נבחרת ציבור. אני יכולה להגיד שהיו לי הרבה רגעים קשים ואפילו מפחידים בתקופה האחרונה. נסעו אחריי ברכב והודעתי כבר לקצין הכנסת שניסו להוריד אותי מהנתיב פעמיים".

איך את יודעת שזה לא סתם נהג שיכור?

"יכול להיות. נתתי את המספר על הלוחית שלו למשטרה ואני לא יודעת מה עשו עם זה. שלחתי לצוות שלי הודעה על רכבים שנסעו מאחורי בכביש, מהבית שלי. את האמת? זה לא מכעיס אותי, זה רק מחזק אותי מול הגל העכור הזה. של התלהמות, גידופים ושנאת חינם. כי אחדות היא לא מילת גנאי, אני לא מוכנה לשמוע שהשמאל הוא אויב, גם אם בשמאל חושבים אחרת ממני".

ומהצד השני?

"אנשים עוצרים אותי ברחוב ומחזקים אותי. זה מרגש. קיבלתי לא מעט הודעות מאנשים מוכרים שביקשו לא להיחשף, אבל רצו להביע תמיכה, מה שמאוד משמח אותי זה מצביעי ימינה שהיה להם מאוד קשה עם הדרך שלנו בהרכבת הממשלה אבל מפרגנים ומרוצים מהתוצאה. זה מחמם את הלב".

יש לך חברים שמאלנים?

"יש לי חבר שהוא טייס שמאלן והיה בשומר החומות מעל עזה, הוא אוהב את המדינה לא פחות ממני, גם אם אנחנו לא חושבים את אותו הדבר".

× × ×

אבל כל "הטוב" הזה, של המעקבים והאיומים, והטלפונים בשתיים בלילה וההשפלות במליאה, הגיע גם עם כמה גורים. הנה, למשל, בעלה שמוליק סילמן, שעובד בקופת החולים 'מאחדת', זכה לשוחח עם ראש הממשלה לשעבר נתניהו וגם לקבל הצעות ממקורבי הליכוד לתפקיד מנכ"ל במשרד ממשלתי. בכל זאת, גורל העם היהודי כולו תלוי ביכולת שלו ללחוץ על אוזנה של אשתו. אנשי נתניהו גם ידעו שבעלה מעורב מאוד מאחורי הקלעים, בכל מה שקשור לקריירה הפוליטית של אשתו, ושתפקיד בכיר בטח יגרום לו לערוק לליכוד. לזה אמור היה להתווסף בונוס יפה בדמות הבטחה שסילמן תהיה שרת הבריאות, על בסיס הרקע שלה במחלקת השיווק של קופת חולים, וגם שריון של עשור במפלגה. הכל בשביל אצבע הזהב שתפיל את ממשלת השינוי. "לא הייתי שם כששמוליק קיבל את הטלפון עם ההצעה לתפקיד. זה היה להיות מנכ"ל של משרד ממשלתי, משהו כזה. אבל באמת לא ניהלתי עם שמוליק את השיחה הזאת. הוא אמר חד-משמעית

שזה לא היה ראש הממשלה ננתייה עם ההצעה. כשננתייה התקשר, דרך מישהו אחר, זה היה על עניינים של מהות. אני לא עניתי לשיחה ממנו, וניסו להשיג אותי ולחבר בינינו. לא הייתי במקום הזה”.

מנכ"ל של משרד ממשלתי תמורת הצבעה? זה שוחד פוליטי.

“לי הציעו להיות שרת בריאות ועשר שנים שריון בליכוד. זה לגיטימי? זה לא שוחד פוליטי?”

היה רגע שבו חשבת שאת לא עומדת בזה ואת לא נכנסת לממשלה הזאת? כמו שהיה לאיילת שקד? לניר אורבך?

“אני בתקופה הזאת לא התבלבלתי. הסתכלתי למציאות ישר בעיניים. חשבתי טוב-טוב לאן אני נכנסת. השנתיים האחרונות בנו לי עמוד שדרה מאוד יציב וגם יכולת להכיל מורכבות. ההתחלה לא הייתה לי ברורה ואז כן, היה חשוב לי לראות שהדברים שאני מאמינה בהם, אני באמת אוכל לקיים אותם בקואליציה הזאת. הייתי עם עיניים פקוחות, זה לא שאני לא ידעתי מה עושים עם זה. חתרתי למגע וישבתי עם אנשים מתוך הקואליציה העתידית כדי לדעת איפה אני עומדת ואם יש לי כאן שיה”.

גורמים שדיברנו איתם מספרים על איומים שהגיעו אליך ואל שמוליק דרך רב מקורב, על כך שלא תגיעו לעולם הבא ושעשו עליכם “פולסא דנורא” ושזה גרם לך לרצות לפרוש.

“אף אחד לא דיבר אליי ככה. יש לנו משפחה של רבנים חרדים, אנחנו קשורים לעולם החרדי באופן מאוד-מאוד אדוק, וגם לעולם הדתי-לאומי ולרבניו. הציונות הדתית תמיד ידעה איך לנוע בתוך עולמות של ערכים מתנגשים”.

במכתב הרבנים אמרו שצריך לעשות הכל כדי שלא תקום הממשלה הזאת, כש”הכל” זה פרשנות רחבה שכוללת גם לשבת לך מתחת לבית ולאיים על הילדים שלך ולרדוף אחריך בכביש.

“בטח שכאב לי לראות טור של אחד הרבנים שכתב שצריך לתת לאנשי ימינה להרגיש שהם לא רצויים בכל מקום. לא התקשרתי אליו אבל העברתי את המסר שזה כואב לי לראות את זה”.

זה מעבר לזה, היה חשש ברגעים מסוימים שהתירו את דמכם.

“לאנשים מסוימים, המהלכים שעשינו היו מהלכים כואבים, הם דיברו אלינו מדם ליבם ואני באופן אישי וגם המשפחה שלי ומי שקרוב אליי ניסו להיות שם בשבילם ולהכיל את זה. אבל בוא נגיד את האמת, לי אישית כאב שבציבור הדתילאומו והמאוחד באש ובמים במיליון דברים, היו כמה שבחרו לדבר איש באחיו בצורה כזאת”.

× × ×

אחרי כמעט 48 שעות בלי שינה בגלל ועדות שהתארכו אל תוך הלילה, סילמן מסבירה שאצלה זה ברגיל. “אני בדרך כלל ישנה שעה וחצי-שעתיים בלילה. נולדו לי ילדים שלא היו חובבי שינה בכלל, בלשון המעטה. הם צרחו בשנתיים הראשונות לקיומם, אבל אז הגדול שלי חזר לישון בלילה ומאז אני לא מצליחה יותר לישון. זה רק הולך ומידרדר. אני עושה הרבה דברים כיפיים בשעות האלה, יש לי עולמות שלמים שאני מתעסקת בהם בלילה. אוהבת אסטרונומיה וכוכבים. אני יכולה לנסוע למדבר יהודה בשתיים בלילה ולהגיע למחרת בבוקר לעבודה. אני נמצאת בבדיקות ובמעקבים כדי לוודא שזה בסדר ברמה הבריאותית”.

בכנסת היא מסתובבת כמו סוללת אנרג'ייזר, גם אם לא ישנה בבית תמיד תהיה לה על הראש קשת חדשה. סימן ההיכר. כבר שנים היא פעילה חברתית ופוליטית, הובילה את המאבק להשבת גופותיהם של אורון שאול והדר גולדין, ניהלה את פורום הנשים של הבית היהודי וייסדה בית ספר לנשים שרוצות להיכנס לפוליטיקה.

נולדה ברחובות לאם עובדת סוציאלית שעבדה בביטוח לאומי ולאבא מהנדס. “אני רואה את ההורים שלי שהגיעו ממרוקו, נכנסים לכאן להשבעה ותופסים את הראש ולא מאמינים. זאת בדיוק הקפיצה של הדור הזה”.

תיאוריית ישראל השנייה והראשונה לא מדברת אליה (“אני רואה ישראל אחת”). לפני שפליק-פלאקים פוליטיים היו אפשרות, הייתה אלופת האולפנות בהתעמלות קרקע והמשיכה לתואר בווינגייט. “ידעתי שזאת לא תהיה קריירה אבל עד היום אני עושה סלטות. יש לי טרמפולינה ענקית בחצר. היא קודם כל בשימוש שלי ורק אחר כך של הילדים. אני יכולה לקפוץ מוקדם בבוקר או מאוחר בלילה. וגם בסופי שבוע. לדעת להיות שחקן קבוצתי ושחקן אישי, זה לדעת להפסיד בכבוד וזה מאוד-מאוד מחשל. בשנתיים וחצי האחרונות היו פעמיים שלא נכנסתי לכנסת והייתי צריכה לאסוף את השברים ולהתקדם קדימה. אני זוכרת איך אחרי שפיזרנו את הכנסת נסעתי הביתה עם דמעות בעיניים”.

לכנסת נכנסה לראשונה לפני שנתיים וחצי, לצד רפי פרץ ובצלאל סמוטריץ' באיחוד מפלגות הימין. “עזבתי את העבודה שלי ב'כללית' ביום שבו הוגשו הרשימות. בבוקר הייתי בסיוור בכללית ואז בפגישה עם הרב רפי בצהריים כי יפעת ארליך בדיוק ירדה. הוא אמר לי, 'בואי'. אמרתי לו 'סבבה, מתי'. והוא ענה, 'היום בערב מגישים רשימות. בואי לכנסת'”.

עם כל הדבר הזה והרצון לאחד, הסכמת לשבת עם בן-גביר באותה מפלגה. איך זה לא מפריע לך? איך זה לא היה דגל ותמרור אדומים?

“הוא היה אי שם מאחור, אני לא חושבת שהיה...”.

זה הפריע לך ברמה הערכית?

“לשבת עם בן-גביר בבלוק טכני? אני נשארתי בבית היהודי והוא היה ב'עוצמה'. יש הבדל בין זה לבין להיות באותה מפלגה. בית המשפט קבע שיש לו מקום בכנסת. אני ישבתי איתו בבלוק טכני בלבד בסבב הראשון”.

“נתניהו איבד את האנושיות, אצלו המטרה מקדשת את האמצעים. גם אם זה אומר לדרוס, להשפיל ולהדביק תוויות כשיטת עבודה. אז הפעם 'זכיתי' לקבל לייבל של ילדה קטנה. זה כבר לא עובד, הבנו את השיטה. אנחנו ממשיכים קדימה”
“אני לא מכירה אישה שלא חוותה יחס מזלזל או משפיל מקולגות. אני אישה, זה בא למישהו באופוזיציה בהפתעה? כן, יש נשים בעולם, חלקן אפילו מנהלות קריירה וחברות בכנסת. אני לא הסיפור, היום זאת אני ומחר מישהי אחרת”

ואם זה לא היה בלוק טכני?

“כל דבר הייתי בודקת, לא יודעת לומר תיאורטית לא וכן. זה כמו שאם היית שואל אותי, את יכולה להיות עם ליברמן באותה ממשלה? לא יודעת. אלה דברים שצריך לשבת עליהם, על קווי יסוד. בקואליציה שאני יושבת היום אני מאוד מתחברת להמון דעות ואנשים למרות שהם לא כמוני”.

עם מי יותר קשה לך לשבת, עם מרצ או עם מנסור עבאס?

“החיבורים פה הם לא העניין של מי קשה יותר. אין לי 'מי קשה יותר'. אין לי פה דירוג. אני חיה את הקשיים ורואה אותם. לא מדרגת אנשים. אני חושבת שצריך לבנות איזשהם יחסי אמון חדשים עם המיעוט הערבי. צריך לשנות סדרי בראשית בלי להתבלבל בסוגיות של מיהו הריבון בסוף”.

ישבת עם מנסור עבאס לפני?

“עם מנסור עבאס באופן אישי לא ישבתי אבל אני מכירה אותם”.

עם מי ישבת מרע"ם?

“אני יכולה להגיד שדיברתי עם אנשים סביבם כדי להבין איפה הדברים עומדים בדיוק. התעניינתי ורציתי לשמוע עם מי יש לי עסק. גם במפלגות כמו מרצ והעבודה, גם שם ישבתי עם אנשים. דיברנו על נושאים אידיאולוגיים”.

יצא לך לדבר עם אבתיסאם מראענה שהציעה לך לבוא אליה הביתה בימים הקשים כשהפגינו לך מסביב לבית?

“אני רואה אותה בכנסת, אבל האם מימשת את ההזמנה? לא מימשת. נגיד את האמת, אני מסתכלת ואני רואה את החיבוק של השמאל אבל גם את החיבוק והתמיכה שאני מקבלת מימין”.

גלית דיסטל אטבריאן אמרה, "כשאותי כח"כית ימנית תקפו כולם שתקו, אבל כשזה קורה לעידיית סילמן מהשמאל כולם קופצים”.

“אם תקפו אותה ואת הדובר שלה זה חמור מאוד. אני מעולם לא דיברתי בגנותה ואני גם לא אדבר בגנותה. אני מגלה שהיא עסוקה באופן אובססיבי בשיח שלילי וזה זכותה, אני לא רואה איך זה מקדם אותה. ואני לא חושבת שאני אשת שמאל, כולם יודעים שאני אשת ימין אידיאולוגי ערכי. אף אחד לא חושב ששיניתי את דעותיי ואני מקפידה גם לומר אותן”.

עכשיו כשקיבלת את ועדת הבריאות, אין כאן ניגוד עניינים? את הרי עבדת קודם בקופת חולים כללית ושמוליק עכשיו עובד במאוחדת.

“ככל שיתעוררו ניגודי עניינים, אני גם אקבל על עצמי את הייעוץ המשפטי. ואני גם עשיתי את השיחה הזאת עם שמוליק. שמוליק נכנס למאוחדת ממש לפני זמן קצר. הרקע שלי בתחום הבריאות הוא יתרון ולא חיסרון. זה כמו יפעת שאשא ביטון שמגיעה מתחום החינוך או רם

בן ברק שבא מהמוסד. ממקומות של תוכן. אני באה מהשטח, אני מבינה את העבודה של בתי החולים, אני מבינה את העבודה של קופות החולים, אני מבינה את המחלות. לכן אני אומרת שיש פה דברים שהם רק יועילו לפיקוח הפרלמנטרי."

אז מה היה בשיחה הזאת עם בעלך?

"הכל יעבור ייעוץ משפטי. שמוליק נכנס לתפקיד לפני שאני נכנסתי לממשלה הזאת ואם יוחלט שיש פה בעיה אמיתית שאני אעסוק בתחום הבריאות, אנחנו נקבל את ההחלטות הנכונות והוא ככל הנראה לא יהיה שם".

מה זאת אומרת "לא יהיה שם", הוא יעזוב את העבודה שלו?

"כן. נבחר ציבור חייב לשמור על תדמית נקייה, גם במקומות שהם במירכאות 'כשרים'. אנחנו מהווים דוגמה לציבור ואנחנו נעשה מה שצריך לעשות. שמוליק מבין שאולי הוא לא יוכל להיות שם. אנחנו עשינו את השיחה הזאת וזה ברור גם לו וגם לי. להיות איש ציבור זאת אחריות מאוד גדולה. אני לא דואגת לשמוליק כי הוא אחד האנשים המבריקים".

זה שווה את זה? לקבל איומים, שהילדים יפחדו, שאת צריכה לנסוע ולתלוש את התמונות שלך מלוחות מודעות ושכן הזוג יצטרך לעזוב את העבודה?

"אני לא אומרת שזה קל, אבל אני באמת מאמינה במה שאנחנו עושים".

x x x

ביום שבו אירע אסון מירון, הייתה סילמן במרחק של כמה דקות מההר. המראות הקשים לא פסחו עליה. "דקה לפני שעליתי להר, כבר הייתי בשביל ואמרנו לנו שהייתה תקלה ועשינו אחורה פנה. למחרת בבוקר נסעתי למכון לרפואה משפטית באבו-כביר לזהות ולראות איך אפשר לעזור. חיכו שם משפחות חרדיות שצריכות להבין איפה היקירים שלהן ומשתיים בלילה הן לא יודעות מה קרה על ההר, ב-12 הן הגיעו לאבו-כביר ובעצם אני הייתי שם בשבילם. הייתי שם לבד. ראיתי את המשפחות וראיתי את המצוקה. הח"כים החרדים הגיעו רק יותר מאוחר. כשראיתי את המצוקה אמרתי, אוקיי, אז בואו תשלחו לי הודעה ופרטים ואני אבדוק יחד עם המכון לרפואה משפטית מה קורה. ביקשתי מהם לפתוח את המקררים כדי לראות האם זה שם או לא, וראיתי מראות מזעזעים שאת לא אמורה לראות. גופות. הייתי שם ליד אמהות ברגעים כאלה. לא הצלחתי לנחם אחר כך את כל המשפחות, אבל משפחת אנגלרד לדוגמה שאיבדה שני בנים, הם אמרו לי שאני הפוליטיקאית היחידה שהגיעה לנחם אותם. זה מאוד הפתיע אותי".

איפה היו הח"כים החרדים?

"לא יודעת, לי הם אמרו שאני היחידה שהגעתי. ולא רק זה, אחר כך גם עזרתי למשפחה שלהם להגיע לשלושים מחו"ל, ומשרד הפנים לא היה בידיים שלנו אז. הצלחתי לעזור להם להביא את האמא".

הח"כים החרדים הטיחו בכך ביקורת קשה עם הכניסה לממשלת השינוי.

"כמה הם מאשימים אותנו, בפגיעה בזהות היהודית? אני הגעתי בשישי בצהריים לאבו-כביר לעזור למשפחות שיקיריהן היו באסון ואני יכולה להגיד שההתנהלות סביב החקירה הממלכתית במירון היא הפגיעה בזהות היהודית. אני באמת כבר לא מבינה מה הביקורת של החרדים כלפינו. האמירות האיומות שלהם מעידות בעיקר על אובדן עשתונות בעיניי. כי חברי הכנסת החרדים הם לא העיקר אלא הציבור ששלח אותם. ועדת החקירה

למירון היא המשמעותית".

הם מפחדים שימצאו משהו עליהם בוועדת חקירה כזאת? שזה לא יסבך אותם?

"כל קריאות הגוועלד של החרדים הן מגוחכות. הסטטוס קוו יישמר ולא תהיה פגיעה בתקציבי הישיבות והאברכים. אני מציעה לכולם להירגע ולא להתרגש מההצגה הזאת שנועדה לצרכים פוליטיים בלבד".

למה הם לא נכנסו לקואליציה?

"שאלה מצוינת. אני גם שואלת אותם למה הם לא עושים את זה".

יש להם עדיין את היראה מנתניהו כנראה.

“דרעי אמר, ‘אולי שגיתי שלא דאגתי למימוש הערבות שלי’. מה בעצם הוא אומר, שהוא לא עמד בהתחייבות שלו ובגללו מדינת ישראל נגררת לעוד מערכת בחירות? בסוף צריך להיות עניינים, אם אתה רוצה לדאוג לציבור שלך אז יש דרך לעשות את זה והוא יותר ממוזמן להיכנס לקואליציה, גם הוא וגם הציונות הדתית. אי-אפשר לצעוק מבחוץ, אפשר להיכנס לקואליציה ולדאוג לציבור שלהם באמת”.

וסמוטריץ'?

“האכזבה מסמוטריץ' גדולה, כי הוא באמת היה זה שמנע את הקמת ממשלת הימין. הוא יטען שזה לא נכון, זכותו כמובן, אבל אם אעמיד בשורה את בכירי הרבנים של הציונות הדתית שיספרו מה היה בשיחות איתו, התמונה שתצטייר תהיה שונה. הוא טוען שהוא מכבד רבנים ומקשיב להם, אבל פעם אחר פעם הוכח שהוא לא סופר אף אחד. ממשלת ימין כבר הייתה עניין מוגמר אם הוא לא היה מטרפד את הקמתה”.

מה תעשי כשיעלו נושאים סביב קהילת הלהט"ב שגם לך לא יהיה נוח איתם וגם לרע"מ לא יהיה?

“בכללי ידענו לאן אנחנו נכנסים, עם היתרונות ועם החסרונות. גם בנושאים האלו”.

מה עמדתך לגבי נושאים של גייז?

“אני יכולה להגיד שאני רואה חשיבות גדולה בשמירה על מדינת ישראל יהודית ודמוקרטית וצריך להבין איך עושים את זה. בכל הנושא הלהט"בי אני מכבדת כל אדם באשר הוא אדם ואת דעותיו. ההתעסקות הזאת של לרדת לגופו של אדם ולא לגופו של עניין היא לא מקדמת. שאלו אותי בגלי צה"ל פעם מה אני חושבת כאישה מהציונות הדתית על זה שכלהט"ב, אמיר אוחנה יהיה שר המשפטים? אמרתי שאף אחד שהגיע לבית חולים לא שאל אם המנתח שינתח אותו הוא להט"ב. מי שואל את הדברים האלה? השיחה הזו צריך לרדת מהשולחן. אני עובדת עם האנשים האלה, האנשים האלה נמצאים איתנו בחברה שלנו בכל מקום וצריך לחשוב איך מתמודדים”.

attali.ami@gmail.com

Talgiladi17@gmail.com

“רכב עקב אחריי, היו קריאות במגאפונים. התקשרו אליי ושאלו אם אני בודקת את הרכב שלי לפני נסיעה. תלו שלטים מכפשיים בגנותי בסניף בני עקיבא של הילדים. שיחות ממספר חסום בשתיים וחצי בלילה. קול של גבר בטוח בעצמו”

נספח 4

העתק כתבתה של מורן אזולאי,
"הסיכום עם הליכוד: סילמן שרת
הבריאות - אם נתניהו יקים
ממשלה", מיום 6.4.2022

עמ' 79

הסיכום עם הליכוד: סילמן שרת הבריאות - אם נתניהו יקים ממשלה

גורמים פוליטיים אומרים כי יו"ר הקואליציה הפורשת עידית סילמן סיכמה עם הליכוד כי תשוריין במפלגה - וגם תמונה לתפקיד שרת הבריאות אם נתניהו יצליח להקים ממשלה. עם זאת, אם לא יהיה ח"כ נוסף שיפרוש ויאפשר לסיעת ימינה להתפצל - היא עשויה להיות מוכרזת כפורשת, מה שיסכל את המהלך

302 תגובות

מורן אזולאי | 06.04.22 | 09:16

האזינו לכתבה 5 דקות

Promoted Links by Taboola

מה חשב מבקר האוכל על המקציען שחזר מהניינטיז?

קראו עוד

TimeOut

מעכשיו מחזירים בקבוקים לנקודות המכירה ומקבלים את דמי הפיקדון בחזרה!

מידע נוסף

המשרד להגנת הסביבה

סערה בקהילות הקונסרבטיביות: זוג קיים יחסים באמצע התפילה ב"זום..."

יהדות

יו"ר הקואליציה הפורשת עידית סילמן סיכמה עם הליכוד כי היא תשוריין במפלגה - תמונה לתפקיד שרת הבריאות אם בנימין נתניהו יצליח להקים ממשלה. כך אומרים הבוקר (רביעי) גורמים פוליטיים. מוקדם יותר [הודיעה סילמן על החלטתה לפרוש](#) - מה שגורם לכך שהממשלה מאבדת את הרוב שלה בכנסת.

הליכוד וסילמן סיכמו: שריון במפלגה ותפקיד שרת הבריאות בממשלה הבאה של נתניהו (צילום: דני שם טוב, דוברות הכנסת, אלכס קולומויסקי)

פרישתה של סילמן מגיעה על רקע פרשת החמץ בבתי החולים, שבעקבותיה תקפה את שר הבריאות הנוכחי ניצן הורוביץ ואמרה כי "לא נאפשר לו להיות שר". בשבוע שעבר נחשף ב-ynet כי בהנהלת הדסה מנסים למנוע הכנסת חמץ בניגוד לפסיקת בג"ץ בנושא. בעקבות הפרסום שיגר הורוביץ מכתב למנהלי בתי החולים ברחבי הארץ, ובו דרש לקיים את פסיקת בג"ץ, שמתירה הכנסת חמץ לשטחי בתי החולים במהלך חג הפסח. השבוע, בדיון בוועדת הבריאות בראשותה, תקפה סילמן את הורוביץ בעקבות הנחייתו לבתי החולים. "הורוביץ מאפשר הכנסת חמץ לבתי חולים? לא נאפשר לו להיות שר", אמרה. "יש כאן חצייה של קו אדום. במשמרת שלי זה לא יהיה".

כתבנו לענייני פלסטינים אליאור לוי מדווח כי אחרי הודעת סילמן, השר הורוביץ ביטל הבוקר את הגעתו לרמאללה לפגישה עם עמיתתו הפלסטינית. מקורות המעורים בפרטים אמרו ל-ynet כי בימים האחרונים תואמה ונקבעה פגישה בין הורוביץ לבין שרת הבריאות הפלסטינית, מיי קיילה. הפגישה הייתה אמורה להתקיים היום ברמאללה. הבוקר הודיע הורוביץ כי הוא מבטל את הפגישה ולא יגיע לרמאללה. ייתכן שבביטול הגעתו רצה הורוביץ למנוע נעיצת מסמר נוסף שיקרב את הפורש הבא מהקואליציה.

"לא נאפשר לו להיות שר". שר הבריאות הנוכחי ניצן הורוביץ (צילום: קובי קואנקס)

סילמן לא הודיעה מראש על החלטתה לאף גורם בקואליציה, גם לא לראש הממשלה נפתלי בנט ושר החוץ וראש הממשלה החליפי יאיר לפיד. גורמים פוליטיים אמרו ש"הצעד שלה נובע מסגירה שעשתה עם הליכוד". עם זאת, אם לא יהיה חבר כנסת נוסף שיפרוש איתה בהקדם ויאפשר לסיעת ימינה להתפצל, ובינתיים היא תתחיל להצביע נגד הקואליציה - היא יכולה להיות מוכרזת כפורשת יחד עם ח"כ עמיחי שיקלי ולא תוכל להתמודד בליכוד או בציונות הדתית בבחירות הבאות.

יו"ר האופוזיציה, בנימין נתניהו, בירך את סילמן ואמר כי "התרגשתי מאוד לשמוע את הצהרתה של חברת הכנסת עידית סלימן, ואני מברך אותך בשם המונים בעם ישראל שייחלו לרגע הזה. עידית, את הוכחת שמה שמנחה אותך זו הדאגה לזהות היהודית של מדינת ישראל, הדאגה לארץ ישראל, ואני מקבל אותך בברכה חזרה הביתה למחנה הלאומי. את הוכחת שניציגי ציבור אמיתיים פועלים לפי צו מצפונם ואין זכות גדולה מזו. אני קורא לכל מי שנבחר בקולות המחנה הלאומי להצטרף לעידית ולחזור אלינו הביתה. אתם תתקבלו בכל הכבוד הראוי ובזרועות פתוחות".

יריב לוי: "ח"כ סילמן מצילה את המדינה מתהליך מסוכן" (צילום: קובי קואנקס)

סמוטריץ' ורגב: "קוראים לחברים בקואליציה שנבחרו בקולות הימין לחזור הביתה" (צילום: אבי מועלם)

יו"ר סיעת הליכוד ומרכז האופוזיציה, ח"כ יריב לוי, אמר כי הוא "מברך מכל הלב ובהערכה עמוקה את ח"כ עידית סילמן, שעשתה הבוקר את המעשה הנכון, את המעשה הציוני והודיעה על הפסקת חברותה בקואליציית השמאל. ח"כ סילמן, בצעד שעשתה, מצילה את מדינת ישראל מתהליך מסוכן וחסר תקדים של פגיעה עמוקה באופי היהודי של המדינה וביסודות קיומה. אני קורא לכל מי שנבחר בקולות בוחרים הימין ללכת בדרך שסללה ח"כ סילמן ולעשות כמוה".

יו"ר הציונות הדתית בצלאל סמוטריץ' אמר בתגובה להחלטת סילמן כי מדובר ב"שחר של יום חדש במדינת ישראל. הסוף לממשלה הלא ציונית של בנט והתנועה האיסלאמית והרגע שבו אפשר וצריך להחליף אותה בממשלה יהודית, ציונית ולאומית. אני מבקש לברך את ח"כ עידית סילמן על הצעד האמיץ והצודק שעשתה הבוקר ובו הציבה קו אדום בפני הפגיעה בזהות היהודית של מדינת ישראל ובערכי הציונות הבסיסיים".

סמוטריץ' הוסיף: "המחנה הלאומי יקבל את עידית בזרועות פתוחות ובמקום של כבוד השמור למי שהצילו את עם ישראל ומדינת ישראל באחד מרגעי המשבר שלהם. אני קורא לחברים בקואליציה שנבחרו בקולות הימין, חזרו הביתה. יחד נבנה ממשלה יהודית, ציונית ולאומית שתעשה המון טוב למדינת ישראל".

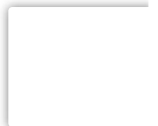
דרעי: "סילמן נתנה יד להצלת הזהות היהודית של המדינה" (צילום: אבי מועלם)

ח"כ מירי רגב (הליכוד) אמרה כי סילמן "עשתה את הצד המתבקש - לעזוב את הקואליציה המתיוונת הזאת, שפוגעת פעם אחר פעם בזהות היהודית של מדינת ישראל. אני קוראת לכל מי שנבחר על ידי קולות הימין, שיפרשו מהקואליציה המסוכנת הזאת וביחד נקים ממשלת ימין לאומית אחראית, שתשמור על זהותה היהודית של מדינת ישראל ושתפעל למען האינטרסים הבטחוניים והלאומיים שלנו". ח"כ מיקי זוהר (הליכוד) אמר: "עידית, לכי עד הסוף. כפי שאמרתי לך אתמול, את יכולה לגאול את עם ישראל".

גם יו"ר ש"ס, אריה דרעי, בירך את סילמן שלדבריו "נתנה יד להצלת הזהות היהודית של מדינת ישראל. מתנצל שפקקתי בצעד האמיץ שעשית, תבורכי מפי עליון. 'בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל'".

נושאים קשורים

ניצן הורוביץ הליכוד בנימין נתניהו עידית סילמן משרד הבריאות

נספח 5

העתק כתבתו של ארי קלמן,
"העימות שהוביל לפרישת סילמן;
התמורה מהליכוד נחשפת", מיום

6.4.2022

עמ' 85

העימות שהוביל לפרישת סילמן; התמורה מהליכוד נחשפת

הודעתה הדרמטית של יו"ר הקואליציה כי היא פורשת מהמשלה, הותירה רבים במערכת הפוליטית בהלם, אך ממעקב אחרי סדר השתלשלות העניינים בתקופה האחרונה נראה כי שוגרו מצידה לא מעט רמזים ואיתותים למהלך

ארי קלמן, ה' ניסן תשפ"ב 06/04/2022 10:09

תגיות: [עידית סילמן](#), [נפתלי בנט](#), [שמוליק סילמן](#)

ההפתעה הפוליטית לא באמת הפתיעה את כולנו, כאבי הבטן מצידה של חברת הכנסת סילמן הורגשו כבר בשיא מושב החורף אך אלו התעצמו במיוחד השבוע, עד להודעה הדרמטית הבוקר על פרישתה מהקואליציה.

התמורה שתקבל סילמן מהליכוד הוא שריון ברשימה הבאה במקום ה-10 בכנסת, וכן התחייבות כי במקרה ונתניהו יקים את הממשלה הבאה היא תכהן כשרת הבריאות של מדינת ישראל.

שלב אחר שלב:

יום ראשון: חברת הכנסת עידית סילמן [בפתח דיון ועדת הבריאות](#) בראשותה תוקפת את שר הבריאות ניצן הורביץ על דרישתו לאמץ את פסיקת בג"ץ ולאפשר הכנסת חמץ לבתי החולים במהלך חג הפסח.

סילמן משגרת אולטימטום ואיום לשר הבריאות ניצן הורביץ ולקואליציה כולה: "אני מצפה משר הבריאות שיכבד את הציבור ויכבד את הקואליציה שבה הוא נמצא, ואת המקומות שיש לנו בהם גם וטו בנושאים של דת ומדינה, ויתחשב ברגשות של הציבור המסורתי והדת בישראל, כי אנחנו באצבעות שלנו לא נוכל לאפשר לאדם כזה להמשיך ולהיות שר".

יום שני: בעלה של חברת הכנסת סילמן, שמוליק סילמן [מתראיין ומחריף את הטון](#), תוך שהוא רומז על כוונותיה של סילמן לפרוש מהקואליציה. הוא מציין כי נושאי הדת הם קו אדום מבחינתה.

"עידית לא תמכור את העולם הבא שלה תמורת שום דבר", הצהיר בעלה שמוליק ביום שני, "היא קיבלה החלטה אישית - לא תהיה גזירת המעונות, לא יהיה גיור ולא יהיה מתווה רפורמי כי מעניין אותה העולם הבא שלה".

הוא הוסיף: "לכל אחד יש קו אדום שהוא אומר לעצמו: אני לא יכול להיות יותר באירוע הזה. יש דברים שהיא לא יכולה לעשות בהם פשרה", תוך שהוא רומז כי אין לה חשש מבחירות ו"באם עידית תחזור הביתה היא תתפוס אחלה ג'וב במשרד הבריאות. הכל טוב, לא קרה כלום וזה לא סוף העולם".

יום שלישי: בנט לא קורא נכון את המפה הפוליטית ולא ער למהלכים מתחת פני השטח ובוחר שלא לגבות את סילמן [ומשגר לעברה עקיצה](#), תוך שהוא תוקף את חברת מפלגתו (לשעבר?) סילמן לצד השר הורביץ "אם כולנו נרגיע ולא נעשה סיבובים פוליטיים בלי מכתבים ובלי אולטימטומים הכול יהיה בסדר".

כך, שלב אחר שלב התבשלה החלטתה של סילמן לפרוש מהממשלה. כעת רק עלינו להמתין ולראות מי יהיה הבא בתור.

נספח 6

העתק כתבתם של ליאור קינן, ספי
עובדיה ורביב דרוקר, "סילמן ליריב
לוי: "איך הייתי? הייתי טובה עד
הסוף" • תיעוד", מיום 21.6.2022

עמ' 88

• סילמן ליריב לוין: "איך הייתי? הייתי טובה עד הסוף" • תיעוד

אתר "בחדרי חרדים" פרסם תיעוד ובו שיחה בין יו"ר הקואליציה לשעבר, שלה חלק גדול בכישלון יציבות הממשלה, לבין יו"ר סיעת הליכוד. ח"כ יואב גלנט מהליכוד הסתבך בלשונו ואמר: "אם סוכם שריון, ואני חושב שסוכם, צריך לתת לה". צפו

ליאור קינן, ספי עובדיה, רביב דרוקר | פורסם: 21.06, 08:41

סילמן ליריב לוין: "איך הייתי?" | צילום: אתר "בחדרי חרדים"

זמן צפייה: 00:08

שביעות רצון נרשמה אצל ח"כ עידית סילמן לאחר ההחלטה אתמול (שני) של ראש הממשלה נפתלי בנט לפזר את הכנסת וללכת לבחירות. אתר "בחדרי חרדים" פרסם תיעוד ובו היא נראית הולכת לצד יו"ר סיעת הליכוד, ח"כ יריב לוין, והיא נשמעת אומרת לו: "איך הייתי? הייתי טובה עד הסוף אה?".

יש להזכיר כי סילמן שימשה כיו"ר הקואליציה בממשלה הנוכחית עד שקיבלה החלטה לפרוש ממנה ומאז היא אומרת בכל הזדמנות שיש להקים ממשלת ימין. אחרי החלטת בנט כתבה אתמול סילמן: "מודה היום לקב"ה שנתן לי את הכוח והאומץ לעשות את המעשה הנכון ובכך להיות שותפה להקמת ממשלת ימין יהודית ולאומית בקרוב ממש".

LIVE

רשת 13

המערכת הפוליטית | צבא וביטחון | מדיני | כללי | בריאות וסביבה | חינוך וחברה | פלילים ומשפט | ת

באותו נושא, חבר הכנסת יואב גלנט (הליכוד) התארח אמש במהדורה המרכזית והתייחס לסוגיית השריון של סילמן ברשימת הליכוד בבחירות. ניתן לומר כי גלנט הסתבך בלשונו ואמר כי לדעתו יש סיכום על שריון של סילמן ברשימה. צריך לזכור כי סיכומים מסוג זה אסורים לפי חוק לפני בחירות.

סוכם או לא סוכם? גלנט על שריון סילמן

"אני מציע לעמוד בהסכמים", אמר גלנט באולפן. "אם סוכם, ואני חושב שסוכם". בשלב הזה העיר פרשננו רביב דרוקר לגלנט כי הייתה הכחשה גורפת של הליכוד, אולי משום שגם בליכוד יודעים שזה מנוגד לחוק. בשלב זה גלנט מיתן את גרסתו. "אני אומר לכם מה אני אומר, אם סוכם עם סילמן על שריון, צריך לתת לה. אם לא סוכם - לא. אני לא נכנס לפרטים כי אני באמת לא ידוע".

במקרה של אורבך אמר גלנט: "הוא לא בתוך העניין כי הוא הגיע לגשר ולא חצה אותו".

תגיות: אופוזיציה, בחירות 2022, הליכוד, יואב גלנט, יריב לוי, עידית סילמן

מסגרת אשראי נוספת למצטרפים לכרטיס האשראי

Fly Card | ממומן

קראו עוד

איך לבחור אופסייט מושלם?

עדנה נווה מדבר | ממומן

מידע נוסף

גרמניה 2022 - תיקון היסטורי לחוק מאפשר למאות אלפי ישראלים לקבל דרכון גרמני

פספורט גרופ | ממומן

פיתוח ישראלי המסייע בשיפור בזרימת הדם ובשמירה על הבריאות

VINIA - מתנת החיים | ממומן

נספח 7

העתק הפרסום על הראיון בערוץ 7,
"מיקי זוהר מעריך: סילמן ושיקלי
יהיו משוריינים בליכוד", מיום

4.8.2022

עמ' 91

מיקי זוהר מעריך: סילמן ושיקלי יהיו משרוינים בליכוד

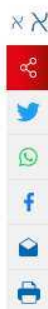
על יוקר המחיה אמר ח"כ זוהר: "כולנו יודעים שאם יש מישהו שיודע להוציא את ישראל מהמשבר הכלכלי זה דווקא נתניהו".

ערוץ 7

16:22, 4.08.22 / 103FM

עידית סילמן

בנימין נתניהו / הליכוד / איילת שקד / פריימריז / מיקי זוהר / עמיחי שיקלי / עידית סילמן

חבר הכנסת מיקי זוהר מהליכוד התייחס (חמישי) לפריימריז במפלגתו, למחלוקות בין המועמדים ולטענות מצד שרת הפנים שקד ולפיהן הליכוד מעקב את קבלת הפטור מוויזת לארה"ב.

בראיון ל-103FM נשאל זוהר על סוגיית הפטור מוויזות לארה"ב עבור ישראלים ואמר: "קודם כל אני רוצה להרגיע את אזרחי ישראל, גם אם נאשר עכשיו זה לא יקרה לפני פברואר 2023. אנחנו לא נאפשר מצב שזה יתעכב, גם אם נאשר את זה בהמשך זה לא יביא לעיכוב התהליך, התהליך יקרה ויבוצע בפועל."

"חושבים שאם אנחנו לא מעבירים את זה עכשיו בכנסת זה לא יקרה בפברואר. יש סוגיות מאוד אקוטיות שנתניהו חושב שצריך לשנות. בסוף אנחנו צריכים לשמור גם על הפרטיות של אזרחי ישראל, יש עוד סוגיות שאנחנו מדברים עליהם, זה לא חלילה ממקום לעכב את זה."

האם כל ההתנהלות סביב הסוגייה מונעת מהרצון לקרדיט? ח"כ זוהר שלל את הטענה: "אנחנו בממשלת מעבר, אם עכשיו נהיה אלו שמאשרים את זה זה יהיה הישג שלנו כי אנחנו מאשרים את זה. מדינת ישראל לא תלויה באף אחד, היא חזקה ועוצמתית. האמריקאים שותפים, חברים ואנחנו הולכים איתם דרך ותמיד נלך איתם כי הם בעלי הברית הגדולים ביותר של ישראל אבל אנחנו תמיד נצטרך להסתכל על מה טוב לאזרחי ישראל ומה שטוב להם שישמרו על הפרטיות שלהם ועוד כמה סוגיות חשובות שנידונות. לא יהיה עיכוב בהתחלת התהליך באמצע 2023."

עוד באותו נושא:

- **הרמו של מיקי זוהר**
- **מיקי זוהר: אני מעריך שאהיה שר בממשלה הבאה**
- **הבן של מיקי זוהר שר "מיכל"**
- **בן גביר הוא חלק מהקואליציה הבאה שלנו**

בהמשך, התייחס ח"כ זוהר לפריימריז בליכוד: "הליכוד זו מפלגה דמוקרטית, יצרית, חיה ובוועטת. בשונה ממפלגות אחרות, שמענו לאחרונה חברת מפלגת יש עתיד אומרת שיאיר לפיד הוא סוג של אל, זה השוני העצום בין מפלגה כמו שלנו שהיא הליכוד בה נבחרים באמצעות פריימריז, על ידי 140 אלף איש שקובעים את גורלם של כל אחד ואחת, ומשלמים דמי חבר מרצונם החופשי, זה דבר שהוא סופר דמוקרטי. ביש עתיד אתה צריך לרצות את אותו מנהיג שאם הוא לא יהיה מרוצה אתה לא תהיה במקום טוב ברשימה".

לאור אמירותיו, ביקשה המראיינת סיוון כהן לדון בסוגייה שמדגינה רבים - אנשים עם עבר פלילי המתמודדים לרשימת הליכוד. זוהר הדגיש כי "כולנו מודאגים. אנחנו מוטרדים וגם פועלים בנושא. אני מציע לכל מי שמנסה להספיד אותנו עוד לפני שנגמרו הפריימריז שימתין לתוצאות. חוכמת ההמונים היא הדבר המנצח והטוב ביותר. לדעתי אותם 140 אלף איש, אנשים שהם ליכודניקים בלב ובנשמה, שרוצים להשפיע על איך הרשימה תראה, נבחרו את הרשימה הטובה ביותר כי כך הדבר היה בעבר ואני מקווה שגם בעתיד. בואו נמתין לסוף הפריימריז".

"אנחנו דמוקרטיה, וגם בדמוקרטיה יש מחיר", טען, והוסיף: "אם הדברים עומדים בקנה אחד עם התקנון והחוקה אי אפשר למנוע מאף אחד להתמודד. הדברים אני יודע שנידונים גם בבית הדין, אני לא יודע מה תהיה ההכרעה אבל אני מציע לחכות לתוצאות הפריימריז, חוכמת ההמונים היא זו שמנצחת, זה היופי בדמוקרטיה שיש בליכוד".

על השיריונים במפלגתו, אמר: "הם יחסית דיי ידועים, אנחנו יודעים שסילמן ושיקלי יהיו משוריינים, אני לא יודע לומר בוודאות כי בסוף ההחלטה בידיו של נתניהו אבל אני מעריך שכן. שמענו על גל הירש, ציון אמיר, יהיו אנשים נהדרים. כרגע יש לנתניהו 4 שממוקמים במקומות 14, 16, 28 ו-37. אני לא יודע להגיד את כל הארבעה. אני מקווה שזה גם מה שיהיה. על פניו צריך להמתין ולחכות לאחר הפריימריז".

בסיום השיחה, התייחס חבר הכנסת מטעם מפלגת הליכוד להתמודדותם מול יוקר המחיה והצגת התוכנית הכלכלית: "אני חושב שכולנו יודעים שאם יש מישהו שיוזע להוציא את ישראל מהמשבר הכלכלי זה דווקא נתניהו. ב-2003 הוא הוציא את ישראל ממשבר כלכלי וגם ב-2009. השתנה דבר אחד, בשנה האחרונה לא היינו בהנהגת המדינה. בשנים שאנחנו היינו בהנהגת המדינה גם אם הייתה עליית מחירים היא הייתה סופר הדרגתית. יש כאלה שרוצים להאשים את המלחמה, את הרוסים, האוקראינים".

"יש דבר אחד שצריך להבין - כשאתה צריך לתת כל כך הרבה כסף לעבאס אתה לא יכול להפנות את התקציבים האלו לתוכניות שיוזילו את יוקר המחיה. להפחית את יוקר המחיה רצף להביא כסף, מאוצר המדינה", הכריז.

כהן לא נשארה חייבת, וציינה כי אנחנו המדינה השנייה הכי יקרה בעולם. ח"כ מיקי זוהר סיכם: "זה קרה בשנה האחרונה. לפני שאנחנו ירדנו מההנהגה, כשהיינו בשלטון, המספרים היו דרמטיים הרבה יותר טובים מהיום. אנשים רוצים לייחס את זה לכל מיני דברים, אני מייחס את זה לניהול לא נכון בשונה משלנו. כשאנחנו היינו בהנהגת המדינה ניהלנו את זה טוב יותר ואני מקווה שהציבור יביע בנו שוב אמון כדי שנעשה את התיקון הנדרש".

נספח 8

העתק הצעת החוק למניעת מעילה
באמון (נבחר י ציבור), התש"ן-1990

עמ' 94

[318] חוק להתארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התש"ן-1990

1. תקפן של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד-1974¹ (להלן - התקנות), מוארך כזה עד כ"א באלול התשנ"א (31 באוגוסט 1991). 2. שר החינוך והתרכות, באישור ועדת החינוך והתרכות של הכנסת, רשאי בכל עת, בצו שיפורסם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על פיהן. 3. תחילתו של חוק זה ביום י' באלול התש"ן (31 באוגוסט 1990).	הארכת תוקף סמכות ביטול לפני המועד תחילה

דברי הסבר

תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד-1974, הותקנו בידי שר החינוך והתרכות לקראת שנת הלימודים התשל"ה, ומאו הוארך תקפן פעמים אחדות אגב חיקונים. מכוח ההארכת האחרונה (ס"ח התשמ"ט, עמ' 74) יסוג תוקף ההכנית לאחר יום י' באלול התש"ן (31 באוגוסט 1990).

¹ ק"ח התשל"ד, עמ' 1902; ס"ח התשל"ה, עמ' 18 ועמ' 196; התשל"ו, עמ' 274; התשל"ט, עמ' 140; התש"ס, עמ' 153; התשמ"א, עמ' 334; התשמ"ב, עמ' 1178; התשמ"ד, עמ' 2 ועמ' 146; התשמ"ה, עמ' 170; התשמ"ו, עמ' 246; התשמ"ז, עמ' 140; התשמ"ח, עמ' 126; התשמ"ט, עמ' 74.

מתפרסמת כזה הצעת חוק מטעם ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת:

[319] חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990

1. בחוק ייסוד: הכנסת¹, אחרי סעיף 6 יבוא: א6. (א) מי שהיה חבר בכנסת יוצאת ופרש מסיעתו מבלי שהתפטר סמוך לכך מכהונתו בכנסת, לא יהיה מועמד בבחירות של הכנסת שלאחריה, ברשימת המועמדים של הסיעה שפרש ממנה או של כל סיעה אחרת של הכנסת היוצאת. (ב) הוראת סעיף זה תחול אף אם נעשה מעשה מתוך כוונה לעקפו ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן שהסעיף לא יחול עליהן, והמעשה נועד להסוות את המהות האמיתית." 2. בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט-1969² - (1) בסעיף 25, אחרי סעיף קטן (ב) יבוא: "(1ב) (1) ועדת הכנסת רשאית לאשר שינוי בהרכב הסיעתי של הכנסת, אם ראתה לנכון לעשות כן בהתחשב בניסבות הענין.	תיקון חוק ייסוד: הכנסת תיקון חוק הבחירות לכנסת

¹ ס"ח התש"ח, עמ' 69.
² ס"ח התשכ"ט, עמ' 103.

(2) אישרה ועדת הכנסת את פרישתו של חבר הכנסת מסיעה, לא יצורף לסיעה אחרת.

(3) כסיעה שבה חלוקים חבריה בשאלה מי מייצג את הסיעה, רואים את חברי הכנסת המהווים רוב חברי הסיעה כמייצגים את הסיעה; ואולם אם נחלקו חברי הסיעה לחלקים שווים, רואים אותו חלק של הסיעה שעליו נמנה חבר הכנסת שעמד בראש רשימת המועמדים לכנסת, כמייצג את הסיעה בכנסת.

(4) אישרה ועדת הכנסת התפלגות של סיעה, אין רואים זאת כפרישה לענין סעיף 6א לחוקי־סוד: הכנסת והוראות פסקה (2) לא יתולו; לענין זה, "התפלגות סיעה" -

(א) התפלגות של קבוצת חברי כנסת המונה לפחות שלושה חברי כנסת שהם לפחות שליש מהמספר הכולל של חברי הסיעה.

(ב) התפלגות על־פי ההשתייכות הקודמת של חברי הסיעה כשהסיעה היא צירוף של שתי סיעות או יותר שהיו סיעות נפרדות בכנסת הקודמת, או שהיא צירוף של סיעה או סיעות ושל ארגונים שהיו גופים נפרדים לפני הצירוף.

(ג) התפלגות לשני חלקים שווים.

(5) הוראת סעיף זה תחול אף אם נעשה מעשה מתוך כוונה לעקפו ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן שהסעיף לא יחול עליהן, והמעשה נועד להסוות את המהות האמיתית.

(2) אחרי סעיף 57 יבוא:

57א. (א) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח לחבר הכנסת מקום ברשימת המועמדים של סיעתו לכנסת הבאה:

"סייגים להסכם על רשימת מועמדים

(ב) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת המועמדים לכנסת לאדם מסויים או לקבוצות אנשים, אלא לאחר היום ה־90 שלפני יום הבחירות לכנסת.

(ג) נעשה מעשה הקשור להוראת סעיף זה, מתוך כוונה לעקפו ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן שהסעיף לא יחול עליהן, רשאי בית המשפט לקבוע כי המעשה נועד להסוות את המהות האמיתית, וכי יחולו הוראות סעיף זה.

תיקון חוקי־סוד:
המשלה

3. אחרי סעיף 13 לחוקי־סוד: המשלה² יבוא:

13א. (א) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בענין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר בממשלה, אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, ולענין אותה ממשלה שהוא עומד להרכיבה בלבד.

"סייג להסכם

(ב) לא ייעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, או בידי כל אדם אחר, שלא להעביר מתפקידו נושא משרה בממשלה, בכנסת או בכל מוסד ציבורי אחר, אם על־פי דין ניתן להעבירו מתפקידו.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 280.

(ג) לא תינתן ערכות, במישרין או בעקיפין, בכסף, בשווה כסף, בשירות או בכל טובת הנאה אחרת, להבטחת ביצועם של הסכם או של התחייבות כמשמעותם בסעיף זה.

(ד) הוראת סעיף זה תחול אף אם נעשה מעשה מתוך כוונה לעקוף ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן שהסעיף לא יחול עליהן, והמעשה נועד להסוות את המהות האמיתית.

313. (א) מי שעשה הסכם לקראת או בקשר להקמתה או להפלתה של הממשלה ימסור ליושב־ראש הכנסת תוך שלושה ימים מיום החתימה ולא יאחר ממש שעות לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת, את הנוסח המלא של כל הסכם שנעשה על־ידו או מטעמו; במניין שלושה הימים לא יבואו בחשבון ימי מנוחה, פגרה או שבתון על־פי חיקוק;

פרסום הסכמים

(ב) יושב־ראש הכנסת יביא לידיעת חברי הכנסת, כל הסכם שנמסר לו על־פי סעיף זה, סמוך למסירתו ולפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת.

4. בחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973⁴, במקום סעיף 13 יבוא:

תיקון חוק מימון מפלגות

13. (א) התפלגה סיעה בכנסת על־פי האמור בסעיף 25(ב)(4) לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט-1969, יחושב מימון הוצאות השוטפות של החלקים שהתפלגו, בהתאם למספר החברים החדש, החל בחודש שלאחר שוועדת הכנסת אישרה את השינוי.

"שינויים בהרכב הסיעות"

(ב) בכל מקרה אחר לא יהיו חברי כנסת שפרשו מסיעה זכאים למימון הוצאות שוטפות, ומימון הוצאות של הסיעה שממנה פרשו לא ישתנה."

5. (א) הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.

שמירת תוקף

(ב) אין בהוראות חוק/זה כדי לפגוע בהוראת כל דין שעל פיה מעשה הוא אסור, או שהסכם או התחייבות נוגדים את החוק או אינם ניתנים לאכיפה.

⁴ ס"ח התשל"ג, עמ' 52.

נספח 9

העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון
של ועדת חוק חוקה ומשפט מיום

17.10.1990

עמ' 98

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 152/145

מישיבת ועדה משותפת לוועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכנסת
יום רביעי, כ"ח בתשרי התשנ"א, 17.10.1990, שעה 9.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

א. לין - היו"ר
ח. קורפו - היו"ר
מ. גולדמן
ש. וייס
מ. וירשובסקי
ח. מירום
מ.ז. פלדמן
ז. צידון
א. רובינשטיין
ר. ריבלין
ג. שפט
ש. שטרית

מוזמנים:

ש. יעקבסון - מזכיר הכנסת
ש. כרם - סגנית מזכיר הכנסת
ש. גוברמן - משרד המשפטים

יועצים משפטיים לוועדה:

ר. מלחי
צ. ענבר

מזכירת הוועדה:

ד. ואג

קצרנית:

ח. אלטמן

סדר-היום:

חוק למניעת מעילה באמון
(נבחר ציבור), התש"ן-1990.

-59-

חוק למניעת מעילה באמון (נבחר ציבור), התש"ן-1990

היו"ר א. לין: בוקר טוב, אני מתכבד לפתוח את הישיבה המשותפת לוועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכנסת. הנושא שעל-סדר יומנו הוא: הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחר ציבור), התש"ן-1990. זה בינתיים שם החוק שאתו נצעד קדימה, אם כי היתה הסכמה בינינו לשנות את שמו כדי שהכותרת לא תהיה רעשנית מדי.

לא נחזור הבוקר על נושאים שכבר דנו בהם. היועצת המשפטית של הוועדה, גב' מלחי, לא היתה בדיון הקודם שקיימנו ואני מבקש שהיא תתאם את הדברים עם מר גוברמן.

נמשיך כרגע את הדיון מאותה נקודה בה עצרנו בישיבה הקודמת. הגענו לנושא ההתפלגות ואמרנו שאי-אפשר לראות התפלגות כפרישה מסיעה, וחיובים לעשות הבחנה בין השניים. האמת היא שאפשר גם לקבוע עמדה שאין מושג כזה של התפלגות בכלל ואם סיעה נבחרה היא צריכה להישאר בשלמותה. אבל השיקולים שהיו בזמן הכנת החוק בקריאה הראשונה אשר עמדו לנגד עינינו היו כאלה שהתפלגות היא דבר אפשרי, לא כמעשה של חברי הכנסת יחידים, אלא התפלגות שיש מאחריה באמת שבר אמיתי בתנועה פוליטית, כאשר חברי הכנסת בסיעה אכן נותנים ביטוי-אמת למצב של משבר בתנועה פוליטית.

מה שהסתמן בדיון הקודם שקיימנו, וזה איננו סופי, הוא שנצא מאיזושהי הנחה, שלמרות שלא העברנו בכנסת חוק שנוגע לאחוז חסימה, יש איזושהו שבר שאיננו מעוניינים לעודד אותו ולראות בו התפלגות. זאת אומרת שלא נלך עד הסוף בהגדרת התפלגות במובן זה שנאפשר התפלגויות ורסיסים של מפלגות אלא נקבע גם התייחסות לגודל.

יש נושא נוסף שנצטרך לחזור אליו כיוון שהמציעים, כאשר קיבלנו את הנוסח הראשון, לא נכחו בדיון, והוועדה בישיבתה הקודמת סברה שזה מיותר.

על-כל-פנים אני אחזור עתה למה שהסתמן בישיבה הקודמת: נראה כהתפלגות קבוצה של שלושה חברי הכנסת שהם לפחות שליש ממספר חברי הסיעה, ואני אביא בפניכם דוגמה כדי להמחיש את הדברים. אם בסיעה בת 40 חברים 15 חברי הכנסת ירצו לפרוש, יראו זאת כהתפלגות. ה-15 מונים למעלה משליש ולמעלה משלושה חברי הכנסת.

סעיף אחר שדנו עליו ואשר לגביו לא היה כל ויכוח היה התפלגות של סיעה שהיא צירוף של סיעות של הכנסת הקודמת, או צירוף של סיעות של הכנסת הקודמת ממפלגה או מפלגות, כפי שהיה כתוב בעצם בנוסח הכחול המונח על שולחננו. זאת אומרת שההתפלגות היא של אותם מרכיבים שהתאחדו לקראת הרשימה לכנסת הנוכחית. הם בעצם חוזרים למצבם הקודם ולמבנה הקודם שלהם.

המקרה השלישי הוא כאשר ההתפלגות היא לשני חלקים שווים. בנושא הזה קיימת בעיה שכן יכולה להיות סיעה של שני חברי הכנסת, ואם השניים מחליטים להתפלג יכולה להישאל השאלה האם לא נרחיק בכך לכת יותר מדי?

א. רובינשטיין: זאת מחוסר ברירה.

היו"ר א. לין: אינני מביע כרגע דעה אלא רק אומר שבדיון הקודם הושמעה דעה לעזוב את העניין של שני החלקים. התפלגות תהיה רק שלושה ושליש, או המצב הקודם. מעבר לזה לא תהיינה התפלגויות, והן תיקראנה: פרישה. אז התעורר הסעיף שחבר-הכנסת רובינשטיין הציע אותו בנוסח הקודם, בקשר השאלה מה קורה אם יש שיתוק

בתוך הסיעה? אין בעצם פרישה, אלא חצי מהחברים אומרים שהם הסיעה, והחצי השני אומר שהוא הסיעה, ויש שיתוק בתוך הסיעה. חבר-הכנסת קורפו הציע לא להיכנס לסוגיה הזאת ולא לקבוע עמדה בנושא הזה בכלל. אבל יכול להיות שקיים יחס-גומלין והוא קשור בשאלה: איך מגדירים התפלגות? אם מגדירים אותה בצורה מצומצמת יכול להיות שכן צריך להתייחס לכך. מכל מקום זה הנושא שעומד לדיון ואני העליתי בפניכם בקצרה מה פחות או יותר התגבש בדיון הקודם שקיימנו.

הנושא שעומד בפנינו כרגע הוא עניין ההתפלגות, ואנחנו נשמע עכשיו דעות בקשר אליו. רשות הדיבור לחבר-הכנסת רובינשטיין.

א. רובינשטיין: לאחר שמיעת ההערות של חברי הכנסת שאינם חברים בוועדה הזאת מתברר שהנושא של ההתפלגות של קבוצות שרצות לכנסת במשותף לא מכוסה על-ידינו משום שאנחנו עוסקים רק בפדרציה של מפלגות שהיו בכנסת הקודמת. אבל נניח שיש שתי קבוצות, אחת שהיתה בכנסת הקודמת ואחת שכלל לא היתה בכנסת הקודמת - - -

היו"ר ח. קורפו: תחת שם חדש?

א. רובינשטיין: כן.

היו"ר ח. קורפו: אם כך מה הבעיה?

י. צידון: אפילו תחת שם ישן.

היו"ר א. לין: אנחנו דיברנו על שתי סיעות או צירוף של סיעה עם ארגונים שהיו גופים נפרדים לפני הצירוף, לאו דווקא סיעות בכנסת הקודמת. מדובר על-כך שיכולה להיות מפלגה שלא היו לה נציגים בכנסת, היא התאחדה עם מפלגה שהיתה לה סיעה בכנסת, ואנחנו אומרים שגם בזה נראה התפלגות.

א. רובינשטיין: יש בעיה שאני מעלה אותה ואני מודה שגם אני לא יודע איך לפתור אותה. אם מדובר על איחוד של סיעות מהכנסת הקודמת - אין בעיה. אבל אם מדובר על איחוד של גופים או מפלגות שלא מהכנסת הקודמת, או שרק אחת מהן היתה בכנסת הקודמת, - קיימת בעיה איך מגדירים את הפדרציה הזאת? זאת בעיה רצינית מאד.

היו"ר ח. קורפו: זה יגזר מכניסתם לכנסת הבאה. הם יודיעו לכנסת שהם מורכבים משלושה גופים.

צ. ענבר: קיימת הגדרה. בסעיף 12 לחוק מימון מפלגות כתוב שאם סיעה היא צירוף של שתי מפלגות או יותר המקיימות בכנסת סיעה אחת, יראו אותן מפלגות בכל הנוגע למימון הוצאות שוטפות כאילו היו סיעות נפרדות. סיעה שהיא צירוף כאמור תימסר ליושב-ראש הכנסת הודעה על השתייכותן המפלגתית של חבריה בשעת פרסום תוצאות הבחירות. התשלומים למימון ההוצאות השוטפות ישולמו בהתאם לכך.

אותו הסדר שחל על פילוג של סיעה יכול לחול לגבי פילוג של כל מרכיב בסיעה, והתנאי הוא שתהיה הודעה בתחילת הקדנציה שסיעה פלונית מורכבת - - -

א. רובינשטיין: אני שואל אם אנחנו מוכנים לזה?

היו"ר א. לין: אני סבור שכן. אנחנו מגבשים זאת עכשיו. זה מכל מקום מה שהסתמן מהדיונים.

א. רובינשטיין: לא היה ברור לי אם אכן זאת הכוונה ואם אנחנו מודעים למשמעות כיוון שהמשמעות של הדברים האלה היא כזאת שיכולה להיכנס סיעה של חמישה חברי הכנסת שכל אחד מהם שייך לקבוצה אחרת, ובכוונה אני מביא כדוגמה מקרה קיצוני.

היו"ר ח. קורפו: אם יודיעו ליושב-ראש הכנסת, עם כניסת הסיעה, שהיא מורכבת מחמש סיעות, כל אחד יקבל את המימון בנפרד וכל אחד מהם יהווה סיעה בפני עצמה. כאשר הסיעה הזאת תתפלג זה לא יהיה פילוג - - -

היו"ר א. לין: זה יהיה פילוג; לא פרישה.

היו"ר ח. קורפו: זאת התפלגות, לא פילוג.

א. רובינשטיין: דבר שני; חבר-הכנסת יצחק לוי אמר לי שבעניין השליש ושלושה חברי הכנסת - - -

היו"ר א. לין: למה לך לצטט אותו?

א. רובינשטיין: אני מבקש לדעת האם בישיבה שהתקיימה בפגרה הסתמן קונסנזוס סביב העניין הזה?

היו"ר א. לין: לא היה קונסנזוס אבל הצגתי את העניין הזה כמצע לדיון שאנחנו מקיימים היום. זאת היתה מגמה בדיון שקיימנו, וטרם קיבלנו לגביה החלטה. אנחנו מעלים עכשיו את הנושא הזה לצורך קבלת החלטה.

יש שתי גישות ברורות לחלוטין; האחת אומרת ללכת עד הסוף. אפילו אם מפלגה של שני חברי הכנסת רוצה להתפצל לשני חלקים, זה לא יחשב פרישה. לעומתה יש גישה אחרת האומרת שאיננו רוצים לעודד מצב כזה וצריך להתחשב גם בסדרי-הגודל. אמנם לא העברנו חוק של אחוז חסימה, אבל נצא מנקודת השקפה כאילו העברנו אותו; כאילו יש לנו סדר-גודל מינימלי של שלושה חברי הכנסת. אני מבקש להדגיש שוב בפניכם כי החוק הזה איננו חוק המיועד לעידוד התפצלויות; הוא נועד למנוע התפצלות ולא להיפך.

עומדות בפנינו אם כך שתי גישות יסוד שעלינו להכריע ביניהן.

א. רובינשטיין: אני יוצא מתוך הנחה שהנייר שהבאנו בפני המליאה מהווה את עמדת הוועדה, ואני גם תומך בו. אם זאת עמדת הוועדה אז הכרחי לפתור את הבעיה של התפצלות מסיעה כאשר אין רוב לצד אחד. אם נפסח על זה, ואת זה אני אומר לחבר-הכנסת חיים קורפו, - רק ניצור לעצמנו בעיות.

היו"ר ח. קורפו: לא אמרתי שנפסח על זה.

היו"ר א. לין: כאשר יש שיתוק פנימי בסיעה של ארבעה חברים, שניים אומרים שהם הסיעה, והשניים האחרים אומרים - - - שהם הסיעה - - -

היו"ר ח. קורפו: ההצעה היתה כזאת שמי שעמד בראש הרשימה - לפי זה תיקבע ההכרעה, אבל זאת שטות. אם יש שניים לעומת שניים, לזה שמישהו עמד בראש הרשימה אין כל משמעות. בכנסת יש באי-כוח רשימה. ראש רשימה בכלל לא מוכר, אלא בא-כוח רשימה.

ו"י שברו את הראש".
אני מציע שאם יש סיעה כזאת - שילכו למרכז מפלגתם
אנחנו צריכים לעסוק בסוגיה כזאת?

היו"ר א. לין: רשות הדיבור לגב' רחל מלחי.

ר. מלחי:
הסעיף שהוקרא לגבי ההגדרה מתייחס למצב שבו הסיעה
המאוחדת או המשולבת נכנסת מלכתחילה למצב של חצי
עצמאות לסיעות השונות. זאת אומרת שהן מקבלות מימון נפרד למרות שהן
סיעה אחת. אני חושבת שהנוסח שהונח בפני הוועדה בזמן שדנו בסוגיה הזאת
לראשונה התקבל גם למצב שבו הסיעות לא שומרות על עצמאות; הן הולכות
ל"חתונה" הזאת מתוך הנחה שלעולם לא יפרדו, וזה המצב שלעתים קרובות
קורה. אז השאלה שצריך לתת עליה את הדעת היא כזאת. כאן מדובר על מצב
של חלקים שונים של סיעה משותפת שמקבלים מימון נפרד, זה מצב שלא חייב
להיות בהכרח, והשאלה המתבקשת מכך היא: האם כדי שיאפשרו לה להתפלג צריך
לבקש ממנה למסור את שמות האנשים ואת מספרם, הנימנים על כל חלק מהסיעה
בשעה שהם מופיעים כגוף אחד?

היו"ר ח. קורפן: אם הם החליטו להופיע כגוף אחד, הם ויתרו על כל
מה שקשור לקיום עצמאי.

ר. מלחי: זאת אומרת שהם צריכים לקבל מימון נפרד.

היו"ר ח. קורפן: מיד אחרי הבחירות צריכה להיות הודעה ליושב-ראש
הכנסת שהם מורכבים משלוש חטיבות, לדוגמה, בסיעה,
וגם אז ההתפלגות תעשה על-פי החתך הזה. חבר לא יכול להצטרף מחטיבה אחת
ולומר שהוא עובר לחטיבה אחרת.

היו"ר א. לין: הנקודה הובהרה. רשות הדיבור למר גוברמן.

ש. גוברמן:
ברצוני להשמיע הערה טכנית; יש כנראה אי-התאמה
בין חוק מימון מפלגות לחוק הבחירות לכנסת בעניין
הגשת רשימה מורכבת. בחוק הבחירות לכנסת, בסעיף 57 וכן בסעיף 61, יש
התייחסות לרשימת מועמדים שמוגשת על-ידי מספר סיעות של הכנסת היוצאת.
אין התייחסות בחוק הבחירות לכנסת במצב הנוכחי לאפשרות שהעלה חבר-הכנסת
אמנון רובינשטיין, בקשר סיעה או סיעות של הכנסת היוצאת אשר מגישות
רשימת מועמדים משותפת עם ארגונים שלא היו מיוצגים בכנסת הקודמת. לזה
צריך לתת ביטוי, לדעתי, בחוק הבחירות לכנסת.

היו"ר ח. קורפן: מה משנה אם זאת רשימה חדשה?

היו"ר א. לין: לא הבנתי; אני מבקש ממר גוברמן להסביר שוב את
הבעיה.

ש. גוברמן:
חוק הבחירות לכנסת קובע בסעיף 57 שרשימת
מועמדים המוגשת על-ידי סיעה של הכנסת היוצאת ...
וכן הלאה. בהמשך כתוב: רשימת מועמדים המוגשת במשותף על-ידי שתי סיעות
או יותר של הכנסת היוצאת תחתם על-ידי באי-כוחן של אותן סיעות.

היו"ר א. לין: אי אפשר להגיש רשימת מועמדים של סיעה פלוס גוף
נוסף?

ש. גוברמן: לא נאמר.

היו"ר א. לין: אני לא שואל אם לא נאמר אלא אם זה אפשרי? -
ודאי שזה אפשרי.

היו"ר ח. קורפנו:
נניח שסיעת מולדת יוצאת מהכנסת הנוכחית ולכנסת הבאה היא מצטרפת עם עוד ששה גופים שלא היו בכנסת. היא לא יכולה לחזור בחתך חטיבתי? - היא יכולה.

א. רובינשטיין:
מר גוברמן אומר שצריך בהזדמנות הזאת לתקן תיקון עקיף את חוק הבחירות לכנסת כדי שלא תתעורר בעיה - - -

צ. ענבר:
אין סתירה, כיוון שסעיף קטן ח' שאותו ציטט מר גוברמן בא לתאר איך מגישים רשימות. זה לא עניין מהותי.

היו"ר א. לין:
אין לנו כרגע בעיה אמיתית עם הנושא הזה.

א. רובינשטיין:
היועצים המשפטיים ישבו ביניהם ויחליטו.

היו"ר א. לין:
אנחנו צריכים להגיע למהות העניין. יש שתי גישות ואנחנו צריכים להכריע ביניהן. הגישה האחת אומרת התפלגות או הפרדות, נקרא לזה כפי שנקרא לזה, תנאיה: א. שלושה חברי הכנסת לפחות ושליש מהסיעה; ב. החלקים הקודמים שהיו נפרדים. יש גישה אחרת שאומרת שצריך להרחיב את העניין. בואו נחליט לגבי הנושא העקרוני. אני בעד הגישה המצמצמת - - -

מ. וירשובסקי:
אם אתה אומר שלישי ולפחות שלושה, זאת אומרת שהלוקטוס של ההתפלגות קיים רק לגבי מפלגות שיש להן יותר חברי הכנסת. כיוון שכך יש כאן הפרה של מעמדן של מפלגות כאשר אחת קטנה יותר והאחרת גדולה יותר. אבל זה לא אומר שזה צריך להשפיע על חזיהן ועל אפשרויותיהן לעשות מעשה. כאן מתבטא הקושי שלי בנושא הזה.

היו"ר א. לין:
אני לא אומר שאין בעיה מסויימת, אבל צריכה להיות איזושהי תפיסת-יסוד שתשפיע על ההחלטה שלנו.

מ. וירשובסקי:
אני יודע, אבל אני אומר שזאת איננה בעיה טכנית. אנחנו יוצרים חיץ בין מפלגה גדולה למפלגה קטנה. אני רואה בזה בעיה קשה מאד ומתלבט בשאלה הזאת. בנושא קונסטטוטיוני. למפלגה גדולה יש יותר מושבים, יש לה יותר אפשרויות לנהל את חזיהן ולהשפיע על ענייני המדינה, אבל האם מבחינת החיים הפנימיים שלה צריך להיות לה מצב עדיף?

היו"ר ח. קורפנו:
העדיפות הרבה ביותר היא לסיעה בת שניים.

מ. וירשובסקי:
העניין של: לפחות שלושה, ושלישי, מגביל מאד את האפשרות של - - -

היו"ר א. לין:
אין כל ספק בכך שאתה צודק אבל אני שואל את עצמי מה עדיף? מה צריך להיות השיקול המכריע? אני מבטא כרגע את תפיסתי וטוען שצריכה להנחות אותנו תפיסת-יסוד שניצור חוק שלא יאפשר פיצול רב מדי של סיעות בתוך הכנסת. אני לא רוצה שיעלו חוק שיאפשר מצב נתון של 18 או 20 מפלגות. אנחנו צריכים לצאת מתוך הנחה כאילו העברנו חוק שמדבר על אחוז חסימה של שלושה חברי הכנסת. אני לא חושב שבמפלגה גדולה, אם מתפצלים 10 חברי הכנסת או 15 חברי הכנסת, המפלגה נהנית מזה כל-כך.

בקשר לאפשרות של מרכיבים נפרדים שבאים לכנסת -
יודעים שאלו הם מרכיבים נפרדים מראש, ואם הם מתפצלים - אין לנו טענות
כלפיהם. אבל לגבי סיעות אחרות קטנות, - איננו רוצים שהן תתפצלנה.

ז. צידון: אני סבור שאפשר לעשות בזה לינקיג' לאחוז החסימה
הקיים. היה וסיעה מתפצלת, או התפצלות של סיעה
גורמת לכך שהרכיב המתפצל הוא למטה מאחוז החסימה - - -

ש. וייס: בודד לא יוכל אף פעם לפרוש.

ז. צידון: אני אפילו מודע לכך שלסיעה בת שניים קשה להיפרד
על-ידי זה ששלושה פורשים או שני-שליש ממנה
פורשים. אני אומר את אותם דברים, מבלי לנקוט ב-3%. אני אומר שברגע
שהעניין הזה קטן מאחוז החסימה - - -

היו"ר ח. קורפן: אין אחוז חסימה.

ש. וייס: חבר-הכנסת צידון, לשיטתו, צודק.

היו"ר א. לין: אם נגדיר התפלגות בצורה כזאת שתאפשר פיצול של
סיעות קטנות, - כי אז לא עשינו שום דבר. פתרנו
את הבעיה רק של המפלגות הגדולות.

רשות הדיבור למר ענבר.

צ. ענבר: היום חוק מימון מפלגות מכיר במה שנקרא: התפלגות
סיעה בהסכמת רוב חבריה. במקרה כזה גם כאשר
מתפלגים מסיעה חבר אחד או שניים, הם זכאים למימון. חוק מימון מפלגות
קבע את העיקרון של שלושה. משלושה מתחיל מימון; פחות משלושה - אין
מימון. אבל הוא קבע יוצא-מן-הכלל ואמר שאם התפלגה סיעה בהסכמת רוב
חבריה - - -

היו"ר ח. קורפן: לא הבנתי מה זאת אומרת: אם פחות משלושה - - -

צ. ענבר: היום אם פורשים פחות משלושה מסיעה, הם אינם
זכאים למימון שוטף. אבל שלושה כן זכאים למימון.

היו"ר ח. קורפן: כוונתך לסיעה גדולה.

צ. ענבר: כן. העניין הזה נקבע בחוק מימון מפלגות.

לגבי השאלה שהעלה חבר-הכנסת וירשובסקי היה
ברצוני לומר שלגבי כל הסיעות הקטנות, אם שניים רוצים לפרוש והרוב
בסיעה מסכים, כדאי להכניס גם את הרעיון הזה, שמשמעו: התפלגות סיעה
בהסכמת רוב חבריה, גם אם הם מונים פחות משלושה.

היו"ר א. לין: תמיד ישיגו את הסכמת הרוב.

צ. ענבר: טעות בידיך.

היו"ר א. לין: רשות הדיבור לחבר-הכנסת שבח וייס.

ש. וייס: הנטייה שלי היא לעבוד בכיוון שעליו הצביע יושב-
ראש הוועדה חבר-הכנסת אוריאל לין בעיקר כיוון
שההנחה שלי היא זאת שאם לא נתפשר בנושא הזה, עקרונית, עם מספר ערכים, -

לא נעשה מאומה. זה מסוג החקיקה שכאשר נחוקק אותה תמיד יעשה איזשהו עוול, אבל אי-חקיקה כזאת טומנת בחובה לא רק עוול אלא ריסוק והשחתה מוחלטת של המערכת הפוליטית. זה מסוג העניינים שהפתרון להם קשה, אבל אי-הפתרון משחית, וזאת אנחנו אומרים אחרי 42 שנה של פרלמנטריזם. כל השנים התייחסנו לנושא הזה בדחילו ורחמו בגלל הבעיות האלה שתמיד היו קיימות. אגב עיינתי בשני נאומים, האחד של פנחס רוזן בכנסת הראשונה בהקשר הזה, והשני הרבה יותר מאוחר, נדמה לי של ראובן ארזי, בהם הועלו בעיות דומות למדי.

סידרת הנימוקית הדמוקרטית המוסרית נגד כל החלטה של שינוי בתחום הזה נחשבת כבדה מאד, אבל חזיון האביב הסוער, המשחית והמכוער של 1990 הוא חמור יותר. הוא ויימריסטי.

הבסיס שעומד מאחורי ההנחה של חבר-הכנסת אוריאל לין הוא זה שמפלגה גדולה היא גדולה, בין היתר, גם בגלל זה שהיא פלורליסטית. מכיוון שהיא פלורליסטית, לפיצול בה יש יותר הגיון. אם ההנחה הזאת נמשכת על-פי הגיונה הפנימי זאת אומרת שמפלגה קטנה היא קטנה, בין היתר, כי יש לה אופי גרעיני ורתיעה מכל סוג של פוטופלאזמה. לכן למה שתיתן לה להתפרק? - זה לא מתאים לה. המציאות, בטבע, היא דווקא אחרת. מפלגות רבות הן לרוב משיחיות, ומה שמאפיין אותן זאת מבוכה הנובעת מהמשיחיות בין היתר, ושם הנטייה לפלגנות אדירה. לפתחן של כל המפלגות הקטנות רובץ תהליך של ריבוי על-ידי התחלקות; גם בכנסת, וזה קרה בכל מיני צורות. לכן יש בטענת חבר-הכנסת וירשובסקי מן הצדק. דווקא שם יש נטייה שאנחנו רוצים למגר אותה, אלא שאנחנו צריכים להחליט איזושהי החלטה סבירה.

אני עובד עם הקו שנראה לי בנסיבות המתעטעות האלה כדי לנסות למנוע את השריריזם, את הגוררזם ואת המזרחיזם, את הציניות של חידוש הרעיון הצינוני, את כל הבצע, את כל הכיעור, את כל ההשחתה, ואת כל הבוץ. הבה נעשה מעשה לא כל-כך צודק, אבל הוא ימנע דבר נורא.

היו"ר א. לין: תודה. אני מציע שבשלב זה נסכם את החלטת הוועדה כפי שהיא הוצגה, ונשאיר פתח להרהור נוסף או לדיון נוסף בנושא הזה. חבר-הכנסת וירשובסקי יחשוב על העניין הזה מחשבה נוספת - - -

מ. וירשובסקי: מקובל עלי.

היו"ר א. לין: נדע שקיבלנו כרגע עמדה, אבל היא פתוחה להצעות.

ברשותכם נחזור לאותו סעיף שחבר-הכנסת קורפו הציע למחוק וננסה להסביר מה היה ההגיון שלו, כאשר אני אביא בפניכם, כדוגמה, סיעה בת ארבעה חברי הכנסת ששניים מודיעים שהם לא רוצים לפרוש כיוון שהתוצאות תהיינה לא רצויות. עד היום התוצאות היו רצויות, מעכשיו הן תהיינה לא רצויות.

היו"ר ח. קורפו: מדוע התוצאות לא תהיינה רצויות?

א. רובינשטיין: כי הם לא יוכלו לקבל שום דבר.

היו"ר ח. קורפו: חבר-הכנסת לין מביא בפנינו תיאור של ארבעה חברי הכנסת ששניים מהם אינם מסתדרים עם השניים האחרים. במה יורע מצבם אם הם יהפכו להיות שתי סיעות?

א. רובינשטיין: על-פי החוק הם צריכים להיות שלושה.

צ. ענבר: לא. על שני חלקים שווים הרעיון הזה לא חל; אין בעיה. לא צריך שליש.

היו"ר א. לין: בדוגמה שהבאתי בפניכם לא דיברתי על שני חלקים שווים - - -

צ. ענבר: זה כתוב.

היו"ר א. לין: קיימת אי-הבנה. אני הצגתי בפניכם שני אלמנטים; אחד: שלושה שהם שליש, השני: פיצול למרכיבים קודמים. לא דיברתי על פיצול לשניים.

היו"ר ח. קורפנו: זאת אומרת שהם יזכרו כשתי סיעות נפרדות.

היו"ר א. לין: לא. דיברתי רק על שני אלמנטים; לא דיברתי על פיצול לשני חלקים שווים - - -

ר. מלחי: ההצעה מדברת על-כך.

היו"ר א. לין: אני יודע. אבל דיברתי בצורה ברורה. בכל מקרה אם אתם חושבים ששני חברי הכנסת כאשר מתפצלים לשניים צריכים להיות מוכרים כהתפלגות או כהיפרדות - נדון על זה. אבל אני לא הצעתי זאת, וזה צריך להיות ברור.

מ. גולדמן: מה אתה כן מציע בקטע הזה של הדברים?

היו"ר ח. קורפנו: מה זאת התפלגות לשני חלקים שווים? חבר-הכנסת לין אומר שהרעיון הזה לא הוצע - - -

היו"ר א. לין: לא שלא הוצע בחוק, אלא עכשיו, כאשר הצגתי את הנושא, הצגתי את העמדה שהסתמנה בישיבה הקודמת. לא מה היה כתוב בנוסח הכחול - - -

מ. וירשובסקי: גם בנוסח הלבן.

היו"ר א. לין: לא דיברתי על התפצלות לשני חלקים שווים. אם אתם סבורים שצריך להכניס גם את סעיף ג', כי אז בואו נטפל בו. אבל אני הבנתי שלא זאת היתה הכוונה שלנו, משום שאז לא יהיה לעניין הזה סוף.

א. רובינשטיין: אז מה תעשה? גם אני מתנגד לכך. אין חוק מפלגות ואינני רואה שנקבל חוק מפלגות. אין איזכור של מועצת התנועה; המפלגה. לא חייב להיות איזכור. כאשר יש מספר זוגי אין ברירה אלא להכיר בזכות ההתפלגות הזאת.

היו"ר א. לין: הבנתי אותך. האם זאת גם דעתך חבר-הכנסת קורפנו?

היו"ר ח. קורפנו: ודאי.

היו"ר א. לין: אני מחזיק בדעה אחרת. אני סבור שלא צריך לאפשר התפצלות של סיעות של ארבעה, לשני חברי הכנסת, לשתי סיעות נפרדות, או סיעה של שניים, לשתי סיעות של כל אחד, ואני אומר שלדעתי חבל שנעשה זאת כיוון שאז נעודד התפצלות של סיעות קטנות וגם לא נעמוד בביקורת של סיעה בת חמישה חברי הכנסת או של שבעה חברי הכנסת. אם נעשה את הדבר הזה כי אז נצטרך, באותו קו של הגיון, להמשיך לגבי כל

הסיעות הקטנות. אם סיעה של שניים תוכל להתפצל לשתי סיעות נפרדות, מה נגיד לסיעה בת שבעה, ששלושה ממנה רוצים להתפצל והם אינם מהווים שלישי? נגיד לשלושה שהם אינם יכולים להתפצל, לעומת השניים שכן יכולים להתפצל?

היו"ר ח. קורפנו: אם זאת הכוונה כי אז אפשר להכניס אותה לסעיף אחד שבו יהיה כתוב: לא תוכר סיעה בת פחות משלושה חברים, ואז נפתור את הבעיה.

א. רובינשטיין: בכל מצב.

היו"ר א. לין: אם נבחר בבחירות רק חבר הכנסת אחד?

היו"ר ח. קורפנו: אני מדבר על המצב שלאחר הבחירות.

היו"ר א. לין: אם נבחר חבר הכנסת יחיד?

היו"ר ח. קורפנו: אנחנו רוצים לשנות את תוצאות הבחירות ולקבוע או אחוז חסימה או לשנות את השיטה כדי שממילא נשיג את אותה התוצאה. אבל היום, כאשר נבחרת כנסת, סיעות חדשות לא תוכרנה אם הן פחות משלושה חברים.

היו"ר א. לין: מה פירוש סיעות חדשות?

היו"ר ח. קורפנו: בתוך כהונתה של הכנסת. דבר כזה יפתור את כל הבעיות. אז לא נצטרך לא שלישי ולא שלושה חברים.

מ. גולדמן: מה יהיה מעמדו של חבר כזה?

א. רובינשטיין: מעמד של חבר הכנסת בודד.

היו"ר א. לין: לי זה לא נראה ואני אומר לכם מדוע. אם במערך, לדוגמה, שלושה חברי הכנסת ירצו להתפצל, זאת לא תהיה התפצלות אלא פרישה. מה פתאום ניתן לשלושה חברי הכנסת מהמערך לצאת? סתם כך לפרוש, להקים סיעה ולקבל מימון? מה פתאום? לכן אני אומר צריך להיזהר במה שאנחנו רוצים לעשות כיוון שיש לנו מטרות מרכזיות.

אם אנחנו רוצים להישאר במסגרת המצומצמת, עם מסקנות כפי שחבר-הכנסת שבח וייס הגדיר אותן, כי אז צריך לזרוק את הרעיון של פיצול לשניים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון רובינשטיין.

א. רובינשטיין: יש כאן איזושהי טעות שנובעת מהתיקון האומלל שהכניסו בכנסת העשירית. בעבר, לפני הכנסת העשירית, היתה הפרדה מוחלטת בין מימון מפלגות ובין העניין של הקמת סיעות ופיצול. עד הכנסת העשירית אי-אפשר היה בכלל לקבל מימון מפלגות כאשר היה פיצול או התפלגות. אפילו אם היתה התפלגות של 40% מהסיעה, המתפלגים לא יכלו לקבל מימון מפלגות. לעומת זאת ועדת הכנסת היתה רשאית להכיר בפיצול בלי מימון מפלגות. בעניין מימון מפלגות אני מוכן ללכת על הדבר הכי קיצוני והכי מרחיק-לכת. אבל אני רוצה להסביר מה העניין הזה של ההתפלגות לשניים? - הוא נובע מחוסר ברירה. יש סיעה של שני חברי הכנסת שאחד מהם אומר שהוא המפלגה, והשני טוען שהוא המפלגה. אתה מוכן לתת קריטריון להכרעה. כיוון שכך אפשר לומר, בהחלט, שהקריטריון להכרעה הוא שאי-אפשר להתפצל, אבל המפלגה היא זאת שהרוב במרכז המפלגה מחליט עליו. זה, בעצם, מה שהיה בחוות-הדעת של פרופסור זמיר לגבי פרשת מרציאנו. אפשר לומר הכל, אבל אי-אפשר להתעלם מהבעיה הזאת - - -

- היו"ר א. לין: איזו בעיה?
- א. רובינשטיין: הבעיה שכל אחד מהשניים אומר שהוא המפלגה.
- היו"ר א. לין: אני לא מדבר על זה עכשיו.
- א. רובינשטיין: אבל אני מדבר על זה. אני מבקש להסביר איך הגענו למצב, גם בחוק הקודם, גם לפני תיקון חוק מימון מפלגות, שבסיעה זוגית התפצלות שווה בשווה, של שני חלקים שווים, - מוכרת. הגענו לזה מחוסר ברירה, משום שאין הפניה לגוף המפלגתי. לא הכרנו במעמד העדיף של מספר אחד ברשימה, לכן אין ברירה לוועדת הכנסת אלא להכיר בפיצול הזה.
- היו"ר א. לין: למה? אני רוצה להבין מה ההגיון?
- א. רובינשטיין: אם יש, לדוגמה, סיעה בת ארבעה חברי הכנסת שמיוצגת בוועדות, יושב-ראש המפלגה אומר שנציגות המפלגה בוועדות היא כך וכך. באים שני חברי המפלגה האחרים ואומרים שהם המפלגה - - -
- היו"ר א. לין: זה נושא אחר.
- א. רובינשטיין: זה הנושא. אין מנגנון להכריע מי המפלגה.
- היו"ר א. לין: אני מסכים אתך, אבל החלטנו לדון בבעיה של שני חברי הכנסת שאומרים שהם הסיעה, והשניים האחרים שאומרים שהם הסיעה, במועד אחר. עכשיו אנחנו צריכים לסיים את הדיון בשאלה האם אנחנו רוצים להגדיר כהתפלגות גם התפצלות לשניים?
- א. רובינשטיין: אתה לא מבין שזה קשור האחד לשני?
- היו"ר א. לין: אני מבין שזה קשור האחד לשני בצורה כזאת שאם קבענו עמדה בדוגמה של ארבעה חברי הכנסת, שניים טוענים: אנחנו הסיעה, ושניים טוענים: אנחנו הסיעה, נקבע בחוק שבמקום שבו נמצא ראש הרשימה, - זאת הסיעה. על-ידי-כך נפתור את הבעיה הקיימת בקשר השאלה שמבלי להתפצל משתקים את עבודת הסיעה. אבל השאלה מתמקדת בהגדרה של ההתפצלות עצמה.
- רשות הדיבור לחבר-הכנסת מרדכי וירשובסקי.
- מ. וירשובסקי: הנימוקים לדיון שלנו היו אלה שאנחנו לא רוצים להביא לידי כך שעל-ידי התזוזה ממפלגה אחת לשניה, התפלגות או התפצלות, נאפשר את כל הגועל-נפש; את הקלנטריזם. את זה צריך לתקן בכל צורה כדי שתוצאה מעשית של התפלגות לא תביא לשינוי שלטון. את זה אני מקבל. אבל בהזדמנות חגיגית זאת אנחנו גם מעוותים את הרצון ואת הפילוסופיה של שיטת הבחירות שלנו שהיא עד היום מחייבת אותנו. אני מצדד בשינוי שיטת הבחירות ואתם יודעים זאת, אבל היום אנחנו חיים בשיטת בחירות מסוימת. אנשים נבחרו לכנסת מכוח רצונו של הבוחר. אז לקשור את ידיהם מבחינת ההתנהגות האידאולוגית שלהם בהבדל מההתנהגות הפוליטית והכיסולוגיה, זה לדעתי תהליך מסוכן מאד.
- אם התוצאה היא שיש חלוקה כאשר מתוך ארבעה, שניים ושניים, כל אחד מהם מוכר כמפלגה, - זה לא מפריע לי. אבל כן מפריע לי אם כתוצאה מכך יהפכו את השלטון ויהיה שלטון אחר תמורת תמורה כיסולוגית חזקה מאד. אבל זה שהם מבחינה אידאולוגית נפרדים? אני לא רוצה למנוע זאת, כאשר אנחנו דנים בנושא באופן יחסי טכני ולא אידאולוגי. כאשר ניגש

לשינוי שיטת הבחירות, נצטרך לקחת בחשבון את הדברים האלה. זאת נקודת-המוצא שלי, לכן אני נמצא בלבטים קשים לגבי כל הדיון המתנהל כאן. אני לא אומר שאני מתנגד באופן מפורש למה שמוצע, שהתפלגות של שניים ושניים לא תהווה שתי סיעות, אבל אני רוצה להדגיש שאנחנו עומדים בפני איזשהו שינוי מהותי בכל התפיסה של ניהול החיים הפוליטיים על-ידי שינויים כביכול טכניים.

היו"ר א. לין: תודה. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שבח וייס.

ש. וייס: למה, למעשה, עד האביב האחרון, הציבור לא כל-כך סער בקשר העניין הזה? היתה אמנם סערה בעניין פרשת אמנון לין ויצחק פרץ אך היו עד עכשיו בכנסת 45-50 חברי הכנסת שתוך כדי הקדנציה התפלגו, עברו, הצטרפו, והדבר הופיע בכותרות יום או יומיים. לעומת זאת במקרה של אמנון לין ויצחק פרץ היתה כוונה חצי פוצ'יסטית שלא התממשה, ובמקרה של שריר-גור-מזרחי-הרעיון הציוני וכך הלאה, היו כוונות פוצ'יסטיות שהתממשו. אנחנו קיוונו שזה יתממש בחצר שלנו, בסוף זה התממש בחצר של הליכוד. בצדק העניין הזה הוציא את הציבור מכליו. זאת גניבת-שלטון בגבעת רם; בראש חוצות.

א. אילו היינו מגיעים לאיזושהי נוסחה שלסוג כזה של שחיתות לא תהיה השלכה על גניבת-שלטון - היינו עושים דבר חיוני חשוב מאד, מרכזי. ב. אילו היינו עושים כדי שמי שיהיו שותפים לכך ירשו אישית, על-ידי מניעת מימון ועל-ידי אי-הכרה בהם כסיעה, ולא רק שלא ניתן להם לרוץ בכנסת הבאה - - -

היו"ר א. לין: זה מה שאנחנו עושים.

ש. וייס: את שני הדברים הגדולים מאד עשינו. יכול להיות שאת היתר לא צריך לעשות, ואני מעלה זאת כהצעת-פשרה. אם בשני העניינים האלה נהיה נחרצים, נבייש אותם, לא נאפשר לעסקה להצליח, לא נאפשר לאנשים להתפתח פיתוח פוליטי-עתידי על בסיס של שחיתות, גניבה ושווד פרלמנטרי, - כי אז עשינו 80% מהעבודה. על היתר צריך להתפשר.

היו"ר א. לין: כל מה שאתה אומר הוא בהגדרה הכללית של הנושא, אבל לדאבוני הרב תוך התרחקות ממה שלמדנו מהמציאות. מה למדנו מהמציאות? איזו בעיה אנחנו מנסים לפתור? אנחנו מנסים למנוע את כל שלל התופעות שהתרחשו ומה שהיה כרוך בהפלת הממשלה והנסיונות להקים ממשלה חדשה. כל זה בא לכלל ביטוי בחוק הזה. אנחנו מתכוונים למנוע את כל שלל התופעות שכולנו מסכימים שהן שליליות.

מדוע הנוסח הכללי לא עוזר לנו? אם תקחו, כדוגמה, את הסיעה לקידום הרעיון הציוני וחשאלו את עצמכם מה היא עשתה? קודם כל היא התפצלה לסיעה נפרדת. אחר-כך היא אמרה לליכוד שאם הליכוד לא יתן לה את המימון, היא תצביע בעד הפלת הממשלה.

ש. וייס: בהתחלה גניבה, אחר-כך סחיטה.

היו"ר א. לין: הם כבר היו סיעה נפרדת ופעולתם, לכאורה, היתה לגיטימית. אחר-כך הם ניהלו משא-ומתן עם המערך ועם הליכוד, קיבלו הבטחות לרשימה הבאה בכנסת, לשרים, ולתפקידים אחרים. אם לא נהיה מסוגלים להציע בחוק הזה תשובה לאותו מספר סנריו שהתרחשו בפועל, - לא עשינו כלום, ואתם צריכים להבין זאת. קיימת בעיה ובקשר אליה אנחנו צריכים להכריע מה עדיף?

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת וירשובסקי שבניגוד לעמדתו אינני רואה שום דבר אידאולוגי-מוסרי ביכולת של סיעות קטנות להתפצל בתוך הכנסת. הן הולכות לבוחר ברשימה מלוכדת אחת, הן מקבלות את אמון הבוחר כגוף אחד ולא כ"חידים. בשיטת הבחירות שלנו הן לא רצות באופן אישי אלא כחלק ממפלגה ומקבלות אמון כמפלגה. הבוחר שנתן לגוף הזה את האמון לא התכוון לכך שהוא יתפצל בכנסת אלא ימשיך לעבוד בכנסת. אז מדוע אנחנו מדברים על הזכות העליונה של ההתפצלות? מדוע אנחנו עושים מזה אידאולוגיה? אנחנו הרי יודעים שאם הנושא הזה יעמוד במרכז העניין שלנו הוא יוציא את כל התוכן של החוק. אז תהיה קודם כל התפצלות, ולאחר מכן תתחלנה סחיסות. אתם צריכים להבין על מה אנחנו מדברים. אם איננו מסוגלים להסתכל על המציאות כפי שלמדנו אותה ולתת עליה תשובות, - כי אז לא עשינו שום דבר. לכן אני חוזר ואומר שלפי דעתי צריך לחתוך, ואני מציע לחתוך בשני אלמנטים בלבד; 1. שני תנאים: שלושה חברי הכנסת שהם שלישי; 2. היפרדות של המרכיבים הקודמים. אם לאחר מכן נחשוב שיש עוד סיטואציה מיוחדת במינה שמצדיקה זאת, מבלי שנפרוץ את כל הסכר מחדש, נביא אותה לדיון נוסף.

אפשר כבר.

ש. וייס:

היו"ר א. לין: בהצעה של חבר-הכנסת רובינשטיין יש הגיון רב. אם שני חלקים של סיעה לא מתפצלים אלא משתקים את העבודה, צריך לראות את נציגות הסיעה כאותו רוב חברי הסיעה, ואם אין רוב, אותו חצי שבו נמצא ראש הרשימה. יש הגיון בסעיף הזה ואני מצדד בהחזרתו לחוק כדי למנוע בעיות. אז לא צריך את הסעיף שעוסק בפיצול שני חברי הכנסת.

א. רובינשטיין: נכון שהמקרים הבולטים מכוסים על-ידי החוק הזה גם אם נותיר את הפיצול שווה בשווה. קידום הרעיון הציוני, לדוגמה, מכוסה בחוק, למרות שהם לא היו שלישי וגם לא יכלו להגיע לכדי שלישי, אבל מקרים אחרים אינם מכוסים. אין ברירה; אם עוסקים בסיעות זוגיות: שניים, ארבעה, ששה, ואין חוק מפלגות וגם לא יהיה לנו חוק מפלגות, ואין מועצה, - מוכרחים לקבוע קריטריון בחוק. לכן עמדתי על-כך שבסיעות זוגיות החוק יקבע.

קיבלנו זאת.

היו"ר א. לין:

אני הבנתי שיש ערעור על העניין הזה.

א. רובינשטיין:

היו"ר א. לין: עכשיו נחליט. מדוע החזרתי את הנושא הזה לדיון? אמרתי בדיון הקודם שמציעי ההצעה לא היו נוכחים בישיבה לכן אני מעביר את ההכרעה לישיבה הזאת.

אם הרעיון הזה מתקבל, וכלפי מוסדות הכנסת יחייב הפלג שבראשו עומד ראש הרשימה, אני בעד - - -

א. רובינשטיין:

היו"ר א. לין: אני מבקש להבהיר לכל חברי הוועדה מה ההחלטה. כמו שכתוב בנוסח הכחול, אם יש מצב של סיעה שנוצר בה משבר פנימי, אלה טוענים שהם מייצגים את הסיעה, ואת הסיעה, וחבריהם טוענים שהם מייצגים את הסיעה, - רוב חברי הסיעה קובע. אם יש חמישה, מה שיגידו שלושה חברי הכנסת יקבע. אם יש מצב שבסיעה שניים אומרים שהם הסיעה ושניים אחרים אומרים שהם הסיעה, באותו מקום שבו נמצא ראש הסיעה - זה היצוג הרשמי של הסיעה. האם אתם מקבלים זאת כהחלטה? אני מבין שכן. אם כך החזרנו את הרעיון הזה חזרה לחוק.

סיימנו את החלק של ההתפלגות וההיפרדות. אם תהיה הצעה נוספת על עמדת הוועדה היום, נחזור לדון בה. הנושא לא סגור.

נעבור לנושא הבא - - -

ש. וייס: הנושא הבא אומר שלא יוכלו לעשות מהפך שלטוני באמצעות - - -

היו"ר א. לין: לא. את זה כבר סיימנו. אני רוצה שיובן שדיברנו כבר על התוצאות של פרישה. התוצאות תהיינה כאלה שהפורש לא יוכל להיות חבר בסיעה של הכנסת בבחירות הבאות, הוא לא יוכל לקבל מימון, היצוג בוועדות ישאר בידי סיעתו, וועדת הכנסת תשבץ אותו.

ש. וייס: מה עם הצבעת אי-אמון?

א. רובינשטיין: את הנושא הזה לא הכנסנו.

היו"ר א. לין: רבותי, לא נחזור כל ישיבה לדיון קודם.

ש. וייס: מה המצב?

היו"ר א. לין: קיימנו דיון על הנושא הזה בישיבה הקודמת וכאשר נסיים את הדיון על כל הנוסח הכחול נשב עם היועצים המשפטיים ונכין נוסח לבן לוועדה. אז נעבור מחדש על כל ההערות ועל כל ההחלטות שכבר התקבלו. אינני רוצה לחזור כל פעם להחלטות קודמות.

ש. וייס: אני מבקש לשאול שאלה. חבר הכנסת איקס גרם להפלת ממשלה ולהקמת ממשלה - - -

היו"ר א. לין: זאת נחשבת פרישה.

ש. וייס: אני לא שואל מה יהיה אתו אלא מה עם השלטון שהוקם על הבסיס הזה?

היו"ר א. לין: אני מבקש אותך לא להעלות עכשיו שאלות מהסוג הזה. אגב, אפשר גם לומר שאין תקפות להצבעתו.

סעיף 2 (2) אני מבקש תשומת-לבכם לעמוד 211 סעיף קטן (2):
"אחרי סעיף 57 יבוא: "סיגים להסכם על רשימות מועמדים 57א. (א) לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח לחבר הכנסת מקום ברשימת המועמדים של סיעתו לכנסת הבאה;"
אני מבקש להסביר את הסעיף ולומר שחבר הכנסת יכול לא לפרוש מסיעתו אלא לאיים עליה שאם היא לא תבטיח לו מקום ברשימה הבאה, הוא יצביע נגדה או יעשה איזשהו מעשה נגדה. הוא לא פורש מהסיעה אלא נשאר בתוכה ומאיים עליה, וכתוצאה מכך הוא סוחט את מה שחשוב לו ביותר: להבטיח את מקומו בכנסת הבאה. הסעיף הזה אומר בצורה פשוטה שאסור לסיעה לעשות הסכם עם חבר הכנסת, שמבטיח לו מקום. האם יש הערות לגבי הסעיף הזה?

א. רובינשטיין: אני מבקש להשמיע הערה לא עניינית ולומר שאני תומך בסעיף הזה תמיכה מלאה ואני גם חושב שזה המצב הקיים מבחינה משפטית - - -

היו"ר א. לין: מדוע מבחינה משפטית?

א. רובינשטיין: ההסכם נחשב בלתי-חוקי גם היום. אני חושש בקשר הליכים תלויים ועומדים כעת שבית המשפט צריך להחליט לגביהם בקשר השאלה: האם ההסכם חוקי או בלתי-חוקי? כאשר אנחנו כוללים חוק כזה אנחנו כאילו מעידים על כוונת המחוקק שעד היום ההסכמים האלה היו חוקיים. אם תיפול הכרעה משפטית עד הקריאה השניה או הקריאה השלישית, לא תהיה לי כל בעיה עם הנושא הזה. אבל אם לא תיפול הכרעה משפטית, כאמור, אנחנו כאילו נותנים לגיטימציה למצב הקיים. שוכנעתי על-ידי יושב-ראש הוועדה, בהופעתו בפני ועדת הכנסת, שההסכמים האלה הם בלתי-חוקיים.

היו"ר א. לין: אנחנו הגשנו תביעה כנגד הסיעה לקידום הרעיון הציוני אבל עדיין אין החלטה משפטית מחייבת. מה שאתה אומר זאת דעתך המשפטית בנושא כיוון שאין עדיין נורמה מתייבת במדינת-ישראל. משום שאנחנו חוששים שאולי יכול להשתמע שההסכמים שנחתמו עד היום תקפים, לא נעשה את הדבר החשוב הזה? אם אנחנו באמת סבורים שקיים ספק, אפשר להוסיף סעיף - - -

א. רובינשטיין: למען הסרת כל ספק.

היו"ר א. לין: נוסיף סעיף שמשמעותו תהיה כזאת שלא ישתמע שהעניין הזה נותן תוקף לדברים דומים.

א. רובינשטיין: אני מציע להוסיף בסעיף 57א. (א) נוסח - - -

היו"ר א. לין: אבל לא רק לגבי הסעיף הזה אלא גם לגבי כל הוראות החוק. יש הוראות חוק אחרות שגם כן יתכן שלא תקפות ולא חוקיות ואנחנו קובעים היום נורמה חדשה בחקיקה סטטוטורית.

אנחנו יכולים להכניס הוראה שאין במה שכתוב כאן, אם נעשה מעשה קודם, שהוא חוקי. זה, כאמור, לגבי כל הוראות החוק.

א. רובינשטיין: מקובל עלי.

היו"ר א. לין: רשות הדיבור למר גוברמן.

ש. גוברמן: ברצוני להשמיע הערה קצת פילוסופית; כאן כתוב: "לא יעשה הסכם..."

היו"ר א. לין: על הניסוח נשב יותר מאוחר יחד. אני לא רוצה לטפל בעניין הזה על-חשבון זמנה של הוועדה. יש לנו שלושה יועצים משפטיים, נשב יחד, נכין נוסח לוועדה, אבל כל זאת, כאמור, לא עכשיו. לעצם העניין; קיבלנו את הרעיון הזה באופן כללי לגבי החוק כולו. האם יש עוד הערות לסעיף קטן (א)? אני מבין שלא.

"(ב) לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות הבאים להבטיח מקום ברשימת המועמדים לכנסת לאדם מסוים או לקבוצות אנשים, אלא לאחר היום ה-90 שלפני יום הבחירות לכנסת." אני רוצה להזכיר לכם מה עומד מאחורי הסעיף הזה. לא מדובר כאן על הבטחת מקום לרשימה שלו אלא על הבטחת מקום ברשימה אחרת.

ג. שפט: זה לא מה שעולה מהניסוח. אם כך כי אז צריך לנסח את הסעיף אחרת.

היו"ר א. לין: אני מסכים אתך. הכוונה היא לא בתוך רשימתו כאשר הוא מאיים על סיעתו והיא מבטיחה לו הבטחה, אלא הוא עשה הסכם עם סיעה אחרת. בתוך מהלך כהונתה של הכנסת הוא אומר לסיעה אחרת שהוא עושה אתה עסקה בתנאי שהיא תבטיח לו מקום בסיעה שלה בכנסת הבאה. הסיעה האחרת אומרת: בסדר, מקבלת את ההתחייבויות ואת כל מה שצריך, אבל אנחנו אומרים שאותו חבר הכנסת לא יכול לעשות הסכם כזה. מתי כן? - 90 יום לפני יום הבחירות לכנסת. 90 יום לפני יום הבחירות לכנסת אין שום סיבה שלא להתאחד; אין גם מה להציע כיוון שיודעים מתי יום הבחירות, ואז הסכמים להליכה משותפת נחשבים הסכמים לגיטימיים. הם לא נעשים תחת סיטואציה של הפלת ממשלה וכו'.

ג. שפט: אולי לא נכתוב 90 יום לפני יום הבחירות לכנסת? יכולים לשנות את ה-90 יום. יש מגמה לצמצם את הזמן.

היו"ר א. לין: רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון רובינשטיין.

א. רובינשטיין: כוונת הסעיף הזה טובה אבל ניסוחו רחב מדי. הוא מונע, לדוגמה, איחודים במתכונת של בלוק פרלמנטרי או של מהלכים תמימים לגמרי שאין להם שום קשר עם התופעות השליליות אשר היינו עדים להן.

הכוונה שלנו היתה כוונה מוגבלת; עוד סגירת פתח לקלנטריזם, אם נדבר על זה בגילוי-לב. סגרנו את רוב הפתחים גם בלי סעיף קטן (ב) אבל זה ודאי לא יכול לחול על מקרה כמו: רץ-מפ"ס-שינוי, או: התחיה-צומת, או כל מקרה אחר מסוג זה. לכן לדעתי צריך להוציא מכלל סעיף קטן (ב) את כל המקרים כאשר רשימות הולכות יחד. לא זאת הכוונה. להיפך. הרי הכוונה של החוק היא למנוע פיצול-יתר.

היו"ר א. לין: אני אנסה להשיב על דבריך ולומר שבתקופה לפני ה-90 יום, שנה לפני מועד הבחירות, קבוצה של סיעות מחליטה להתאחד ולרוץ לכנסת במשותף. עד כאן הכל בסדר. הם יחתמו על הסכם אבל הוא לא יהיה הסכם מחייב.

א. רובינשטיין: למה לא? הכוונה כאן היא לחברי הכנסת בודדים שמשתמשים בכושר המיקוח שלהם במהלך הכנסת כדי להוציא לעצמם טובות הנאה. לא התכוונו בכלל לסיעות קיימות.

י. צידון: סעיף זה לא יחול על איחוד סיעות או על הליכה משותפת של סיעות.

היו"ר א. לין: איך אתה מיישב בין אותו איחוד ובין הבטחת מקום ברשימה, שנעשית בדרך-כלל על בסיס של תביעה סחטנית? איך תמנע זאת?

י. צידון: אם מערכת הבחירות אורכת 6 חודשים ונניח ששתי סיעות קטנות רוצות ללכת יחד, אם ההסכם שביניהן לא מחייב אלא החל מ-3 חודשים לפני הבחירות ואילך, הן לא יכולות, פורמלית, לרוץ למערכת בחירות משותפת. לכן צריך להוסיף פיסקה האומרת שסעיף זה לא חל על הסכמי הליכה משותפים לבחירות של סיעות.

היו"ר ח. קורפו: צריך פשוט לומר: לא יעשה הסכם עם חבר הכנסת פורש.

היו"ר א. לין: חבר-הכנסת קורפו צודק.

היו"ר ח. קורפן: לא אמרנו עם מי לא יעשה הסכם. אם נגיד עם מי לא יעשה הסכם, אחרים יוכלו לעשות הסכמים.

היו"ר א. לין: הצעתו של חבר-הכנסת קורפן נשמעת לי כל-כך פשוטה עד-כדי-כך שאינני מבין איך לא חשבנו עליה עד עכשיו? הבה נבדוק אותה. אנחנו יודעים מה רצינו למנוע; רצינו למנוע לא רק חבר הכנסת בודד שפרש אלא, לדוגמה, שניים, שלושה, או ארבעה חברי הכנסת החליטו לפרוש. התנועה לקידום הרעיון הציוני עושה הסכם עם המערך ודואגת שהמערך יבטיח לה מקום: שביעי, תשיעי, אחד-עשר, חמישה-עשר - - -

ש. וייס: היו דברים מעולם.

היו"ר א. לין: אני מתאר בפניכם סנריו לא-אפשרי; תיאורטי. מכל מקום אנחנו רוצים למנוע אפשרות כזאת. אם נגיד שאנחנו מצמצמים את הנושא רק למקרה שבו מדובר על קבוצת אנשים שהיא קבוצה פורשת, תופסים את המקרה של הסיעה לקידום הרעיון הציוני, שכן הם לא יוכלו להקים סיעה יותר ויהיו קבוצה שפרשה. אז יכול להיות שההצעה הזאת פותרת את העניין.

ש. גוברמן: חוששני שרעיון כזה לא יפתור את הבעיה כיוון שהסכמים כאלה עשויים להערך לקראת פרישה; עוד קודם הפרישה. יכול גם להיות שיש פניה של חבר הכנסת - - -

ש. וייס: איננו מאפשרים להם להיכנס לכנסת הבאה ברשימה של מפלגה - - -

היו"ר א. לין: חבר-הכנסת שבח וייס, יש טעם בדבריו של מר גוברמן; צריך לשקול אותם בזהירות. הם יכולים בכלל לא לפרוש וכבר לעשות הסכם, אבל - - -

היו"ר ח. קורפן: הם יפרשו אי-פעם?

היו"ר א. לין: מה הם יתנו בתמורה? הם יצביעו להפלת הממשלה. ברגע שהם יצביעו בעד הפלת הממשלה הם נחשבים פורשים ואז הנושא הזה חייב לחול עליהם.

היו"ר ח. קורפן: לא חשוב מתי היתה הפרישה.

היו"ר א. לין: אם הם עושים הסכם ולא נותנים תמורה כנגד ההסכם כלומר, הם קיבלו הבטחה ולא קיבלו כל תמורה כנגדה, זה איחוד אמיתי, ואז אין בעיה.

היו"ר ח. קורפן: גם אם לא איחוד אמיתי. אם חבר הכנסת רוצה לרוץ בבחירות הבאות ברשימה אחרת, האם משהו יכול למנוע זאת ממנו? האם אסור לחבר הכנסת להחליט שבכנסת הבאה הוא שירוצ ברשימה אחרת?

לדעתי צריך לנסח את הדברים כך: לא יעשה הסכם עם חברי הכנסת פורשים ולא תינתן התחייבות לבאים להבטיח להם - - -

היו"ר א. לין: כדי לתפוש גם את המקרה שעליו דיבר מר גוברמן הייתי מוסיף לכך שהסכם כזה אם נעשה עם חברי הכנסת, בטל אם לאחר חתימתו הם עשו מעשה שמהווה פרישה.

מ. וירשובסקי: זה כמו תקנון של בית-סוהר.

- היו"ר א. לין: ודאי; יש ברירה? הלוואי והיתה אצלנו תרבות מינימלית ולא היינו צריכים להעביר חוק כזה.
- היו"ר ח. קורפו: "ג) נעשה מעשה הקשור להוראת סעיף זה, מתוך כוונה לעקפו ולהציג את העובדות, חרף מהותן האמיתית, באופן - - - החלטנו למחוק את כל הסעיפים המסומנים: (ג).
- היו"ר א. לין: נכון.
אני מבקש להעלות בפניכם דבר נוסף שאותו ביקש אותי להביא בפניכם השר משה נסים. הוא אומר שיכול להיות מקרה שחבר הכנסת יקבל הבטחה שבכנסת הבאה הוא יהיה שר. לא חייבים להבטיח לו להיות חבר הכנסת - - -
- מ. וירשובסקי: או שגריר בארץ מסויימת.
- היו"ר א. לין: יכולים להבטיח לו מישרה. זה כן בסדר?
- י. צידון: אפשר לכתוב: לא שר ולא כל מישרה אחרת.
- היו"ר א. לין: אם הוא עושה מעשה של הפלת ממשלה או הקמת ממשלה בניגוד לעמדת סיעתו תמורת הבטחה שהוא יהיה שר - לא יהיה תוקף לאותו הסכם.
- י. צידון: צריך לדבר על מישרה. לא רק על מישרת-שר.
- היו"ר א. לין: סעיף 13א. (א) אומר: "לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר בממשלה, אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, ולעניין אותה ממשלה שהוא עומד להרכיבה בלבד." האם יש הערות לסעיף הזה? האם לא צריך להרחיבו?
- היו"ר ח. קורפו: בשביל מה צריך את הסעיף הזה בכלל?
- ג. שפט: אני לא מבין אותו. לאיזו ממשלה הכוונה?
- היו"ר ח. קורפו: אסור לעשות היום הסכם לקראת הקמתה של הממשלה הבאה ולתת התחייבויות כמפלגה? מדוע אסור? מדוע, לדוגמה, אסור לי לענות ל-13 הוועדים ולומר להם שיושב-ראש ועד העובדים של חברת החשמל יכנס לכנסת הבאה ברשימה שלנו?
- מ. וירשובסקי: כאן מדובר על חברי הכנסת.
- היו"ר ח. קורפו: לא.
- מ. וירשובסקי: אז במה אנחנו עוסקים בכלל?
- ג. שפט: אני לא מבין את הסעיף הזה.
- מ. וירשובסקי: אני סברתי שאנחנו רוצים למנוע קלנטריזם. הסעיף רחב מדי וצריך לצמצמו רק לחברי הכנסת. אם נצמצם אותו רק לחברי הכנסת כי אז יהיה מדובר לא רק על שר או על סגן שר אלא גם על תפקידים אחרים.

- י. צידון:
העניין הזה מובא בראש העמוד הבא.
- היו"ר א. לין:
שמענו הערות המבקשות לצמצם את הסעיף הזה לגבי חברי הכנסת. האם יש הערות נוספות לסעיף הזה?
- ג. שפט:
הזמן לא מוגדר. מה זאת אומרת: "...אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו..."?
- היו"ר א. לין:
בחוק יש הגדרה מפורשת בעניין הזה. הנשיא מטיל על אדם להרכיב ממשלה.
- ג. שפט:
זאת אומרת שהכוונה היא רק מאותו רגע שהנשיא הטיל את התפקיד?
- היו"ר א. לין:
הסעיף הזה לא נולד משולל הגיון לחלוטין. חבר-הכנסת וירשובסקי היה שותף לעיצובו.
- נכון שההגדרה רחבה וכוללת גם את 13 הוועדים ויתכן שצריך לצמצם אותה רק לגבי חברי הכנסת.
- קיימת, לדוגמה, ממשלת-אחדות-לאומית שיש בה שתי מפלגות גדולות. בא אדם שעומד בראש מפלגה גדולה שהוזמן להצטרף לממשלת-האחדות-הלאומית והוא אומר לאנשים מהמפלגות האחרות: בואו נפיל את הממשלה הזאת ואני מבטיח לכם שלאחר מכן תקבלו תפקיד של שר. זאת אומרת: מוטיווציה לפעולת חתרנות תמורת הבטחה של טובת-הנאה. האפשרות להבטיח טובת הנאה מאפשרת פעולות-חתרנות להפלת ממשלה. זה דבר תיאורטי שלא התרחש אף פעם, אבל יכול להתרחש. מי שמבטיח הבטחות להקים ממשלה ולחלק תיקים עושה זאת כחלק מפעולות-חתרנות להפלת הממשלה ופותח פתח למתן הבטחות, מקומות ותיקים של שרים. ברגע שהנשיא מטיל על אדם להקים ממשלה, הוא מבטיח תיקים.
- ג. שפט:
משהו כאן לא מובן לי והוא לא קשור ל-90 יום. נניח היו בחירות והנשיא עדיין לא הטיל על מישהו להרכיב ממשלה. לשתי המפלגות הגדולות יש, נניח, אפשרות שווה להרכיב ממשלה. אחד המועמדים אומר לחבר הכנסת פלוני: אם תתמוך בי להרכבת ממשלה חדשה, תהיה כזה וכזה. בא אלמוני ומציע לאותו חבר הכנסת אותו דבר. הסעיף הזה לא מכסה אפשרות כזאת.
- היו"ר א. לין:
הוא לא נועד לכסות מקרה כזה.
- ג. שפט:
אני מדבר על חבר הכנסת שנמצא במפלגה אחרת.
- היו"ר ח. קורפן:
על זה יש כבר איסור.
- היו"ר א. לין:
חבר-הכנסת שפט מתכוון לכך שהסעיף הזה רחב מדי והוא יכול לחול גם לאחר יום הבחירות, כאשר מתנהל משא-ומתן על הקמת ממשלה. חבר-הכנסת שפט מתאר סנריו שנעשו בחירות, עוד לא הוטל על אף אחד להרכיב ממשלה, מתחיל משא-ומתן, ומבטיחים תיקים. הוא טוען שהסעיף מנוסח רחב מדי והוא חל גם על הסיטואציה הזאת.
- צ. ענבר:
באותו שלב הסיעות מתייעצות ביניהן על מי להמליץ בפני נשיא המדינה. כלומר, לקראת ההמלצה אותו אדם אומר: אם תמליצו עלי, - תהיו שרים.
- היו"ר א. לין:
זה חלק מהמשא-ומתן.
- היו"ר ח. קורפן:
מה רע בזה?

היו"ר א. לין:

זה חלק מהמשא-ומתן.

היו"ר ח. קורפן:

אני מבקש להציע דבר פרקטי. כל התוספת של סעיף 3 היתה צריכה להיכלל בסעיף הקודם, ועל-ידי- כך היינו פותרים את הבעיה. אנחנו הרי רוצים למנוע קלנטריזם. אז אפשר יהיה להוסיף את המלים: לשר או לסגן שר. מה אנחנו רוצים? הרי אנחנו רוצים לקבוע מסגרת מגבילה עסקות בתוך הכנסת, ובתוך כדי כך אנחנו נכנסים לשאלה איך תורכב הממשלה הבאה? הבה נשאיר את הנושא הזה בצד. אל לנו להיכנס לסוגיה של הרכבת הממשלה עכשיו.

היו"ר א. לין:

אי-אפשר לומר שזה יהיה רק לגבי חבר הכנסת פורש כי הסכמים כאלה ופיתויים כאלה נעשים קודם כל עם חברי הכנסת קודם שהם פרשו. צריך לסייג את הסעיף הזה כהבטחות הניתנות רק לחברי הכנסת, לא לאנשים אחרים, ולא לתקופה שמיום הבחירות עד יום הקמת הממשלה. נוציא את התקופה הזאת מתחולת הסעיף.

היו"ר ח. קורפן:

מדוע? מה איכפת לך שחבר הכנסת יהיה מנוע גם חודש לפני הבחירות למעול בשליחותו?

היו"ר א. לין:

אני מדבר על התקופה שלאחר הבחירות. בתקופה שבין יום הבחירות שנעשה לכנסת עד יום הקמת הממשלה לא יחול סעיף זה.

ר. מלחי:

צריך להוסיף לסעיף הזה גם את המקרה של ממשלה נופלת, כיוון שאז נפתח תהליך שהוא דומה - - -

היו"ר ח. קורפן:

או הכנסת, או בחירתה של ממשלה חדשה.

היו"ר א. לין:

אפשר להוסיף מקרה של ממשלה נופלת אבל זה לא יכול להיות בתוך תקופת כהונתה של הכנסת ותקופת זה יכול להעשות רק יום הבחירות או לאחר הפלתה של הממשלה.

היו"ר ח. קורפן:

מקובל עלי.

היו"ר א. לין:

"(ב) לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, או בידי כל אדם אחר, שלא להעביר מתפקידו נושא משרה בממשלה, בכנסת או בכל מוסד ציבורי אחר, אם על-פי דין ניתן להעבירו מתפקידו."

היו"ר ח. קורפן:

מה פירוש המלה: בכנסת?

היו"ר א. לין:

יושב-ראש ועדה בכנסת.

היו"ר ח. קורפן:

זאת אומרת חבר הכנסת.

היו"ר א. לין:

אנחנו אמרנו שסמכותו של ראש-הממשלה לפטר שרים או סמכות הכנסת לפטר יושבי-ראש או להחליפם, או תפקידים בכנסת אי-אפשר לצמצמם. יש תפיסת-יסוד שנותנת סמכות לראש-הממשלה לפטר שר. ההתחייבות של ראש-הממשלה שלא להפעיל את סמכותו על-פי החוק אינה תופסת. התחייבות של הכנסת לא לבצע את סמכותה על-פי חוק - אינה תופסת. לפי דעתי גם היום זה לא תופס.

ההגיון מאחורי התפיסה הזאת היה שלא יעשה בכלל הנסיון הזה של ראש-הממשלה להגיד שיש לו סמכות לפטר, אבל הוא מתחייב שלא לפטר. אין לראש-הממשלה סמכות לצמצם את סמכותו החוקתית לפטר אנשים. אין לכנסת סמכות לומר שהיא לא תפעיל את סמכותו להחליף יושבי-ראש. זה מטרת הסעיף הזה. יתכן שנצטרך לשפץ את הנוסח.

היו"ר ח. קורפן:
צריך לשפץ את הנוסח לגבי המלה: הכנסת.
אולי כדאי לפצל את הסעיף הזה לשני סעיפים נפרדים כדי שיובהר שמדובר על שני דברים שונים?

היו"ר א. לין:
היועצים המשפטיים יביאו את הערתך זאת בחשבון ואני מקבל על עצמי לשבת אתם יחד, לאחר שהם יעבדו על הניסוח.

"(ג) לא תינתן ערבות, במישרין או בעקיפין, בכסף, בשווה כסף, בשירות או בכל טובת הנאה אחרת, להבטחת ביצועם של הסכם או של התחייבות כמשמעותם בסעיף זה." הסעיף הזה בא לומר לא לתת ערבויות כספיות - - -

ג. שפט: גם טובות הנאה.

היו"ר א. לין: אתה צודק.

ש. גוברמן: אם ההתחייבות העיקרית לא קיימת אז מה ערך יש לערבות?

א. רובינשטיין: אנחנו הלכנו בעניין הזה על מנעולים כפולים.

היו"ר א. לין: באנו ליצור נורמה שאומרת שאם מישהו רוצה מקום בכנסת או הסכם קואליציוני תמורת ערבות כספית - דבר כזה לא יהיה קיים.

ז. צבן: הערבות היא טובת הנאה או התמורה היא טובת הנאה?

היו"ר א. לין: הערבות ניתנת כדי להבטיח טובת ההנאה.

ז. צבן: זה לא מה שכתוב כאן.

א. רובינשטיין: טובת ההנאה כאן היא חלק מהערבות. אי-אפשר לומר: אני אתן לך את תפקיד שר התעשייה והמסחר, לדוגמה, ואם אני אפטר אותך אני אהיה אחראי או על ערבות בנקאית או על טובת הנאה אחרת.

היו"ר א. לין: במקום זה תקבל דבר אחר.

א. רובינשטיין: אנחנו אומרים שאין בצדם של הסכמים פוליטיים ערבויות כספיות.

היו"ר א. לין: אני סבור שהסעיף הזה הוא סעיף מצויין. הוא סעיף נורמטיבי בסיסי. אנחנו רוצים לאסור לעשות דברים כאלה כי הם מלכלכים אפילו אם אין להם תוקף חוקי.

א. רובינשטיין: נניח שיש הסכם קואליציוני כשר, לא פסול, לפיו ראש הממשלה מבטיח למישהו שהוא יקבל את תפקיד שר התעשייה והמסחר, המפלגה מבקשת ערבות, ואז אנחנו אומרים שבחיים הפוליטיים אין ערבות כספית.

גם לא הבטחה של טובות הנאה.

היו"ר א. לין:

סעיף (ד) נמחק.

"פרסום הסכמים 113.ב. (א) מי שעשה הסכם לקראת או בקשר להקמתה או להפלתה של הממשלה ימסור ליושב-ראש הכנסת תוך שלושה ימים מיום החתימה ולא יאוחר משש שעות לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת, את הנוסח המלא של כל הסכם שנעשה על-ידו או מטעמו; במניין שלושה הימים לא יבואו בחשבון ימי מנוחה, פגרה או שבתון על-פי חיקוק;"

ג. שפט:

יש כאן בעיה. נניח ראש-הממשלה עושה הסכמים לקראת הקמתה של ממשלה חדשה והעניין הזה לא מסתיים בשלושה-ארבעה או חמישה ימים. אם הוא עשה הסכם עם מפלגה מסויימת והוא רוצה לצרף מפלגה נוספת, הכל תוך כדי משא-ומתן, עצם הפרסום יכול להפריע לו - - -

היו"ר א. לין:

לא. הוא יפרסם רק כאשר ההסכם יהיה הסכם. אם הוא לא סופי - הוא לא נחשב הסכם. אין דבר לא סופי שהוא הסכם; זה רק משא-ומתן.

של כל הגורמים?

ז. צבן:

להסכם יש צדדים.

היו"ר א. לין:

אם הוא מנהל, בו זמנית, משא-ומתן עם חמש מפלגות וסיים בתאריך מסויים את המשא-ומתן עם מפלגה אחת?

ז. צבן:

הוא חייב לפרסם.

היו"ר א. לין:

זאת החלטה של בית-המשפט העליון.

א. רובינשטיין:

הוא חייב לפרסם גם מן הטעם שלא להטעות את האחרים וגם לא את הציבור.

היו"ר א. לין:

לציבור חייבים לפרסם אבל השאלה היא האם חייבים לפרסם אחד אחרי השני או כולם יחד?

ג. שפט:

כל הסכם שהוא הסכם, והחוק מגדיר בצורה ברורה מה הוא הסכם, ברגע שמשא-ומתן מתגבש להסכם להסכמת הצדדים, חייבים בפרסומו תוך שלושה ימים. הסכם נעשה תמיד בין צדדים ספציפיים. הוא יכול להעשות בין שלושה ביחד או בין חמישה ביחד, אבל צריך לפחות שניים.

היו"ר א. לין:

יתחכמו - - -

ג. שפט:

זאת כבר שאלה נפרדת.

היו"ר א. לין:

אנחנו גילינו שבהסכם בין המערך ובין אגודת ישראל היה קטע שבכלל לא דווח עליו והיתה הטעיה של השותפים לקואליציה. השותפים לקואליציה חייבים לדעת מה הובטח לשותף.

א. רובינשטיין:

יש גם ההיבט של ציבור הבוחרים. אם הוא ישמע שניתנה התחייבות כזאת וכזאת, יתכן שהוא יגיד שהוא לא רוצה להיכנס לקואליציה כזאת. העיקרון פשוט; הסכם - גלוי. לא נסתר.

היו"ר א. לין:

בצד הטכני קיימות שתי בעיות; 1. אפשר לעשות הסכם גם בלי חתימה. השאלה שלי היא האם צריך להשתמש במלה: חתימה? 2. זאת הערה של השר נסים שסבור שצריך לכלול בהקשר הזה גם סיטואציה של הסכם על הצבעת אי-אמון.

ג. שפט: מה זאת אומרת?

צ. ענבר: זה הסכם בקשר הפלת ממשלה.

היו"ר א. לין: רשות הדיבור לגב' רחל מלחי.

ד. מלחי: יש כאן סייג בצורת המלים: "...ולא יאוחר משש שעות לפי התייבות הממשלה בפני הכנסת," שבקשר אליו אני סבורה שקיים מילכוד שצריך לתת עליו תשובה. מה קורה אם במסגרת שש השעות האלה המועמד לראשות הממשלה חותם על הסכם נוסף, אחר? האם אז זה דוחה את ישיבת הכנסת או שבשש השעות האלה, לאחר שנקבע המועד לישיבת הכנסת, אסור לחתום הסכמים?

היו"ר א. לין: רשות הדיבור לחבר-הכנסת יאיר צבן.

ז. צבן: אני חולק על עניין שש השעות. אם כל המגמה היא לעשות דברים כפי שראוי לעשותם וודאי אם הרישא של הסעיף האומרת שאפילו אם מדובר על שרשרת של הסכמים רוצים שכל הסכם, אפילו בנפרד, יפורסם לא יאוחר מאשר שלושה ימים מיום חתימתו, העניין של שש השעות הוא דבר שלא מתקבל על הדעת.

היו"ר א. לין: מה לא מתקבל על הדעת?

ז. צבן: שש שעות לפני הצגת הממשלה.

היו"ר א. לין: זה המינימום.

ז. צבן: אני סבור שזה מינימום לא מספיק ואני אסביר מדוע. המשמעות היא שבמקרה שמדובר, לדוגמה, על ישיבה שנפתחת בשעה תשע או עשר בבוקר, צריך לפרסם את העניין בשלוש לפנות בוקר, ואני לא יודע איך דבר כזה יעשה. הוא בכל מקרה יהיה חסר כל משמעות.

היו"ר א. לין: מה אתה מציע?

ז. צבן: אם מדובר על ישיבה שמתקיימת בבוקר זאת אומרת שלידיעת הציבור ולידיעת הפוליטיקאים הנוגעים בדבר - שעה קודם לכן. אבל נניח שלאחת המפלגות מתבררים נתונים חדשים והיא רוצה אפשרות לכנס מוסד מפלגתי להתייעצות או להכרעה אחרונה?

היו"ר א. לין: אתה רוצה לקצר את השש שעות?

ז. צבן: אני רוצה להאריך אותן לעשרים-וארבע שעות לפחות.

היו"ר א. לין: זאת אומרת שתהיה הודעה מוקדמת של כל ההסכמים מינימים עשרים-וארבע שעות לפני הצגת הממשלה.

תוך עשרים-וארבע שעות אי-אפשר יהיה לעשות הסכמים נוספים.

ז. צבן: אם יש הסכם נוסף הוא ידחה את ההצגה. זה נקרא: לפרסם.

- ג. שפט:
אז לא צריך את שלושה ימים.
- היו"ר א. לין:
צריך אותם. יעשו הסכם שלושה חודשים קודם לכן, יחזיקו אותו בכיס, וישלחו לך אותו עשרים-וארבע שעות לפני המועד. אנחנו חייבים לדעת בדיוק מה מתפתח. זאת זכות הציבור לדעת מה התחייבו בשמו.
- ז. צבן:
אם זאת זכות הציבור לדעת, שש השעות עלולות להכשיל את העניין.
- היו"ר א. לין:
מה דעתכם, חברי הכנסת רובינשטיין ושפט?
- א. רובינשטיין:
אני מקבל את דעתו של חבר-הכנסת יאיר צבן.
- ג. שפט:
גם אני.
- היו"ר א. לין:
אם כך נקבל את דעתו.
- ש. גוברמן:
רשות הדיבור למר שלמה גוברמן.
- היו"ר א. לין:
אני מציע: א. למחוק את המלה: פגרה, כי היא איננה רלוונטית לעניין הזה.
- היו"ר א. לין:
אתה צודק.
- צ. ענבר:
צריך להוסיף קביעה בקשר המועד להפלת ממשלה. כאן יש התייחסות רק להתייצבות הממשלה ולא למועד הצבעת אי-אמון. אין זיקה מתי צריך לפרסם הודעה בדבר הסכם להפיל את הממשלה.
- היו"ר א. לין:
תוך שלושה ימים מיום החתימה ולא יאוחר מעשרים-וארבע שעות לפני התייצבות הממשלה.
- ר. מלחי:
אם אנחנו מדברים על הסכמים להפלת הממשלה אז צריכים להיות עשרים-וארבע שעות לפני המועד שנקבע להצבעת אי-אמון.
- צ. ענבר:
נניח שביום שני יש הצבעה, וביום ראשון עושים הסכם בקשר הצבעת אי-האמון. יש שלושה ימים לפרסם אותו.
- היו"ר א. לין:
עשרים-וארבע שעות לפני הצבעת אי-האמון או התייצבות הממשלה.
- ש. גוברמן:
הערה שניה; הכוונה כאן היא להסכמים בכתב, לכן צריך לציין זאת.
- היו"ר א. לין:
מקובל עלי. הסכמים כאלה חייבים להעשות רק בכתב - - -
- א. רובינשטיין:
ולא בתקיעת-כף.

היו"ר א. לין: יהיה להם תוקף רק אם הם יחתמו.
אני מציע שנכתוב בחוק שהם חייבים להעשות בכתב ויש להם תוקף רק אם נחתמו על-ידי נציגי הצדדים. אז לא יעשו הסכמים וישחקו אתם.

ר. מלח: ההערה של מר ענבר לגבי הצורך להכניס מועדים גם בקשר הפלת ממשלה מחזקת את הצורך לקבוע מה קורה למועד שנקבע. האם בתוך העשרים-וארבע שעות מהרגע שנקבע המועד אי-אפשר יותר לעשות הסכמים? או האם ההסכמים דוחים את המועד שנקבע?

היו"ר א. לין: דיברנו על-כך.

ר. מלח: זה מתחזק יותר את הדברים לגבי הפלתה של ממשלה כיוון שיכול להיות למישהו עניין, באמצעות חתימת חוזה חדש כזה או אחר, כסריק, לדחות את המועד שנקבע להצבעת אי-אמון. כיוון שכך וכיוון שמדובר בעיקר על הפלת ממשלה צריך לקבוע בפירוש מה קורה במהלך העשרים-וארבע שעות האלה? האם אסור לחלוטין לחתום על הסכמים? או שהם דוחים את המועד?

היו"ר ח. קורפן: מדובר על הסכמים בכתב או על הסכמים בעל-פה?

היו"ר א. לין: הסכמים בכתב.

היו"ר ח. קורפן: אם ההסכמים לא יהיו בכתב?

היו"ר א. לין: אז הם אינם הסכמים.

היו"ר ח. קורפן: אז הממשלה לא תיפול?

היו"ר א. לין: היא יכולה ליפול.

היו"ר ח. קורפן: אז מה הרווחנו?
סיעות האופוזיציה מחוייבות לגלות את כוונתן להפיל את הממשלה?

א. רובינשטיין: הסכמים.

היו"ר ח. קורפן: נניח שכל סיעות האופוזיציה תתאחדנה כדי להפיל את הממשלה. האם יהיה בכך פגם?

א. רובינשטיין: אין פגם.

היו"ר א. לין: אנחנו לא באים למנוע הפלת ממשלה אלא למנוע הבטחות שניתנות בתמורה להפלת ממשלה. כל הרציו של החוק הוא לא למנוע הפלת ממשלה אלא למנוע הבטחות שניתנות פה ושם בתמורה - - -

א. רובינשטיין: איך תמנע זאת? על מה ההסכם? על מה שיתנו אחר-כך?

היו"ר א. לין: כאן מדובר רק על חשיפת הסכמים

היו"ר ח. קורפן: מה זה נותן?

יש החלטה של בית-המשפט הגבוה לצדק האומרת שחייבים לחשוף הסכמים קואליציוניים.

היו"ר א. לין:

זה דבר אחר. כאן אתה מדבר על הסכם להפלת ממשלה.

א. רובינשטיין:

זה הסכם קואליציוני.

היו"ר א. לין:

בהסכם להפלת ממשלה אתה יכול לראות את כל סיעות האופוזיציה כמי שחתמו על הסכם להפיל את הממשלה.

היו"ר ח. קורפן:

למה לא?

החוק מתייחס רק להסכם שנעשה בכתב ונחתם.

צ. ענבר:

על התמורה; לא על ההסכם להפלת הממשלה.

היו"ר ח. קורפן:

כא מדובר רק על חובת הפרסום, כדי שהציבור ידע מה ההסכמים שנחתמו.

היו"ר א. לין:

אני חושב שחבר-הכנסת קורפן צודק. מה אנחנו רוצים לפרסם? - התחייבויות שניתנו בקשר הפלת ממשלה, אבל לא מפרסמים הסכם רגיל של סיעות אופוזיציה - - -

א. רובינשטיין:

אגב, זה תפקידה של האופוזיציה.

ג. שפט:

אין ויכוח על-כך.

היו"ר א. לין:

אנחנו צריכים לשנות את הניסוח הזה כאשר הדגש עובר להסכם להפלת הממשלה, לקבלת התחייבות לגבי הקמת ממשלה חלופית; אלטרנטיבית.

א. רובינשטיין:

מקובל עלי.

היו"ר א. לין:

נסיים את הדיון בנקודה הזאת כיוון שעלינו לעלות למליאה. ניקח את ההערה האחרונה של חבר-הכנסת רובינשטיין כנקודת-מוצא לתחילת הדיון שנקיים בישיבה הבאה.

אני חוזר ואומר שכאשר נסיים את הדיון נשב עם היועצים המשפטיים כדי לעבור על הניסוח.

הישיבה הסתיימה בשעה 10.55

נספח 10

העתק העמודים הרלבנטיים מהדיון
המשותף של ועדת הכנסת וועדת
חוקה, חוק ומשפט, מיום
31.10.1990

עמ' 125

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 158/181
מישיבת ועדה משותפת של ועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכנסת
יום רביעי, י"ב בחשוון התשנ"א, 31.10.1990, שעה 9.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

- א. לין - היו"ר
- ח. קורפו - היו"ר
- מ. וירשובסקי
- יצחק לוי
- ח. מירום
- ח. עזרן
- מ. פרוש
- א. רובינשטיין
- ג. שפט

מוזמנים:

- ש. יעקבסון - מזכיר הכנסת
- ש. גוברמן - משרד המשפטים

היועצת המשפטית של הוועדה: ר. מלחז

מזכירת הוועדה: ד. ואג

קצרנית: ח. אלטמן

סדר-היום:

הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990 ושורת הצעות חוק פרטיות למניעת מעבר ופרישה מסיעה.

194

הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990
ושורת הצעות חוק פרטיות למניעת מעבר ופרישה מסיעה

היו"ר א. לין: בוקר טוב, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הוועדה המשותפת לוועדת החוקה, חוק ומשפט וועדת הכנסת. הנושא שעל סדר-יומנו הוא הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), התש"ן-1990 ושורת הצעות חוק פרטיות למניעת מעבר ופרישה מסיעה.

נעבור לעמוד 212 של ההצעה, סעיף 13ב. (א) שבו נאמר: "מי שעשה הסכם לקראת או בקשר להקמתה או להפלתה של הממשלה ימסור ליושב-ראש הכנסת תוך שלושה ימים מיום החתימה ולא יאוחר משש שעות לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת, את הנוסח המלא של כל הסכם שנעשה על-ידו או מטעמו; במניין שלושה הימים לא יבואו בחשבון ימי מנוחה, פגרה או שבתון על-פי חיקוק;".

ר. מלחי: את המלה: פגרה, החלטנו למחוק.

היו"ר א. לין: נכון. על-פי זכרוני בקשר המלים: "... ולא יאוחר משש שעות..." הושמעה הצעה לתקן לעשרים וארבע שעות, והוצע גם להוסיף לא רק בקשר הקמתה או הפלתה של הממשלה, אלא גם הצבעת אי-אמון. זאת אומרת: הסכם הקשור בהצבעת אי-אמון בממשלה.

ר. מלחי: היה תיקון בקשר העניין הזה שאמר: לא כל הסכם להפלת ממשלה, אלא הסכם שיש בו אלמנטים להקמת ממשלה חדשה.

היו"ר א. לין: נכון. מחיקת המלה: פגרה, מהסעיף הזה, מוסכמת עלינו. עכשיו נעבור לשאלה: עד מתי צריך להניח את אותו הסכם בפני הכנסת? ההצעה המקורית היתה שש שעות, אבל חברים הסבירו בדיון הקודם ששש שעות הן פרק-זמן קצר מדי והם הציעו עשרים-וארבע שעות. זאת אומרת שהדברים צריכים להתגבש לא בשלב מאוחר, אלא בשלב יותר מוקדם.

חבר-הכנסת שפט, האם יש לך הערה בקשר העניין הזה?

ג. שפט: אני הצטרפתי להברים שאמרו ששש שעות הן פרק זמן לא מספיק ולא הגיוני. אם רוצים לעשות במידע הזה שימוש, צריך להניחו לא יאוחר מעשרים-וארבע שעות לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת.

היו"ר א. לין: רשות הדיבור למר יעקבסון.

ש. יעקבסון: אולי כדאי לכתוב: יום קודם, במקום עשרים וארבע שעות? זאת אומרת יום קודם לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת.

ג. שפט: מתי היום הזה נגמר, או מתי הוא מתחיל?

היו"ר א. לין: יום קודם אומר שיכול להיות עד שעת חצות, ואז אם הישיבה, לדוגמה, מתקיימת בשעה עשר, עד חצות של היום הקודם צריך להציג את ההסכמים. הצעתו של מר יעקבסון נשמעת לי טובה.

- ג. שפט: כמה שעות נשארו משעה שתיים-עשרה - - -
- ש. יעקבסון: עשר שעות; זה פרק זמן מספיק.
- היו"ר א. לין: זה נותן זמן גם מבחינת הדינמיקה של הדברים, לכן ההצעה של מר יעקבסון נראית לי יותר מתאימה.
- אם כך לא נתייחס להצעה שמדברת על עשרים-וארבע שעות אלא להצעה האומרת: עד תום היום הקודם שביום - - -
- ש. יעקבסון: עד תום היום הקודם לפני התייצבות הממשלה בפני הכנסת.
- היו"ר א. לין: האם יש הערות נוספות לסעיף הזה?
- ר. מלח: השאלה שהתעוררה בישיבה הקודמת הייתה מה קורה אם במהלך עשרים-וארבע השעות - - -
- היו"ר א. לין: דוחים את הישיבה. דיברנו על זה.
- ר. מלח: אז מתעוררת השאלה המאפשרת לאנשים לעשות הסכם כדי לדחות ישיבה, בצורה שאין שליטה עליה.
- היו"ר א. לין: את צודקת.
- ג. שפט: זאת אומרת שאנשים יעשו הסכמים על-מנת לדחות - - -
- ר. מלח: בין שמדובר על הקמת ממשלה ובין שמדובר על הפלת ממשלה.
- היו"ר א. לין: העניין הזה מעלה את המסקנה שאין לדבר על דחיות. מה שרוצים לסכם, צריך לסכם יום קודם. לא כל-כך גרוע אם יש דד-ליין; לפי דעתי זה דבר די בריא.
- ח. קורפן: הנוסח שמונח על שולחננו הוא הנוסח המתוקן של ההצעה?
- היו"ר א. לין: אנחנו מדברים כרגע על שינויים בנוסח המוצע.
- א. רובינשטיין: האם קיבלנו נוסח מתוקן?
- ר. מלח: לא.
- היו"ר א. לין: רבותי, אנחנו דנים עכשיו על השינויים שברצוננו להכניס לסעיף 13ב. (א) של הצעת החוק. שינוי אחד שעשינו היה כאשר הורדנו את המלה: פגרה. שינוי שני הוא זה שעליו אנחנו מדברים כעת, הזמן שבו צריך להגיש את ההסכמים.
- ר. מלח: ההצעה של היושב-ראש איננה כל-כך גרועה כיוון שתמיד יש למישהו שמעוניין, זאת אומרת במקרה של הקמת ממשלה למי שמקים אותה, ובמקרה של הצעת אי-אמון למי שהציע אי-אמון, לבקש דחיה מיוזמתו. זאת אומרת שהדרך לחתום הסכמים גם בשלב מאוחר לא תהא חסומה לגמרי.
- היו"ר א. לין: רשות הדיבור למר שלמה גוברמן.

ש. גוברמן: עוררתי שאלה בישיבה הקודמת ואני מבקש לחזור עליה. מדובר כאן על הסכם שבקשר אליו צריך לחייב קודם כל שיהיה חוזה, ושהוא יהיה בכתב.

ר. מלחי: דיברנו על הנושא הזה בישיבה הקודמת.

היו"ר א. ליד: קודם כל נסכם את מה שהחלטנו. סעיף 13ב. (א) יהיה כפי הצעתו של מר יעקבסון. ההסכם יהיה צריך להיות מוגש ביום קודם ליום שבו מציגים את הממשלה. מי שירצה לבקש דחיה, יוכל לעשות זאת.

ח. קורפן: אם ביום שני הכנסת מתכנסת, ביום הקודם, יום ראשון, חברי הכנסת לא נמצאים בבית.

א. רובינשטיין: מי שירצה, יבוא לירושלים.

ג. שפט: אי-אפשר לחשוב על זה שההסכם יהיה מונח מיום רביעי על-מנת שביום שני - - -

היו"ר א. ליד: מוכרחים לעשות כפי שהצענו, וההסכם יגיע כבר לידי כל מי שירצה לקבל אותו. אם יגישו את ההסכם בשעה אחת-עשרה בלילה - - -

ח. קורפן: ההסכם יונח על שולחן הכנסת יום לפני הצגת הממשלה.

ר. מלחי: עד שעה שתים-עשרה בלילה.

ח. קורפן: צריך לנהוג בנושא הזה כפי שאנחנו נוהגים לגבי הצעת אי-אמון; עד שעה שתים-עשרה - - -

ש. יעקבסון: ואם הישיבה נועדה לשעה עשר בבוקר?

ג. שפט: אם מדובר על יום קודם, זאת אומרת גם שתים-עשרה בלילה.

היו"ר א. ליד: עד תום היום הקודם.

ג. שפט: מי ילך בשעה שתים-עשרה בלילה - - -

ח. קורפן: אלה לא הסכמים שנחתמים בשיטת החאפ-לאפ.

ג. שפט: לכן אני הצעתי עשרים-וארבע שעות.

ח. קורפן: יום קודם לכן, עד שעה שתים-עשרה בצהריים.

היו"ר א. ליד: לי זה לא מפריע, אבל שעה כזאת נראית לי מוקדמת מדי. צריך לקבוע שעה שש בערב.

ח. קורפן: אם מישו רוצה לקרוא את ההסכם, באופן טכני הוא לא יוכל לעשות זאת עד שש בערב.

ש. יעקבסון: אפשר לכתוב: עד שקיעת החמה.

ח. קורפנו:

מה מעכב ממשלה שמכינה את קווי-היסוד שלה להניח את ההסכמים במועד?

היו"ר א. ליו:

אני בעד, אבל אתם תמיד טענתם את הטיעון של הרגע האחרון.

ח. קורפנו:

יום לפני-כן.

ד. מלחי:

חבר-הכנסת צבן טען בישיבה הקודמת שצריך לאפשר - -

היו"ר א. ליו:

האם אתם מוכנים לשנה שתיים-עשרה בצהלים ביום שקודם הצגת הממשלה? אני מבין שכן.

א. רובינשטיין:

אני מבקש לומר לכם כי החוק הזה הוא חוק מיוחד, אחד ויחיד במינו בעולם ואני לא תושב שיש או שיהיה איזשהו חוק דומה לו. כיוון שלא רוצים לתקן את הנושא הזה מיסודו, שמים עליו פלסטרס כל הזמן. אין חוק דומה לזה ולא יהיה חוק דומה כזה בעתיד בשום פרלמנט בעולם.

ח. קורפנו:

האם לא אתה היית זה שיזם את הצעת החוק?

א. רובינשטיין:

לא, אבל אני תומך בו תמיכה מלאה.

היו"ר א. ליו:

אנחנו עושים כאן השלמה של נורמה משפטית שנקבעה על-ידי בג"צ אבל לא קיבלה ביטוי ספציפי.

ד. מלחי:

דיברנו על עשרים וארבע שעות שנראו למציעים וגם לאחרים המקסימום. אם מדברים על ישיבת הכנסת שלמחרת, אם היא מתקיימת בשעה עשר בבוקר, זה פחות מעשרים וארבע שעות. אבל אם היא מתקיימת בשעה ארבע או בשעה שש, אנחנו נותנים יותר מעשרים-ארבע שעות, וספק אם זאת היתה הכוונה.

ג. שפט:

זאת לא בעיה.

ח. קורפנו:

זאת תורה שניתנה למשה מסיני?

היו"ר א. ליו:

אתם צריכים להבין שמדובר בסך-הכל על המשכו של דיון שהתחיל בישיבה הקודמת. הבעיה הועלתה ואנחנו ממשיכים בבירורה. נקבל את דעתו של יושב-ראש ועדת הכנסת.

נעבור לנקודה הבאה. דיברנו בהצעה על הסכם הקשור להקמתה או הפלתה של ממשלה, וחברים העירו שלא כל הסכם שקשור בהפלתה של ממשלה צריך להימסר אלא רק אם הוא קשור להצבעת אי-אמון. זאת אומרת שיכול להיות הסכם רחב על הפלתה של ממשלה בטווח זמן של שלוש שנים בפעולה משותפת, ויכול להיות הסכם שקונקרטי מדיבר על הצבעת אי-אמון שמביאה להפלתה של ממשלה. זה ההבדל בין השניים.

הבאתי בפניכם את הדעות שהובעו בישיבה הקודמת כדי שנוכל להחליט אם יש מקום לצמצם את אופי ההסכמים. הסכם שנוגע להפלתה של ממשלה אם הוא באמת הסכם שקשור להצבעת אי-אמון שעומדת על הפרק.

ח. קורפנו:
אין מקום להכניס הסכם להפלת ממשלה. כל הכוונה איננה כזאת שכמה סיעות באו לכלל הסכמת להפיל את הממשלה, אלא הכוונה היא לכך שבאו כמה סיעות ועוד כמה נספחים בהסכם להקים ממשלה אלטרנטיבית. לכן איננו צריכים להגביל את העניין במלים: הקמתה של ממשלה.

היו"ר א. לין:
הסכם להפלת ממשלה אינו שונה מהסכם להקמת ממשלה. ברגע שאתה מפיל ממשלה על-מנת להקים ממשלה אלטרנטיבית, זה חלק מאותו עניין. כל הדברים שעושים ואשר לציבור יש עניין לדעת עליהם קיימים גם במסגרת הסכם שנועד להפלת ממשלה. זה רק שלב ראשון להקמת ממשלה אלטרנטיבית. כל מה שאני יכול להבטיח לאדם קודם הקמת ממשלה, אני יכול להבטיח לו כחלק מהסכם להפלת ממשלה.

ח. קורפנו: לא.

היו"ר א. לין:
אני אומר לו: אם נפיל את הממשלה, תקבל כד ויכד. מי יכול למנוע בעדי מלכתוב בהסכם כל מה שאני רוצה? אם אני לא רוצה לגלות הסכמים, במקום לעשות הסכמים שאומרים שאני מקים ממשלה, אני אעשה הסכם להפלת ממשלה ושם אני אבטיח כל מה שאני מבטיח עם הקמת ממשלה.

א. שפט:
בכל זאת יש הבדל בין הדברים. הקמת ממשלה היא אקט של הקמת גוף שאחר-כך יש לו כל מיני תפקידים. הפלת ממשלה לעומת זאת יכולה להיות לשמה, רק כדי להפיל אותה, ואני אביא דוגמה לשם המחשת דברי. תהינה מספר סיעות או שיהיו חברים בודדים שירצו להקדים את הבחירות, אבל לא יהיה להם רוב. הפלת הממשלה יכולה להיות אחד התהליכים להקדמת הבחירות.

היו"ר א. לין:
מה שאתה אומר נחשב לצד הפורמלי ההגיוני של הדברים, אבל אם אני רוצה לא לחשוף את ההסכם - -

א. שפט: אין הסכם.

היו"ר א. לין:
קחו, לדוגמה, את המצב של הפלת הממשלה בחודש מרץ 1990 כאשר פרס ניסה לגבש קואליציה לצורך הפלת הממשלה. זה לא נעשה כדי להפיל את הממשלה אלא כאלטרנטיבה. כאשר אני באופוזיציה אני יכול לעשות הסכם שעל-פי הגדרתו נועד להפיל את הממשלה, וכאשר אני עושה את ההסכם הזה אני אומר שאנחנו מפילים את הממשלה ואם נצליח אדם זה וזה יהיה שר, וכו'.

א. שפט:
נניח שאין עכשיו רעיון להקים ממשלה חדשה אלא יש רעיון קודם כל להפיל את הממשלה הזאת, ואני עושה הסכם להפיל אותה - - -

א. רובינשטיין: איזה הסכם זה?

ח. קורפנו:
אין מרכיב להמשך? אין מוטיווציה לעשות דבר אלטרנטיבי? אם כך - אין הסכם. מותר לכל הסיעות בבית לקום היום בבוקר ולומר: נמאסתם עלינו.

א. שפט:
זה ההבדל בין הפלת הממשלה ובין הקמתה, לכן אי-אפשר להכניס את שני הדברים האלה יחד. הפלת ממשלה לא דורשת עשיית הסכם, אבל הקמת ממשלה דורשת הסכם.

אני לא רוצה שלהסכם של ההקמה יהיו מרכיבים שאנחנו רוצים לחשוף אותם, ולא יהשפו אותם.

היו"ר א. לין:

רשות הדיבור למר שלמה גוברמן.

ש. גוברמן:
הבעיה הזאת נחשבת קשה מאד כינון שיכול להיות שהסכם לכינון ממשלה יכול ורצוי שיהיה תמים וכשר בלי חלוקה של שלל, אלא הסדר להרכבת ממשלה. אבל בדיוק הנימוקים שמצדיקים פרסום ההסכם הזה, תופשים גם כאשר מדובר אך ורק בהבעת אי-אמון לממשלה קיימת. הפיכת ממשלה שנהנית מאמון הכנסת לממשלת-מעבר זה יעד שהוא שווה-ערך לכינון ממשלה, עדיין בלי שום טובות הנאה. אם עובדים בלוגיקה של פרסום הסכמים מהסוג הזה, זה צריך לחול על כל הסכם שהוא.

היו"ר א. לין:
נדמה לי שההגיון הבסיסי הל לגבי שניהם במידה שווה.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמנון רובינשטיין.

א. רובינשטיין:
נוכל לפתור את הבעיה אם נכתוב: הסכם להפלת הממשלה שיש בצידו התחייבות כלשהי הנוגעת להקמת ממשלה חלופית.

היו"ר א. לין:
אפשר, אם כי אני חושב שההגיון שמר גוברמן נתן לו ביטוי, נכון. להסכם להפלת ממשלה יש חשיבות מבחינה ציבורית ומבחינת החשיפה הציבורית בדיוק כמו להסכם להקמת ממשלה. מה ההגיון שעומד מאחורי חשיפת ההסכמים האלה? קבוצה של מפלגות עושה איזשהו הסכם שאני סבור שלבוחר יש הזכות לדעת עליו. הבוחר נתן את קולו למפלגה א' והוא רשאי לדעת איזה הסכם היא עושה עם מפלגה ב'.

ג. שפט:
נניח שבשבוע הבא תהיה הצבעת אי-אמון בממשלה. תהיה הידברות בין, לדוגמה, שינוי, המערך, מפ"ם ועוד מספר גורמים, כדי להפיל את הממשלה ואין שום הסכם שמישהו יקבל כתוצאה מזה משהו.

ח. קורפן:
אני מבקש להבין האם הכוונה כאן היא לא בתחום שעסקנו בו בראשית הדרך, לאנשים שנוטשים את סיעותיהם ומסייעים להפיל את הממשלה בשל טובות הנאה שמובטחות להם בעתיד? אני מבין שעכשיו יש הצעה שכל הסכם לגיטימי, כמו לדוגמה, אגודת ישראל וש"ס יחליטו להפיל את הממשלה ולהקים ממשלה אלטרנטיבית. מדוע הם צריכים לפרסם זאת? מדוע זה לא חוקי?

היו"ר א. לין:
אף אחד לא אומר שזה לא חוקי. מדובר רק על פרסום.

א. רובינשטיין:
זאת המלצה של בית-המשפט.

היו"ר א. לין:
זאת לא המלצה; זאת קביעה.

א. רובינשטיין:
הקביעה היא לגבי הקמת ממשלה.

היו"ר א. לין:
נניח שיש כרגע נורמה של חשיפת הסכמים קואליציוניים שאותה קבע בית-המשפט, והיא לא מוסדרת. הסיבה שאנחנו מטפלים בנושא הזה היא שזה לא בהכרח קשור לפרישה מסיעה, אבל יש קשר הדוק בין השניים. איננו מטפלים בנושא הזה רק במידה שהוא קשור לפרישה מסיעה, אלא גם בקשר החובה של חשיפת הסכמים. בצורה

פשוטה הייתי אומר שמדובר על זכותו של הבורר לדעת. הוא נתן את קולו למפלגה א', לדוגמה, וזכותו לדעת מה היא מתחייבת כלפי מפלגה ב' או על מה היא מותרת למפלגה ב'. זאת התפישה הבסיסית שהיתה לגבי הדברים.

ח. קורפן: ההסכם יהיה גם מבוא לדברים רעיוניים כאשר אותה סיעה מסבירה מדוע היא עושה את הצעד הזה?

היו"ר א. לין: איננה יודע. אני לא אומר לה מה לכתוב בהסכם.

ח. קורפן: נניח שסיעה מחליטה לשנות את דרכה ולהחליף את הקואליציה בקואליציה אחרת. האם היא צריכה להסביר למישהו מדוע היא עושה זאת?

היו"ר א. לין: לא מדברים על זה.

מ. פרוש: אנחנו מדברים על טובות הנאה.

היו"ר א. לין: מדובר על התחייבויות; טובות הנאה.

ח. קורפן: התחייבויות של הקמת ממשלה.

היו"ר א. לין: לא בהכרח.

מ. פרוש: אם, לדוגמה, אנחנו מתנים תנאי להסיר את הקיפוח ממוסדות התורה, זה סעיף פוגע?

היו"ר א. לין: אנחנו לא מדברים נגד ההסכמים אלא על פרסום ההסכמים. הבוררים צריכים לדעת מה המפלגה שלהם מתחייבת לעשות.

ג. שפט: מה בקשר הצבעת אי-אמון?

היו"ר א. לין: זה לא נכנס לעניין הזה, אלא רק הסכם - - -

ג. שפט: זאת הפלת ממשלה.

היו"ר א. לין: הכוונה שלנו היא לא לדברים האלה. מדובר על הסכם שבא להסדיר את התוצאות הנובעות מכך בין המפלגות. אני לא מתנגד למה שהציע חבר-הכנסת רובינשטיין. מה שחשוב הוא לתפוס את התוכן של העניין.

א. רובינשטיין: זה עונה על שאלתו של חבר-הכנסת שפט.

ד. מלחי: אני לא בטוחה. בדרך-כלל לא יהיה הסכם להצביע אי-אמון, ואם הוא יהיה הסכם מהסוג שחבר-הכנסת קורפן מדבר עליו הוא יחייב פרסום אבל הוא לא יעניין אף אחד, ולא על זה אנחנו מדברים. אבל הסכם כזה יכול לכלול, לדוגמה, מצב כזה שאומרים למישהו שאם הוא יצביע אי-אמון, ימנו אותו לתפקיד זה וזה בהסתדרות, או את האיש שלו. זה לא הסכם שנוגע להקמת ממשלה, - - -

ש. גוברמן: או שמישהו יתמוך בחוק שמעוניינים בו.

ג. מלחי: עוד לא מדובר על הקמת ממשלה, למרות שברור שכאשר יש הפלת ממשלה, אחריה יש הקמת ממשלה מתישהו, אבל בשלב זה מדברים רק על עצם הבעת אי-אמון, וההסכם הזה יכול לטמון בחובו דברים שמאותן סיבות אנחנו מעוניינים שהוא יפורסם.

היו"ר א. לין: כמו מה?

ג. מלחי: כפי שאמרתי: תפקיד בהסתדרות, או הצבעה נגד חוק, דברים שאינם נוגעים להקמת ממשלה - - -

ח. קורפן: זה לא יהיה בהסכם.

ג. מלחי: אז זה לא הסכם.

היו"ר א. לין: אין כוונתנו כאן להסדרים ג'נטלמנייס בין מפלגות. מי שרוצה לעשות הסדרים ג'נטלמנייס, - שיעשה כמה שהוא רוצה. אנחנו מדברים רק על התחייבויות מוגדרות. בדרך-כלל מפלגות לא עושות צעדים מרחיקי-לכת אלא אם כן הן קיבלו התחייבויות מוגדרות.

לפני שניגע בשאלה הזאת אני מבקש לשאול האם אנחנו מדברים רק על הסכמים בכתב? אם נכריע לגבי השאלה הזאת, יהיה יותר קל להכריע לגבי השאלה שאנחנו מדברים עליה עכשיו. על אילו הסכמים אנחנו מדברים? הסכמים בכתב או גם התחייבויות בעל-פה? אני מציע שנחליט על הסכמים בכתב.

ח. קורפן: גם התחייבויות בעל-פה, אחרת מה טעם?

היו"ר א. לין: להתחייבויות בעל-פה אין ערך.

ח. קורפן: תחייב להעלות אותן על הכתב.

א. רובינשטיין: אף אחד לא מאמין להתחייבויות שנעשו בעל-פה.

ח. קורפן: אני טוען שהתחייבות בעל-פה שקולה כמו התחייבות בכתב.

היו"ר א. לין: אם, לדוגמה, אדם יושב עם שר והשר מבטיח לו הבטחה, ואנחנו נגיד שגם הסכמים כאלה צריך לפרסם, משמעות הדבר הזה היא שכל התחייבות שתינתן בעל-פה תחייב פרסום ואנחנו לא מתכוונים לזה. אנחנו גם איננו מתכוונים להטיל על הציבור גזירה שאי-אפשר לעמוד בה וליצור דבר אבסורדי. אנחנו צריכים ליצור דבר שצריך ואפשר לבצע אותו. כיוון שכך אני מציע שנקבע שאנחנו מדברים רק על הסכמים בכתב. ניקח על עצמנו את הסיכון שאם תהיינה מפלגות שתרכינה לעשות הסדרים על-סמך הסכמים בעל-פה, שתעשינה זאת.

ח. קורפן: מה ערך לכתוב?

א. רובינשטיין: הסכם קואליציוני יערך בכתב - - -

ח. קורפן: כיוון שמדובר על חלק מקווי-היסוד.

א. רובינשטיין: מה זה שייך לקווי-היסוד?

ח. קורפן: מצרפים אותו.

- א. רובינשטיין: לא תמיד מצרפים אותו.
- היו"ר א. לוי: לא נעמוד בכך מבחינת הביצוע.
- א. רובינשטיין: אם נהפוך את העניין הזה לנורמה כל או השגנו הישג אדיר. תמיד אפשר לתקן חוק.
- היו"ר א. לוי: הבטחות בעל-פה אינן עומדות במבחן הביצוע.
- א. רובינשטיין: מתחילת הכנסת הזאת המערך הבטיח מספר פעמים שהוא יתן לשינוי מקום בוועדת הכספים או בוועדת החוץ והבטחון של הכנסת. את זה צריך להביא לכנסת? לא נראה לי; זאת הבטחה.
- ח. קורפו: קיבלת את ההבטחה הזאת בכתב?
- א. רובינשטיין: לא.
- היו"ר א. לוי: האם נראה לכם שנסייג את העניין הזה רק להסכמים בכתב? אני מבין שכן. אם כן, לאחר שקבענו שאנחנו מדברים רק על הסכמים בכתב, השאלה שנוגעת להסכמים להקמת ממשלה או להפלת ממשלה נעשית יותר פשוטה.
- האם יש לחברי הוועדה עוד הערות לגבי סעיף 13ב. (א)? כמובן שאת כל ההחלטות שקיבלנו נבהיר בנוסח מיוחד שהיועצים המשפטיים יעבדו.
- ח. קורפו: מה אישרנו בסעיף 13ב. (א)? מה העיקרון ביחס הקמת ממשלה או הפלת ממשלה?
- היו"ר א. לוי: לגבי הקמת ממשלה או הפלתה נתייחס רק להסכמים שיעשו בכתב. הורדנו את המלה: פגרה, וקבענו את השעה עד שעה שתיים-עשרה שלפני היום שבו מתייצבת הממשלה בפני הכנסת.
- מ. פרוש: אני מבקש לדעת מה פשר המלים: "... בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו,..." המופיעות בסעיף 13א. (ב)? מי שהוטל עליו התפקיד לא מתחייב; המפלגה מתחייבת.
- היו"ר א. לוי: לא חשוב מי מתחייב.
- מ. פרוש: המפלגה מתחייבת והוא בכלל לא בתמונה?
- היו"ר א. לוי: נחזור לעניין הזה יותר מאוחר. ניקח יותר מאוחר את הנוסח החדש של כל ההחלטות, נציג אותו בפני כל חברי הוועדה, ונקיים עוד דיון.
- ר. מלחי: העניין הזה קיים גם בסעיף 13א. (ב): "לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה, או מטעמו,..."
- מ. פרוש: ראש הממשלה בכלל לא ידע, כפי שזה קורה אצלנו בזמן האחרון.
- א. רובינשטיין: זה לא מטעמו?

- ד. מלחי: מטעם המפלגה, והוא לא יודע.
- ש. גוברמן: יש מפלגות שיושב-ראש המפלגה הוא המיועד להיות ראש הממשלה.
- א. רובינשטיין: מטעם הסיעה שהוא נמנה עליה.
- היו"ר א. ליד: כל הסכם שנעשה על ידו או מטעמו. אם הוא לא נעשה מטעמו הוא לא צריך למסור - - -
- מ. פרוש: לא מטעמו.
- ח. קורפו: הוא בא מטעמם. זה לא מטעמו. המפלגה עדיפה עליו.
- היו"ר א. ליד: כל הסכם שנעשה על ידו או מטעמו.
- א. רובינשטיין: הוא לא שותף? הוא לא חותם על ההסכם?
- היו"ר א. ליד: כאן מדובר על חובת מסירת ההסכם ליושב-ראש הכנסת. מי שעשה הסכם, ימסור אותו ליושב-ראש הכנסת. מה הוא חייב למסור? כל הסכם שנעשה על-ידו, ולא משנה אם הוא ראש-הממשלה, או אם ההסכם נעשה מטעמו. אם אדם עושה הסכם עבור מפלגה איוושהי, חובת מסירת ההסכם מוטלת עליו, והיא מוטלת גם אם הוא מבקש ממישהו אחר לעשות הסכם מטעמו. מה הבעיה?
- מ. פרוש: לא כולם בדרגת מנחם בגין שהיה היושב-ראש הקובע. יש כאלה שהם נציגי המפלגה המועמדים להיות ראש-הממשלה אבל במפלגה יש כאלה שחותמים על הסכמים, מתחייבים, ואחר-כך, ברבות הימים, כאשר מבקשים אותם לקיים את ההבטחות הם טוענים שהם בכלל לא ידעו עליהן.
- ג. שפט: זה נקרא: מטעמו.
- היו"ר א. ליד: אדם לא יוכל להגיד שהוא לא יודע כיוון שכל מי שעשה הסכם יהיה חייב בחשיפתו. ראש המפלגה לא יוכל להגיד שהוא לא יודע כיוון שההסכם יפורסם לפני הקמת הממשלה.
- מ. פרוש: אני הייתי מכניס לכאן את הגורם של הסיעה בכנסת.
- ש. יעקבסון: בא כוח הסיעה.
- היו"ר א. ליד: אנחנו לא רוצים ליצור בחוק פרצות. הניסוח טוב. אתם צריכים להבין שיכול להיות מצב כזה שמישהו יגיד שהוא עשה הסכם מטעם מפלגה, ואחר-כך המפלגה תגיד שהוא לא יצג אותה; שהיא לא נתנה לו סמכות. הנוסח שכתוב כאן מונע כל אפשרות כזאת כיוון שהוא מחייב להציג את ההסכם בפני הכנסת קודם שמתקיימת ההצבעה. כאשר מציגים את ההסכם, אף אחד לא יכול לטעון שהוא לא ידע עליו. אם הוא רוצה להתכחש להסכם, יתכחש קודם שהממשלה מתייצבת; קודם שמקיימים את ההצבעה, אחרת מישהו יכול לומר שהוא לא ידע שעשו הסכם.
- מ. פרוש: השאלה שלי היא האם המלה: מטעמו, מכסה - - -
- ג. שפט: לפי דעתי: כן.

- א. רובינשטיין: המלה הזאת מכסה הכל; היא הכי רחבה שיכולה להיות.
- היו"ר א. ליד: נעבור לסעיף קטן (ב): "יושב-ראש הכנסת יביא לידיעת חברי הכנסת, כל הסכם שנמסר לו על-פי סעיף זה, סמוך למסירתו ולפני התליצבות הממשלה בפני הכנסת." סמוך למסירתו הכוונה היא באותו יום שבו ההסכם הזה נמסר לו.
- אני מציע שלא יהיה כתוב: סמוך למסירתו, אלא: באותו יום שבו נמסר לו ההסכם.
- ש. יעקבסון: אם זה יום שהכנסת לא יושבת בו?
- היו"ר א. ליד: לא חשוב. אפשר לשלוח את ההסכם בדואר מיוחד.
- ח. קורפן: מיהו יושב-ראש הכנסת? יושב-ראש הכנסת היוצאת? או יושב-ראש הכנסת הנכנסת?
- א. רובינשטיין: תמיד יש יושב-ראש הכנסת. אין שניים יחד.
- היו"ר א. ליד: האם יש מצב בלי יושב-ראש הכנסת?
- ח. קורפן: אם כך צריך להיות כתוב: היושב-ראש היוצא.
- א. רובינשטיין: זקן חברי הכנסת מכהן כיושב-ראש הכנסת רק באותו יום בו מתכנסת הכנסת.
- היו"ר א. ליד: זה לא רלוונטי.
- א. רובינשטיין: הדבר הראשון שעושים הוא בחירת יושב-ראש הכנסת. עד כינון הכנסת, הכנסת הקודמת מכהנת עם יושב-ראש שלה. רק בכמה השעות האמורות אין יושב-ראש לכנסת.
- ח. קורפן: מיום פרסום התוצאות עד זימונה של הכנסת יכולים לעבור שבועיים.
- היו"ר א. ליד: אז יש יושב-ראש לכנסת.
- ח. קורפן: היושב-ראש הקודם.
- ש. יעקבסון: הוא איננו מזמן את הכנסת הבאה.
- א. רובינשטיין: קלימת רק תקופה אחת בה אין יושב-ראש לכנסת - - -
- ח. קורפן: אז יש לו ממלא-מקום. זאת הישיבה הראשונה.
- א. רובינשטיין: עד אז יושב-ראש הכנסת הוא יושב-ראש הכנסת היוצאת.
- היו"ר א. ליד: כך גם אני מבין את המצב החוקי. אין מצב בו, במקרה שלנו, שאין יושב-ראש הכנסת.
- ח. קורפן: היה מקרה אחד כאשר אבא-אבן כיהן - - -
- א. רובינשטיין: זה היה מצב יוצא-דופן. הוא היה יושב-ראש הכנסת.

- ד. מלחזי:
יש לו כל הסמכויות של היושב-ראש.
- היו"ר א. ליו:
צריך לקבוע דברים ברורים; או יושב-ראש הכנסת או ממלא מקומו אם הוא לא נמצא. אם אין יושב-ראש זקן חברי הבית? מי שממלא את מקומו? מה המצב? לכנסת מי יכול להיות?
- א. רובינשטיין:
יש הגדרה.
- ח. קורפן:
היום זה זקן חברי הבית - - -
- ג. שפט:
למה לנו לכתוב זקן חברי הבית? אולי מחר זה ישתנה? נכתוב: ממלא מקומו.
- ח. קורפן:
כבר תיקנו את הנושא הזה.
- ד. מלחזי:
כתוב: עד בחירת יושב-ראש הכנסת ימלא זקן חברי הכנסת שאינו שר או סגן שר את תפקידו של יושב-ראש שמסורים לו כל הסמכויות והתפקידים של יושב-ראש הכנסת. זאת אומרת
- היו"ר א. ליו:
אם כך נכתוב: היושב-ראש, או מי שממלא את תפקידו.
- ד. מלחזי:
לא דרוש.
- ח. קורפן:
אני שאלתי אם מדובר על היושב-ראש היוצא או על היושב-ראש הנכנס ואז חבר-הכנסת ליון השיב לי שאין יושב-ראש יוצא. כיוון שכך העליתי את הסיטואציה כמו זאת של בגין שהקים ממשלה קודם שהכנסת זומנה.
- א. רובינשטיין:
אין מונח: היושב-ראש היוצא. המונח הוא: יושב-ראש הכנסת.
- היו"ר א. ליו:
אני מציע שלא יהיה כתוב "...סמוך למסירתו..." , אלא, באותו היום.
- ד. מלחזי:
ומה אם יושב-ראש הכנסת מסר את ההסכם בערב?
- ג. שפט:
דיברנו על שעה שתים-עשרה.
- היו"ר א. ליו:
פה לא נשאלת השאלה מתי הוא מקבל את ההסכם אלא מתי הוא מעביר אותו לידיעת חברי הכנסת.
- ד. מלחזי:
אולי נכתוב: סמוך ככל האפשר בנסיבות הקיימות?
- היו"ר א. ליו:
ההסכם צריך להימסר להברי הכנסת באותו היום. זאת הכוונה. כיוון שכך יעשה מבצע מיוחד לפיו ידאגו שההסכם יהיה סמוך למסירתו באותו היום. יהיה דואר מיוחד לעניין הזה.
- ח. קורפן:
לכתוב: סמוך למסירתו באותו היום, זה לא נראה לי.

ש. יעקבסון: יושבי-ראש הכנסת היוצאת נמנעים מלגעה במשהו ששייך לכנסת הבאה ואני אביא דוגמה להמחשת דברי. אפילו מכתב או הודעה על זימון הכנסת, מזכיר הכנסת שולח, כיוון שיושבי-ראש הכנסת היוצאת לא רוצים להתעסק עכ"ז. הם רואים עצמם כיוצאים, אפילו אם יש סיכוי שהם יבחרו שנית. הם נמנעים מלעשות מעשה כלשהו שנוגע לכנסת הבאה.

ד. מלחי: לא כאשר דבר מתו"ב על-פי החוק.

היו"ר א. לין: לא מדובר על שיקול-דעת אלא על חובה סטטוטורית. יש דרך אחרת, והיא להטיל את הנושא הזה על מזכיר הכנסת. מוכרחים להטיל על מישהו לבצע את המשימה.

ח. קורפו: מה הבעיה? תאריך המסירה הוא התאריך שבו יושב-ראש הכנסת היוצאת עדיין כיהן בתפקידו.

היו"ר א. לין: אני מציע להטיל את המשימה הזאת על מזכיר הכנסת.

ש. יעקבסון: לא במהלך הכנסת.

היו"ר א. לין: בכל המקרים. אם זאת פונקציה טכנית כל אז נטיל אותה על מזכיר הכנסת ונשחרר את האלמנט הפוליטי מהחובה הזאת. כל מה שאנחנו רוצים הוא שהמסמך ימסר לידיעת חברי הכנסת.

ש. גוברמן: אני מבקש לשאול שאלה שכן מדובר כאן על הטלת חובה שאין שום סנקציה בצדה.

ש. יעקבסון: כל התקנון בנוי בצורה כזאת.

ש. גוברמן: אבל כאן מדובר על חוק.

היו"ר א. לין: אם יש סנקציה, מבצעים אותה?

סעיף 4
====
נעבור לסעיף 4 של ההצעה. "תיקון חוק מימון מפלגות 4. בחוק מימון מפלגות, התשל"ג-1973, במקום סעיף 13 יבוא: שינויים בהרכב הסיעות 13. (א) התפלגה סיעה בכנסת על-פי האמור בסעיף 25 (ב) (4) לחוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב), התשכ"ט-1969, יחושב מימון ההוצאות שוטפות של החלקים שהתפלגו, בהתאם למספר החברים החדש, החל בחודש שלאחר שוועדת הכנסת אישרה את השינוי.

(ב) בכל מקרה אחר לא יהיו חברי הכנסת שפרשו מסיעה זכאים למימון הוצאות שוטפות, ומימון ההוצאות של הסיעה שממנה פרשו לא ישתנה."

רשות הדיבור לגב' רחל מלחי.

ד. מלחי: באופן כללי כל מה שיקרה בחוק מימון מפלגות יהיה תוצאה של החלטות הוועדה בסעיפים האחרים לכן לא הייתי נכנסת כאן לפרטים אלא רק אומרת שבחוק מימון מפלגות יש סעיף 13 הקיים שיש בו 6 סעיפי-מישנה שמדברים על כל האפשרויות כפי שהן קיימות היום. זה כולל באופן עקרוני את הדבר החשוב ביותר שאנחנו החלטנו למחוק, והוא שיש פילוג בהסכמה ואז מאשרים את הפרישה, מאשרים את המינוי, וכו'. כל הדברים האלה נופלים כעת ובמקומם בא הסעיף הזה שיבטא את החלטות הוועדה, גם אם יהיה צורך להכניס בו שינויים.

היו"ר א. לין: הסעיף הזה הוא אחד הסעיפים המרכזיים בגישה הבסיסית שגיבשנו בהתחלה כאשר אמרנו שאחד הדברים שאנחנו רוצים למנוע מחבר הכנסת שפורש הוא לקבל מימון - - -

ח. קורפן: זה היה קיים עד היום.

היו"ר א. לין: לא.

א. רובינשטיין: זה היה קיים עד הכנסת העשירית.

היו"ר א. לין: עד היום היו מיגבלות של שלושה חברי הכנסת. הסיעה לקידום הרעיון הציוני, לדוגמה, לא הייתה זכאית לקבל מימון שוטף על-פי ההצעה הזאת.

ח. קורפן: מדוע לא?

היו"ר א. לין: הרי זה לב כל העניין. היא לא ענתה על המונח: התפלגות. גם מי שפרש ממנה לא היה זכאי לקבל מימון שוטף. זה אחד הדברים המרכזיים של הצעת החוק הזה.

ח. קורפן: לא אישרנו את הפרישות. היום, לדוגמה, סיעת המערך היא סיעה קואליציונית כיוון שיש לה נציג בממשלה; אפרים גור. הסיעה לא הסכימה להכיר בפרישה שלו, לכן אפרים גור הוא חבר המערך. לסיעה יש נציג בממשלה והיא סיעה קואליציונית.

א. רובינשטיין: לכל דבר צריך לתת פרשנות נורמלית.

היו"ר א. לין: האם אתם רוצים שנקבע לסעיף הזה תחולה רטרואקטיבית כפי שמציע חבר-הכנסת רובינשטיין?

ג. שפט: לא.

היו"ר א. לין: מה עמדת משרד המשפטים בקשר השאלה הזאת?

ש. גוברמן: אין לו עמדה בעניין הזה.

א. רובינשטיין: אם זה יחול רטרואקטיבי כי אז אין ממשלה.

אני מבקש לומר לחבר-הכנסת קורפן שזה שנתנו מימון מפלגות לכל פורש - - -

ח. קורפן: לא נתנו.

א. רובינשטיין: נתנו בכנסת העשירית.

ח. קורפן: אתה אבי-אבות הסיבה לכך. סיעה נכנסת לכנסת, ומסיימת קדנציה עם 12-13 התפלגויות.

היו"ר א. לין: האם יש לחברים הערות ענייניות לתוכן הסעיף הזה?

א. רובינשטיין: אני תומך בסעיף הזה ומבקש להעיר שאחד מחברי הוועדה, בישיבה הקודמת, העלה שאלה אם סיעה מתפלגת בהסכמת כל מרכיביה, צריך לתת - - -

- היו"ר א. לין:
אני זוכר שהנושא הזה הועלה - - -
- ר. מלחי:
על-ידי צבי ענבר.
- היו"ר א. לין:
החלטנו שזה יהיה רעיון לא טוב שכן הוא מכשיל את המטרה המרכזית של החוק. במצב של סחיטה תשיג הסכמה. מה הבעיה להשיג הסכמה?
- ח. קורפנו:
מה איכפת למישהו מה קורה בתוך סיעה?
- ג. שפט:
איננו רוצים לעודד דברים כאלה.
- ח. קורפנו:
אם מישהו יעזוב את סיעתו על-פי החוק המתוקן הוא לא יקבל שום דבר. אם הוא יכול ללחוץ בתוך הסיעה כדי להשיג משהו - שילחץ.
- ג. שפט:
זה לא בתוך סיעתו; אלה כבר שתי סיעות.
- ח. קורפנו:
לא היתה נוצרת ההתפלגות.
- היו"ר א. לין:
אם נאפשר את העניין הזה בהסכמה כל אז לא עשינו שום דבר. על מנה אנחנו מדברים? על מצב בו קבוצת חברים, בתוך מפלגתם שלהם, מחליטה לסחוט את המפלגה שלה. מתי היא עושה זאת? כאשר המפלגה שלה עומדת לאבד את השלטון, ואז היא אומרת שאם היא לא תקבל מה שהיא מבקשת, בכתב, היא תצביע בעד הפלת הממשלה או היא תעביר את השלטון למחנה הנגדי.
- ח. קורפנו:
כל חמישה חברים בסיעה יכולים לעשות זאת.
- היו"ר א. לין:
אבל זה לב-ליבו של החוק.
- ח. קורפנו:
בקואליציה שנשענת על 62 או על 63 חברים, כל שלושה חברי הכנסת יכולים - - -
- היו"ר א. לין:
ודאי שהם יכולים, אלא שאנחנו איננו מאפשרים להם זאת.
- ח. קורפנו:
אז הם יפילו את הממשלה.
- היו"ר א. לין:
הם יכולים להפיל את הממשלה ואז הם ישאו בתוצאות החוק. הם יחשבו לפורשים.
- א. רובינשטיין:
לא מונעים סחיטה, אלא מחלישים מאד את כושר המיקוח. אין סגירה הרמטית של אפשרויות סחיטה.
- היו"ר א. לין:
קבענו שהצבעת אי-אמון בניגוד לעמדת הסיעה תוצאותיה הן בדיוק כמו פרישה.
- ח. קורפנו:
ואם אותו חבר-הכנסת מודיע שהוא חולה בשפעת ושוכב בבית?
- היו"ר א. לין:
זה משהו אחר.

נקודת-המוצא של כל החוק הזה היתה למנוע אנשים מלסחוט את מפלגתם שלהם ולהשיג על-ידי כד טובות הנאה אישיות. נקודת-המוצא שלנו היתה פשוטה. אם ביום מסויים היתה הכרעה דמוקרטית והבוחר החליט לתת כך וכך קולות למפלגה מסויימת וכך וכך קולות למפלגה אחרת. הקולות, בעצם, שייכים למפלגה. כיוון שכך החלטנו לא לעבוד בשיטה הקיצונית לפיה מי שפורש נחשב כמתפטר מהכנסת אם כי היו גם הצעות כאלה. החלטנו לאמץ תפיסה שאולי מבחינה מצפונית הוא יכול לפרוש, אבל הוא לא ישיג שום טובות הנאה אישיות מכך. לא כסף, לא הבטחת מקום בכנסת הבאה, וגם לא הבטחה לקבל מישרה, וכו'.

ח. קורפנו:
אינני יורד לסוף דעתכם, ויכול להיות שאינני מבין את העניין. אריאל שרון, לדוגמה, יבקש שלו מהווים חטיבה בתוך סיעת הליכוד, מיד אחרי הבחירות - - -

היו"ר א. לין: הרשימה נמסרת לוועדת הבחירות.

א. רובינשטיין: מפ"ם היתה רשאית לפרוש מסיעת המערך - - -

ח. קורפנו: אילו לא היו פורשים חמישה חברים אלא שנים-עשרה מסיעת הליכוד, כי אז האקט הזה היה כשר.

א. רובינשטיין: זה סיפור אחר לגמרי.

ח. קורפנו: מה זה שונה מזה שהתפלגה סיעה גדולה - - -

היו"ר א. לין: הדוגמה שאתה מביא איננה נכונה עובדתית. הליברלים בחרות התאחדו באוגוסט 1988, לפני הבחירות.

ח. קורפנו: אתם מקבלים מימון נפרד?

לא. היו"ר א. לין:

ח. קורפנו: אני מודיע לך שכן.

א. רובינשטיין: אז זה בניגוד לחוק.

היו"ר א. לין: למפלגה הליברלית לא מגיע היום אף לא שקל אחד. הכל עובר לקופת הליכוד.

בבחירות לכנסת האחת-עשרה רצנו כשתי חטיבות נפרדות. בפעם הזאת כבר תנועת הליכוד אוחדה, באוגוסט 1988, ורצנו ברשימה אחת. לא הגשנו שתי חטיבות נפרדות לוועדת הבחירות לכנסת.

א. רובינשטיין: אני מבקש לשאול האם סעיף 57 נוסח מחדש? אגב, אני לא ראיתי את הנוסח הסופי של הצבעת אי-אמון ואמון - - -

היו"ר א. לין: תוכל לראות הכל. כאשר נסיים את הדיון נכין נייר לבן אחד על כל ההחלטות.

ד. מלח:
לעניין ההעדרות מהצבעה בגלל מחלה היה ברצוני להעיר שההגדרה של הצבעה בנוסח שאושר בוועדה אומרת שהצבעה לעניין סעיף זה, לרבות הימנעות מהצבעה או העדרות מכוונת ממליאת הכנסת.

א. רובינשטיין:
בדיוק לזה אני מתכוון, כיוון שהתפטרות כאן היא אוטומטית - - -

ד. מלח:
זה עניין לבירור עובדתי.

היו"ר א. לוי:
יש נושא ששכחתי להעלות אותו בפניכם ואשר במהלך הדיון במליאה העלה אותו במקרה יושב-ראש הכנסת לשעבר שאמר שאם לא עושים זאת - לא עושים את העיקר. אני לא מסכים עם דעתו אבל הבטחתי לו להעלות את הדברים בפניכם. לא קבענו מצב שבו אדם שבגד במפלגתו מנוע מלהיות בקדנציה הזאת שר או סגן שר. אנחנו מונעים ממנו שורה של דברים; מימון, לקחת את היצוג הסיעתי שלו בתוך הכנסת בוועדות, אנחנו מונעים ממנו לשריין לעצמו מקום בכנסת הבאה - - -

ח. קורפן:
בכנסת הבאה או בממשלה הבאה?

היו"ר א. לוי:
בכנסת הבאה. מכל מקום במליאה הועלתה נקודה לפיה אותו חבר הכנסת רוצה להיות עכשיו שר. הוא לא רוצה שום דבר אחר. הוא רוצה להפיל את ממשלתו ולהיות בממשלה האלטרנטיבית שר, בתקופת הכנסת הזאת. אם איננו מונעים זאת ממנו, נותנים לו אפשרות לזכות בדבר שאולי נחשב החשוב ביותר בעיניו.

נדבר על העיקרון ונגיד שאם רוצים למנוע זאת, צריך לחפש לכך ביטוי. אבל אם איננו רוצים למנוע זאת - זה כבר סיפור אחר.

ח. קורפן:
אפשר לכתוב: בכנסת הבאה או בממשלה הבאה.

ג. שפט:
אפשר להחליף אנשים בלי להציג מחדש את הממשלה.

א. רובינשטיין:
בלי שהיה הסכם או התחייבות מראש? הרי סעיף 13א מכסה את זה.

ג. שפט:
אי-אפשר להוסיף היום שר לממשלה?

א. רובינשטיין:
בסעיף 13א. (א) כתוב: "לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר בממשלה, אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, ולעניין אותה ממשלה שהוא עומד להרכיבה בלבד."

היו"ר א. לוי:
יתנו לו הבטחה.

ח. קורפן:
נניח שהיום הממשלה רוצה לשריין לעצמה עוד שני חברי הכנסת, היא תיקח שני אנשים ותיתן להם מיד תפקיד שר.

ג. שפט:
אז אפשר לומר: בידי ראש-הממשלה, או בידי מי שהוטל עליו - - -

היו"ר א. לין: אינני מדבר על הניסוח אלא על העיקרון. אם אתם הושבים שיש מקום להכליל את הרעיון הזה, היועצים המשפטיים יחפשו דרך לתת לו ביטוי בנוסח שיונח לפנינו.

א. רובינשטיין: אני חושב שהרעיון הזה מרחיק לכת ואני אתן לכם דוגמה שהתקוממתי נגדה, כאשר מנחם בגין הטייל על משה דיין לכהן כשר החוץ. אסור לאסור דבר כזה בחוק.

היו"ר א. לין: למה?

ג. שפט: זאת היתה ממשלה חדשה.

ר. מלחי: איננו מדברים על ממשלה קיימת או חדשה, אלא על הכנסת.

א. רובינשטיין: מנחם בגין רצה לקחת את משה דיין - - -

היו"ר א. לין: הוא פורש מסיעתו ועובר, בניגוד לעמדת סיעתו, לממשלה של הצד הנגדי, ומקבל תפקיד שר.

א. רובינשטיין: אדם כמו משה דיין, שעונה על כל דרישות החוק, לא השתתף ברשימת המערך, רץ ברשימה עצמאית לכנסת, ואפילו לא פרש מסיעתו. אני יכול לאסור בחוק - - -

היו"ר א. לין: אני מציע שנטיל את האיסור על מי שהצביע בהצבעת אי-אמון בממשלה בניגוד לעמדת סיעתו, או שפרש מסיעתו. אם הוא נשאר בסיעתו והוא מצטרף לממשלה, אני לא יודע אם צריך עד כדי כך להרחיק-לכת. אבל אם הוא עשה את המעשה של הצבעה בניגוד עמדת סיעתו או פרישה מסיעתו, ובשביל זה הוא מקבל תמורה בצורת תפקיד שר או סגן שר, - את זה כדאי למנוע.

א. רובינשטיין: משה דיין פרש או לא פרש?

היו"ר א. לין: לא מעניין אותי. אנחנו בוחנים את החוק לא את ההיסטוריה.

א. רובינשטיין: מקרה כמו זה של משה דיין - - -

היו"ר א. לין: הוא לא חייב לפרוש.

א. רובינשטיין: הדגש צריך להיות מושם על התמורה הלא-הוגנת; על השחיתות; על הפיתוי. משה דיין לא קיבל שום הבטחה. הוא האמין שבאותה שעה היתה עליו חובה להיות שר החוץ - - -

היו"ר א. לין: הוא פרש מסיעתו? אם הוא לא פרש, הכל בסדר.

א. רובינשטיין: היה ברור שסיעתו תפריש אותו.

היו"ר א. לין: לא חשוב אם סיעתו תפריש אותו. מדובר על-כך שהוא פרש מרצונו שלו. אנחנו מדברים על המושג: פרש.

א. רובינשטיין: אבסורד לטעון ששר בממשלה יהיה חבר במפלגת אופוזיציה.

היו"ר א. לוי: אולי זה אבסורד, אבל כד פועל המשטר הקואליציוני שלנו.

א. רובינשטיין: לא נכון. זה לא מקובל באף פרלמנט.

היו"ר א. לוי: אבסורד לומר, אבל זה יכול להיות כך. אבסורד לומר הרבה דברים, אבל זה המצב החוקי.

ח. קורפן: חבר-הכנסת רובינשטיין אמר שמשנה דין הופיע ברשימת המערך כסיעה.

א. רובינשטיין: לא. הוא לא היה סיעה.

היו"ר א. לוי: רשות הדיבור לחבר-הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי: בקשר החוק הזה אני מבקש לומר כי אנחנו הולכים על הבל-דק. יש קטע שנקרא: עניין התמורות, ואינני מדבר דווקא על מינוי שר או סגן שר - - -

היו"ר א. לוי: כל החוק עוסק בכך. לא התעלמנו מהעניין הזה.

יצחק לוי: אני מתכוון לתפקידים, לכספים, לעמותות, ולכל מיני דברים אחרים שהתעלמנו מהם. אדם יכול להיות שלם עם החוק הזה בדרך כזאת או אחרת, ואף על-פי-כן לקבל תמורות, לדוגמה, הצבעת אי-אמון בממשלה. אז אנחנו מגרשים אותו מסיעתו, לוקחים ממנו את הזכויות המגיעות לו, אבל הוא יכול לקבל ממפלגת השלטון תמורות רחבות ידיים ללא כל גבול. שר בממשלה או סגן שר בממשלה זאת רק אחת התמורות.

לפי דעתי צריך לנסח סעיף לפיו יהיה גוף בכנסת או גוף ציבורי שילמד את הנושא ויחליט אם התמורה היא בגדר שוחד פוליטי, או האם הדבר הזה נובע משכנוע פנימי של אדם? דוגמה לכך היא משה דיין שאני מניח שלא עשה מה שעשה למען תמורה אלא לצורך העניין. כיוון שכך אני טוען שחייבים לפתח בעניין הזה מנגנון של בדיקה כיוון שאין לנו אפשרות לקבוע מסמרות. אם, לדוגמה, הייתי פורש היום מהמפד"ל ועובר לליכוד תמורת זה שיכוסו כל חובות ישיבות בני-עקיבא, האם זה שוחד או לא? האם עניין כזה מכוסה על-ידי החוק? נניח שהייתי מוכן להקריב את עתידי הפוליטי כדי לקבל 20 מיליון שקלים למוסדותי, או מקום בממשלה. בעיני זה היינו הד.

אני מבקש להפנות את תשומת לב חברי בוועדה להצעת חוק פרטית של חבר-הכנסת יגאל ביבי שעוסקת בקבלת תמורה במעבר מסיעה לסיעה - - -

היו"ר ח. קורפן: אפשר להוסיף דבר כזה בהצעת החוק.

יצחק לוי: אני מדבר על תמורה אישית. במעבר מסיעה לסיעה פתרנו את המעבר במסגרת החוק. הכיוון צריך להיות: פיתוח מנגנון בדיקה, מבלי להיכנס להגדרות. זה יהיה מרחיק-לכת אם ניכנס להגדרות או נכניס איסורים. כמו שיש ועדת האתיקה בכנסת, צריכה להיות ועדה ציבורית או ועדה בראשות שופט, בכל אופן צריך למצוא את הדרך הטובה ביותר כדי שעל-פי חוק תיבדק התמורה ותישאל השאלה האם יש בה משום שוחד פוליטי או אין בה משום שוחד פוליטי?

היו"ר א. לוי: אני מציע שלא נעשה כדבר הזה במסגרת החוק הזה בשום-פנים-ואופן כיוון שמשמעות הדבר הזה תהיה

הרחבה - - -

יצחק לוי: אפשר להכניס את הנושא הזה לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם.

היו"ר א. לוי: אולי יש מקום להציע חוק אחר שנוגע לטוהר-המידות וכו', אבל הוא לא ידון בוועדה הזאת אלא בוועדת הכנסת. במסגרת החוק שאנחנו דנים עליו עכשיו ההצעה שלך היא בגדר הרחבה גדולה מאד וגם יצירת מנגנון פסיקה מסובך מעין כמותו. זה לא יאפשר העברת החוק. החוק עוקב אחרי המציאות, ואחרי העבר. תפסנו את המקרים הקשים ביותר שהתרחשו לנגד עינינו ואשר יש סיכוי שהם יתרחשו בעתיד אם לא נחוקק את החוק הזה. מעטים מאד יהיו אלה שיהיו מוכנים לאבד את מקומם בכנסת כדי שאיזשהו מוסד יקבל תמיכה כספית. רבים הם אלה שיהיו מוכנים לבגוד במפלגתם כדי להבטיח את מקומם בכנסת הבאה, וכאשר אני אומר רבים, זה כמובן יחסי, או לקבל תפקיד שר.

יצחק לוי: לגבי הכנסת הבאה כבר חסמנו זאת.

היו"ר א. לוי: חסמנו חבר הכנסת אבל לא שר. עכשיו אנחנו מדברים על השלב של התמורה המיידית. כאשר בתקופת כהונתה של הכנסת לא מבטיחים לחבר הכנסת מקום משוריין בכנסת הבאה אלא אומרים לו שהוא יקבל תפקיד שר בממשלה.

יצחק לוי: לגבי הפעם הבאה החוק הזה לא מתייחס?

היו"ר א. לוי: הוא לא מתייחס לקבלת תפקיד שר אלא רק להבטחת מקום ברשימת מועמדים לכנסת. אנחנו עכשיו מעלים שאלה ואומרים שאם חבר הכנסת הצביע בניגוד עמדת מפלגתו בכל הנוגע להפלת ממשלה או הקמתה, או שהוא פרש מסיעתו, הוא לא יכול להיות חבר בממשלה בתקופת הכנסת הזאת, ולא יכול להיות סגן שר בתקופת הכנסת הזאת. מדוע אני אומר זאת? כיוון שאם יבטיחו לו שהוא יהיה שר בכנסת הבאה, אין לזה שום ערך. הוא לא יסתכן היום בעד הבטחה שאולי יקיימו אותה בעוד שנתיים.

יצחק לוי: בתיקון לחוק יסוד: הממשלה, יש הקבלה מפורשת בקשר הסכמים עתידיים.

היו"ר א. לוי: אבל לא זה. את זה לא מונעים.

יצחק לוי: מה כתוב בסעיף 13א. (א)? "לא יעשה הסכם ולא תינתן התחייבות בעניין תפקידו של אדם כשר או כסגן שר בממשלה, אלא בידי מי שהוטל עליו התפקיד להרכיב ממשלה או מטעמו, ולעניין אותה ממשלה שהוא עומד להרכיבה בלבד."

היו"ר א. לוי: יתנו לו הבטחה לעניין אותה ממשלה.

יצחק לוי: ומה בקשר הממשלה הבאה?

היו"ר א. לוי: מדובר על הממשלה הזאת.

ר. מלחי: עשו זאת בכנסת הזאת.

היו"ר א. לוי: מה הבעיה? אני מציע שבנוסח המתוקן נגבש גם את העניין הזה וכאשר נעבור על כל הסעיפים נעבור גם - - -

מ. פרוש: אם חבר הכנסת פרש מסיעתו - - -

- היו"ר א. לין: או הצביע אי-אמון.
- א. רובינשטיין: זה מרחיק-לכת.
- היו"ר א. לין: מדוע זה מרחיק-לכת? אם מישהו רוצה להיות שר, שלא יפרוש מסיעתו או שלא יצביע אי-אמון - - -
- א. רובינשטיין: את כל העניין של פרישה מסיעתו אני לא מבין, ואני חוזר למקרה הקלאסי של משה דיין. מה משנה אם הוא מודיע שהוא פרש מסיעתו או לא? הוא עשה את המעשה הכי קיצוני שאפשר לעשות; בניגוד לעמדת סיעתו הוא הלך למפלגה יריבה שמקימה ממשלה כאשר סיעתו באופוזיציה. אדם כזה לא מקבל שום תמורה נוספת, לא משריינים לו מקום בכנסת הבאה, הוא מאמין שזה חיוני למדינה - - -
- היו"ר ח. קורפו: המנדט שלו לא היה חשוב.
- א. רובינשטיין: לא משנה. לא מדובר על מקרה של פרישה - - -
- היו"ר ח. קורפו: למען האמת ההיסטורית עלי לציין כי מנחם בגין הציע לו להחזיר את המנדט.
- ר. מלחי: זה בהחלט לא מקרה אופייני. זה מקרה נדיר.
- היו"ר א. לין: אינני מבין מדוע אתם מביאים את המקרה הזה כדוגמה?
- א. רובינשטיין: רוב המקרים האחרים מכוסים בחוק. חבר הכנסת בדרך-כלל רוצה להמשיך לפעול בקריירה פוליטית. החוק הזה, לדעתי, מרחיק מאד לכת, אבל אני תומך בו תמיכה מלאה. אני חוזר ואומר שהוא חוק מרחיק לכת עד מאד שאילו היינו מעלים אותו לפני שנתיים, איש לא היה תומך בו. אנחנו תומכים בו כיוון שבפסח בשנה שעברה קרה משהו חמור ביותר. אנחנו מכסים בחוק 90%-95% של המקרים האפשריים. אבל לנעול את החוק הזה הרמטית על-חשבון עקרונות נוספים, זה מרחיק-לכת.
- חבר הכנסת שנבחר לכנסת, לדוגמה, אומר שהוא לא רוצה להיבחר לכנסת הבאה, אבל בכנסת הזאת הוא חושב שהממשלה הזאת היא ממשלה טובה והוא רוצה לתרום לה את חלקו.
- אם מדובר על הצבעת אי-אמון - זה כבר סיפור אחר.
- היו"ר א. לין: אני מציע שבכל אופן נאמץ את הרעיון שאם הוא גרם להפלת הממשלה או הקמת ממשלה בניגוד לעמדת סיעתו, הוא לא יוכל, בתקופת כהונתה של הכנסת הזאת, לקבל תפקיד בממשלה. בלי פרישה מסיעה.
- א. רובינשטיין: מקובל עלי.
- ר. מלחי: מדוע בלי פרישה מסיעה?
- א. רובינשטיין: בנסיבות האלה.
- מ. פרוש: אם אותו חבר הכנסת מנע הקמת ממשלה על-ידו פרישתו?

היו"ר א. לין: דיברנו על זה. לא מדובר על שאלה של פרישה אלא על זה שהוא הצביע בניגוד לעמדת סיעתו או להפלת ממשלה או להקמת ממשלה חדשה.

א. רובינשטיין: המקרה שחבר-הכנסת פרוש מדבר עליו בדיוק נתפס כאן.

היו"ר א. לין: נעבור לסעיף האחרון של הצעת החוק, סעיף 5, שהוא סעיף כללי. "שמירת תוקף 5. (א) הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן. סעיף 5
=====

(ב) אין בהוראות חוק זה כדי לפגוע בהוראת כל דין שעל פיה מעשה הוא אסור, או שהסכם או התחייבות נוגדים את החוק או אינם ניתנים לאכיפה."

הנוסח של הצעת החוק המתוקנת יונח פעם נוספת בפני הוועדה, ונקיים עליו דיון נוסף לאישורו, אחרי ההחלטות.

ג. שפט: נקיים דיון בקשר שאלת הרטרואקטיביות.

היו"ר א. לין: סעיף קטן (א) נועד לא ליצור מצב שכאילו אנחנו מכשירים מעשים שנעשו בעבר שכן קבענו שאיננו באים לתת הכשרה למעשים שנעשו בעבר. מעשים שנעשו בעבר יתכן והם נגועים אפילו מבחינת החוק הפלילי. אנחנו באים לעצב נורמה מוגדרת בחוק, אבל לא לתת הכשרה בעבר.

סעיף קטן (ב) מדבר על אותו עיקרון.

ניקח את כל ההחלטות שהוועדה המשותפת החליטה עליהן, היועצים המשפטיים: גב' מלחי, מר גוברמן ומר צבי ענבר, יעבדו את החומר ויגבשו אותו לכלל נוסח סופי. הנוסח הסופי יועבר לחברים כמה ימים לפני הישיבה שנקיים, ויהיה דיון סופי לאישור הנוסח האחרון. אחרי שהחוק יעבור, הכנסת והדמוקרטיה יראו קצת אחרת.

ג. שפט: אנחנו מקווים.

א. רובינשטיין: הבעיות היסודיות תישארנה.